

PEKKA ERVAST

SUURET USKONNOT

MYSTICA

SUURET USKONNOT

VIISITOISTA ESITELMÄÄ
PITÄNYT

PEKKA ERVAST

KOLMAS PAINOS

HELSINGISSÄ 1926
MYSTICA

TAMPEREELLA 1926
TAMPEREEN SENTRAALIKIRJAPAINO

Alkusana kolmanteen painokseen.

Ilmestyessään painosta jouluksi 1911 tämä kirja heti voitti tien yleisön sydämeen. Uusi painos oli julkaistava vuoden perästä — vuoden 1913 alussa, — ja koska sekin on jo monta vuotta ollut loppuunmyytynä, Mystica on nyt, kun kirjaa uudestaan on ruvettu ahkerasti kysymään, päättänyt lähettää maailmalle kolmannen, halpahintaisen painoksen.

Minkä sanan annan minä tekijänä evääksi näille esitelmille niiden lähtiessä kirjan muodossa kolmannelle kiertomatkalleen? Niissä on rakkaudella ja ihastuksella tulkittu suurten uskontojen yhteistä viisautta ja henkeä; ne eivät saata muuta kuin ilahduttaa totuudenetsijää, joka toivoo näkevänsä saman jumalallisen auringon kultaavan hengenelämän huippuja kaikissa kansoissa ja kaikkina aikoina. Ei kukaan voikaan oppia juurta jaksen tuntemaan omaa uskontoaan, jollei hän ensin osaa rakastaa toisia. Välttämätöntä on Kristuksen seuraajan ymmärtää, millä tavalla vanhoissa uskonnoissa on valmistettu tietä hänelle, joka alkoi uuden ajanjakson ihmiskunnan historiassa. Täydellä syyllä voidaan sanoa, että kukaan ei tule Kristuksen luo, joka ei ole istunut Buddhan, Zarathushtran y. m. viisaiden jalkojen juuressa. Kristityt tutkijat luulevat joskus kykenevänsä arvostelemaan — ja tuomitsemaan — muita uskontoja ilman että ovat niissä koko sielullaan eläneet. He erehtyvät, ja mikä pahinta on: he eivät tunne omaakaan mestariaan.

Kristinuskoa on tässä kirjassa kosketeltu vain yhdeltä puolelta, eikä minun kantani siinä ainoassa esitelmässä tule tyhjentävästi esille. Lukijan täytyy siis hyvántahtoisesti tutustua toisiinkin kirjoihin, esim. „Jeesuksen salakouluun“, „Vuorisaarnaan“ ja „Christosophiaan“, jos tahtoo lähemmin perehtyä näkemyksiini tällä alalla.

Muhamettilainen maailma on nykyään muuttumaisillaan. Uskon silti, ettei kellään moslemilla ole moitteen sanaa siitä hengestä ja tavasta, jolla hänen uskoaan olen esittänyt.

Palvelkoon tämä kirja siis ihmisyyden ja veljeyden asiaa.

Lopella, marraskuulla 1926.

P. E.

Alkulause ensimmäiseen painokseen.

Tähän kirjaan kootut esitelmät pidettiin Helsingissä talvella 1909-1910. Ne pikakirjoitettiin pidettäissä, ja kun nyt pari vuotta myöhemmin olen käynyt niiden läpi ja jonkun verran korjaillut sanamuotoa, en ole voinut olla huomaamatta niiden puutteellisuuksia ja heikkouksia. Ne eivät missään suhteessa tyhjennä ainettaan, eivät läheskään anna täydellistä kuvaa uskonnoista, eivät esitä niiden historiallista ympäristöä ja kehitystä. Toisen uskonnon yhteydessä puhuu esitelmä enemmän opeista, toisen yhteydessä jumalanpalveluksesta, kolmannen yhteydessä jostakin merkkihenkilöstä. Järjestelmällisyys puuttuu nähtävästi, vaikka johtavassa luennossa viitataan periaatteihin, joiden mukaan uskontoja on tutkittava.

Mikä sitten on syynä, että rohkenen ne julkaista noudattaakseni monen kuulijan lausumaa toivomusta? Yksinomaan usko, että ne tällaisinaakin vastaavat tarkoitustaan. Sillä niiden tarkoitus ei ole tieteellistä laatua.

Nämä luennot eivät ole uskonnonhistoriallisia selontekoja. Ne ovat tunnelmakuvia uskontojen historiasta. Ne perustuvat historiallisiin tosiseikkoihin — joskus sitäpaitsi selvänäkijäin tutkimuksiin tai salaisiin traditsioneihin, — mutta niiden tarkoitus on kuvata, miltä uskonto — nykyinen tai muinainen — näyttää ja tuntuu, kun sitä lähestyy kunnioituksella, kun siihen syventyy rakkaudella. Tieteelliset käsikirjat puhuvat useimmiten kylmästi ja arvostelevasti vanhoista uskonnoista ja kunnioittavat nykyisistä melkein yksistään kristinuskoa. Tämä ei tyydytä tutkijaa, jota elähyttää yleisuskonnollinen, teosofinen henki. Hän etsii joka uskonnosta viisauden sanoja, joka pyhästä kirjasta Jumalan sormen jälkiä. Hän tahtoo olla ihminen, joka kaikkialla lähestyy ihmisiä: saman hengenjanon, minkä hän itsessään tuntee, hän näkee toisissakin, olkoot hänestä kuinka etäällä tahansa ajassa ja paikassa. Hän lähestyy uskontoja, sydän odotuksesta ja kiitoksesta sykkivänä.

Sellaisen tunnelman elähyttämänä olen näitä luentoja pitänyt. Jos niiden lukeminen vähässäkään määrässä voisi herättää samanlaisia tunteita ja jos yhdessäkään lukijassa syttyisi halu lähemmin tutustua vanhojen kansojen viisauteen ja uskontojen sisäiseen henkeen, silloin olisi työni enemmän kuin palkittu.

„Tuonenkylässä“ lokakuulla 1911.

P. E.

SISÄLLYS:

Johtava luento.

- I. Uskonto ja uskontokysymys 5

Ensimmäinen kulttuuri: intialaiset.

- II. Nykyisen ihmisrodun alkuperäinen uskonto 12
III. Nykyisen ihmisrodun ensimmäinen lakikirja 18
IV. Kuinka vanhassa Indiassa totuutta etsittiin 25

Toinen kulttuuri: asyyrialais-babylonilaiset ja egyptiläiset.

- V. Tietäjät itäiseltä maalta 32
VI. Kuolleitten kirja 41

Kolmas kulttuuri: parsilaiset.

- VII. Näin puhui Zarathushtra 50

Neljäs kulttuuri: kreikkalais-roomalaiset.

- VIII. Kreikan mysteerit ja oraakkelit 58
IX. Apollonios Tyanalainen, pakanamaailman Kristus 65
X. Pythagoras, hänen kultaist säkeensä ja hänen ihanneyhteiskuntansa 73

Viides kulttuuri: nykyiset kansat.

- XI. Kabbala, juutalaisten salainen oppi 83
XII. Buddha, buddhanusko ja buddhalaiset 89
XIII. Muhammed ja islam 98
XIV. Golgata-mysterio 106

Loppuluento.

- XV. Teosofia ja maailmanuskonnot 113

I.

USKONTO JA USKONTOKYSYMYS.

Uskonto merkityksessä maailmankatsomus on elämän tärkein kysymys. Millainen ihmisen uskonto on, sellainen on hänen elämänsä. Millainen jonkun kansan uskonto on, sellainen on sen kansan elämä. Ihmisyksilön maailmankatsomuksesta riippuu hänen elämänsä henkevyys ja kansan maailmankatsomuksesta riippuu sen kansan sivistys, sen olosuhteiden henkevyys.

Mitä sitten on uskonto eli maailmankatsomus? Me saatamme tässä asiassa Tolstoin kanssa erottaa kaksi olemuspuolta. Toista tahtoisin nimittää elämänuskoksi, toista uskonnoksi varsinaisessa merkityksessä. Jos ajatteleme yksilöä, huomaamme aivan selvästi erotuksen näiden kahden olemuspuolen välillä, ja huomaamme myös, minkälaisessa vuorovaikutuksessa ne toisiinsa ovat. Jokainen yksilö omistaa elämänuskon, ja sillä tarkoitan, että jokainen ihminen on todellisuudessa pisara elämänmeressä, tuntien itsensä riippuvaksi suuresta elämästä. Hän ei ole kaikkivaltias olento, vaan olento, joka välttämättä on jonkinlaisessa suhteessa ympäristöönsä, kaikkeuden elämään hänen ympärillään.

Tämä hänen todellinen ja vaistomainen suhteensa, joka ilmenee hänen teoissaan, liikkeissään ja sanoissaan, tämä hänen niin sanoakseni alitajuinen suhteensa, jommoinen välttämättä on jokaisella ihmisellä, tämä on hänen sisäinen elämänuskonsa. Sen mukaan jokainen ihminen elää.

Jokaisella ihmisellä on itse asiassa oma elämänuskonsa, koska kukaan ei ole aivan samanlainen kuin toinen eikä vallan samassa suhteessa elämään. Ihmiset ovat eri kehitystasolla, ihmisillä on eri käsitys siitä, mitä elämä heiltä vaatii, mikä on heidän velvollisuutensa, mikä heidän siveellisyytensä, ja kukin ihminen toimii vaistomaisesti oman sisäisen käsityksensä mukaisesti.

Mutta ihmisellä on myös tietoinen uskontonsa eli maailmankatsomuksensa, ja se on hänen päivätajuinen kuvansa elämästä ja maailmasta. Se asun hänen järjessään, ymmärryksessään, ajatuksessaan, ja sen mukaan ihmiset jakautuvat eri ryhmiin ja nimittävät itseään ja toisiaan eri nimillä: materialisti, kristitty, uskova, buddhalainen, muhamettilainen, hindulainen, agnostikko, kieltäjä, epäilijä, juutalainen j. n. e.

Nämä kaksi, ihmisen päivätajuinen uskonto ja hänen vaistomainen elämänuskonsa ovat kumpikin alituisessa vuorovaikutuksessa keskenään. Jos hänen vaistomainen sieluelämänsä on voimakas, jos hänellä on suuria, voimakkaita intohimoja, silloin välttämättä hänen tajuinen maailmankatsomuksensa enemmän tai vähemmän hyväksyy näitä hänen intohimojaan. Jos ne ovat kovin voimakkaita eikä hän näe niissä mitään erikoista pahaa, suo hän niille sijan maailmankatsomuksessaan. Toiselta puolelta älyllinen maailmankatsomus vaikuttaa alitajuiseen uskoon. Ihmisellä on esim. voimakkaita sellaisia viettejä, joita hän itse tuomitsee vääriksi. Niillä ei silloin ole hyväksyttyä sijaa hänen uskonnossaan, vaan hän koettaa niitä poistaa itsestään, niitä vastaan taistella, niiden yli nousta, ja tällä tavoin ihmisen uskonto ja hänen uskonsa alituisesti vaikuttavat toisiinsa. Ihmisen omasta luonnosta johtuu, että hän maailmankatsomuksellaan voi vaikuttaa omaan alitajuntaansa, voi muovata itseään, johonkin määrin muuttaa itseään. Ihminen voi, kun hän on laatinut itselleen selvän maailmankatsomuksen järjessään, ajatella itseään paremmaksi kuin hän oikeastaan on ja siten ajatuksen voimalla puhdistaa itsensä ja elämänsä ja nousta korkeammalle kuin missä hän alussa on. Tämän johdosta näemme, että ihmisen päivätajuisella uskonnolla on suuri merkitys hänen elämässään. Ja me näemme myös, että sillä on suuri merkitys kansakunnan elämässä, sillä jos yksilö omistaa maailmankatsomuksen, joka kohottaa hänen sielunsa ylevään ihanteeseen, ehdottomasti vaikuttaa omaan elämäänsä, alitajuiseen persoonallisuuteensa, on yksilöryhmän eli kansan laita samoin. Ja jos kansalla on maailmankatsomus, joka ei vedä sitä alaspäin, vaan koettaa nostaa sen sielua ja henkeä ylöspäin, niin se myös vaikuttaa alkemiallisesti kansan elämään, niin että

tämä puhdistuu ja nousee sivistyksessä.

Näin olemme nyt määritelleet uskoa ja uskontoa ja ymmärrämme, kuinka tärkeät ovat olleet ihmiselle ja ihmiskunnan elämälle n. s. uskonnot. Uskonnot ovat tarjonneet ihmisille maailmankatsomuksen. Ne ovat tyydyttäneet sitä sisäistä tarvetta, joka piilee ihmishengessä. Jokainen ihminen tahtoo ymmärtää elämää. Jokaiselle ihmiselle on välttämätöntä jokin järkikuva siitä. Maailman suuret ja pienet uskonnot, filosofisimmat ja taikauskoisimmat järjestelmät — kaikki ne ovat tässä suhteessa olleet ihmisille avuksi. Tätä merkitystä ei niiltä kukaan kiellä.

Mutta uskonnoista puhuttaessa ja niitä arvosteltaessa on tietysti olemassa toinenkin näkökanta. Jos niiden käytännöllinen merkitys tunnustetaan, voidaan yhtäkaikki kysyä, mikä tieteellinen arvo niillä itsessään on: onko niiden antama maailmankuva tosi vai väärä? Tämä kysymys on taas yhteydessä seuraavan kanssa: mistä uskonto on saanut maailmankatsomuksensa? mikä on sen alkuperä? kuka sen on keksinyt? Ja vaikka useimmat uskonnot vastaavat itse tähän, että niiden maailmankuva on saatu ylhäältä, on jumalan tai jumalallisten olentojen ilmoittama, eivät läheskään kaikki kysyjät tähän vastaukseen tyytyneet. Itse asiassa tiedämme, että tutkijat ovat eri mieltä uskontojen alkuperästä.

Jätämme järjestömänä heti syrjään tuon raa'asti materialistisen käsityksen, että uskonto on humbugia, että uskontoja ovat laatineet yläluokkalaiset, jotka ovat katsoneet omia etujaan kansan kustannuksella, että uskonnon avulla kansaa pimitetään ja pidetään tietämättömyydessä, saadaan tottelemaan ja tyytymään. Vaikka täytyy tunnustaa, että uskonnon nimeä on väärinkäytetty, että uskonnon varjossa on harjoitettu mitä kamalinta petosta ja sortoa, että uskontoa on käytetty vallanhimon, ahneuden ja kaikkien paheiden naamarina, ei kuitenkaan tieteellinen tutkimus koskaan ole alentunut uskomaan, että uskontojen alkuperä olisi itsetietoinen petos. N. s. vertailevan uskontotieteen kanta on se, että uskontojen alkuperä on ihmisten tietämättömyydessä ja pelossa. Uskonto on ilmiö, se sanoi, joka kuuluu ihmiskunnan lapsuusaikaan ja josta meidän täytyy nousta. Uskonto on maailmankatsomus, jonka ihmisten yhteinen mielikuvitus on synnyttänyt. Joku nerokkaampi joukosta on löytänyt sanat yhteiselle mielikuvitukselle, niin että kun esim. pelättiin ukkosta, keksi joku, että ukkosen takana on ankara, kostava jumala, joka pauhaa ja pitää melua. Tutkiessaan eri uskontoja tiedemiehet kyllä vähän hämmästyivät sitä, että niissä kaikissa — sekä pakanauskonnoissa että kristinuskossa — opetettiin jotakuinkin samaa, mutta tekivät siitä vain johtopäätöksen: tästä näemme, ettei kristinuskokaan, jota on pidetty kaikkein parhaimpana ja korkeimpana ja muista eroavana, ole sen merkillisempi; se on yhtäläisestä tietämättömyydestä johtunut kuin muutkin. Kaikki uskonnot ovat samasta alkuperästä lähteneet. Tämän johtopäätöksen tiedemiehet tekivät.

Uskonnot muodostavat tutkijain mielestä erinomaisen mieltäkiinnittävän tutkimusalueen, koska ne antavat heidän kurkistaa kaikista syvimmälle kansojen sieluelämään. Jokaisessa uskonnoissa saattaa erottaa kolme asiaa, sanovat tutkijat. Ensinnä tulevat opit eli dogmit, jotka antavat kuvan elämästä ja maailmasta, ihmisestä ja Jumalasta. Se on jokaisen uskonnon metafysiikka eli oppijärjestelmä. Sitten seuraa siveysoppi eli etiikka, joka selittää, millä tavalla ihmisten tulisi elää. Tässä kohden tutkijat poikkeavat humbugin uskojista, sillä heidän täytyy myöntää, että uskontojen alkuperäisissä siveysopeissa on kauttaaltaan mitä ylevimpiä ja kauniimpia elämänohjeita. Uskonnot aina kehottavat ihmistä hyvään elämään ja puolustavat siveellisiä pyrkimyksiä, ja niinkuin opinkappaleissa on yhtäläisyyttä, niin on yhtäläisyyttä myös siveysopeissa. Mutta on vielä kolmas asia huomattava uskonnoissa: keskushenkilö, alkuperäinen perustaja, merkillinen ihminen, joka on sulattanut itseensä ja tuonut ilmi, mitä liikkuu kansan sydämessä. Yksi ihminen on osannut aivan kuin koota itseensä eri säteet kansan sielusta ja antaa niille muodon. Uskontojen keskushenkilöt ovat olleet pyhiä ihmisiä, sankareita, korkeita olentoja. Näiden olemassaolo oli vaikea ratkaista tavallisten tutkijain kannalta, ja pulmasta jotkut koettivat päästä siten, että sanoivat: ei ole ollut sellaisia vaan ne on keksitty, tai sitten ovat olleet vallan toisenlaisia kuin miksi heitä on kuvattu. Jos Kristuksesta esim. kerrotaan sitä tai tätä ihmettä, niin asia on todellisuudessa ollut toisin, kertomus on liioittelua — ja kukaties Kristusta ei ole koskaan ollut olemassakaan; koko esitys Kristuksesta on ollut esitys auringon kulusta, on ollut aurinkomyytti.

Viime vuosina on tapahtunut käänös. Nyt ne tiedemiehet, jotka seuraavat aikaansa eivät riipu kiinni vanhoissa käsityksissä, mitkä muutamia vuosikymmeniä sitten luotiin, niinkuin esim. Häckel tekee, vaan jotka jatkavat tutkimusta eteenpäin, ovat kääntäneet huomion uuteen tosiseikkaan. Koko heidän entinen käsityksensä uskonnosta on alkanut horjua. He ovat huomanneet, että uskonnossa on vielä neljäskin asia huomioon otettava metafysiikan, etiikan ja keskushenkilön lisäksi. Tämä neljäs asia on mystiikka eli se salattu, sisäinen ja siitä johtuva käytännöllinen elämä, joka uskonnosta on syntynyt ainakin joidenkuiden ihmisten sielussa. Tämä on todellisuutta. Elävä todellisuus oli tutkijoilta jäänyt pois näkyvistä ensiksi. Huomattiin kyllä kirjoitetut opit, traditiot, siveysopit, kertomukset keskushenkilöstä, mutta ei huomattu itse elämän todellisuutta, ei tutkittu, mitä uskonto on vaikuttanut yksityisiin ihmisiin. Tätä ei ensinostuksessa havaittu, mutta nyttemmin ovat monet oppineet alkaneet tutkia uskonnollisia ilmiöitä, uskontoa sielullisena ilmiönä, todellisuutena. Ja nämä tutkijat ovatkin tulleet toisiin johtopäätöksiin uskontojen arvosta. Uskonnot, he myöntävät, ovat merkillisiä ja hämmästyttäviä liikkeitä ihmiskunnan sielullisessa historiassa, koska ne niin merkillisesti ovat voineet vaikuttaa yksilöiden sieluelämää. Tämä uusi tutkimushaara osoittaa näet, että uskontojen mystiikka eli ne ilmiöt, joita sanotaan kääntymykseksi, heräämiseksi, pyhitykseksi, vanhurskauttamiseksi j. n. e., ovat todellisia asioita, vankkoja tosiseikkoja, joita ei enää käy kieltäminen.

Me elämme nyt ajassa, jolloin paljon saatetaan päivänvaloon, mitä ennen on pidetty salassa.

On kosolta olemassa täysin luotettavia kertomuksia siitä, kuinka ihmiset ovat kääntyneet ja heränneet. Meillä on todistuskappaleita aivan likellä itseämme. Meidän ei tarvitse lähteä ulos Suomesta löytääksemme tyyppillisen esimerkin. Ottakaamme vain omasta maastamme Arvid Järnefelt. Varmaan jokainen teistä on lukenut hänen tunnustuksiaan, lukenut, kuinka hän oli tavallinen maailmanmies ja kuinka sitten yhtäkkiä — vaikka tosin sitä oli valmistettu, tosin hänen äitinsä oli paljon hänen kanssaan keskustellut, — mutta kuitenkin yhtäkkiä valo tuli hänen sieluunsa ja täytti hänet. Hän heräsi näkemään, mitä elämä oli. Hän heräsi ainakin näkemään, mitä hänen oma elämänsä oli ja oli oleva. Ei ole sanottu, että kaikkien ihmisten kokemukset ovat samanlaisia. Muodollisesti saattavat olla erilaisia, mutta ytimeltään ovat samaa. Sisäisesti ne pitävät yhtä siinä, että uusi valo tulee ihmisen sieluun. Hän — Järnefelt — oli vaeltanut pimeässä hapuillen, nauraen uskonnollisuudelle, vastustaen kaikkea pyhää, pitäen sitä pelkkänä ulkokullaisuutena, ja yhtäkkiä hänen sisäänsä tuli valo, hän näki elämän salaisuudet, sai kokea, mitä jumala oli ja mitä jumalallinen elämä oli.

Kertomukset tällaisista asioista ovat liikuttavia. Suomenkielellä ei liene sellaista kirjaa, jossa olisi koottuina kertomuksia ihmisten heräymyksistä ¹⁾, mutta liikuttavaa on lukea tai kuulla ihmisistä, jotka sanomattomia sieluntuskia kärsittyään ovat tulleet lohdutetuiksi. He ovat vaeltaneet pimeydessä ja yhtäkkiä on heihin tullut valo, ja mitä se on vaikuttanut? Se on saanut aikaan muutoksen heidän elämässään. Heidän elämänsä perussävel saattoi ennen olla turhamaisuus, pintapuolisuus, itsekkäisyys, mutta kun herämyksen valo tuli heidän sieluunsa, muutti se heidän tajuunsa elämänsä, heidän tahtonsa toiseen suuntaan. He eivät nyt enää tahdo elää itsekkäästi, he tahtovat olla toisenlaisia ihmisiä ja he voivat ainakin johonkin määrään olla toisenlaisia. Niinkauan kuin valo heissä kestää, ovat he ehdottomasti toisenlaisia, niinkauan kuin he siinä vaeltavat, on heidän sielunsa toinen. Se valo voi poistua ja he syöksyvät takaisin arki-elämäänsä, mutta kun he ovat sen kerran kokeneet, ei muisto siitä koskaan katoa, ja he voivat ponnistamalla ja pyrkimällä päästä takaisin valoon, joka hetkeksi on häipynyt.

Läpinäkyvänä piirteenä näissä kokemuksissa on se, että ne merkillisellä tavalla laajentavat ihmisen sieluelämää. Hänen sisässään puhkee uusi elämä, joka on suurempi kuin hänen tavallinen päivätaajuntansa, elämä, joka hänet täyttää, nostaa ja puhdistaa. Ottaakseni esimerkin, tahtoisin mainita ihmisen — hän ei ollut „uskovainen”, — joka kauan ponnisti, tutki ja luki, etsi ja taisteli sisässään, paini jumalansa kanssa

¹⁾ Sen jälkeen kun tämä esitelmä pidettiin, ilmestyi suomeksi professori William James'in huomattava teos *Varieties of religious experience* (Uskonnollinen kokemus moninaisuudessaan).

niinkuin Jaakob eikä hellittänyt vaan sanoi: „minun täytyy saada tietää sinun nimesi, tietää ken sinä olet, minun täytyy saada tietää totuus, nähdä sinut, jumala”. Ja kerran tuli valo. Kerran oli aivan kuin pilvet olisivat laskeutuneet hänen ylitseen, ja pilvien läpi alkoi aurinko paistaa ja ihminen näki äärettömyyteen. Hän näki jumalan äärettömyyden, näki sen suuren elämän, joka oli kaiken takana, ja hän kuuli, kuinka elämä hänelle kuiskasi: „sinä olet minun poikani ja minä olen sinun isäsi”. Ei sillä elämällä ollut muotoa, ei se ollut mikään personallinen jumala tavallisessa merkityksessä, vaan se oli itse elämän äärettömyys, pohjattomuus, syvyys ja kuilu, se oli palava tuli ja aurinko ja valo, mutta se oli elämää ja se puhui ja sanoi: „sinä olet minun poikani ja minä rakastan sinua”. Ja kun se ihminen tuon koki, hän huomasi itse loistavansa. Hän huomasi, että hänellä oli toinen ruumis kuin tämä fyysillinen, hän huomasi vaeltavansa jonkunlaisessa kehässä, joka loisti, ja siinä pallossa oli suuri tuli, joka nousi hänen päänsä yli, ja se tuli valaisi hänen elämäntiensä, niin että hän näki omansa ja toisten ihmisten sydämet ja mitä niissä oli heikkoa ja tietämätöntä. Hän vaelsi tällaisessa valossa ja vaikkei se valo kestänyt ikuisesti — ei kestänyt kuin muutamia kuukausia ehkä, niin se muisto ei häipynyt eikä voinut häipyä, vaan se ihminen saattoi uudestaan ja uudestaan asettaa itsensä samanlaiseen tilaan. Tämä on kokemus, josta minä voin todistaa, ja sentähden tiedän, että tällaisia kokemuksia on. Se ei tapahtunut „uskovaiselle” eivätkä nämä kokemukset rajoitu mihinkään erityiseen ihmispiiriin. Päinvastoin on merkillä pantava seikka, että ne ovat ikuisia ja yleismaailmallisia. Buddhalainen ja hindulainen voivat kokea niitä yhtä hyvin kuin kristitty, „jumalankieltäjä” yhtä hyvin kuin „uskovainen”. Nimitykset vain vaihtelevat aikojen ja kansojen mukana.

Näiden kokemusten edessä voimme syystä kysyä: kuka ihminen on? Ei hänen tavallinen tajuntansa nosta häntä tällaisiin korkeuksiin. Hän on muuta sisässään, hän on toinen olento näkymättömästi kuin näkyväisesti. Onko se hänen ikuinen ja kuolematon olemuksensa, josta uskonnot puhuvat?

Tätä kysymystä eivät meidän aikamme oppineet tutkijat vielä uskalla ratkaista. He eivät vielä uskalla asettaa näitä sielutieteellisiä ilmiöitä minkään metafyyllisen — toistaiseksi vielä tieteellisesti epävarman — tosiseikan yhteyteen. Sentähden eivät liioin uskalla ratkaista kysymystä uskontojen alkuperästä. He puhuvat ihmisen alitajunnasta ja sanovat, että hänen sieluelämänsä on suurempi kuin hänen päivätajuntansa. Se on totta ja oikein, mutta kun he tahtovat saattaa meitä ajattelemaan, että tämä suuri uskonnollinen elämä puhkee esiin ihmisen tajuttomasta sisäisestä vaistoelämästä, hänen itsetiedottomasta alitajunnastaan, silloin meidän on vaikea seurata mukana. Kuinka valo voi syntyä pimeydestä, järki järjettömyydestä, kosmos kaaoksesta? Ei muulla tavalla kuin siten, että pimeys estää valon näkymästä, tietämättömyys viisauden, kaaos kosmoksen. Mutta itse valon täytyy olla, itse viisauden, itse järjen. Ja sentähden käännymme toisaalle kysymyksellämme, mitä uskonnot ovat.

Meidän täytyy kääntyä teosofian puoleen. Me saamme teosofialta, ikuiselta viisaudelta kuulla tämän asian ratkaisun, siltä saamme tietää, kuinka uskonnot ovat syntyneet. Me saamme kuulla: kaukana siitä, että uskonnot olisivat syntyneet tietämättömyydestä tai pelosta, niinkuin alussa luultiin, kaukana siitä, että uskonnot olisivat syntyneet ihmisen vaistomaisesta alitajunnasta, ovat ne päinvastoin syntyneet siten, että joku ihminen on päässyt tietoon ja sama tietoon päässyt ihminen on ilmoittanut tietoaan toisille. Uskonnot eivät suinkaan ole mielikuvitusta, ne eivät edes ole mitään epävarmaa tutkimusta, vaan ovat kaikkein varmintä tiedettä. Uskonnot ovat kaikkein vanhinta ja varmintä tiedettä. Mitä on meidän tieteellinen tutkimuksemme, joka syntyi 300 á 400 vuotta sitten? Se on vielä ainoastaan ulkonaisimmalla pinnalla hapuilemista. Pintaa on tutkittu, mutta tiede ei osaa ollenkaan selittää syviä kysymyksiä, ei vastata syviin tiedusteluihin. Se ainoastaan kertoo meille tämän maailman ulkonäöstä.

Eikö siis ole olemassa mitään tietoa muista asioista, mitään sellaista tieteen haaraa eli sellaista suurta tiedettä, joka käsittelee muita kysymyksiä, kuin niitä, joita fyysisellä silmällä voimme nähdä? On sellainen tiede. On aina ollut olemassa sellaista yliaistillista tietoa. Ihminen voi päästä sellaiseen tietoon, ja ihmisiä on aina ollut, jotka ovat kohonneet tietoon siitä jumalallisesta elämästä, joka heissä liikkuu ja joka heissä voi puhjeta. Uskonnot ovat syntyneet siten, että ihminen, joka on tiennyt, on päästänyt sitä tietoa ulos niin paljon kuin hän on voinut antaa omalle ajalleen, omalle kansalleen. Kaikki nuo suuret keskushenkilöt uskonnoissa, joita tiede ei oikein osaa luokitella, ei oikein osaa nimitellä ja asettaa määrätyille hyllyille, kaikki

nuo Buddhat, Jeesukset, Zarathushtrat, Raamat, Pythagoraat, Plaatot, kaikki suuret, ihmeelliset uskontojen opettajat ovat olleet sellaisia ihmisiä, jotka ovat tienneet, jotka ovat päässeet elämän tietoon, jumalan tuntoon, ja koettaneet kertoa siitä toisille ihmisille, koettaneet kehottaa toisia etsimään samaa tietoa. Ja koska ihmisen sieluelämä kulkee kolmea linjaa pitkin, tahdon, tiedon ja tunnon, niin voimme huomata noiden „jumalan poikain” ilmoituksessa ja vaikutuksessa kolme eri opetuspuolta. Tiedon ja ajatuksen linjaa pitkin he koettavat selittää ihmiselle, mitä on elämä, kuinka elämää on ymmärrettävä, kuinka on käsitettävä kaikkia seikkoja elämässä. Oman tietonsa valossa he esittävät meille, mitä elämä on. Osaavatko he tehdä sen aivan vapaasti, aivan selvällä kielellä? Ne asiat, joista he puhuvat, ovat salaisia — muutenhan meistä jokainen tietäisi ne. Ja koska ne ovat salaisia, täytyy tietäjien käyttää erityistä kieltä, vertauskuvakieltä puhuessaan. Kaikki mitä he puhuvat, on vertauskuvaa, kaikki mitä he selittävät opinkappaleissa, on symbooleja, ja kun sitten toiset kirjoittavat muistiin, mitä tietäjät ovat sanoneet, niin myöhemmin ne, jotka eivät enää ymmärrä vertauskuvia, uskovat niinkuin sanallisesti lausutaan ja silloin on koko alkuperäinen ymmärtämys kadonnut. Ihmiset rupeavat riippumaan kiinni muodoissa ja metafysisissä vertauskuvissa. Opinkappalten henki katoaa pois uskovaisten tajunnasta, niinkuin huomaamme olevan laidan esim. kristillisessä kirkossa. Vertauskuvia pidetään kirjaimellisina tosiasioina, ja unohdetaan kerrassaan, että tietäjän täytyy käyttää symbolista kieltä, puhuessaan fyysisillä kuvilla asioista, jotka tapahtuvat toisissa maailmoissa.

Kuinka taas tietäjien vaikutus kulkee tahdon linjaa pitkin? Siten, että heidän siveysoppinsa koettaa herättää ihmisissä hyvää, jaloa tahtoa, tahtoa ylöspäin. Siinäkin me ihmiset usein erehdymme luulemaan, että tietäjät ovat puhuneet kauniita sanoja asioista, joille emme mitään mahda, joita kukaties pitäisi noudattaa, mutta joita ei kukaan kuitenkaan voi noudattaa. Luulemme usein, että heidän siveysoppinsa on sanahelinää, epäkäytännöllistä, joka ei sovi nykyajan ihmisille, ja keksimme kaikenlaisia verukkeita, minkätähden heidän sääntönsä ja kehotuksensa eivät ole niin tärkeitä, niin ehdottomia. Olemme, aivan unohtaneet sen suuren tosiasian, että tietäjän vaikutus tahdon linjaa pitkin — paitsi että hän yleensä tahtoo kehottaa ihmisiä pyrkimään pahasta pois — erityisesti teroittaa, millä tavalla me voimme nousta hengessämme tietoon. Unohdamme, että kun tietäjä jonkun neuvon antaa, se ei ole tyhjää puhetta, vaan tieteellisen tarkka neuvo, kuinka sen tulee menetellä, joka tahtoo nousta.

Entä sitten vaikutus kolmatta linjaa, tunteen linjaa pitkin? Se on juuri mystiikka, käytännöllinen ihmistunteminen, jonka he herättävät muutamissa ihmisissä, niissä, joiden järki on valistunut, joiden tahto on puhdistunut heidän kehotuksestaan. Niissä he vaikuttavat tunteen kautta, niissä herää mystillinen elämä. Suuri saksalainen runoilija Schiller sanoo: ihmisen omaa on vain mitä hän tuntee, kaikille kuuluu mitä hän ajattelee. Tämä on paradoksimaisesti sanottu, mutta sillä tarkoitetaan, ettei mikään ole ihmiselle totta, ennenkuin se on käynyt läpi hänen tunteensa ja täyttänyt koko hänen sieluelämänsä. Kun ihminen tahtoo kulkea suuren tietäjän viittomaa tietä, silloin mystillinen elämä hänessä herää, silloin hän askel askeleelta saa tuntea mitä tietäjä tuntee, ja kun hän nousee tuntemuksessaan niin korkealle, että hänen itsetajuntansa on samalla tasolla kuin tietäjän, silloin tapahtuu mystillinen kohtaaminen: hän saa tavata opettajansa. Kaikissa suurissa uskonnoissa viitataan tähän. Katsokaa esim. keskiajan kristittyä pyhimyksiä. Yhdellä suulla he todistavat tuntevansa Kristuksen Jeesuksen, saavansa hänet nähdä, voivansa keskustella hänen kanssaan. Kysykää samaa buddhalaisilta ja hindulaisilta vihityiltä. Kaikki he todistavat, että herra Buddha elää, että vanhat intialaiset rishit yhä elävät ja valvovat ihmiskunnan kohtaloja; ja autuaallisimpana kokemuksenaan he kertovat tavanneensa näitä suuria pyhiä olentoja.

Näitä asioita emme ymmärrä,ellemme usko ihmishengen kuolemattomuuteen. Nämä asiat ovat järkipäisiä ainoastaan teosofisen maailmankatsomuksen kannalta, joka selittää, että tietäjä voittaessaan totuuden tiedon on samalla saavuttanut itsetietoisuuden kuolemattomuuden ja vapautunut ruumistumisen pakosta, jonka alainen kehittymätön ihminen on. Suuret tietäjät, kuten Buddha ja Kristus, ovat rakkaudesta ihmiskuntaan perustaneet uskontoja, joiden avulla yrittävät ihmisiä auttaa. Kolmella tavalla ilmenee heidän vaikutuksensa ja tunteen linjaa pitkin heidän vaikutuksensa on lakkaamaton ja kaikkialla läsnäoleva. Tänäpäni niinkuin tuhat vuotta sitten he ojentavat auttavan kätensä sille, joka heidän luoksensa pyrkii.

Näin opettaa teosofinen maailmankatsomus, ja seuraavissa esitelmissä tahdomme yksitellen kosketella eri uskontoja, puhua hinduismista, buddhanuskosta, Zoroasterin uskonnosta j. n. e., ja nähdä, mitä ne ovat opettaneet, minkälaisia niiden perustajat ovat olleet ja minkälaiset ihmiset tuntevat vetäymystä heidän käskyihinsä.

II.

NYKYISEN IHMISRODUN ALKUPERÄINEN USKONTO.

Ne teistä, jotka ovat lukeneet teosofista kirjallisuutta, tietävät, että Salaisen Opin mukaan meidän ihmiskuntamme nykyään elää viidennessä suuressa rodussa. Neljä rotua on elänyt tämän maan päällä ennen nykyistä ja Salaisen Opin mukaan niillä kullakin on ollut oma mantereensa, jossa ne ovat elämänsä viettäneet ja kehityksensä läpikäyneet. Viidennen manner on varsinaisesti Eurooppa, vaikka se saatuaan alkunsa keski-Aasiassa on levinnyt etelään ja länteen kaikkiin nykyisiin maanosiin. Monta sivistystä on tämä viides indo-eurooppalainen ihmisrotu nähnyt kukoistavan ja kukistuvan. Kullakin sivistyksellä on ollut oma uskontonsa, mutta mitä meillä enää on jällellä assyrialaisesta ja babylonialaisesta, egyptiläisestä, kreikkalaisesta, roomalaisesta kulttuurista ja uskonnosta? Muistomerkkejä vain — tekisi mieli sanoa hautapatsaita vain. Itse elämä on tuhansia vuosia sitten niistä hävinnyt.

Yksi merkillinen poikkeus on olemassa. On olemassa kansa, on olemassa uskonto, joka on säilynyt läpi vuosikymmentuhansien. Tämä kansa, tämä uskonto on intialainen. Hindulainen rotu on vanhin indo-eurooppalaisen eli aarialaisen rodun alaroduista, ja Indiassa, ihmeiden ja salaperäisyyksien maassa on elänyt ja elää tämä kansa, joka on kantanut päänsä korkealla yli ajan vaihteiden. Eipä ihmettä, jos he ovat omaa uskontoaan nimittäneet *sanaatana dharma*'ksi — „ikuiseksi uskonnoksi”! Ikuinen se todella on monessa merkityksessä. Se on nykyisen rotumme alkuperäinen uskonto ja kaikissa myöhemmissä uskonnoissa tuntuvat sen vaikutukset. Tahdomme sen tutkimiselle omistaa kolme luentoa ja puhua erikseen sen oppijärjestelmästä, sen siveysopista ja sen mystiikasta.

Tietysti uskonto ja sivistys, joka on näin kauan pysynyt olemassa, on läpikäynyt erilaisia kehitysasteita. Länsimaalaiset tutkijat erottavat tavallisesti kolme ajanjaksoa: vanhimman eli veeda-uskonnon ajan, brahmanismin ja nykyisen hinduismien ajan. Silmäys näihin lieene paikallaan.

Olemme kuulleet, että hindulainen kansa tuli keski-Aasiasta. Sen kehto oli Goobi-erämaassa. Salainen Oppi väittää tämän erämaan silloin olleen merenä, jonka rannalla viides rotu syntyi ja eli. Ensimmäiset siirtolaiset kulkivat Himaalajan yli Indiaan. Täällä asui jälkeläisiä kolmannesta ja neljännessä juurirodusta, n. s. dravideja. Aarialainen rotu tuli valloittajana vieraaseen mahan ja aikojen kuluessa se vähitellen teki alkuasukkaat alamaiseksi. Mutta uuden rodun ensimmäinen aika oli lapsuuden ja viattomuuden aika.

Tätä ensimmäistä ajanjaksoa on sanottu Veeda-uskonnon ajaksi, sillä uskonto oli silloin sellaista kuin se vielä tänä päivänä esiintyy Veedan pyhissä kirjoissa, etenkin kaikkein vanhimmassa, Rig-Veedassa. Niistä päättäin kansa oli onnellinen ja eli yksinkertaista elämää. Veljeys oli tavallaan toteutettuna, ei ollut erilaisia kansanluokkia, „kasteja”, niinkuin nyt on Indiassa, kaikki olivat yhdenvertaisia. Ei ollut varsinaista valtiomuotoa, sillä ihmiset eri perheissä ja eri suvuissa pitivät tarkasti yhtä ja elivät sovussa. Perheessä oli vanhin perheen päänä, ja koska ei ollut pappeja eikä temppeleitä, oli perheen isä kunkin perheen pappina, hän se oli, joka toimitti uskonnon juhlamenot. Näitä ei ollut paljon, ne olivat yksinkertaisia uhritoimituksia. Uhrattiin jumalille ulkona luonnossa. Suojatussa paikassa oli alttari, jolla uhrattiin kukkia, voita, joskus eläimiäkin. Ihmiset rukoilivat ja palvoivat monia jumalia, ja veeda-aikaa pidetään monijumalaisuuteen eli polyteismin aikana. Kansa kääntyi milloin minkin jumalan puoleen, rukoillen aina mitä milloinkin tarvittiin, uskoi rukoukseen ja eli tyytyväisenä. Kuolemaa eivät he pelänneet eikä mitä seuraa kuoleman perästä. He olivat kuulleet ja olivat vakuutettuja siitä, että ihminen elää kuoleman jälkeen, mutta he toivoivat aina rukouksissaan, että heidän olisi hyvä olla tuonelassa. Heillä ei ollut suuria sisäisiä ristiriitoja, rotu oli uusi, ruumiit olivat puhtaat, ihmiset olivat onnellisia, he elivät aikansa ja kuolivat levollisina.

Mutta vähitellen ajat muuttuivat, vapaa uskonnonharjoitus kehittyi järjestelmälliseksi

jumalanpalvelukseksi. Uskonnolliset menot tulivat monimutkaisiksi, temppeleitä rakennettiin, perheenisäntä ei kyennyt enää niitä toimittamaan, vaan syntyi erityinen luokka, jonka osalle lankesivat papilliset tehtävät. Muodostui yhteiskuntajärjestys, työnjako, luokkajärjestelmä. Kansa jakautui neljään n. s. kastiin: brahminit eli „jumalalliset” opettajat, papit; kshattrijat eli sotilaat, aateliset, joihin kuului kuningaskin; vaishjat eli kauppiaat, porvarit; ja shuudrat eli maanviljelijät, työväki. Kaikkien kastien ulkopuolelle joutuivat paariat eli alkuasukkaat, orjat. Kastilaitos perustui alkuaan työnjakoon ja samalla ihoväriin. Sanskritin kielessä käytettiin kastista sanaa *varna*, joka merkitsee „väri”. Viisaat sanoivat näet, että ihmisellä oli synnynnäinen taipumus määrättyyn työhön ja elinkeinon, ja vaikka myöhemmin kasti tuli riippuvaksi syntymästä, sanottiin alussa nimenomaan Manun laissa, että „kasti ei riipu syntymästä, vaan ihmisen sisäisistä ominaisuuksista ja luonnonlaadusta”. Jos siis sielu ruumiillisesti oli syntynyt sellaiseen kastiin, johon se ei kuulunut, oli sillä oikeus siirtyä luontoon vastaavaan kastiin. Myöhemmin tämä, kuten sanottu, unohdettiin, ja kastilaitos muodostui siksi jäykäksi ja elottomaksi järjestelmäksi, jommoisena se meidän päiviimme saakka on pysynyt.

Tämä toinen kehitysjakso, jota sanotaan brahmanismin ajaksi, kesti miltei mittaamattomia aikoja. Se loppui Buddhan uskonpuhdistukseen noin 500 vuotta ennen Kristusta. Buddhan-oppi voitti sitten suurta alaa Indiassa ja pysyi vallitsevana uskontona yli tuhat vuotta, kunnes vuoden 1000 j. Kr. paikkeilla muhamettilaiset valloittivat Indian ja karkoittivat buddhanuskon ja buddhalaiset Indiasta. Indian vanha kansa ei kuitenkaan taipunut ottamaan vastaan uutta uskontoa, islamia. Päinvastoin vieras sorto herätti uudelleen kaiken sen henkisen elinvoiman ja tarmon. Nyt alkaa uusi jakso Indian kansan uskonnollisessa elämässä: hinduismien aika.

Vanha brahmanusko, joka buddhalaisuuden aikana oli ollut syrjäytettynä, elpyi taasen. Kansan seasta nousi yhä uusia uskonpuhdistajia, jotka koettivat saattaa päivänvaloon ja entiseen puhtauteensa ja mahtavuuteensa vanhan uskonnon. Lahko syntyi toisensa perästä ja alkuperäinen brahmanusko jakautui moneen eri uskontokuntaan eli kirkkoon, joista merkitsevimmät ovat Brahman, Shivan sekä Vishnun palvojat. Varsinkin se aika, jota me Euroopassa sanomme keskiajan lopuksi ja uuden ajan aluksi, oli tässä suhteessa merkillinen Indian historiassa. Indian uskonnollisista oloista saattaa todella sanoa, niinkuin eversti Olcott kerran lausui, että niissä on ollut edustettuna kaikki inhimillisen ajattelun ja hartauden eri muodot. Indian kansa on aina asettanut uskonnon etualalle elämässä, ja mitä vain siltä alalta tahdomme oppia tuntemaan, perehtykäämme Indian historiaan. Kyllä sieltä löydämme yhden ainoan persoonallisen jumalan uskonkiihkoisia palvojia yhtä hyvin kuin monijumalaisuuteen uskojia, kyllä löydämme esim. vedantauskonnon kannattajilta filosofista spekulatsionia niin hiottua, niin syvälle tunkevaa, niin korkealle nousevaa, että länsimaalaisen mielikuvituskin väsyä, ja kyllä toiselta puolen materialismia niin johdonmukaista sekä teoriassa että käytännössä, että eurooppalainen ällistyy. Ja tämän kaiken ohella on aina vallinnut mitä suurin suvaitsevaisuus. Kaikkien uskonpuhdistajien ja järjestelmien taustana häämöittää ikimuonoinen uskonto, *sanaatana dharma*, joka rauhallisessa viisaudessaan sanoo: kaikki tiet vievät minun — jumalan — luo.

Nykyaikainen India on tulos hindulaisuuden kehityksestä. Uskonnollinen elämä on vilkas, lahkoja on paljon — aivan niinkuin länsimailla. Kuta syvemmälle silmäilemme Indian oloja, sitä enemmän huomaamme yhtäläisyyttä oman elämämme kanssa. Kirkkojärjestys ja uskonnolliset menot ovat Indiassa monin paikoin samanlaisia kuin Euroopassa. Indiassa on samaten kuin Euroopassa eriarvoisia pappeja. Korkeimpia sanotaan *svaameiksi*, *guruiksi*, ja vastaavat meidän piispoja ja kirkkoherroja; he ovat suuren piirin johtajia, tavallisesti jonkun luostarin esimiehiä, naimattomia aivan kuin katolisessa kirkossa. Niiden alla on *puroohitat*, jonkunlaisia yläluokan pappeja, joiden tehtävänä on toimittaa juhlamenoja korkeammille kasteille. Heitä kunnioitetaan myös nimellä *atshaarja*, opettaja, ja useat heistä, ovat *panditeja* eli oppineita kirjastonhoitajia y. m. Sitten on pappeja, jotka toimittavat menoja alemmille kasteille ja joita nimitetään *dshjootishoiksi*; he ovat samalla astrologeja ja heitä on joka kylässä. Lopuksi tulevat temppelipalvelijat eli *pudshaarit*, jotka ovat vähemmän arvossa pidettyjä eivätkä edes aina kuulu pappiskastiin. He toimittavat uhripalveluksen pienissä kyläkappeleissa. Varsinaisia temppeleitä ei ole Indiassa joka paikassa, ei joka kaupungissa eikä joka pitäjässä, vaan siellä täällä on muutamia suuria *pagodeja*, jotka ovat erityisesti

arvossapidettyjä ja joihin tehdään pyhiinvaelluksia suurten uskonnollisten juhlien aikana (kevällä ja syksyllä, Krishnan syntymäjuhlaan y.m.). Juhlat kestävät usein viikon päivät aivan kuin Palestiinassa Jeesuksen aikana. Ohjelmaan kuuluu kaikenmoisia juhlamenoja ja kulkuetta. Ihmevaunu, johon on asetettu jonkun jumalan kuva, vedetään esille temppelistä ja kuljetetaan ympäri pitkässä saattueessa, että kansa saisi kumartaa ja iloita. Kuva on meikäläisen silmissä ruma, sillä kun on monta päätä ja kättä vertauskuvallisia tarkoituksia varten, mutta eikö koko asia muistuta katolilaisia menoja länsimailla? Ihmiset ovat joka paikassa samanlaisia ja turha heidän on halveksia tai sääliä toisiaan. Indiassa palaa hindulainen yhtä tyytyväisenä ja onnellisena kotiinsa arkielämän touhuihin kuin konsanaan katolilainen Europassa.

Sitä vastoin tapaamme Indian uskonnollisessa elämässä ilmiön, joka miltei meiltä puuttuu tai ainakin on sangen harvinainen muualla. Tarkoitan pyhimyksiä, *fakiireja* ja *joogea*. Viimemainituista, todellisia pyhiä, ja viisaita, on harvassa, mutta tuskin on sitä oloihin perehtynyttä matkustajaa, joka ei olisi fakiiria nähnyt. Ja kuka ei olisi kuullut puhuttavan fakiireista, Indian itsekiduttajista? Jo lapsina saamme lukea noista ihmeellisistä ihmisistä, jotka silpovat jäseniään tai asettavat niitä kummallisiin ja vaikeisiin asentoihin, kunnes kangistuvat; jotka viettävät elämänsä, istuen yötä päivää jonkun puun alla, tai virittävät neljä tulta ja istuvat niiden keskelle auringon viidentenä tulisesti paahtaessa; jotka talvella taas saattavat seisoa läpi yön kaulaa myöten kylmässä vedessä j. n. e. Tällaisia näkyjä ei näe Europassa, joskin keskiaikana kulki ympäri kaikenlaisia katumuksentekijöitä, jotka itseään ruoskivat tai kantoivat raskasta ristiä tai tekivät muuta semmoista. Näitä ei nyt enää tavata, sillä meidän sielumme ei ole niin täynnä hartautta eikä meidän järkemme enää etsi niitä muotoja, mutta Indiassa vielä vallitsee tällaisia tapoja ja tällaisia ihmisiä kunnioitetaan. Kansa tuo heille ruokaa — paljon he tosiaan eivät tarvitse. Muutamat heistä ovat joogea siinä merkityksessä, että harjoittavat sisällistä mietiskelyä, koettavat sielussaan syventyä jumalaan ja yhtyä häneen. He eivät itseään kiduta, mutta heistä kerrotaan muita ihmisiä. Enimmäkseen he pysyttelevät viidakoissa ja luolissa, eläen mitä ihanimmassa sovussa petoeläinten kanssa, mutta joskus ilmestyvät kansan keskelle ja pitävät voimallisen saarnan, tukien sanojaan jollakin ihmenäytöksellä. Saarna tekee pysyvän vaikutuksen, kun kaikki näkevät, mitä jumala vaikuttaa puhujan välityksellä, ja hänen puheensa jättää tällä tavoin pysyvän jäljen.

India on merkillinen maa. Kristinuskoa kyllä koetetaan levittää sinne, mutta sillä ei ole siellä suurta menestystä. Eivät muhamettilaisetkaan väkivallalla eivätkä suostutuksella ole voineet tehdä tyhjiksi hindulaisten omaa uskontoa, siksi syvällä on heillä uskonnollinen elämä. Kun muuan teosofi kysyi indialaiselta brahmiinilta: „kuinka te annatte kristittyjen lähetyssaarnaajien niin vapaasti saarnata maassanne asettamatta mitään rajoja heidän toiminnalleen? En ole varma siitä, että teidän saarnaajanne saisivat näin vapaasti kulkea Europassa. Kristityt lähetyssaarnaajat tulevat teidän kansanne luo, jolla jo on oma uskontonsa, ja saarnaavat vierasta oppia aivan vapaasti. Kuinka on mahdollista, että te annatte heidän näin tehdä?” Hindulainen vastasi tähän: „Oo, miksei heillä olisi vapaus? Tehkööt mitä haluavat, eivät he voi mitään vaikuttaa tosi hindulaisiin, vaan ainoastaan niihin, jotka luulevat jotakin etua saavansa kääntymällä kristinuskoon, ja alempiin kasteihin, jotka uskovat siten pääsevänsä parempaan asemaan. Muihin eivät heidän puheensa pysty. Meillä on aivan toisenlainen käsitys uskonnosta kuin teillä euoppalaisilla. Ei tosi uskonnollinen ihminen asu monissa huoneissa, ei hän aja vaunuissa, ei hän elä naisten kanssa, ei hän juo väkeviä eikä hän syö lihaa. Me tiedämme, että se, joka todella on uskonnollinen, luopuu kaikesta omaisuudesta, lähtee ulos metsään ja miettii kauan itseksensä, koettaa saavuttaa sisäistä tietoa ja tunkeutua jumalan henkeen; ja kun hän on valistunut ja päässyt selvytyteen siitä, mitä jumala on, silloin hän tulee ulos maailmaan ja saarnaa ja silloin hän vaikuttaa ihmisiin herättävästi. Näin me käsitämme uskonnollisen elämän. Me itse osaamme arvostella, missä on totinen uskonto ja missä on ulkokullaisuutta tai tietämättömyyttä . . .”

Jos nyt siirrymme tutkimaan brahman-uskon maailmankatsomusta, sen teologista oppijärjestelmää, huomaamme hämmästyseksemme, että jos tunnemme nykyaikaisen teosofian perusopit, olemme samalla tutustuneet hinduismiin. Samat opit jumalan ykseydestä, ihmisielun uusiintuvista ruumistuksista, nirvaanasta ja karmasta tapaamme kummallakin taholla. Senpätähden onkin sanottu, että teosofia on vanhaa intialaista uskontoa. Tietysti on paljon yhtäläisyyttä brahmalaisuuden ja teosofian välillä. Mistä se

johtuu? Siitäkö, että nykyaikainen teosofia on tullut idästä ja että teosofinen liike koettaa saarnata brahmalaisuutta ja käännättää ihmisiä pois kristinuskosta? Ei, vaan se tulee siitä, että brahmanoppi on meidän viidennen rodun vanhin uskonto ja sen nojalla kaikkein lähinnä ikuista viisautta. Teosofia ei ole minkään uskonnon lapsi, vaan kaikkien uskontojen sisar. Teosofinen „ilmestys” meidän päivinämme on kotoisin samasta lähteestä kuin uskonnotkin. Viime kerralla olin tilaisuudessa sanomaan, että uskontojen alkuperä on siinä, että viisas ihminen on ilmoittanut maailmalle totuuden. Samalla tavalla on teosofia syntyisin siitä viisasten ihmisten salaisesta veljeskunnasta, joka ennen on tuonut maailmaan kaikki uskonnot. Teosofia ei kuitenkaan ole uusi uskonto, vaan pikemmin filosofinen ikuisen viisauden esitys, joka viittaa uskontojen yhteiseen alkuperään ja selvittää niiden oikeat opit. Että hindulaisessa maailmankatsomuksessa ovat verrattain puhtaina säilyneet alkuaikaiset perusopit, on luettava — paitsi yleisen kansanhengen — etenkin lukuisain Indiassa vaikuttaneiden profeettain ja rikkaan uskonnollisen eli pyhän kirjallisuuden ansioksi.

Kristikunnassa on tullut tavaksi puhua juutalaisista ensimmäisenä kansana, joka kehitti uskon yhteen jumalaan. Mutta joskin veeda-uskonnon aikana hindulaiset palvoivat montaa jumalaa, koska kansan mielikuvitus parhaiten käsitti jumaluuden sillä tavalla, ruvettiin jo brahmanuskon varhaisimpina aikoina puhumaan yhdestä ainoasta jumalasta, Brahmosta. Muutamassakin vanhassa Upanishadissa kysytään: „Kuka jumala on suurin? Tulen jumala vai ilman jumala? Näihin oppilaiden kysymyksiin heidän opettajansa vastasi: kaikki nuo jumalat ovat yhden suuren jumalan, Brahman ilmestysmuotoja. Älkää siis heitä palvokol! Jos palvotte heitä, tulette kyllä onnellisiksi tässä elämässä, mutta viisas, joka tahtoo nousta kaiken katoovaisen yli, ei palvo ilmestysmuotoja, vaan yhtyy Brahmaan, omaan totiseen aateminäänsä, Itseensä.” Nämä harvat sanat todistavat, kuinka paljon ylevämpi hindulaisten Brahman oli juutalaisten inhimillisillä hyveillä ja heikkouksilla varustettua Jehovata. Jumala on yksi ja kaikki mitä on, on tästä yhdestä ainoasta jumalasta lähtenyt. Nyt sanotaan tavallisesti, kun Europassa arvostellaan hindulaista uskontoa, että se on pessimismii. Hindulaisten yksijumalauusko menee näet niin pitkälle, että se sanoo pahankin saaneen alkunsa jumalasta. Paha syntyi silloin kun aineellinen olemassaolo heräsi olemattomuudesta. Paha on fyysisen olemassaolon välttämätön täydennys ja seuraus. Siis itse olemassaolo on paha ja hindulaisten koko uskonnollinen pyrkimys on siinä, että hän pääsisi vapaaksi olemassaolosta. Näin uskotaan Europassa.

Mutta kuinkahan todella lieenee? Johtaako todella aasialainen kaikkiihteysusko alakuloiseen pessimismiin? Ei suinkaan; mutta on otettava lukuun tämän maailmankatsomuksen kaikki eri puolet. Toinen suuri oppi on oppi ihmisen jälleensyntymisestä: ihminen on olento, joka monta kertaa kiertää kautta ruumistusten sarjan. Ja klassillinen kohta jälleensyntymisestä löytyy Raamajana-runoelmasta: „Varhemman elämän tekojen kautta syntyy sielu aina uudelleen uuteen ruumiiseen ja uuden elämän tekojen kautta taas uuteen. Näin on ruumis aina sielun kohtalo. Niinkuin vanhat vaatteet riisutaan ja uusiin pukeudutaan, niin sielu riisuu vanhan ruumiinsa ja ottaa yllensä uuden.”

Nyt meidän pitää huomata, että kun hindulaisessa uskonnossa opetetaan ihmisen vapautumista olemassaolon ja elämän kahleesta, ei ole kysymys siitä, että ihminen vapautuisi itse olemisesta. Ei ole kysymys siitä, että hän voittaessaan nirvaanan poistuisi tyhjyyteenä olemattomuuteen, niinkuin Europassa yhteen aikaan luultiin. Millä tavalla olevainen voisi lakata olemasta ja tulla tyhjäksi? Tästä ei ole puhuttakaan, vaan siitä, että ihmisen täytyy vapautua jälleensyntymisen pakosta, jos hän tahtoo elää aivan henkisessä tilassa. Tätä korkeata henkistä olemismuotoa sanotaan nirvaanaksi ja sitä voi syystä verrata kristittyjen jumalanvaltakuntaan, vaikka nirvaanaa ei koskaan ole kuvattu samanlaisilla räikeän aineellisilla väreillä kuin ikuista iloa karitsan valtaistuimen ympärillä.

Nirvaanan oikeata laatua teroitetaan aivan selvästi hinduismissa. Ei Bhagavad Gītassa koskaan puhuta, että nirvaana olisi tyhjyyttä; päinvastoin sanotaan, että se on autuutta, rauhaa, jonka viisas saavuttaa, kun hän täyttää nämä ehdot: „joka näkee totuuden omassa itsessään, joka on saavuttanut rauhan sisässään ja iloitsee kaikkien olentojen onnesta, hän saavuttaa nirvaanan”. Nirvaana on tasapaino, joka kohottaa yksilön yläpuolelle kaiken katoovaisen, kaiken kärsimyksen, kaiken vaihtelun, niin että hän voi vapaasti

auttaa kaikkia, olla suurena kuolemattomana henkenä maailmankaikkeudessa, vapaaehtoisesti „elää” ja „kuolla”. Kaikki ihmiset, jotka eivät vielä ole „pelastuneet”, ovat pakotetut syntymään uudestaan ja yhä uudestaan maan päälle, kunnes kehittyessään saavuttavat nirvaanan. Mutta nirvaanan voittanut on vapaa.

Tämä on hindulainen oppi jälleensyntymisestä ja pelastuksesta, ja me tiedämme, että nykyisessä teosofiassa esitetään asiat samalla tavalla, mutta vasta teosofinen liike on huomauttanut Europalle ja läntiselle maailmalle, että sellainen oli vanha itämainenkin oppi.

Kolmas perustava oppi on oppi karmasta eli syysuhteen laista. Karma merkitsee „teko” ja tarkoittaa, että teko sitoo ihmistä ruumiillisen elämän pyörään, koska teko aina luo seurauksen. Tekoon ei lueta ainoastaan varsinaista tekoa, vaan myös puhe ja ajatus ja himo. Kaikki tämä ihmistä sitoo. Karma on esteenä ihmisen tiellä, kun hän etsii pelastusta. Tahtoessaan vapautua jälleensyntymisen pakosta, täytyy hänen vapautua juuri karmastaan, ja millä tavalla se tapahtuu? Siten, ettei hän enää himoitse, tee, ajattele eikä puhu mitään sellaista, joka kohdistuu häneen itseensä, ei mitään itsekkäistä vaikuttamista, vaan koettaa puhdistaa ajatuksiaan ja päästä oman itsensä herraksi. Onko ihmeteltävä, että tältä kannalta katsoen hindulaisessa uskonnossa pelastuksen etsintä on saanut enemmän tai vähemmän askeettisen värityksen? Helpompi tai ankarampi itsensä kiduttaminen on järkeen menevä yksinkertainen tapa saada valtaa oman itsensä yli, ja sentähden on uskonnossa harjoitettu askeesia. Ei siinä ole ollut kysymys minkään jumalan miellyttämisestä, pääsemisestä minkään jumalan suosioon. Semmoinen ei ole tarpeen, sillä ihmisen päämäärä ei ole saavuttaa minkään jumalan suosiota, vaan vapautua jälleensyntymisen pakosta ja yhtyä tajunnassaan jumalalliseen elämään. Näin vastaa hinduismi, ja siltä kannalta katsoen saatamme epäilemättä kunnioittaa ja ymmärtää niitä ihmisiä, jotka vilpittömästi sisäisestä vakaumuksesta kiduttavat itseään voittaakseen synnin, kukistaakseen pahan itsessään ja noustakseen oman elämellisyytensä ja itsekkyytensä herroiksi. Me voimme heitä ymmärtää, vaikkemme uskoisi heidän keinoonsa.

Vaikkemme uskoisi, että ruumiillinen tuska valistaisi järkeä, täytyy meidän myöntää, että vaikeroimatta kärsitty tuska vahvistaa tahtoa ja opettaa tunteita hillitsemään. Kun ihminen tuntee itsensä huonoksi ja mitättömäksi, mutta samalla näkee ihanteen sisässään ja tahtoi sitä saavuttaa keinolla kuinka tuskallisella tahansa, silloin meidän täytyy häntä kunnioittaa ja kumartaa. Hän todistaa elämällään uskonsa hengen voimaan, ja vaikka hän kamppailussaan sortuisi, merkitsee karma uskollisesti elämän kirjaan jokaisen hänen tappionsa — ja merkitsee sen ansiopuolelle.

III.

NYKYISEN IHMISRODUN ENSIMÄINEN LAKIKIRJA.

Kun katsomme omaa nykyistä sivistystämme, aineellisessa suhteessa varsinkin korkeaa sivistystämme, olemme valmiit huudahtamaan: kuinka paljon olemme saaneet aikaan, kuinka pitkälle ihmiskunta on kehittynyt, kuinka eteviä me olemme! Mutta jos sivistystä ei arvostella ainoastaan höyry- ja sähkökoneiden ja kaikenlaisten ulkonaisten laitosten mukaan, vaan jos sivistystä arvostellaan, niinkuin sitä todella tulisi arvostella, sisäisten henkisten arvojen perusteella, sen nojalla minkälainen on uskonto, kirjallisuus, taide, minkälainen yhteiskuntajärjestys, — silloin emme ole oikeutetut ylpeilemään ja huutamaan kuuluville oman merkillisyytemme. Jos näet tutkimme vanhoja aikoja ja vanhoja kansoja, huomaamme piankin, ettemme ole paljonkaan edistyneet todellisessa kulttuurissa. Se sivistyksen ihanne, mikä elähytti vanhoja kansoja, on saavuttamatta vielä tänä päivänä, ja se määrä henkistä sivistystä, mikä toteutettiin vanhoissa kulttuureissa, — se kelpaa meille vielä tänäpäivänä esimerkiksi, sillä taiteen, kirjallisuuden ja uskonnon alalla me emme ole luoneet sen ihmeellisempää kuin vanhan ajan kansat. Niin, itse asiassa emme ole muuta kuin matkineet ja korkeintaan jatkaneet muinaisia ennätyksiä — vanhan ajan kansat ne ne ovat luoneet samat sivistysarvot, jotka vielä tänäpäivänä ovat olemassa.

Viime kerralla puhuimme Indian kansan uskonnollisista oloista, ja tänään meidän tulisi heittää silmäys saman kansan yhteiskunnalliseen elämään, tarkastaa, minkälaiset olivat heidän elämänsä ihanteet, mitä he koettivat elämässään toteuttaa, minkälainen oli heille annettu siveysoppi. Olen valinnut aineeni pohjaksi vanhan intialaisen kirjan *Manun lait*, joka on ollut Euroopassa tunnettu jo toista sataa vuotta. Tämän merkillisen kirjan mukaan saattaa päätätä, minkälainen oli se sivistys, joka vallitsi muinaisessa Indiassa.

Kirja on jaettu 12 lukuun, joista ensimmäinen ja viimeinen puhuvat uskonnon opeista, mutta toiset esittävät yhteiskuntajärjestyksen lakeja ja muita sääntöjä. Aikain kuluessa on tietysti lisätty kaikenmoisia yksityiskohtia, vähäpätöisiä määräyksiä ja siveyssääntöjä, joita ei ole ollut alkuperäisessä Manun laissa, sillä niin tiedämme aina tapahtuvan pyhille kirjoille. Ne eivät voi pysyä alkuperäisessä muodossaan, sentähden että tavallisesti mies, joka on antanut opinsäännöt, ei ole itse kirjoittanut mitään, vaan hänen sanansa ovat kulkeneet muistitietona miespolvesta toiseen, ja vasta vuosien vierieessä on niitä kirjoitettu muistiin ja myöhemmin sitten korjattu, parannettu, ja sovitettu „ajan vaatimusten mukaan”. Manun laissa kuitenkin alkuperäinen runo loistaa esiin lisäysten keskeltä.

Mikä erityisesti pistää silmään vanhassa Indiassa on n. s. kastilaitos, jota jo viime luennossa kosketelimme. Jos tänäpäivänä kuulee puhuttavan Indiasta, moititaan aina kastilaitosta, tuota merkillisen tarkkaa luokkarajoitusta, joka siellä vallitsee. Mainitaan tavallisesti neljä kastia, mutta itse asiassa niitä on paljon enemmän nykyisessä Indiassa. Aikojen kuluessa on muodostunut toistasataa erilaista kastia, s. o. pieniä piirejä, joiden yksilöt kuuluvat yhteen ja muodostavat oman luokan, joka katsoo karsain silmin ja epäilevästi muita luokkia. Nyt on herännyt kansallinen liike, joka koettaa tasoittaa oloja, poistamalla kastirajoja, ja teosofinen liike on epäilemättä vaikuttanut hyvää Indiassa tässä suhteessa. Mutta ammoisista ajoista juurtuneita tapoja ja ennakkoluuloja ei ole helppo muuttaa, saatikka poistaa. Nykyisiä kymmeniä alakasteja tosin ei ollut vanhassa Indiassa, mutta jyrkkä kastiero — „selvät luokkarajat”, kuten meidän sosialistimme sanovat — ovat brahmalaisen ajan perintöä. Silloin tehtiin tarkka ero neljän kastin eli yhteiskuntaluokan välillä. Ero oli niin jyrkkä että se, joka oli syntynyt yhteen luokkaan, ei voinut siirtyä toiseen, ei saanut naida toisesta yhteiskuntaluokasta. Olkoon mainittu pieni kohta naimisen suhteen. Manun laissa huomautetaan, että mies ei voi naida toisesta yhteiskuntaluokasta. Jos esim. brahmiini tai sotilas nai alemmasta luokasta, pidettiin sitä vääränä, sanottiin, että mies oli noudattanut himojaan eikä mennyt oikeaan avioliittoon. Mutta toiselta puolen se oli luvallista naisen takia, sillä nainen saattoi mennä naimisiin miehen kanssa, joka oli korkeammasta yhteiskuntaluokasta. Kuitenkin oikea säännönmukainen

avioliitto oli sellainen, joka tapahtui vain oman luokan piirissä. Kuten muistettane, olivat neljä kastia seuraavat: alin *shuudrat*, sitä seuraava *vaishjat*, sitten *kshattrijat* ja neljänneksi *brahmiinit*.

Shuudrakasti oli palvelijaluokka, johon kuuluivat rengit ja piit ja muut työmiehet. Vaishjakasti käsitti kaikki vapaata elinkeinoa harjoittavat kansalaiset, jotka tulivat toimeen kaupalla ja muulla omalla työllä. Heidän palveluksessaan olivat shuudrat. Kolmas kasti oli soturit. Siihen kuului aina kuningas. Ylin kasti oli brahmiinit eli papit, kansan opettajat.

Viime luennossa viittasimme siihen, että kastilaitos nähtävästi perustui luonnolliseen työnjakoon hyvin järjestetyssä yhteiskunnassa. Työnjaon taas ollakseen oikeudenmukainen tulee perustua yksilöiden erilaisiin kykyihin. Ainoastaan jos kukin yksilö tuntee olevansa omalla paikallaan, voi sanoa, että yhteiskunta on mallikelpoinen ja luokkaero tarkoitustaan vastaava. Nyt tiedämme kuitenkin, että syntyperä määräsi kastin vanhassa Indiassa vielä suuremmalla ankaruudella kuin nykyisissä yhteiskunnissa. Kuinka ratkaistiin tästä aiheutuva ristiriita vai eikö ristiriitaa ollutkaan? Kyllä ristiriita tunnettiin, ja se ratkaistiin vetoamalla osaksi ihmisten yhdenvertaisuuteen jumalan edessä, osaksi jälleensyntymisuskoon. Manun laissa sanotaan nimenomaan, että kastit olivat jumalan asettamia. Ne olivat jumalasta lähteneet. Brahmiinit olivat syntyneet Indran päästä, sotilaat käsivarsista ja rinnasta, vaishjat vatsasta ja alaruumiista ja shuudrat jaloista. Voisi sanoa, että eri puolilla jumalasta, erilaisia jumalan voimia oli ilmenneinä eri kasteissa. Mutta kaikki kastit olivat jumalallisia ja siis jumalan edessä yhdenvertaiset. Tämä on sisäinen eli aatteellinen näkökohta.

Ulkonaisesti ja käytännöllisesti katsoen kastit olivat eriarvoisia, sillä niiden tehtävät olivat eri vaikeita. Tätä tehtävää eli velvollisuutta sanottiin *dharmaksi*. Shuudran dharma oli helppo verrattuna vaishjan tehtävään ja molempien vastuunalaisuus pieni verrattuna kshattrijan ja brahmiinin. Paljon suurempi sielullinen kehitys, paljon syvempi itsetietoisuus vaadittiin ihmiseltä korkeammassa kastissa kuin alemmassa. Että ihmiset ovat sielullisesti erilaisia, tiedettiin vanhassa Indiassa yhtä hyvin kuin tänäpäivänä Euroopassa. Itse asiassa viittaa kastin intialainen nimitys tähän. Kasti on, kuten edellä sanottiin, sanskritin kielellä *varna*, joka merkitsee „väri”. Nyt tiedämme, että selvänäköiselle silmälle ihmissielun kehityskanta näkyy n. s. *auran* väristä: kuta kehittyneempi ihminen on sieluelämältään, sitä kirkkaampi ja kauniimpi on hänen „auransa” eli se monivärinen valokehä, joka ympäröi ihmistä. Ja koska kullakin luonteenomaisuudella on oma pohjavärinsä aurassa, saattoivat Indian vanhat viisaat auran väreistä päättää, mikä dharma oli ihmiselle sopiva, mihinkä kastiin hän toisin sanoen kuului. Luokittelu tapahtui alussa tällä tavalla, mutta koska perinnäisyyden lain nojalla vanhemmat vetivät luokseen itsensä kaltaisia sieluja, ruvettiin luottamaan luonnon omaan luokitteluun ja uskottiin, että syntyperä itsessään osoitti, kuinka kehittynyt sielu oli. Ja ristinaiminen kiellettiin, jottei sielullis-ruumiillisia ominaisuuksia sekoitettaisi. Jos taas yksilö laiminlöi kastinsa velvollisuudet, erotettiin hänet kokonaan kastista.

Samalla kun tehtiin näin jyrkkä ero ihmisten kesken, uskottiin vahvasti kehitykseen. Jälleensyntyvänä yksilönä ihminen ei mitenkään ollut sidottu alkuperäiseen kastiin. Opittuaan täydellisesti yhdessä tai useammassa ruumistuksessa oman kastinsa dharman, hän siirtyi ylemmälle luokalle ja syntyi seuraavan kerran korkeammassa kastissa. Näin uskottiin elämän opettavan ja kehittävän ihmissielua.

Manun lait ilmaisevat sängen tarkalleen, minkälainen oli kunkin kastin dharma, mitä tehtäviä siltä vaadittiin, mikä ihanne oli sille asetettu. Alimman kastin velvollisuus oli palvelus. Ihmissielun piti shuudran ruumiissa oppia välittömästi työllään palvelemaan ja tottelemaan. Toisessa kastissa oli hänen opittava työnteko yhteiskunnan hyväksi. Ihmisen tuli vaishjana oppia kokoomaan rikkauksia, mutta ei itseään varten, vaan kansaa, valtiota varten. Hyvin selvästi ymmärrettiin, että kulttuuria ei voitu saada aikaan ilman pääomaa. Sitä varten oli erityisen kansanluokan tehtävänä koota valtiolle rikkauksia ja samalla kasvattaa itsessään sitä sielun puhtautta, joka seuraa epäitsekästä rikkauten tavoittelua. „Se on puhdas”, sanoo Manu, „joka on rikkaudessa puhdas, ei se, joka itseään vedellä pesee.”

Kolmannessa kastissa ihmisen piti oppia ajattelemaan toisten henkeä ja turvallisuutta oman henkensä kustannuksella. Kshattrijan eli sotilaan tehtävänä oli puolustaa kansaa. Sotilaskasti ei ollut olemassa

valloitusretkiä eikä hyökkäystä varten. Nimenomaan sanotaan Manun laissa, että on väärin riistää ihmiseltä henki; miestappo on oikeutettu ainoastaan sellaisessa sodassa, jossa puolustetaan maata ja kansaa vihamielisiä hyökkääjiä vastaan. Sotilaskastin tehtävänä rauhan aikana oli ylläpitää järjestystä yhteiskunnassa, suojella ja puolustaa leskiä ja orpoja, katsoa, että kukin sai oikeutensa, ja valvoa yleistä turvallisuutta. Samoin kuin shuudran tuli antaa aikansa ja työnsä ja vaishjan omaisuutensa, samaten tuli kshattrijan aina olla valmis antamaan oman henkensä, kun yhteinen hyvä vaati.

Neljänteen kastiin syntyivät ne sielut, jotka olivat määrätty kansan opettajiksi. Heidän tehtävänsä oli oppia tuntemaan pyhät kirjat, tietämään, mitä Manu ja muut suuret rishit olivat opettaneet, ja ohjaamaan kansaa kaikkeen hyvään. Ja minkälaisia brahmiinein tuli olla? Ei rikkaita, ei mahtavia, vaan köyhiä aineellisesti, mutta viisaudessa ja tiedossa muita etevämpiä. Heidän koko tehtävänsä oli korkeammalla tasolla. Sellainen oli brahmiinikastin ihanne.

Kuinka vakavassa hengessä kastilaitos oli perustettu, näkyy siitäkin, että kuta alemmassa kastissa ihminen oli syntynyt, sitä paremmin oli hänestä pidettävä huolta fyysisesti; ja taas kuta korkeammalle hän nousi, sitä henkisemmäksi tuli hänen elämänsä, sitä enemmän häneltä vaadittiin. Kun Manun laissa teroitetaan vieraanvaraisuutta isäntien ja emäntien mieleen, sanotaan: „isännät ja emännät talossa syökööt jätteet, kun vieraat ovat ravitut ja omat palvelijat”. Palvelijoista oli pidettävä huolta kuin omista lapsista — palvelijat, shuudrat, tulivat ensin, sitten vasta isäntäväki. Ja jos rikoksia tehtiin, ei toinen syyllinen ollut yhtä oikeutettu lain edessä kuin toinen, vaan syyllisyys mitattiin kastin mukaan. Jos rikoksentekijä kuului alempaan kastiin, oli hänen rangaistuksensa pienempi, mutta kuta ylempää kastia hän oli, sitä suurempi oli hänen virheensä ja rangaistuksensa. Sanotaan matemaattisesti Manun laissa, että jos shuudran rangaistus merkitään 8:lla, niin on kauppamiehen syyllisyys merkittävä 16:lla ja kshattrijan syyllisyys 32:lla ja taas brahmiinin 64:llä. Näin paljon suurempi oli brahmiinin edesvastuu, koska hän enemmän tiesi ja oli enemmän saanut oppia. Tällainen oli neljän kastin keskinäinen suhde.

Kuningas kuului aina kshattrija-kastiin. Hän oli kyllä kaikkein yläpuolella, mutta hän ei kuulunut korkeimpaan kastiin, hän ei ollut kansan opettaja vaan kansan suojelija. Vielä tänäpäivänä puhutaan siitä, että hallitsija on „jumalan armosta”. Tämä on perintöä vanhasta Indiasta. Manun laissa sanotaan: „Kaikkien olentojen suojelemista varten Herra loi kuninkaan.” Manun laissa on aivan merkillisiä sääntöjä siitä, minkälaisen kuninkaan pitää olla. Hän ei ollut itsevaltiainen, hänkin oli kansalainen, jonka tuli totella Manun viisaita lakeja. Kuninkaalla oli rangaistusoikeus, hän oli saanut sen jumalalta, mutta jotta hän voisi rangaista puolueettomasti, täytyi hänen olla puhdas. Manu sanoo: „Täydellisesti puhdas ruhtinas, joka on lupauksilleen uskollinen, lakien noudattaja, taitavien palvelijain ympäröimä ja hyvällä arvostelukyvyllä varustettu, voi rangaista kohtuullisesti.” Ennen kaikkea hänen täytyi osata hallita itseään. Manun laissa sanotaan: „yötä päivää harjoittakoon ruhtinas aistiensa hillitsemistä. Hän välttääköön päihdyttäviä juomia, peliä, naisia ja metsästystä. . . Pahe on kauheampi kuolemaa.” Kuninkaan, täytyy viettää erittäin yksinkertaista, nöyrää elämää, ainoastaan silloin voi hän olla „alamaisilleen isä”, joka kaikkia rakastaa ja jota kaikki voivat rakastaa ja kunnioittaa. Manun laissa on niinikään kaikenlaisia tarkkoja määräyksiä, millä tavalla kshattrijan eli aatelisten yleensä tuli käyttäytyä, ja kun luemme niitä, täytyy meidän tunnustaa, että olemme barbaareja siihen verraten mitä vanhoina aikoina pidettiin oikeana. Miten tuli esim. käyttäytyä sodassa? Ei milloinkaan saanut hyökätä sellaisen vihollisen kimppuun, joka oli epäedullisessa asemassa. Jos kulki ratsulla ja vihollinen jalkaisin, ei saanut ahdistaa häntä; ei koskaan saanut ahdistaa nukkuvaa, ei koskaan armoa pyytävää, ei koskaan pelkuriä, ei koskaan pakenevaa, ei saanut käyttää väärä aseita, ei sellaisia, joissa oli salattuja piikkejä, eikä myrkyllisiä aseita. Valloitetun kansan lakeja piti kunnioittaa ja säilyttää. Jos meidän sodissa vielä noudatettaisiin näitä ihanteita, voisimme myöntää, että sotilaan ammatti on jalo. Mutta aika on nyt toinen. Me ymmärrämme, että sotilasluokka täytyi olla olemassa vanhoina aikoina. Se on vieläkin olemassa, mutta me lähestymme aikaa, jolloin sodat poistuvat maailmasta ja jolloin koko tämä kasti häviää, sillä me emme ihaile sotilasammattia enää, me uskomme, että ihminen voi toisellakin tavalla oppia urhoollisuutta ja uhrautuvaisuutta.

Meidän ihanteemme ovat monessa kohden muuttaneet muotoa, mutta emme saata kieltää ihailuamme

niiltä suurenmoisilta periaatteilta, joiden nojaan Indian vanha yhteiskunta oli rakennettu. Kullakin kansanluokalla oli omat jalot tehtävänsä ja kunkin luokan jäsenistä pidettiin ominaisella tavalla huolta.

Toinen seikka, joka Indian vanhassa sivistyksessä kiinnittää huomiotamme, on naisen asema. Väitetään usein, että kristinusko on naisen vapauttanut, että ennen kristinuskon tuloa nainen aina oli sorretussa asemassa. Varsinkin itämaista puhuttaessa mainitaan monivaimoisuus, leskien polttaminen ja yleensä kunnioituksen puute naista kohtaan. Mitä nyt vanhaan Indiaan tulee, ovat tämmöiset arvelut ja luulot erehdyksiä. Monivaimoisuutta ei ollut. Mies ja nainen edustivat kumpikin eri olemuspuolia täydellisestä ihmisestä ja kaksi yhdessä he muodostivat kokonaisuuden. Manun lait sanovat: „mies muodostaa yhden olennon puolisonsa kanssa” ja toisessa paikassa: „molemmipuolinen uskollisuus kestäköön kuolemaan saakka”. Olemme jo maininneet, mitä rajoja avioliitolle oli asetettu: vaimo oli otettava samasta kastista. Nainen sai valita miehen ylemmästä kastista, mutta mies ei ylemmää naista. Ja jos brahmiini tai kshattrija otti itselleen puolison alemmasta kastista, sanottiin nimenomaan, että tämä tapahtui himosta; ja ainakin brahmiini silloin alentui. Tämä määräys voi jonkun verran loukata nykyaikaisen ihmisen vapaudentunnetta, mutta eivätkö monet vielä tänä päivänä ole sitä mieltä, että „paras on naida omasta säädystään?” Toinen vanhassa Indiassa vallinnut (ja vieläkin vallitseva) tapa, jota on vaikeampi hyväksyä nykyajan silmillä katsoen, koski avioliiton solmimisesta. Tämä tapahtui nimittäin säädylisimmän siten, että tyttö annettiin miehelle. Oli kyllä olemassa n. s. gandharva-avioliitto, joka johtui pojan ja tytön molemmipuolisesta lemmestä, mutta sitä ei pidetty niin puhtaana. Oikea pyhä avioliitto solmittiin vanhempain toimesta, ja Manun laissa teroitettiin vanhempaan mieleen, ettei heillä saanut olla itsekkäitä tarkoituksia, eivät saaneet ajatella omaisuutta j. n. e.

Erehdymme kuitenkin suuresti, jos luulemme, ettei Indiassa tunnettu avioliiton ja perhe-elämän onnea. Niin ihania naisia, niin rakastavia, niin helliä, niin uskollisia on tuskin mikään muu sivistys luonut. „Leskien polttaminen” esim., jolla lähetyssaarnaajat pelottelevat hurskaita uskonsisariaan kotona (vaikka se Indiassa on ollut sangen harvinainen ilmiö), on itse asiassa kaunis todistus aviorakkauden uskollisuudesta ja pyhydestä. Tapa sai alkunsa siitä, että eräs vaimo vanhassa Indiassa rakasti miestään niin syvästi, niin kokonaan, ettei hän miehensä kuoleman jälkeen jaksanut jäädä tähän maailmaan. Kun miehen ruumis poltettiin, astui hänkin, sureva ja samalla riemuitseva leski, polttoroviolle, seuratakseen puolisoaan tuonen tuville. Tästä johtui myöhemmin, että jotkut toisetkin uskolliset vaimot tahtoivat kuolla miestensä kanssa. Se oli aivan vapaaehtoista eikä koskaan tapahtunut alemmissa yhteiskuntaluokissa. Lopulta siitä muodostui yleinen tapa, jota mahdollisesti onneton leski ei aina vapaasta halusta noudattanut. Nyt tiedämme, ettei se enää tapahdu.

Muutamalla otteella Manun laista tahdomme vielä näyttää, että naista pidettiin arvossa ja kunniaissa. Missä voimme lukea kauniimpia sanoja kuin seuraavat: „isät ja veljet, aviomiehet ja langot, kunnioittakaa naisia ja kantakaa heille lahjoja, jos itse tahdotte suurta menestystä. Missä naisia kunnioitetaan, siellä jumalat iloitsevat, missä ei naisia kunnioiteta, siellä kaikki pyhät menot ovat turhia. Missä naiset surevat, siinä perhe pian häviää. Missä naiset eivät sure, siinä perhe aina menestyy . . . Missä perheenmies on mieltynyt vaimoonsa ja vaimo mieheensä, siinä tosiaan menestys aina on taattu.” Vaikka naiseen naisen toiminta-ala oli rajoitettu koti-piiriin, ei silti mitenkään ylenkatsottu naimattoman naisen asemaa. Jollei tyttöä voitu antaa arvokkaalle miehelle, neuvottiin Manun laissa: „parempi on tytön olla naimatta kuin joutua naimisiin miehen kanssa, jolla ei ole hyviä ominaisuuksia”. Ja naimaton nainen joutui samaan asemaan ja samaan arvoon kuin mies. Hän oli oikeutettu tutkimaan pyhiä kirjoja, saattoi tulla pyhimykseksi, joogiksi, vaeltajaksi ja ylipäänsä tehdä semmoista, jota miehetkin tekivät. Häntä kunnioitettiin yhtä paljon kuin nainutta naista.

Kolmas mieltäkiinnittävä seikka Indian vanhassa sivistyksessä oli tapa millä korkeampien kastein, varsinkin brahmiinein elämä oli järjestetty. Todellisen brahmiinin elämä oli jaettu neljään aikakauteen. Hän oli ensin n. s. *brahmatschaarja*, sitten *grihasta*, *vaanaprastha* ja lopuksi *sanjaasi*.

Tämä elämänjärjestys oli samalla kuva sielun kehityksestä. Lapsi syntyi, kastettiin ja sai seitsemän

vuotta elää kodin hoivissa, mutta seitsemän vuotiaana poika tuli brahmatshaarjaksi. Hän lähti silloin oppilaaksi jollekin *gurulle*, opettajalle. Oppilaana hän oli aivan brahmiinin palvelijana ja sai suorittaa kaikenmoisia kotitöitä korvaukseksi siitä että brahmiini häntä kasvatti ja opetti. Brahmatshaarjan elämä kesti seitsenvuotiaasta 16 ikävuoteen asti, jolloin nuorukainen vihittiin täysi-ikäiseksi ja sai pyhän nauhan. Brahmatshaarjana hän oli tehnyt puhtauden lupauksen. Seitsenvuotiaasta asti hän sai oppia hillitsemään itseään. Nimenomaan teroitettiin sukupuolista puhtautta, se oli hänen jokapäiväinen ojenusnuoransa.

Kuumissa etelämaissa sukupuolielämä herää varhain, ja nuorelle pojalle oli bramatshaarja-aika epäilemättä erinomainen koulu. Ei ollut todellinen brahmatshaarja se, joka ei ollut ehdottoman puhdas. Saatuaan tämmöisen kasvatuksen, meni nuori brahmiini naimisiin. Silloin alkoi grihastan eli perheenisän elämä. Jokaisen brahmiinin velvollisuus oli synnyttää poika maailmaan. Tämän miehuusikänsä kestäessä tuli brahmiinin ottaa osaa ulkonaiseen elämään, yhteiskunnalliseen ja valtiolliseen. Kun hän aikansa oli ollut perheenisänä ja synnyttänyt pojan, alkoi hänelle taas uusi elämä. Ulkonainen toiminta lakkasi. Vaanaprastha-aika alkoi! Nyt hän, voidakseen miettiä elämän ja kuoleman kysymystä, vetäytyi metsään erakoksi. Hän sai ottaa vaimonsa mukaan metsään, ja molemmat elivät erakkoina ja harjoittivat mietiskelyä ja kaikenlaisia askeettisia menettelyjä. Hän saattoi myös mennä yksin, ja kun hän oli aikansa viettänyt sillä tavalla, että halu ulkonaiseen elämään oli mielestä häipynyt ja sijaan astunut sisäisen ja henkisen elämän kaipuu, tuli hänestä sanjaasi, jonka piti „maata maan päällä, syödä ainoastaan hedelmiä, jotka itsestään olivat maahan pudonneet, juoda ainoastaan vettä ja kulkea ympäri kerjäämässä, jos muuta tarvitsi”. Se oli hänen elämänsä viimeinen jakso, jolloin hän oli kokonaan antautunut henkiseen elämään ja vain valmistelihe sekä kuolemanjälkeistä elämää että tulevaa ruumistusta varten. Tämmöinen oli vanhassa Indiassa brahmiinin elämänohjelma.

Ja kaikille *dvidshoille* (*dvidsha* = kahdesti syntynyt, pyhän nauhan saanut), s. o. kaikille kolmeen ylempään kastiin kuuluville täysi-ikäisille, teroitetaan Manun laissa seuraavat kymmenen hyvettä: „kieltämys, pahan palkitseminen hyvällä, kohtuus, rehellisyys, puhtaus, aistien hillintä, veedan (pyhien kirjojen) tunteminen, hartaus (jumalaa kohtaan), totuus ja suuttumuksesta pidättäminen.” Sangen viisaasti myös sanotaan, että „parempi on noudattaa siveellisiä velvollisuuksia kuin hurskaita”.

Ennenkuin lopetamme, tahdomme vielä toistaa muutamia hajanaisia sääntöjä Manun lakikirjasta, jotka kuvaavat vanhojen intialaisten käsityskantaa erilaisista siveellisistä kysymyksistä.

Lihansyönttiä, metsästysurheilua y. m. kieltää Manu seuraavin sanoin: „Ainoastaan tekemällä pahaa eläimelle voi ihminen itselleen hankkia lihaa. Ja eläimen murhaaminen sulkee paradiisin portin. Se joka huvikseen tappaa viattomia eläimiä, hän ei näe onnensa kasvavan ei tässä eikä tulevassa elämässä. Mutta ihminen, joka ei tahallaan tuota elävälle olennoille orjuuden ja kuoleman kärsimyksiä, vaan tahtoo hyvää kaikille olennoille, hän nauttii ikuista onnea.”

Synnistä pidättymistä perustelee Manu seuraavalla ponnella:

„Oi arvoisa ihminen, kun sanot itsellesi: minä olen yksin itseni kanssa, asuu lakkaamatta sydämessäsi korkein henki, joka tarkkaavasti ja ääneti näkee kaiken hyvän ja kaiken pahan . . . Tämä itse, joka sydämessäsi asuu, on ankara tuomari, lahjomaton kostaja, jumala . . . Sielu (itse) on oma todistajansa, sielu on oma turvansa; älä koskaan halveksi omaa sieluasi, tätä ihmisten ensimmäistä todistajaa.”

Rahan lainaamisesta sanoo Manu: „lainaaja ei saa koskaan ottaa enempää kuin 5 prosenttia korkoa”. Manu kieltää ankarasti kaikenlaisen pelin ja vedonlyönnin, sillä „se on varkauden tasalla”. Vielä: „kaupungista ajettakoon heti pois pelaajat, huonotapaiset ja julmat ihmiset, pyhien kirjojen pilkkaajat, ihmiset, jotka eivät täytä kastinsa velvollisuuksia, ja väkijuomien valmistajat”.

Lääkäreistä on huomattava pykälä: „kaikki lääkärit, jotka huonosti hoitavat potilasta, maksakoot sakkoa, pienemmän, kun on kysymys eläimestä, suuremman, kun on ihmisestä kysymys”. Siis eläimiäkin

hoidettiin, ja lääkärit olivat vastuunalaisia.

Näitä sääntöjä voisi luetella enemmän, mutta ylläolevat jo näyttävät, mikä ihmeellinen sivistys on vanhassa Indiassa vallinnut. Meille paljastuu arvaamattomia näköaloja, niin että meidän täytyy hävetä nykyisiä oloja. Tässä vanhassa kirjassa kehoitetaan kaikkeen siihen, jota parhaimmat ihmiset nykyaikana alkavat toivoa. Ne ihanteet, jotka nyt kuvastuvat mieleemme, on annettu aikoja sitten valkoiselle rodulle. Meidän ei tarvitse lisätä muuta kuin se ihanne, joka meille alkaa kajastaa tulevasta ihmisrodusta.

IV.

KUINKA VANHASSA INDIASSA TOTUUTTA ETSITTIIN.

Jooga on aine, josta ei paljon puhuta tavallisissa europsalaisissa uskontohistoriallisissa kirjoissa. Jos otatte enemmän tai vähemmän kristityn oppineen kirjoittaman uskontohistoriallisen käsikirjan, sellaisen, jota esim. luetaan yliopistossa, niin huomaatte, että joogasta siinä puhutaan sangen vähän. Vaikka kirja muuten olisi paksu, niin vanha intialainen joogajärjestelmä mainitaan aivan ohimennen, sanotaan, että se oli muuan filosofinen koulu, jonka *Patandshali* perusti noin v. 700 e. Kr. Sanotaan, että se opeissaan nojautuu n. s. sankhja-filosofiaan ja lisätään, että sen kannattajat etsivät yhteyttä jumalan kanssa sangen merkillisillä keinoilla, jonkinlaisella itsensähypnotisoimisella ja ekstaattisessa vaipumisessa jumalaan. Sekä kirjan tekijän että lukijan huomio kiintyy täten vain ohimennen joogaan.

Syy on selvä. Jooga on europsalaiselle mysterio, ja sentähden hänen on vaikea siitä kirjoittaa tai puhua. Ne intialaiset kirjat, joissa puhutaan joogasta, ovat erittäin syvällisiä, ja koska joogaa ei ole järjestelmällisesti — ainakaan julkisesti — tutkittu täällä länsimailla, niin europsalaisesta koko asia tuntuu enemmän tai vähemmän taikauskolta ja siis mahdottomalta ja tutkittavaksi tarpeettomalta. Mutta me, jotka olemme tutustuneet teosofiseen maailmankatsomukseen ja tiedämme, että teosofia meidän päivinäme selittää meille, millä tavalla meidän on kehitettävä henkeämme, jotta voisimme yhtyä jumalaan ja päästä selville elämän salaisuuksista, me voimme antaa oikean arvon vanhalle intialaiselle joogajärjestelmälle ja ymmärtää, mitä se on.

Olen edellä ollut tilaisuudessa huomauttamaan, että joka uskonnossa on ollut ja on käytännöllinen puoli eli mystiikka. Jos ihminen vain on omaksunut uskontonsa tarjooman maailmankuvan, on hänen uskontonsa jäänyt paljaaksi teoriaksi. Ollakseen elävä ja käytännöllinen täytyy hänen uskontonsa kehittyä mystiikaksi, s. o. hänen täytyy itse elää sitä sisäistä uskonnollista elämää, joka yksin vie hänet henkisiin kokemuksiin ja henkiseen tietoon. Tietysti materialistille, joka uskoo, että tämä fyysillinen ruumis ja tämä fyysillinen maailma on ainoa, ei voi puhuakaan mistään syvemmästä eli salaisesta tiedosta, minkäänlaisen näkymättömän maailman tai jumalan tuntemisesta. Jos ei meillä olisi muuta kuin näkyväinen ruumis ja sen aivot, jos ei maailmassa olisi muuta elämää kuin viidellä aistimilla tunnettava, silloin olisi naurettavaa ja tarpeetonta puhua minkäänlaisesta erityisestä tiestä tietoon, minkäänlaisesta keinosta, jolla voisi päästä salatun jumalan tuntoon. Mutta jos uskomme, että on olemassa näkymätön maailma, jos uskomme, että itse elämä on henkinen todellisuus ja että astillisesti havaitsemamme maailma on vain henkisen todellisuuden ilmennyt eli aineellinen puoli, jos uskomme jumalaan, jos millään tavalla jumalaa määrittelemättä uskomme, että hän on järki, tietoisuus, henki koko tämän maailman takana, silloin voimme ymmärtää, että on olemassa tie tietoon, tapa, millä ihminen pääsee jumalan tuntoon. Miksikä niin? Sentähden että jos kerran on olemassa näkymätöntä elämää, maailman tajuntapuoli, ei se voi olla paikasta riippuvainen, vaan sen täytyy olla kaikkialla, sen täytyy olla ihmisessäkin. Ja koska se jumala kerran on ihmisessä, täytyy ihmisen totisesti voida päästä tieteen siitä, — niin itse asiassa on silloin oppia tuntemaan jumalaa ja elämän salaisuuksia samaa kuin nousta todelliseen itsetuntoon. Ja jos ihminen etsii jumalaa ulkopuoleltaan näkyväisestä tai näkymättömästä maailmasta, täytyy hänen päästä samaan lopputulokseen kuin jos hän etsii sitä itsestään, koska jumala on kaikkialla. Tämä on mystiikka, tämä on kaikissa uskonnoissa niitten käytännöllinen puoli. Jos ainoastaan puhumme henkisestä elämästä, voi kyllä puheellamme olla älyllistä arvoa, mutta jos tahdomme itse jotakin tietää ja sisässämme ymmärtää, silloin meidän täytyy „kulkea mystillistä tietä”. Tämän nojalla myös ymmärrämme, että uskonnon mystiikka ei ole filosofinen järjestelmä eikä yhdenkään uskonnon yksityisomaisuutta, vaan yleismaailmallinen kokemus, jonka jälkiä näkyy joka uskonnossa. Jos ihminen kerran voi päästä tietoon, on hän aina voinut päästä ja kaikkialla. Tiedon tie ei ole riippunut ajasta eikä paikasta. Tätä tiedon tietä nimitetään Indiassa joogaksi. Se on sanskritinkielinen sana, syntynyt juuresta *judsh*, „yhdistää”, samasta juuresta kuin latinalainen sana *jugum*,

ies. Jooga merkitsee siis „yhdistäminen”. Yhdistäminen mihin? Jumalaan, omaan sisälliseen itseen; ihmisen personallinen tajunta yhdistetään jumalan, ihmisen tosi sisällisen itsen tajuntaan. Tämä on joogaa, ikuista ja kaikkiallista joogaa, nimitettäköön sitä millä nimellä tahansa. Indiassa on ammoisista ajoista saakka kaikissa uskonnoissa, kaikissa lahkoissa, kaikissa filosofisissa järjestelmissä aina ollut kysymys joogasta. Indian filosofia on merkittävästi eronnut eurooppalaisista järjestelmistä siinä, että sillä aina on ollut käytännöllinenkin puoli. Euroopassa me voimme spekuloida, rakentaa loogillisella järjellämme maailmankuvia ja pitää filosofisina totuuksina näitä aatelmia. Niin ei ole Indiassa ollut. Siellä on filosofia aina ollut empiirinen, s. o. kokemukseen perustuva, niinkuin eurooppalainen materialismi väitti olevansa. Mutta harvat ajattelijat Indiassa tyytyivät materialismiin. Useimmat yrittivät kokea enemmän, tunkeutua syvemmälle. He tahtoivat nähdä maailman ulkokuoren taakse, luonnon salattuun elämään. Heidän filosofiansa oli uskontoa. He kokivat yliaistillisia asioita, kulkivat mystillistä tietä — harjoittivat joogaa. Esimerkkinä mainitkaamme *Bhagavad Gītā*a, tuo syvästi filosofinen runoelma, jossa on 18 keskustelua: jokainen keskustelu, vaikka se koskeekin erilaisia filosofisia kysymyksiä, aina neuvoo harjoittamaan joogaa. Patandshalin *Joogasūtrat* (joogarunot), josta kirjasta alussa mainitsimme, eroaa vain siinä suhteessa muista filosofisista teoksista, että se miltei yksinomaan puhuu vain jooga-menettelystä eikä koskettele muita kysymyksiä. Se ei ole erityinen filosofinen järjestelmä, vaan metodillinen esitys siitä käytännöllisestä tietoon, pyrkimisestä, joka on olennainen kaikille Indian filosofisille järjestelmille.

Meillä kristinuskossa ei puhuta selvästi siitä, millä tavalla ihminen voi päästä tietoon henkisistä asioista, päinvastoin sanotaan, ettei ihminen voikaan siihen päästä. Indiassa sitä vastoin on tarkasti tutkittu ja selvitetty, millä tavalla ihmisen on meneteltävä, jos hän tahtoo kulkea eteenpäin tiedon salaista tietä. Jooga täten ei ole mielikuvitusta eikä spekulatsionia, vaan tiedettä. Jos voimme sanoa, että länsimailla uskonnollinen elämä on enemmän tai vähemmän sokkosilla kulkemista, täytyy meidän myöntää, että Indiassa on ammoisista ajoista saakka jooga, jumalan salaisuuksien etsiminen, ollut tiedettä.

Mitä tämä merkitsee? Että jooga on tiedettä, merkitsee, että kun tahdotaan etsiä henkistä tietoa, on olemassa tie, joka tieteellisen tarkasti neuvoo, mitenkä on meneteltävä. Jos tahdomme tulla esim. matemaatikkoiksi, tiedämme, ettei ole kylliksi kuulla ja uskoa, että matematiikka on olemassa, ei liioin kylliksi katsella, kuinka toiset laskevat, tahi lukea kirjoja, jotka puhuvat matematiikasta, vaan täytyy meidän joko yksin tai opettajan johdolla harjoitella laskemista ja käydä läpi kaikki eri asteet. Emme voi aloittaa murtoluvuista, jos emme ensin ole oppineet laskemaan kokonaisilla luvuilla. Meidän on aivan mahdotonta aloittaa keskeltä, vaikka järkemme olisi kuinka kehittynyt. Ja kuta etevämmiksi matemaatikkoiksi tahdomme tulla, sitä ahkerammin täytyy meidän tehdä työtä, sitä lujemmin täytyy meidän ponnistaa. Aivan samalla tavalla on joogassa, sekin on tiedettä. Ei pidä ajatella, että voisi äkkiä päästä tietoon ja löytää jumalallisen itsensä. Askel askelelta on kuljettava tietoa kohti, alusta täytyy aloittaa ja kaiken edellytyksenä on tahdonvoima, todellinen harrastus, innostus ja kestävyys.

Kun tahtoo perehtyä joogaan, toisin sanoen tietää, millä tavalla vanhassa Indiassa etsittiin totuutta, on parasta käyttää oppaanaan Patandshalin Joogasūtroja. Se on kyllä vaikeatajuinen kirja, ja monet intialaiset kommentaattorit ovat sitä selitelleet. Emme mekään sitä ymmärrä, ellemme ole tutustuneet teosofisiin oppeihin ja teosofiseen ajatustapaan. Sen mukaan tahdomme kuitenkin tässä, kaikessa lyhykäisyydessä ja vain pääkohdittain, tehdä selkoa jooga-menettelystä.

Patandshali erottaa kahdeksan astetta joogassa. Ensimmäiset kaksi ovat siveellistä laatua. Joogasūtroissa niitä mainitaan nimillä *jama* ja *nijama* ja selitetään, että *jama* on „ei-tappaminen, totuudenmukaisuus, totuus, ei-varastaminen, pidättäytyväisyys, lahjojen vastaanottamattomuus”, *nijama* taas „puhtaus, ulkonainen ja sisäinen, tyytyväisyys, askeettinen itsensäkieltäminen, tutkiminen ja harras antautuminen”. Nämä siveelliset vaatimukset eivät kuulu varsinaiseen teknilliseen joogaan. Ne eroavatkin muodoltaan eri järjestelmien ja uskontojen mukaan, mutta tarkastamalla ja vertaamalla huomaamme, että niiden henki aina on sama — aina ihmisen täytyy olla iloinen, tyytyväinen, rauhallinen, tulla riippumattomaksi ulkonaisista olioista, vetäytyä pois aistillisesta maailmasta, keskittyä itseensä ja hartaassa antautumisessa suunnata koko voimansa sen (asian tai olennon) palvelukseen, jota hän pitää korkeimpana.

Monet kysyvät tämän johdosta: „alkaako siis jooga sillä, että meidän täytyy vetäytyä pois ihmiskunnasta, tulla koviksi, sydämettömiksi ja itsekkäiksi? Silläkö se alkaa?” Ei ollenkaan. Ihmisen täytyy kyllä tulla riippumattomaksi ulkonaisesta maailmasta, niin että hän omassa itsessään on voimakas yksilö, joka osaa seistä, vaikka maailmat horjuisivat, mutta se ei ollenkaan tapahdu siten, että hän tulisi kovaksi ja sydämettömäksi, sillä jos hän niin ajattelisi, rakentaisi hän muurin ympärilleen, joka estäisi hänen kehitystään, mutta jooga on juuri yhtymistä hengessään kaikkeuden ja kaikkien kanssa eikä se voi onnistua siten, että erottautuu muista ja rakentaa muurin itsensä ja muiden välille. Päinvastoin ensimmäiset askeleet joogassa ovat nuo sangen vaikeat, mutta samalla sangen inhimilliset askeleet, jotka vapauttavat ihmisen omasta persoonallisuudestaan, mutta vapauttavat rakkauden tähden. Tämä on se merkillinen kohta, jossa ihmiset aina ovat erehtyneet, ja varmaan monet vielä tulevat erehtymään. Erottautuminen maailmasta ei saa tapahtua itsekkyydestä, sen tulee johtua rakkaudesta. Otetaan esimerkki. Luullaan, että kun ruvetaan pyrkimään joogin puhtauteen vievää tietä, silloin on kuolettettava itsestään kaikki inhimilliset tunteet, vaistomaiset lempeyden ja säälin tunteet, jotka puhkeevat ihmisessä, kun hän näkee toisen kärsivän, rakkauden tunteet, joita luonnollisesti tuntee isäänsä, äitiänsä, vaimoaan, veljeään ja ystäviään kohtaan. Mutta tämä on suuri erehdys. Kysymys ei ole tunteista, vaan niiden ilmauksista. Ihmisen täytyy oppia tunteitaan hillitsemään ja salaamaan, ei tappamaan eikä mitään itsestä tuntemaan. Rakkaustunteitaan hänen täytyy päinvastoin yhä lisätä. Hän osaa rakastaa liian vähän. Täydellinen joogi, joka on päässyt rauhan salaisuuteen, on sydämessään aivan tulvillaan rakkautta. Sanotaan intialaisissa kirjoissa, että hän rakastaa ihmisiä niinkuin äiti rakastaa vanhinta poikaansa; hän on valmis tekemään mitä tahansa rakkaansa puolesta ja uhrautumaan kuinka paljon tahansa. Sillä tavalla se ihminen, joka on kulkenut joogan tietä, osaa rakastaa, ei vähemmän kuin meidän kaikkein kauniimmat tunteemme vaan enemmän. Ennen hän tahtoi rakkailtaan jonkinlaista hyvitystä itselleen, nyt hän tahtoo niille hyvää. Tällä tavalla ihminen vapautuu ulkonaisesta maailmasta.

Otan toisen esimerkin. Kuinka tavallista on meidän aikanamme, että ihminen on himoillaan kiinni n. s. politiikassa! Hän on helposti ärsytettävissä, hänen tunteensa helposti kuohahtavat, kun hän ajattelee tai kuulee jostakin ikävästä valtiollisesta asiasta. Mutta niin kauan kuin hän on himoillaan kiinni politiikassa, ei hän voi tehdä mitään hyvää sillä alalla, ei pelastaa kansaansa, niinkuin hän tahtoi. Jos hän todella tahtoi auttaa kansaansa, silloin hänen täytyisi muuttaa himonsa rakkaudeksi, vapautua siitä vetovoimasta, mikä politiikalla on muutamiin hänen tunteisiinsa. Hänen täytyisi voittaa itsessään kaikki harmin ja loukkautumisen tunteet, kaikki kiihko, koko se mahdollisuus, että hän olisi valmis tekemään vaikka rajuja tekoja. Hänen sisäänsä täytyisi sen sijaan tulla rakkaus. Hänen tulisi oppia rakastamaan (ei himoitsemaan) politiikkaa, hänen täytyisi ylhäältä päin katsella niitä asioita, sisässään täydellinen rauha. Hänen täytyisi sisässään aina nähdä, mikä olisi oikeus, mikä totuus, mikä kohtuus, eikä hän saisi ollenkaan kiivastua siitä, että toisin meneteltäisiin, vaan aivan rauhallisesti viihtyä omassa oikeudentunnossaan, elävöittää omaa ajatustaan ja tuoda ilmi se sopivassa tilaisuudessa. Silloin hän olisi voima maailmassa ja voisi saada jotakin aikaan, vaikka itse pysyisi näkymättömässä.

Jätämme nyt nämä valmistavat askeleet ja heitämme silmäyksen joogan varsinaisiin salaisiin menettelyihin. Kun avaamme Patandshalin Joogasuutrat, lausutaan siinä heti: *joogas tshitta vrittiniroodhab*, suomeksi: jooga on ajatuskyvyn muunnosten estäminen ja lakkauttaminen eli: jooga on ajatusaineen estäminen ottamasta erilaisia muotoja. Tämä kuulostaa sangen vaikeatajuiselta, emmekä ymmärräkään joogan tarkoitusta ja menettelytapoja, ellemme käsitä ihmistä teosofisesti eli toisin sanoen vanhaan intialaiseen tapaan. Kun sanotaan joogan olevan sitä, että ihminen lakkauttaa ajatuskykynsä muunnokset, modifikatsioonit, lakkaa ajattelemasta (ja tuntemasta) mitä tahansa, voisi luulla, että ihminen sellaista harjoittamalla tulee tylsäksi, kukaties mielipuoleksi. Koko tajallinen elämämme on siinä, että ajattelemme kaikenlaisia ajatuksia, tunnemme erilaisia tunteita, olemme vilkkaita ja eläviä. Jos tämä kaikki on lakkautettava, emmekö silloin tule tylsämielisiksi?

Vastaus tähän kysymykseen riippuu siitä, mitä me käsitämme ajatuksilla ja tunteilla. Jos ne ovat meitä itseämme, jos ne ovat ulkokohtaisesti olemattomia, ainoastaan subjektiivisiä ilmiöitä, kuten euoppalainen psykofysiologia arvelee, silloin epäilemättä niiden ehkäiseminen tai poistaminen olisi samaa kuin oman

elämämme riistämistä, oman itsetajuntamme tappamista. Mutta vanhan intialaisen sielutieteen ja teosofian mukaan on asianlaita toinen. Meidän tajuntamme sinään on kyllä itsekohtainen salaisuus, mutta kaikki sen ilmaukset, ajatukset ja tunteet, ovat ulkokohtaisia ilmiöitä ajassa ja paikassa. Teosofiassa sanomme, että ne ovat yliaistillisen aineen värähtelyä, että joka ajatuksella ja tunteella on muoto ja ruumis, vaikka paljon hienompaa ainetta kuin tämä fyysillinen ja aivan toisenlaista. Koko meidän ajatus- ja tunne-elämämme ilmenee ulkokohtaisesti meitä jokaista ympäröivässä näkymättömässä ilmakehässä eli *aurassa* — näkymättömässä fyysilliselle silmälle, vaikka se selvänäköiselle silmälle näkyy loistavana ja monivärisenä kehänä. Sentähden sanotaankin, että ihmisen sieluelämällä on oma ruumiinsa, vieläpä useampia erihienoja käyttövälineitä. Jos emme tätä ymmärrä, emme voi ymmärtää joogan teknillistä menettelyä, joka on sitä, että lopetetaan tämän sisäisen sieluruumiin ulkonaisesta maailmasta riippuva toiminta ja valta tajunnan yli. Ihmisen plastillinen sieluruumis on erinomaisen herkkä vaikutuksille ja hänen suuri erehdyksensä käytännöllisessä elämässä on luulla minätajuntansa samaksi sieluruumiin ilmausten kanssa: ihminen identifioi itsensä ajatusten ja tunteittensa kanssa. Me voimme luulla, että olemme itsenäisiä, että ajattelemme itsenäisesti, että selvästi olemme oma itsemme, — ja kuitenkin on tosiasia se, ettemme ollenkaan ole itsenäisiä, emme ollenkaan seiso omilla jaloillamme. Harvat ihmiset ovat täysin itsenäisiä. Useimmat ottavat tervetulleina vastaan kaikenlaisia ajatuksia, joista koko ilma on täynnä. Jos esim. voimakkaampi ihminen, elävä tai kuollut, lähettää maailmaan pahoja ajatuksia, sanokaamme poliittisessa suhteessa, niin aina on joukko aivoja, jotka ottavat vastaan nämä ajatukset ja luulevat ne omikseen, omaksi keksinnökseen; vähitellen ne leviävät ympäri, ja lopulta koko maailma ajattelee samaan suuntaan. Samalla tavalla tapahtuu, jos on kysymys viisaasta ajatuksesta. Ihminen luulee olevansa itsenäinen ja kuitenkin hän elää sisäisesti niiden ajatusten ja tunteiden mukaan, jotka löytyvät ilmapiirissämme.

Nyt jooga on pyrkimystä vapautumaan tästä riippuvaisuudesta. Jooga on sitä, että ihminen lakkauttaa sisäisissä käyttövälineissään niiden herkkyyden, niiden alttiuden alituisesti muuttua. Jooga on sitä, että ihminen hankkii sisäiselle ajatusruumiilleen sellaisen vahvuuden ja pysyväisyyden, ettei se heti muutu ulkonaisten vaikutteiden mukaan. Jooga on työtä eikä mitään helppoa työtä. Meidän pitää kohottautua omien käyttövälineittemme yläpuolelle, irroittautua omasta ajatus- ja tunneruumiistamme, nousta ajatustemme ja tunteittemme herraksi ja itse osata päättää, mitä tahdomme ajatella. Tämä on joogaa, ja se on suoritettavissa, niinkuin Patandshali on sanonut, alituisen harjoituksen kautta, johon järjestyksessä seuraavat menetelmät meitä auttavat.

Patandshali erottaa kuusi menetelmää eli astetta varsinaisessa joogassa. Nämä ovat: *aasana* eli asento, *praanaajaama* eli henkensä pitäminen, *pratjaabaara* eli mielen kohdistus sisäänpäin, *dbaarana* eli ajatuksen keskittäminen, *dhjaana* eli mietiskely ja *samaadhi* eli haltiotila. Asento on ensimmäinen, asento ja paikka. Asento on oleva mukava, sellainen, joka ei tee uniseksi, ei väsyttä. Paras asento on vanha intialainen tapa istua selkä suorana ja jalat ristissä alla; mutta on asentoja toisiakin, esim. tavallinen länsimaalainen tapa istua tuolilla. Asentoa on etsittävä ja harjoitettava. Kun on löytänyt oman asentonsa ja siihen tottunut, voi istua liikkumatta, väsymättä kymmeniä ja satoja minuiteja. On myös hyvä, jos on erityinen paikka, jota ei käytetä muuhun tarkoitukseen vaan johon aina mennään, kun mietiskelyä harjoitetaan. Asento ja paikka helpottavat jooga-mietiskelyä. Nyt seuraa *praanaajaama*, hengitysharjoitukset, joiden avulla saavutetaan valta sekä fyysillisen hengityksen että elonhenkäyksen yli. Pitää oppia hengittämään hitaasti ja säännöllisesti ja pidättämään henkensä sisään- ja uloshenkäyksen välillä. Vaarana tässä kohden on psyykkisten kykyjen tavoittelemisen hengitysharjoitusten avulla.

Jos olette tarkastaneet itseänne, olette ehkä tehneet seuraavan havainnon. Kun vaivutte syvään mietiskelyyn, käy hengityksenne hiljaisemmaksi, rauhallisemmaksi ja voi lopulta aivan lakata. „Henkeään pidättäen” on tavallinen lauseparsi, kun kuvaillaan jännittyntä mielentilaa. Olette myös kuulleet toisesta fysiologisesta havainnosta: Kun ihminen nukkuu, virtaa verta pois suurista aivoista, jotka välittävät päivätaajuntaa. Nyt intialaiset joogit selittävät, että on olemassa yhteys tämän verensiirron ja hengityksen välillä. Onhan totta, että nukkuvan hengitys on rauhallinen, mutta joogit selittävät tämän riippuvan seuraavasta seikasta. Veri ruumiin joka suonessa sykkii sydämen mukana, mutta sisällä aivoissa on aivan kuin toinen sydän, joka sykkii hengityksen mukaan. Kun siis ihminen nukkuessaan tai mietiskelyssä

kääntää huomionsa sisäänpäin — toisiin maailmoihin, — jolloin veri juoksee pois aivoista, muuttuu samalla hengitys hitaaksi ja syväksi. Tästä ei ole matka pitkä seuraavaan johtopäätökseen: muuttamalla hengityksen hitaaksi ajaa veren pois aivoista, josta on seurauksena, että huomio kääntyy sisäisiin maailmoihin ja psyykkiset kyvyt heräävät.

Sentähden sanotaan myös Indiassa: kun ihminen pääsee hengityksensä herraksi, on hän samalla luonnon herra. Mutta hänen ei pidä tavoitella herruutta luonnon yli — se on joogin siveellinen vaara, — vaan henkistä yhteyttä jumalan kanssa. Muistamme tässä mitä Kristus sanoi: etsikää ensin jumalan valtakuntaa, niin kaikki tämä teille annetaan²⁾).

Kolmas aste on pratjaahaara, huomion kääntäminen sisäänpäin. Kun joogi on oppinut oikein hengittämään, kun hän on saavuttanut herruuden ruumiinsa yli ja tehnyt siitä tottelevaisen palvelijan, silloin hänen on helppo suunnata huomionsa suureen työhön ja kääntää mielensä sisäänpäin. Hänen tulee nyt pratjaahaaraa harjoitellessaan sulkea aistimensa ulkomaailmalta. Silmä on tuleva sokeaksi, korva kuuroksi fyysillisille asioille. Mietiskelyyn vaipunut joogi ei näe ohitsensa marssivat armeijaa, ei kuule kanuunain laukausta vierellään. Vasta sitten kun hän on saavuttanut tällaisen riippumattomuuden ulkomaailmasta, voi hän odottaa suuria tuloksia meditaatiostaan.

Kolme viimeistä astetta kuuluvat kaikki varsinaiseen mietiskelyyn: dhaarana on mietiskelyn ensimmäinen askel eli konsentratsioni, ajatuksen keskittäminen yhteen asiaan; dhjaana on mietiskelyn toinen askel eli meditaatio, mielen viihtyminen määrättyssä asiassa ja sitä punnitseminen; samaadhi on mietiskelyn kolmas askel eli kontemplatsioni, mietiskelyn asian sisäinen näkeminen ja siihen yhtyminen.

Kun näet harjoittelija kykenee kohdistamaan ajatuksensa määrättyyn asiaan, esim. hyvyteen, pitämään sitä silmänsä edessä ja katselemaan sitä joka puolelta, tekee hän lopulta merkillisen kokemuksen. Hän aivan kuin vapautuu itsestään ja yhtyy hyvyteen, tullen mietiskelyssään itse hyvydeksi. Hän irroittautuu alemmista käyttövälineistään, erkanee ruumiistaan ja siirtyy hyvyyden maailmaan. Tämä on samaadhiä, vaikeinta ja suurinta saavutusta mitä maan päällä on.

Jooga on ihmeellinen ja merkillinen asia, sillä ihminen, joka koettaa harjoitella sitä, pääsee tietoon siitä, että luonto johtaa kaikkia eläviä olentoja määrättyyn päämaaliin, mutta että ihminen voi jouduttaa omaa kehitystään ja aivan kuin auttaa luontoa. Jooga ei ole luonnotonta, vaan luonnon äänen noudattamista itsetietoisesti. Silmät auki ihminen kulkee määrättyä tietä ja pääsee totuuden tietoon. Patandshalin Jooga Suutroissa kerrotaan, mitä kaikkea ihminen saavuttaa, mitä kaikkia voimia tulee hänen osakseen. Kun hän tahtoo jotakin tietää, vaikkapa salaisen asian, niin hän kääntää huomionsa siihen, lähettää ajatuksensa sitä etsimään, ja kohta asia paljastuu hänen silmänsä eteen. Patandshali mainitsee kaikenlaisia voimia, mitä ihminen saavuttaa joogaa harjoittamalla, mutta meidän tulisi liian pitkäksi puhua niistä. Meidän täytyykin jättää hyvästi vanhalle muistorikkaalle Indialle ja ensi kerralla siirtyä toiseen maahan ja toiseen uskontoon.

²⁾ Indiassa on aina ollut joogassa kaksi päätiötä, *Raadsha Jooga* ja *Hatha Jooga*, kuninkaallinen jooga ja käytöksen jooga. *Hatha jooga*, alempi jooga, on etsinyt ruumiillisilla keinoilla sielullisia tuloksia, mennyt ikäänkuin alhaaltapäin ylös, kun se on etsinyt vapautusta ja valtaa itsensä yli; sitä nimitetään myös askeesiksi. *Raadsha jooga* sitävastoin aloittaa heti ajatuksista eikä ruumiillisista tempuista. Nyt *Hatha jooga* antaa juuri hengityksen suhteen erityisiä neuvoja. Intialaisilla on n. s. *tantrika*-kirjoja, jotka sisältävät kaikenlaisia *hatha joogan* neuvoja. Ne ovat hyviä kirjoja, jos niitä ymmärretään, mutta vaarallisia, jollei niitä ymmärretä. Niistä on katkelmia käännetty eurooppalaisille kielille, selitetty, lisätty, ja siellä täällä, esim. Amerikassa, on ruvettu niitä noudattamaan. Niillä voi saada tuloksia aikaan, mutta tulokset ovat varmasti pahoja, jollei taitava opettaja, kuten Indiassa, ole neuvomassa. Itse asiassa sellaisissa kirjoissa neuvotaan, että kun ihminen opittuaan hengittämään, kääntää huomionsa johonkin erityiseen ruumiin osaan, esim. napaansa, ja sitä mietiskelee, niin hän herättää itsessään erityisen psyykkisen voiman, tulee selvänäköiseksi t. m. s. Länsimaiselle, jolta puuttuu opettaja, käy kuitenkin tavallisesti niin, että hän auttamattomasti turmelee hermostonsa. Todellisessa *raadsha joogassa* hengityksen harjoittaminen on enemmän sisäistä laatua ja pitää aina silmällä hermoston puhdistamista.

V.

TIETÄJÄT ITÄISELTÄ MAALTA.

Kristikunta iloitsee ja ylpeilee siitä, että se uskoo yhteen jumalaan, että se palvoo ainoastaan yhtä jumalaa, että sen uskonto on monoteistinen. Samalla se katselee hieman halveksivasti niitä kansoja, jotka palvovat monta jumalaa, niitä historiallisia, vaikka nyt hävinneitä uskontoja, joissa on polyteismi, monijumalaisuus vallinnut.

Mutta meillä on vanha ja räikeä esimerkki siitä, minkälaisiin ristiriitaisuuksiin yhden jumalan palvominen viepi. Kun esim. kaksi kristillistä sotajoukkoa taistelee toisiansa vastaan ja tappelukentällä ennen taistelun alkamista kumpikin rukoilee jumalta voittoa, niin epäilemättä heidän rukouksensa on syntiä ja rikkomusta heidän omaa jumalaansa vastaan. Molemmat rukoilevat samaa jumalaa, eikä heidän rikkomuksensa ole siinä, että he rukoilevat, — sillä miksikä ei ihminen saisi rukoilla? itsessään se ei ole syntiä, — vaan siinä on heidän syntinsä, että molemmat nämä sotajoukot sanovat olevansa kristityitä, molemmat sanovat palvovansa sitä jumalaa, joka on vain yksi maailmankaikkeudessa, ja molemmat rukoilevat samalta jumalta toisilleen tappiota, itselleen voittoa. Siinä on heidän syntinsä jumalaa vastaan, ja vaikka toinen sotajoukko olisi pakanallinen, on asia sama, jos kerran on olemassa ainoastaan yksi jumala ja kaikki ihmiset ovat sen jumalan lapsia. Rukoillessaan jotakin itselleen toisten kustannuksella nämä ihmiset eivät rukoile maailmankaikkeuden jumalaa, vaan omaa itsekkyyttään, nimittää itsekkyyttään jumalaksi on todella syntiä jumalaa vastaan.

Tästä näemme, että monoteistinen usko velvoittaa. Ei kuka tahansa, joka luulee uskovansa yhteen jumalaan, todellisuudessa niin usko. Kuinka toisenlaista olisi, jos noilla sotajoukoilla olisi oma kansallisjumalansa, niinkuin ennen maailmassa, kun rukoiltiin viholliselle tappiota. Silloin tiedettiin, että kullakin kansalla oli oma jumalansa, oma näkymätön johtajansa, jota sotajoukot saattoivat rukoilla; nämä jumalat saivat keskenään taistella. Rukous oli silloin luonnollinen, sillä ei tehty siveellistä syntiä. Tämän usein unohdamme, kun puhumme ylenkatseellisesti monijumalaisuudesta.

On eräs toinen seikka, josta protestantit iloitsevat ja ylpeilevät, verratessaan itseään katolilaisiin. He sanovat: „meillä on omantunnon vapaus, me olemme pyrkineet takaisin Jeesukseen Kristukseen ja alkuperäiseen kristinuskoon, Luther käänsi raamatun meille, ja me voimme jokainen lukea siitä, mikä on totinen kristillisyyys. Me olemme vapaita, meillä ei ole jumalanpalveluksessamme noita katolilaisia temppuja ja menoja. Me ymmärrämme, että ihmisen pitää omantuntonsa mukaan päättää, mikä on hänen jumalansa.”

Tämä on tietenkin protestanttisuuden aate, joka nousee kaikkea ulkonaista muodollisuutta ja dogmatismia vastaan. Kyllähän nykyaikainen protestanttinen kirkko on sekin vajonnut dogmatismiin, mutta aate, joka on protestanttisuuden takana, on vapauden aate, ja jos tutkimme evankeliumia, niin Jeesus sanoo, että jumalaa on palvottava hengessä ja totuudessa, ei temppelissä eikä vuorilla; hän siis puolustaa ihmisen ulkonaista vapautta ja muodoista riippumattomuutta.

Mutta mikä on hengen ja muodon keskinäinen suhde? Onko ehdottomasti kaikki muodollisuus väärä, onko se itsessään hylättävä? Ei, se on hylättävä ainoastaan, jos siltä henkeä puuttuu, mutta ei ole mitään henkeä ilman muotoa. Ei mikään uskonnollinen elämä ole ilman muotoja. Jos ihminen itse tahtoo etsiä itselleen muotoja, niin etsiköön. Jos hän voi olla ilman, olkoon. Pääasia ei ole, että on muotoja tai että niitä puuttuu, pääasia on, että on henkeä. Jos ihmisellä on henki ja usko, täytyy sen jossakin ilmetä, täytyy olla joku muoto hänen elämällään. Muoto on luonnollinen seikka, jos on henki olemassa. Mutta kirjain ilman henkeä on kuollut. Kun uskonnossa on muotoja, merkitsee tämä, että muodot ovat alussa sopineet

ihmisen sisäiselle hengelle. Kaikissa uskonnollisissa muodoissa on alussa ollut henkeä. Vasta sitten kun henki on kadonnut, on muoto kadottanut merkityksensä.

Ihminen, jolla ei ole totuuden henkeä, ei oikeastaan ole kykenevä arvostelemaan ja tuomitsemaan muotoa, hän ei voi sanoa: „tuo tai tuo muoto on väärä ja typerä”, sillä semmoinen tuomio on ulkopuolella hänen kokemuspiiriänsä. Ainoastaan se, joka ymmärtää ja tietää jotakin henkisistä asioista, voi arvostella muotoja. Hän voi sanoa: „se muoto ei ole enää sopiva, pitää olla toinen muoto”. Hän voi myös sanoa, mikä on alkuaan ollut jonkun muodon henki, mitä sillä on tarkoitettu.

Näitä seikkoja meidän täytyy pitää mielessä, kun tutkimme vanhoja uskontomuotoja. Emme saa tuomita eksoteeriselta kannalta inhimillisen elämän ilmennyksiä. Meidän täytyy ymmärtää kaikkea.

Tänään siirrymme tarkastamaan muuatta uskontoa, josta ei enää ole jälellä kuin kuolleita muistomerkkejä kivissä ja patsaissa. Tästä vanhasta uskonnosta puhutaan historiassa babylonialaisten ja assyrialaisen kulttuurin nimellä ja myös toisella nimellä, joka kukaties on meille tuttu, nim. kaldealainen sivistys, uskonto ja viisaus. Raamatun kertomuksen mukaan tuli Jeesuksen syntyessä tietäjiä itäisillä mailta häntä tervehtimään ja kunnioittamaan; niitä sanotaan kaldealaisiksi viisaaksi. He tulivat vanhasta Assyriasta. Sieltä Abrahamkin muinoin muutti Kaanaan maalle, Urin kaupungista. Asukkaat tuossa vanhassa Kaldean maassa olivat turaanilaisia. Myöhemmin muutti semiläisiä kansoja sinne, sumereja ja akkadeja, sitten assyrialaisia ja babylonialaisia, ja he omaksuivat vanhan kaldealaisen, s. o. turaanilaisen kulttuurin, joka oli ollut pitkiä aikoja voimassa, ennenkuin uudet tulokkaat saapuivat maahan. Se kulttuuri oli niin voimakas, että valloittajat omaksuivat sen, painaen siihen vain oman leimansa.

Vanha kaldealainen uskonto oli monijumalaisuutta. Nyt tieteellinen tutkimus tutkiessaan juutalaisten uskontoa ja vanhan testamentin alkuperää on huomannut, että juutalaisten uskonto on periytynyt tästä vanhasta babylonialaisesta. Ehkä olette kuulleet berliiniläisestä professorista, Delitzschistä, joka piti luentoja Berlinissä, nimittäen ainettaan „Bibel und Babel”, ja näissä luennoissa koetti osoittaa, että juutalaisten uskonnolliset käsitykset polveutuivat Babyloniasta. Saman sanoo Salainen Oppi. Madame Blavatsky väitti vuosia aikaisemmin, että juutalaisten uskonto, joka tavallisten kristittyjen mielestä oli niin ylevä, omaperäinen ja jumalallinen, itse asiassa oli peritty Babyloniasta. Maailman luominen, syntyinlankeemus ja pelastus sen kautta että vapahtaja tulee maailmaan — tämä kaikki löytyi babylonialaisessa uskonnossa. Onpa löydetty kuviakin kallioissa ja kivitauluissa, m. m. eräs, joka esittää alkuperäistä syntyinlankeemusta: siinä näkyy puu keskellä, toisella puolella mies, toisella nainen, joka ottaa oksalta omenan. Tässä alku vanhan testamentin taruun! Koko se käsitys, mikä on useimmilla kristityillä, että vanha testamentti olisi erityinen jumalan ilmoittama kirja ja että Juudan kansa olisi ollut absoluuttisen jumalan valitsema kansa, perustuu erehdykseen, sillä juutalaiset eivät olleet sen ihmeellisempiä kuin muutkaan kansat. Heillä oli kyllä itsellään suuri usko siihen, että olivat jumalan erityisesti valitsema kansa. Mutta saman ilmiön huomaamme Babyloniassa. Eri kaupungit uskoivat vahvasti omaan heimojumalaansa, ja tietämätön kansa uskoi, että sen paikallisjumala oli korkein ja paras. Samalla tavalla juutalaiset uskoivat omasta kansallisjumalastaan, että hän oli kaikkein mahtavin. Niinikään on koettu väittää, että juutalainen uskonto on ollut jalompi toisia; siveys ja siveellisyys on muka siinä saanut enemmän sijaa kuin muualla, jota vastoin vanhat uskonnot ovat olleet monen jumalan palvomista ilman mitään siveellisiä käsityksiä. Näin on koetettu väittää kristilliseltä taholta, mutta professori Delitzsch on näyttänyt, että se on suoraa erehdystä. Babylonialaisilla on ollut yhtä jalot ja suurenmoiset käsitykset siveellisyydestä kuin konsanaan juutalaisilla. Itse asiassa se samarialainen, josta Jeesus puhuu ja joka tuli auttamaan köyhää matkamiestä, kun toiset menivät ohi, oli sukua babylonialaisille, ja kukaties Jeesus on tahtonut tuoda esille, että „niin teidän pitäisi olla kuin babylonialaiset, joilta olette saaneet sivistyksenne, sitä esimerkkiä teidän pitäisi noudattaa”.

On erehdys luulla, että juutalaisten uskonnolliset käsitykset olisivat olleet korkeampia kuin babylonialaisten, sillä vanhassa babylonialaisessa uskonnossa teroitettiin mitä selvimpiä siveellisiä käsityksiä ihmisten mieliin, niinkuin meille todistavat nuolenpääkirjoitukset. Nimenomaan esim. opetettiin, ettei ihminen saa valehdella. Juutalaisissa käskyissä ei puhuta valehtelemisesta, sanotaan vain, ettei saa lausua

lähimmäisestään väärää todistusta. Ei sanota suoraan ja yksinkertaisesti, ettei saa valehdella. Kahdeksas käsky olisi ollut paljon voimakkaampi ja vaikuttavampi, jos olisi suoraan sanottu: älä koskaan valehtele.

Onpa babylonialaisissa kirjoissa teroitettu myös lähimmäisen rakkautta. Jossakin sanotaan: „mitä olet tehnyt? oletko päästänyt vankeja vapaiksi, auttanut kärsivää, käynyt sairaan vaimon luona, auttanut orpolasta?” Aivan selvään teroitetaan myös itsensä hillitsemistä. Muistamme Jeesuksen sanoneen: „vanhoille on sanottu, älä tapa, mutta minä sanon: älä koskaan suutu veljellesi.” Jeesus syvensi vanhaa käsitystä, ettei vihalleen pidä antaa sellaista valtaa, että se tappaa. Hän kielsi vihan kokonaan. Vanhoilla babylonialaisilla oli tällainen värsy, jonka luultavasti kaikki osasivat ulkoa: „älä tee suutasi avaraksi, varjele huulesi! Jos olet vihainen, älä heti puhu! Jos puhut äkkipikaisesti, saat pian katua. Niinpä äänettömyydellä lauhduta mielesi.”

Sanotaan, että „pakanat” eivät ole tunteneet syntiä, eivät tajunneet omaa huonouttaan jumalan edessä, vaan ovat olleet tyytyväisiä itseensä. Me kristityt yksin ja juutalaiset olemme käsittäneet, kuinka ihminen voi tuntea itsensä huonoksi ja syntiseksi. Tämä on sulaa erehdystä.

Vanhat babylonialaiset opettivat nimenomaan, että „synnin seuraus on jumalan viha, joka ilmenee sairaudessa, kurjuudessa, hädässä, kuolemassa”. Toiselta puolen taas sanottiin, että „jumalanpelko synnyttää armoa, uhri pidentää elämää ja rukous pelastaa synnistä”. Vaikka tiedetään, että juutalaiset uhrasivat, sanotaan kristikunnassa pakanoista, jotka uhria käyttivät: „siinä sen näkee, kuinka pintapuolisia he ovat olleet; uhrasivat jumalille ja luulivat sillä tavalla pääsevänsä synnistä.” Tämä on erehdys, sillä kyllä vanhat „pakanalliset” kansat ovat tienneet, että jos on ulkonaisia uhreja, on myös sisäisiä. Babylonialaiset opettivat: „Rukoile joka päivä jumalaasi, puheesi puhtaus on paras uhri. Jumalaasi kohtaan omista puhtaus, se on jumalalle arvokkainta.”

Tällaisten tosiasiain edessä meidän täytyy tunnustaa, että elämän henkinen voima — jumala — aina on etsinyt ilmennystä itselleen. Kaikissa kansoissa se on pyrkinyt ulos näkyvyyteen, tultuaan ensin tietoiseksi ihmisen sisässä. Eikö tämä ole paljon lohdullisempi, kauniimpi ja ihanampi käsitys jumalasta kuin konsanaan se, että jumala vain yhden kerran olisi itsensä ilmoittanut maailmalle? Kaikkina aikoina on koetettu jumalaa palvella, kaikki kansat ovat tunteneet sisäistä kaipuuta totuutta kohti, kaikkialla on esiintynyt ja elänyt suuria tietäjiä, jotka ovat voineet toisia auttaa ja neuvoa eteenpäin sillä tiellä, joka totuutta kohti vie. Kun tämän ymmärrämme ja näemme, silloin meidän täytyy vaieta.

Nyt on eräs kohta kaikkein mieltäkiinnittävin ja merkillisin vanhassa kaldealaisessa uskonnossa. Siitä tahdon nyt erityisesti puhua. Niinkuin jo äsken viittasin, olivat „tietäjät itäiseltä maalta” kaldealaisia. (Myöhemmässä sivistyksessä nimitettiin pappeja kaldealaisiksi, mutta alkuaan tarkoitettiin sillä nimellä koko kansaa.) Raamattu kertoo näistä tietäjistä, että he näkivät tähden taivaalla ja siitä tiesivät, että merkillinen olento oli syntynyt. Lapsellisesti käsitetään tämä niin, että erityinen valo näyttäytyi taivaalla ja kulki heidän edellään, kunnes se seisahtui Betlehemiin, mutta tietysti se merkitsee, että vanhat kaldealaiset olivat astronomeja ja astrologeja, tähtien tutkijoita ja tähdistä ennustajia. He olivat laskeneet astrologisesti, milloin piti suuren olennon syntyä ja missä paikassa, ja tulivat näiden astrologisten tietojen nojalla tervehtimään vastasyntyntä henkistä kuningasta. Meillä ei ole mitään syytä epäillä tällaisista selityksistä asiasta, sillä tiedämme, että kaldealaiset harjoittivat astrologiaa. Heidän vanha sivistyksensä oli tieteellisessä suhteessa erittäin korkealla. Heillä oli etevä tähtientutkijoita. Kouluissa olemme niistä lukeneet. Historian oppikirjoissa sanotaan, että vielä tänä päivänä meillä on sama ajanlasku, joka oli kaldealaisilla, 24 tuntia vuorokaudessa, seitsemän päivää viikossa, 365 päivää ja 12 kuukautta vuodessa. Koko ajanlaskumme ja kaikki perustavat tiedot, mitä meillä on tähtitieteestä, on vanhaa kaldealaista viisautta. Mutta samalla kuin tämä myönnetään, samalla nauretaan vanhojen kaldealaisten „taikauskolle”, he kun uskoivat tähdistä ennustamiseen. Unohdetaan kysymättä, mitä me olisimme keksineet, ellei meillä olisi tuota vanhaa perintöä. Kukaties voisi toinen ajatella, että me olemme tyhmiä, kun nauramme heidän taikauskolleen. Ehkä he olivat viisaampia, kun uskoivat, että tähdistä voi paljon ennustaa ja tietää. Joka tapauksessa — jos tahdomme ymmärtää vanhaa kaldealaista viisautta, — täytyy meidän tietää, mitä astrologia on, mihinkä se

perustuu, mikä vanhassa Kaldeassa oli se totuus, johon uskottiin ja jonka perustuksella elämä järjestettiin. Koko kaldealainen uskonto oli astrologiaa, koko sivistys oli astrologisille totuuksille rakennettu.

Jos olette tutustuneet teosofisiin oppeihin meidän aurinkokunnastamme, sen kokoonpanosta, sen synnystä, niin olette tottuneet ajattelemaan, että sen luojana, ylläpitäjänä ja korkeimpana herrana on muuan olento, niin ylevä, ettemme tiedä hänen nimeänsä, ettemme uskaltaisi mainita sitä, jos sen tietäisimme. Hän on meidän aurinkokuntamme takana, ja samanlainen olento on jokaisen aurinkokunnan takana maailman avaruudessa. Avaruus on itse asiassa täynnä lukemattomia tällaisia jumalia, joiden kaikkien takana on se suuri jumaluuden mysterio, jota emme voi edes järjellämme käsittää. Se, mikä on kaiken takana, kaiken yläpuolella, jää meille ikuisesti salaisuudeksi, mutta se jumala, jonka personalliseen tuntuun ihminen voi päästä, on hänen oman aurinkokuntansa taivaallinen isä ja jumala. Tätä korkeata olentoa mainitaan teosofisissa kirjoissa vanhalla aleksandrialaisella nimellä, — jota myös käytetään uudessa testamentissa, Johanneksen evankeliumissa, — logokseksi, sanaksi eli järjeksi. Hän on olento, korkeampi kuin kaikki muut tässä aurinkokunnassa, mutta kun ymmärrämme, että näitä olentoja on äärettömiä joukkoja ja että meidän aurinkokuntamme jumala ei suinkaan ole korkeimpia, niin ymmärrämme, miksi viisaat, jotka ovat katsoneet kauas avaruuden salaisuuksiin, kuiskaten tunnustavat, ettei ole ihmisen mielikuvituksella aavistustakaan niistä merkillisistä voimista, valloista ja mahtavuuksista, joita on olemassa avaruudessa. Meidän aurinkokuntamme takana on äärettömyyksiä. Meidän aurinkokuntamme ja kaikki ne aurinkokunnat, jotka näkyvät fyysisessä maailmankaikkeudessa, ovat alimpia, pienimpiä. Mutta oman aurinkokuntamme jumala on niin suuri, ettemme ollenkaan voi häntä käsittää.

Teosofian mukaan on siis maailmankaikkeus monijumalainen, polyteistinen. Suuri salaisuus „tuntematon jumala” on kaiken takana, mutta avaruudessa ei ole kuollutta paikkaa, ei tyhjää, kuolleita palloja, vaan maailmankaikkeus on todellisuudessa suuri jumalisto, suuri elävien olentojen *panteoni* eli temppele. Jos kerran uskomme kaikkeuselämään, jos uskomme jumalaan, silloin täytyy meidän uskoa, ettei ole olemassa mitään muotoa maailmankaikkeudessa, jossa ei olisi henkeä takana, ei mitään paikkaa, joka olisi vailla tajuntaa.

Ihmisinä astumme ylpeästi tämän maapallon pinnalla ja luulemme olevamme korkeita olentoja, orjuutamme toisiamme, sorramme heikompia, murhaamme ja kidutamme, ja kuitenkin tämä pallo, jonka pinnalla kävelemme, on meidän äitimme, maaemomme, joka meille elämän antaa. Puhumme protestantteina ylpeästi siitä, ettemme usko enkeleihin ja muihin näkymättömiin olentoihin, vaan yksin maailmankaikkeuden jumalaan, ja kuitenkin viisaat tietävät, ettemme ylety edes välittömästi oman logoksemme luo, koska meidän yläpuolellamme tässä aurinkokunnassamme on suuria älyjärjestöjä, enkelivaltoja ja mahteja. Kaikissa uskonnoissa puhutaan, paitsi siitä aurinkokunnan jumalasta, jota aina sanotan kolmiyhteiseksi, lukemattomista taivaallisista joukoista, jotka ovat tämän jumalan alapuolella, hänen tahtonsa toimeenpanijoita, ja samalla meidän yläpuolellamme. Meidän alapuolellamme kehityksessä on vain eläinkunta, kasvikunta, kivikunta ja muutamia elementaalikuntia, mutta yläpuolellamme on pitkät tikapuut merkillisiä olentoja, ennenkuin saavumme aurinkokuntamme jumalan luo. Näin sanoo aikojen viisaus ja viisasten kokemus. Se ihminen, joka esim. tietää, että mestareita on olemassa, hän ymmärtää ilman muuta, että niiden yläpuolella täytyy olla toisia älyolentoja. Onnellinen hän, joka näkymättömässä maailmassa on saanut nähdä näitä yleviä jumalia, sillä hän on lohdutettu. Hän tietää, että elämällä on sisältö, että ihmiskunta kulkee eteenpäin merkillistä tulevaisuutta kohti. Kuljemme ihanaa elämää kohti, kaikki kärsimyksemme, erehdyksemme, syntimme ovat pieniä ja vähäpätöisiä asioita, kun joskus tulevaisuuksien tulevaisuudessa suurina, ihanina olentoina katsomme taaksepäin. Sillä samoin kuin jumalat ovat ennen olleet ihmisiä, samoin me kerran tulemme jumaliksi.

Näin uskottiin vanhassa Kaldeassa. Babylonialaiset viisaat tiesivät, että aurinkokuntamme oli tarkoin järjestetty valtio. Heidän korkein jumalansa — logos — oli kolmiyhteinen. Hänen nimensä olivat Anu, Ea ja Bel. Anu oli kristillisellä nimellä isänä tunnettu, Kristus, jumalan poika, oli Ea, ja pyhää henkeä sanottiin Beliksi eli Baliksi. Kun juutalaiset sanoivat ylpeästi: sinä olet Baalin palvelija, lausuivat he — ehkä tietämättään — : sinä palvot pyhää henkeä, sillä sitä tämä nimi merkitsi kaldealaisille. Kolmiyhteisen

logoksen alapuolella, hänen valtaistuimensa ympärillä on seitsemän korkeaa olentoa. Nämä seitsemän pääenkeliä, niinkuin niitä nimitetään kristillisessä uskonnossa, ovat edustettuina aurinkokunnan fyysisissä ruumiissa n. s. kiertotähtien kautta. Jokainen kiertotähti on yhden pääenkelin ulkonaisin ruumis. Me puhumme nyt Marsista, Merkuriuksesta, maasta, Venuksesta j. n. e., käyttäen latinalaisia nimityksiä. Vanhassa Babyloniassa käytettiin seuraavia nimiä: Mars oli *Nergal*, Merkurius oli *Nebo*, Venus oli *Ishtar*, Jupiter oli *Marduk*, Saturnus oli *Adar*, aurinko oli *Samas* ja kuu oli *Sin*. On ainoastaan seitsemän kaikkein pyhintä kiertotähteä eli planeettaa. Madame Blavatsky huomauttaa Salaisessa Opissa, että nykyään, kun mainitsemme vanhojen kansojen seitsemän pyhää planeettaa, luemme auringon ja kuun kuuluviksi niihin, mutta todellisuudessa oli toisin. Uranus ja Neptunus kätettiin kuun ja auringon nimien taakse siitä yksinkertaisesta syystä, ettei niitä nähty paljaalla silmällä, niinkuin toisia planeettoja saattoi nähdä. Sentähden yksinkertaiselle kansalle mainittiin aurinko ja kuu kuudenneksi ja seitsemänneksi.

Nyt astrologia eli tähdistä ennustamisen taito perustuu planeettoihin ja auringon näennäiseen kulkuun eläinradan läpi. Sanotaan, että planeetat ja aurinko vaikuttavat ihmisten kohtaloon. Hänen syntyessään on taivaan ulkomuoto ollut sellainen ja sellainen. Siitä päätetään, mikä planeetta on ollut etualalla eli mahtavammissa asemassa ja missä suhteessa kiertotähdet ovat toisiinsa. Tästä taas päätetään, minkälaisia ominaisuuksia tuossa ihmisessä piilee ja mikä tulee olemaan hänen kohtalonsa elämässä, koska kohtalo riippuu siitä, minkälainen ihminen on. Nykyaikaiset ihmiset nauravat: „tähdistäkö näkyisi meidän kohtalomme! Mutta kuinka se olisi mahdollista? Kyllähän me tiedämme, että taivaankappaleilla on jonkinlainen fyysillinen vaikutus maapalloon. Vaikuttaahan kuu ja aurinko meihin. Mutta olisi hullua ajatella, että taivaankappaleet vaikuttaisivat ihmisen luonteeseen ja elämään.”

Kuinka lienee? Me voimme ymmärtää, mitä vanhat astrologit ovat tienneet. Me voimme ymmärtää sen, jos muistamme, että ulkonaiset kiertotähdet ovat ainoastaan noiden pääenkeleiden ruumiita, välikappaleita tässä fyysisessä maailmassa, ja että nämä enkelit itse vaikuttavat ihmiseen eivätkä ulkonaiset taivaankappaleet. Mutta kuinka sitten on ymmärrettävä, että tuollaiset kaukaiset olennot vaikuttaisivat ihmiseen? Tämän käsitämme, jos tiedämme, kuinka kaldealaiset ajattelivat. He tunsivat aurinkokunnan kokoonpanon. Korkeilla planeettahengillä on kullakin määrätty tehtävänsä. Aurinkokunnan jumala on täydellinen elämä, johon kaikki sisältyy, mutta kun tämä täydellinen elämä ilmaisee itsensä, silloin valo, joka käsittää kaikki värit, taittuu erivärisiin säteihin, silloin tyhjentyvät elämä jakautuu erilaisiin ominaisuuksiin ja ilmaisumuotoihin.

Onhan meillä tällaisesta suhteesta esimerkkejä omassa elämässämme. Sama mielikuva, ajatus, tunne voidaan ilmaista eri tavalla: puheessa, kirjoituksessa, laulussa, tauluna, sävellyksenä tai runona. Eri tavalla se voidaan ilmaista, ja kukin tapa on hyvä, milteipä toinen toistaan täydellisempi. Näemme saman suhteen vielä toisesta esimerkistä. Ajatelkaamme kolme ihmistä, joita elähyttää sisäisesti yhtä voimakas, yhtä vilpitön auttamisen tahto ja jotka joutuvat tahtomattaan samaan tilanteeseen. Ensimmäinen on tiellä, ja tulee ihmisraukka juosten ja valittaen: „mihinkä menen pakoon?” Kohta perästä saapuvat takaa-ajajat. He kysyvät: „oletteko nähneet pakolaisen, joka kulki ohi?” Nyt ensimmäinen ystävämme on sellainen, että hänen huultensa yli ei koskaan nouse valhetta. Mitä hän tekee? Hän tahtoo auttaa, se oli edellytyksemme. Mitä hän sanoo? Hän ei sano mitään. Hän on vaiti. Hän antaa takaa-ajajain etsiä. Toinen ystävämme menettelee toisin. Häinkin tahtoo auttaa, kun pakeneva tulee juosten. Hän tuntee sääliä ja koettaa keksiä keinoja. Hän valehtelee: „sinne se meni” ja näyttää väärää suuntaa. Hän ei ollut itsessään erityisesti kehittänyt sitä ominaisuutta, ettei koskaan tulisi valehdella. Hänen mielestään oli pienempi paha valehdella kuin olla toista auttamatta.

Kolmas ystävämme, joutuen samaan asemaan, seisahtuu. Hän ei sano sitä eikä tätä, hän ei ole niin maltillinen, että voisi vaieta, ei niin kekseliäs, että voisi valehdella. Hän vetää miekkansa ja rupeaa taistelemaan ja estää takaa-ajajia vaikkapa henkensä uhalla.

Kaikkia kolmea meidän täytyy ihailla ja hyväksyä. Kaikkia elähytti sama auttamishalu, ja kuitenkin se tuli ilmi näin eri tavoilla.

Ehkä näistä esimerkeistä voimme ymmärtää, miten jumalallinen elämä saattaa ilmetä eri muodoissa, erilaisina suurina ominaisuuksina, joista kukin on yhtä hyvä. Sanomme niiden kokonaisuutta esim. totuudeksi. Ovatko silloin yksityiset ominaisuudet erillään totuudesta? Eivät tietenkään. Yhtäkaikki esim. hyvyys, kauneus, rakkaus, viisaus ilmenevät erillään. Plaato puhuu näistä ideoista ja sanoo, että ne ovat eläviä. Tämä hämmästyttää nykyaikaista tutkijaa. Kabbalassa puhutaan enkeleistä, joiden niminä on valta, kruunu, viisaus, totuus, jalous. Mitä tämä merkitsee? Materialisti ei ymmärrä. Mutta jos teosofeina ymmärrämme, että jumalallinen elämä ilmenee erilaisissa muodoissa, niin ymmärrämme, että vaikka logoksen elämä on kaiken takana, edustaa toinen älyolento eli planeettahenki toista puolta, toinen toista aurinkokunnan logoksen täydellisestä elämästä. Materialisti sanoo aivan oikein, ettei ole henkeä ilman ainetta. Jokainen planeettahenki, itsessään äärettömän korkea olento, on ikäänkuin „astunut alas aineeseen”, ympäröinyt itseään aineella, rakentanut itselleen kiertotähden. Hän on tehnyt tämän valmistaakseen tilaisuuden toisille olennoille kehittää itseään. Sen mukaan minkälainen hän on ja minkä tehtävän hän on saanut, on hänen sisin mahtavuutensa, sisin pyhyytensä, ja myös kaikki alemmat väreilyt aineessa, millä hän itseään on ympäröinyt. Kun astrologiassa esim. sanotaan, että Venuksella on viehkeä ja naisellinen luonne, tarkoitetaan, että planeetta Venuksen edustaman pääenkelin kautta se logoksen voima, jota voimme sanoa kauneudeksi, taiteellisuudeksi, rakkaudeksi, ja Venus-jumalattaren valvonnan alaisena virtaa ulos aurinkokuntaan. Logoksen kauneus- j. n. e. voima täyttää koko aurinkokunnan, se ei asu yksin Venus-tähdessä, mutta se korkea älyolento, jota Venus-tähti edustaa, johtaa ja hoitaa kyseessäolevaa jumalallista virtaa, eikä ilman hänen lupaansa se virta mitään vaikuta. Hän aina tietää, koska hänen voimansa tarvitaan, olkoon se missä tahansa aurinkokunnassa, ja hän aina palvelee niitä olentoja, jotka häntä tarvitsevat, ja silloin ulkonainen taivaankappale on ikäänkuin kellon viisari, joka näyttää meille, milloin, missä ja kuinka paljon hän voimaansa antaa. Ei se ole Venus-niminen taivaankappale, joka vaikuttaa ihmisen luontoon, sillä vaikutukset tulevat planeettahengestä ja kulkevat näkymättömässä, vaan niiden ulkonaisena merkinä ja osviittana on planeetta Venus. Astrologia selittää, että aurinkokunnassa, joka ulkonaisesti on *kosmos* eikä *kaaos*, elämä on sisäisestikin järjestettyä, niin että se noudattaa määrättyjä lakeja. Henkinen elämä on vain jumalallisessa ytimessään vapaa; ilmennyksissään se on lakisiteinen. Fyysillinen kosmos on henkisen symboli. Taivaan ulkonainen muoto jonkun ihmisen syntymähetkellä näyttää, mitä voimia hänen sisässään uinuu. Tämä on vanhaa kaldealaista viisautta.

Muinaisessa Babyloniassa oli koko elämä järjestetty astrologisten tietojen mukaan. Kansan elämä oli alusta loppuun uskonnollista muodollisuutta, mutta muotojen takana oli henki. Tämä vanha kansa oli uskonnollisesti katsoen kaikkein kauneimpia kansoja. Jokaisella ihmisellä oli oma jumalansa. Jokaista ihmistä katsottiin astrologisesti ja selvänäköisesti, mikä oli hänen luonteensa, mikä oli hänen johtava planeettansa, oliko hän Nebon (Merkuriuksen) vai Maruduksen (Jupiterin) vai minkä palvoja, ja sen mukaan annettiin hänelle kasvatus, minkälainen hänen luonteensa oli ja minkälaisia voimia hänen sielussaan uinui. Ei kaikkia ihmisiä kasvatettu samalla tavalla. Ei pantu Samas- (aurinko-) ihminen Adarin (Saturnuksen) kouluun eikä Nebo-ihminen Sinin (kuun) kouluun, vaan erilaisia kouluja oli eri ihmisiä varten. Niin kasvatettiin ihmistä, että hänen paremmat ominaisuutensa tulivat esille, hänen huonommat ominaisuutensa jäivät kehittymättä. Määrättyinä hetkinä tuli hänen rukoilla omaa jumalaansa, puhua oman planeettajohtajansa kanssa. Julkaistiin kalentereita, jotka selvästi näyttivät, milloin mikin kiertotähti oli taivaalla, ja sillä hetkellä, jolloin se kulki ihmisen syntymähoroskoopissa taivaanlaen yli, täytyi hänen erityisesti mietiskellä ja muistella omaa jumalaansa, vaikka päivä muutenkin oli jaettu rukoushetkiin.

Teosofiset selvänäkijät ovat katselleet taaksepäin noihin aikoihin ja ovat nähneet ihania ja merkillisiä asioita babylonialaisten jumalanpalveluksen suhteen. Pääkaupungin ulkopuolella suurella kentällä oli monenmoisia temppelaita, toiset suurempia, toiset pienempiä, keskellä suurin kultaisine kupukattoineen ja ympärillä hajallaan myös kupukattoisia pienempiä. Kun tarkemmin katseltiin, huomattiin, että ne olivat astronomisesti järjestetyt kahden skaalan mukaan. Ensinnäkin oli temppelien etäisyydet toisiinsa verraten samat kuin planeettojen etäisyydet toisiinsa verraten. Keskimäinen, suurin temppeli oli auringolle pyhitetty. Oli siellä sellaisiakin planeettoja, joista vasta tänä päivänä on ruvettu puhumaan ja joita nyt sanotaan Vulkaniksi, Uranukseksi, Neptunukseksi j. n. e. Kaikilla oli kuvussaan omat värinsä. Toiseksi

olivat temppelit rakennetut suhteellisesti oman planeettansa suuruuden mukaan. Jumalanpalvelus temppeleissä oli sangen kaunista. Eri aikoina juhlittiin eri planeettain kunniaksi. Kun oli esim. auringon juhlapäivä, oli suuria juhla-kulkueita Samasin kunniaksi. Osanottajat olivat järjestetyt ryhmiin. Ihmiset, jotka palvoivat samaa kiertotähteä, kulkivat yhdessä ja olivat omalla tavallaan puetut. Ensin tulivat juhlallisessa rivissä ne, jotka olivat auringon alla syntyneet, puettuina hienosta silkistä kudottuihin ja kultalangoilla kirjailtuihin pukuihin. He tulivat ensimmäisinä ja astuivat sisään auringon temppeliin. Tämä oli rakennettu ristin muotoon ja yhtenä suurena temppelinä, mutta sivuilla oli holveja, niin että temppelin pohjapiirros oli kuin risti ruusun päällä. Sitten tulivat muut osanottajat järjestyksessä planeettojen mukaan, kaikki erivärisissä puvuissaan. Sinin (kuun) palvojat olivat puettuina valkoiseen vaippaan, kirjailtu hopealangoilla, Nergalin (Marsin) palvojat liikkuvat punaisissa väreissä, Istarin (Venuksen) tummansinisissä vaatteissa, Adarin (Saturnuksen) vaaleanvihreissä j. n. e. Vaatteet olivat niin kudotut, että yksi väri kulki toiseen suuntaan, toinen toiseen, joten vivahdus oli sangen vaikuttava. Niinpä esim. Istarin palvojilla oli tummansininen puku, seassa vaaleanvihreätä väriä, Adarin palvojilla taas vaaleanvihreä puku, seassa kirkasta harmaata. Kaikki osanottajat marssivat juhlallisesti, mutta ainoastaan auringonpalvojat menivät sisään temppeliinsä, muut asettuivat ympärille piiriin ja lauloivat kummallisia, mahtavia hymnejä.

Auringon temppelin päässä oli korkea alttari ja aukossa katossa sen yläpuolella peili, joka heijasti kuvan eteenpäin. Kun aukosta määrätynä hetkenä päivässä aurinko loisti sisään heijastui sen kuva peilistä alttarin kohdalle ilmaan ja tuli näkyväksi ja loistavaksi alttarilla nousevassa suitsutussavussa. Kaldealaiset olivat käyttäneet hyväkseen kemiallisia ja mekaanisia luonnonlakeja esittääkseen tällaisen kauniin ilmiön. He selittivät, että auringon voima oli tällöin erityisesti kokoontunut temppeliin ja erityisesti tuli palvojien osaksi. Samanlaista oli muissakin temppeleissä.

Mitä nyt sanomme tämänlaisesta jumalanpalveluksesta? Vaikuttiko se kansaan alentavasti? Kaukana siitä. Heidän sivistyksensä oli loistava, heidän siveellinen ja henkinen elämänsä oli korkealla. Ei millään tavalla tämä monijumalainen palvonta, tämä kaunis taiteellinen uskonto ja nämä juhlallisuudet vaikuttaneet kansaan niin, että se olisi kääntynyt pois jumalasta, pois sisäisestä korkeammasta elämästä. Päinvastoin ne olivat omiansa nostamaan tätä uskonnolliselle mielialalle herkkää kansaa. Temppeleissä sen usko vakiintui. Siellä uskovainen pääsi oman jumalansa välittömän vaikutuksen piiriin. Jos hänen sielussaan vallitsi ristiriita, hän temppelissään mietiskelyään osasi pulmansa ratkaista. Jos hänen ruumiinsa oli sairas, hän kannettiin temppeliin, ja maattuun siellä aivan kuin jumalansa sylissä hän poistui parantuneena.

Suuri on ollut usko jumalaan muinaisilla aikoina, ja me nykyajan ihmiset, älkäämme erehtykö tuomitsemaan vanhoja kansoja „pakanoiksi” tai „epäjumalan” palvojiksi! Erilaiset ovat olleet uskonnon muodot, eri tavalla on jumalaa palvottu, eri tavalla on pyritty totuuteen, mutta aina on kansoissa elänyt sama kaiho. Siihen saakka se elää kussakin yksityisessäkin ihmisessä, kunnes hän löytää.

VI.

KUOLLEITTEN KIRJA.

Viime vuosisadan materialistisen herämyksen jälessä seurasi täällä länsimailla uskonnon ja kirkon halveksiminen. Materialistinen hyökylaine, joka vyöryi yli Europan, oli todella heräymystä, sillä silloin herättiin sokean uskon vankeudesta ja pimeydestä. Huomattiin, että oli uskottu umpimähkään asioihin, joita ei voitu todistaa, niin, joista monet voitiin todistaa vääriksi ja valheellisiksi. Mikä oli silloin luonnollisempaa kuin että tämän materialistisen herämyksen kanssa heräsi myös ylenkatse kirkkoa ja uskontoa kohtaan? Kirkko ja papisto tuli tämän halveksimisen esineeksi. Pappeja ruvettiin pitämään vanhanaikuisina, tarpeettomana olentoina. Pappi oli muka ihminen, joka kerran viikossa nousi ylös saarnastuoliin ja puhui sellaista, jonka hän joko tiesi valheeksi tai jota hän ei itse tiennyt todeksi. Kirkko kokonaisuudessaan oli laitos, joka kansaa pimittämällä pyrki rikkauteen ja valtaan. Tietysti unohdettiin, kun näin umpimähkään tuomittiin kirkkoa ja papistoa, kuinka suuren työn ne kaikesta huolimatta olivat tehneet kansojen valistamiseksi ja kuinka ne vielä tänä päivänä lohduttavat ja tukevat sieluntaisteluissa monta ihmistä, jotka eivät muualta osaa etsiä ratkaisua kysymyksilleen.

Olemme näissä luennoissa, siirtyessämme taaksepäin ihmiskunnan historiassa, vanhoihin kansoihin ja vanhoihin uskontoihin, huomanneet, että vanhoina aikoina kansat olivat uskonnollisia, uskonto oli korkeassa arvossa, ihmiset ajattelivat, ja tunsivat sydämessään asioita, joista nyt koetetaan vapautua. Vanhoina aikoina kunnioitettiin myös pappeja ja tempeleitä. Jos umpimähkään päätämme asioista, sanomme, että pimeys silloin oli suuri, mutta jos otamme huomioon, että muinaiset kulttuurit eivät olleet vähäpätöisiä, että vanhojen kansain käsitys hyvästä ja pahasta ei ollut alempi vaan usein korkeampi kuin meidän käsityksemme, niin täytyy meidän uteliaina kysyä, miksikä he pitivät kirkkoa ja papistoa niin suuressa arvossa.

Tämä tosiseikka käy meille ymmärrettäväksi, jos muistamme, mikä merkitys muinoin annettiin käsitteelle „pappi”. Todellinen pappi ei ollut ihminen, joka jotakin „uskoi”, vaan ihminen, jolla oli tietoa jumalallisista asioista, elämän ja kuoleman salaisuuksista. Ja sentähden pappi ei herättänyt halveksimista vaan kunnioitusta. Toinen kysymys on, uskomme, että ihminen voi saavuttaa tietoa jumalallisista asioista. Mutta vanhojen aikojen kulttuurit takaavat ja todistavat tämän, kaikki uskonnot perustuvat tähän ja viisaat ihmiset ovat aina niin väittäneet. Meidän päivinämme tämä usko on unohtunut ja siksi me vaellamme suuremmassa pimeydessä kuin muinaisajan ihmiset.

Tässä luennossa tahdomme kääntää katseemme toiseen ihmeelliseen kansaan ja sivistykseen, josta ei tänä päivänä ole jälellä kuin kiviä, kirjoituksia ja muistomerkkejä. Tahdomme siirtyä mielikuvituksessamme vanhaan Egyptiin. Egyptin sivistyksessä pappisvalta kukoisti, mutta se pappisvalta oli merkillistä laatua, se oli korkeammalla kuningasvaltaa, ja me tiedämme historiasta, että se monta kertaa pelasti Egyptin kansan muukalaisten vallasta.

Kouluissa ennen opetettiin ja kukaties vieläkin opetetaan, että maailma luotiin 4000 vuotta e. Kr. Mutta se oli kummallinen maailmanluominen. Löytöjen kautta tiedetään varmasti, että Egyptissä 5000 vuotta sitten oli suuri sivistys ja että Niilin laaksossa on varmasti elänyt ihmisiä ainakin 200,000 vuotta. Tämän tosiseikan tieltä katoaa heti vanhat lapselliset käsitykset maailman ja ihmisen luomisesta. Muuten nykyajan ihminen uskoo, ettei tyhjästä ole mitään luotu, vaan että kehityksen laki vallitsee luonnossa ja että ihminen on äärettömän pitkien aikojen kuluessa kehittynyt eläimestä ylöspäin.

Ihmiset ovat aloittaneet alusta eivätkä ole valmiina tulleet maan päälle. Se merkitsee, että ihmiskunta maan päällä on äärettömän vanha. Kun löydöt Egyptissä todistivat, että siellä on ollut sivistystä ja

tietorikasta elämää arvaamattoman kaukaisia aikoja sitten, tuli todistetuksi, mitä madame Blavatsky oli sanonut Salaisessa Opissa, nim. että Egyptin pyramidit ovat suunnattoman vanhat ja että suurin on pari kertaa ollut veden alla. Kun madame Blavatsky väitti tämän, ei vielä ollut todistettu, että ihmisiä oli elänyt niin kaukaisina aikoina, saatiikka sivistyneitä kansoja.

Egyptin sivistys oli suuri ja ihmeellinen. Jos katselemme egyptiläisiä ihmiskuvia, huomaamme kohta, kuinka jalon näköisiä, kuinka iloisen ja onnellisen näköisiä ne ovat. Jos tahtoisimme yhdellä sanalla kuvata Egyptin kansaa, voisimme sanoa, että se oli onnellinen kansa, jalo kansa, sillä niinkuin päivänpaiste loisti heidän otsansa. Luemme vanhasta testamentista, että egyptiläiset sortivat juutalaisia, mutta jos niin olisi ollutkin, muistakaamme, että tämä tapahtui ajalla, jolloin Egyptin sivistys jo oli rappiolla, sillä sen varsinainen sivistys kuului historian takaisiin aikoihin, joista meillä on vain muistomerkit jäljellä. Kuitenkin nämä muistomerkit antavat meille paljon viittauksia siitä, kuinka korkea se sivistys on ollut. Papyruskääröt ja kivistä kirjoitukset ja muumioissa olevat kirjoitukset, jotka ovat myöhemmiltä ajoilta, kaikki puhuvat menneisyyden loistavista ajoista. Merkillisin kirjoitus ja vanhin, mikä on säilynyt, on n. s. *Kuolleitten Kirja*, josta yksi osa, 64 luku, on tiedemiesten arvelujen mukaan ainakin 5000 vuotta ennen Kristusta kirjoitettu. Tämä sama *Kuolleitten Kirja* on arvokkaimpia kirjoja mitä on maan päällä. Se antaa hyvän kuvan egyptiläisten oloista, heidän uskonnostaan ja sivistyksestään. Käännös Euroopan kielille on tehty hieroglyfeistä, niin että siinä voi olla erehdyksiä, kun alkuteos on kirjoitettu vieraalla kielellä ja vierailla merkeillä. Käännöstyö on vaatinut suurta intuitiota, innostusta, vaivannäköä ja kärsivällisyyttä.

Kuolleitten Kirja selittää ja valaisee monta uskonnonasia, joista meillä on ollut vääriä käsityksiä. Koulussa meille opetettiin, että vanhat egyptiläiset uskoivat „sielunvaellukseen”, siihen, että ihmissielu kuoleman jälkeen menee eläinten ruumiisiin. Siksi he muka pitivät eläimiä pyhinä, palvoivat Apis-härkää, kunnioittivat Ibis-lintua ja kulettivat niitä ympäri juhlasaattueissa. Meitä opetettiin nauramaan heidän taikauskolleen. Kuinka oli todellisuudessa? Egyptiläisissä teksteissä sanotaan nimenomaan, että ainoastaan kansa, ainoastaan tietämättömät ihmiset, jotka eivät voi syvemmälle tunkeutua asioihin, luulevat, että ihmiset kuoleman jälkeen syntyvät uudestaan eläimiin, sillä todellisuudessa ei ole sillä tavalla, eikä kukaan oppinut, kukaan pappi eikä vihitty väitä semmoista. Egyptiläiset uskoivat jälleensyntymiseen, uskoivat, että ihminen on henkinen olento, jumalasta lähtenyt olento, *kehu*, joka syntyy monta kertaa maailmaan, tekee kokemuksia, viisastuu ja lopulta, kun on kiertokulkunsa suorittanut, palaa takaisin jumaluuteen. Eläimiä taas pidettiin pyhinä aivan toisista (salatieteellisistä) syistä, joista kävisi liian pitkäksi puhua; se vain mainittakoon, että eläintä aina kunnioitettiin jonkun erityisen maagillisen tai muun voiman symbolina, milloin se ei suorastaan tarkoittanut eläinradan taivaallisia merkkejä.

Nykyaikaisessa teosofiassa puhutaan ihmisen seitsemästä periaatista, seitsemästä, jonka mukaan ihmisellä ei ole ainoastaan ruumis, sielu ja henki vaan useampia olemuspuolia. Nämä seitsemän periaattia tavataan egyptiläisissä teksteissä ja kullakin on oma nimensä. Korkein periaatti, itse, henki (aatmaa), on *kehu*, sitä seuraava, jota teosofisessa kirjallisuudessa sanotaan buddhiksi, intuitioksi, veljesrakkauden kyvyksi, on *kehebi*, ja kolmas, jota teosofisessa kirjallisuudessa sanotaan manakseksi eli järjeksi, on *ba*. Nämä kolme muodostivat egyptiläisillä ihmisen henkisen kolminaisuuden, joka oli uinuvana ihmisessä, niin kuin sanotaan egyptiläisissä teksteissä. Samalla tavalla sanotaan teosofisessa kirjallisuudessa, että ihmisen korkeampi minä, joka on kolmiyhteinen, ei ole vielä hereillä, ei ole vielä ilmennyt, vaan uinuu ihmisessä. Sitä vastoin on lähinnä seuraava periaatti täysin hereillä ihmisessä. Sitä mainitaan egyptiläisissä teksteissä nimellä *hati* eli *ab*, ja se on persoonallinen, loogillinen, usein itsekäs ymmärrys, joka ainoastaan aistimien avulla ottaa selvää asioista ja uskoo ainoastaan aistimiin. Tiedämme, että ihmisellä on olemassa luonnostaan ainoastaan tämä materialistinen ymmärrys, ja kun hän itseperintäisesti asettuu epäilemään („mitä minä oikeastaan tiedän ja voin uskoa?”), niin hän ei muista mitään muuta kuin ulkonaisia aistimuksiaan ja havaintojaan, joita loogillinen ymmärrys järjestää. Hän sanoo itselleen: „onhan mahdotonta, että minä olisin olemassa kuoleman jälkeen. Ymmärrys haihtuu, aistimet haihtuvat, ei jää mitään olemaan kuoleman jälkeen. Kaikki puhe yliluonnollisista asioista on taikauskoa.” Aivan oikein opettivat vanhat egyptiläiset: ylempi minä on uinuvana ihmisessä, hänen täytyy herättää korkeampi järkensä, ennenkuin voi nähdä oman sokeutensa. Kuinka lyhytnäköinen on ihminen, jos hän ainoastaan uskoo siihen, mitä aistimet

hänelle ilmoittavat, jos hän ei huomaa kokeneensa elämässä paljon, joka ei ollenkaan ole aistimista riippunut. Eikö sitten epäilijä koskaan ole esim. tuntenut sellaisia tunteita, jotka sotivat aineen olemusta vastaan, sellaisia alttiiksiantamuksen, hellyyden, uhrautuvaisuuden, armahtavaisuuden, auttamishalun, itsensäkieltämisen tunteita, jotka olisivat kerrassaan hulluja ja mielettömiä, jos ainoastaan olisi olemassa fyysillinen luonto, jos ihmisen ainoa olemassaolo olisi fyysisesti luonnollinen itsekkyyks? Ihminen ei pääse lyhytnäköisyydestään, ennenkuin hän herää näkemään ja uskoo olevansa jumalan hengen poika, jumalallisesta tajunnasta lähtenyt, itsekin henki, kuolematon, iankaikkinen. Silloin vasta hän ymmärtää, että itsekkyyks on ohimenevä ilmiö, että itsekkäät yhteiskuntaolot, luokkataistelut, kansojen keskenäiset sodat kuuluvat katoovaisiin, sillä ihmisen rinnassa elää kaiho puhtauteen, epäitsekkyyteen ja täydellisyyteen. Ihminen on sisimmässään kuolematon henki, hän on olento, joka elää kautta aikojen. Niin uskoivat egyptiläiset.

Mainitsema ovat vielä kolme alinta periaatetta: *ka*, *nif* eli *ankh* ja *khat*. Teosofisessa kirjallisuudessa luetaan astraaliruumiista, joka on näkymätön paljaalle fyysiselle silmälle, mutta johon ihminen on puettuna ja joka on hänen personallinen olomuotonsa kuoleman jälkeen. Tämän nimenä oli vanhassa Egyptissä *ka*. *Nif* eli *ankh* oli taas elonperiaate, jota sanskritinkielisellä nimityksellä nykyään sanotaan praanaksi. Oppineissa piireissä ruvetaan taas siellä täällä ajattelemaan, että on olemassa erityinen elämänvoima; tätä tieteellistä suuntaa sanotaan vitalismiksi. *Khat* oli Egyptissä fyysisen ruumiin nimitys.

Kuka ei olisi nähnyt kuvaa sfinksistä, tuosta, kummallisesta olennot, jolla oli ihmisen pää ja rinta, mutta eläimen ruumiista? Muistatte tarun sfinksistä, joka asetti ihmiselle arvoituksen: „kuka se aamulla kävelee neljällä jalalla, päivällä kahdella ja illalla kolmella?” Oikea vastaus oli: „ihminen” sillä ihminen oli itse sfinksi, olento, joka oli kehittynyt eläimestä, mutta jonka toinen puoli vielä oli eläintä. Ihminen oli kyllä ulkonaisesti puettu fyysisen ruumiiseen, joka oli kokonaan inhimillinen, mutta kuitenkin sfinksi kuvasi totuutta: ihminen on siksi vähän kehittynyt pois eläinkunnasta, että toinen puoli vielä on eläintä. Samalla kuvasi sfinksin inhimillinen pää sitä tosiseikkaa, että ihminen korkeammalla tajunnallaan saattoi hallita itseään, mitä ei eläin osannut. Ken sfinksin arvoituksen ratkaisi, hän hillitsi itsensä, hän oli asettanut eläimen voimat taaksensa ja käytti niitä. Että vanhassa Egyptissä siveelliset käsitykset olivat aivan samanlaiset kuin meidän päivinämmä, ehkä monessa suhteessa tarkempia, sen näemme selvästi Kuolleitten Kirjasta, jota nimitettiin tällä nimellä sentähden, että sen omasta sisällöstä ja myös löytöpaikoista päätettiin pantiin usein joku osa siitä käärihin kirjoitettuna muumion kanssa hautaan. Egyptiläiset käyttivät tätä kirjaa jonkinlaisena oppaana vainajille, — niin otaksutaan ja sanotaan nykyään. Ja itse asiassa kirja on ikäänkuin vainajan omaa puhetta, ja siitä käy selville, mikä kohtalo häntä saattoi odottaa kuoleman jälkeen.

Kuolleitten Kirjassa on kuvaus kuolemanjälkeisestä elämästä erinomaisen sattuva ja mieltäkiinnittävä. Kun vainaja jättää fyysisen ruumiin, tämän maallisen majansa, on hän puettuna ka'han eli hän on silloin ka. Hän joutuu ensin kaikenlaisten kokemusten alaiseksi, ja läpikäytyään ne hän saapuu totuuden ja oikeuden saliin. Tässä salissa hän käy läpi „viimeisen tuomion”. (On merkillistä, että Kuolleitten Kirjassa tapaamme lauseparsia, jotka meille muistuttavat kristityitä käsitteitä.) Totuuden ja oikeuden salissa istuu jumala *Osiris* valtaistuimella valtikka ja ruoska kädessä. Hänen ympärillään istuvat 42 tuomaria. Keskellä salia on vaaka. Kun vainaja astuu salin, tulee häntä vastaan ja häntä tervehtimään totuuden jumalatar *Mat*. Vainaja saa ottaa rinnastaan sydämensä ja antaa sen punnittavaksi. Vainajan sydän asetetaan toiseen vaakakuppiin. *Anubis* jumala, jolla on shakaalin pää, toimittaa punnitsemisen, asettaen toiseen vaakakuppiin oikeuden jumalattaren kuvapatsaan. Jumala *Horus*, jolla on varpusen pää, tarkastaa vaakaa ja jumala *Thoth*, jolla on Ibis-linnun pää, kirjoittaa taululle ylös tulokset ja vihdoinkin itse kuningas, jumala Osiris, julistaa tuomion.

Tämä kuvaus annetaan Kuolleitten Kirjan 125 luvussa, ja siinä on muutamia mieltäkiinnittäviä yksityiskohtia, joita täytyy toistaa. Kun vainajan sydän laskeutuu vaakakuppiin, tervehtii hän jumalia ja sanoo: „Terve teille, jotka totuutta hallitsitte. Terve sinulle, suuri jumala, jolla valta on totuuden ja oikeuden yli! Olen tullut sinun luoksesi, hallitsijan luo, olen viety sinun luoksesi nähdäkseni sinun ihanuutesi, sillä tunnen sinut, tunnen nimesi ja tunnen nimet niiden 42 jumalan, jotka sinun seurassasi

oleskelevat kahden totuuden salissa. Minä tuon teille totuuden. Olen poistanut synnit teidän edessänne. En ole tehnyt vääryyttä ihmisille, en ole sortanut pieniä, en ole varastanut mitään kuolleitten talosta, en ole koskaan raskauttanut vapaata miestä suuremmalla työllä kuin mitä hänen itsensä oli tapana tehdä. En ole osoittanut velttoutta. En ole näyttänyt heikkoutta. En ole tehnyt, mitä jumalat inhoovat. En ole antanut yhdenkään orjan joutua herransa rääkättäväksi. En ole aiheuttanut kyyneleitä. En ole murhannut. En ole aiheuttanut salamurhaa. En ole menetellyt petollisesti ketään kohtaan. En ole vähentänyt temppelein varastoja. En ole turmellut jumalan näkyleipiä. En ole ottanut pois vainajien uhrileipiä ja kääröjä. En ole harjoittanut lihallisia tekoja temppelein vihityillä aloilla. En ole vannonut. En ole lyhentänyt temppeliveroja. En ole väärentänyt mittoja ja vaakoja. En ole riistänyt rintalapsilta heidän maitoaan. En ole ottanut kiinni eläimiä laitumella. En ole verkkoihin pyydystänyt jumalien lintuja. En ole kalastanut kaloja niiden kutu-ajalla. En ole estänyt vettä sen nousuaikana. En ole estänyt joenhaaraa sen juoksussa. En ole riistänyt yhdeksältä Jumalalta valittujen uhrien osia. En ole ajanut pois jumalille kuuluvaa karjaa. En ole peräyttänyt jumalaa hänen kulkueessaan. Olen puhdas, olen puhdas, olen puhdas.”

Näin sanoo vainaja ja kun hänen sydämensä punnitaan, hän jatkaa: „Terve teille, jumalat, jotka asutte kaksinkertaisen totuuden suuressa salissa, jotka ette koskaan anna sijaa valheelte povessanne, vaan jotka elätte totuudesta . . . ja ravitsette sydäntänne sillä herran jumalan edessä, joka auringossaan asuu. Pelastakaa minut *Tyfonin* sisälmyksistä, te ylhäiset, tänä viimeisen tuomion päivänä! — Suokaa kuolleen tulla luoksenne, hänen, joka ei ole syntiä tehnyt, ei valehdellut, ei paha tehnyt, ei rikosta tehnyt, ei väärin todistanut, ei tehnyt mitään itseään vastaan, mutta joka elää totuudesta, ravitsee itseään totuudesta. Hän on kaikkialla levittänyt iloa. Mitä hän on aikaansaanut, siitä puhuvat ihmiset, siitä iloitsevat jumalat. Hän on sovittanut jumalan rakkaudellaan. Hän on antanut nälkäiselle leipää, janoiselle vettä, alastomalle vaatteita. Hän on antanut haaksirikkoiselle veneen. Hän on uhrannut jumalille ja suonut haudanlepoa haamuille. Vapauttakaa hänet tästä (*Tyfonista*), älkää puhuko häntä vastaan kuolleitten herralle, sillä hänen suunsa on puhdas, hänen molemmat kätensä ovat puhtaat.”

Ja sillä hetkellä, jolloin vainajan sydän on vaa'assa, huudahtaa hän: „oi minun sydämeni, minun sydämeni, älä todista minua vastaan”.

Kuolema voi sitten tapahtua kahdella tavalla. Jos oikeuden jumalattaren kuvapatsas painaa enemmän ja sydän on liian kevyt, viedään ihminen helvettiin. Ja tällöin on huomattava, että ne kuvaukset, mitkä Kuolleitten Kirja antaa helvetin tilasta ja sen tulista, muistuttavat läpeensä sitä helvettiä tulisine uunineen, jota täällä kristinuskon piirissä on kuvailtu. On ainoastan yksi ero: egyptiläinen helvetti ei ole ikuinen, se kestää vain 3000 vuotta, jolla ajalla vainaja haamuna vaeltaa tämän maan päällä. Polttavissa tuskissaan hän koettaa iskeä kiinni jonkun elävän ihmisen sieluun, että pääsisi sen sisään. Jos elävällä ihmisellä on huonoja taipumuksia, lihallisia himoja, voi vainaja häneen imeytyä ja kiihoittaa häntä mitä kauheimpiin rikoksiin tai saattaa hänet mielipuoleksi. Kun vainaja sitten on elänyt säädetyn ajan loppuun tällaisessa tilassa, kohtaa häntä toinen kuolema, hänen k'a'nsakin kuolee, ja hän häviää olemattomiin. Tällainen on Kuolleiden Kirjan mukaan ehdottomasti pahan ihmisen kohtalo.

Jos taas vainajan sydän painaa enemmän, julistaa Osiris, että hän saa tulla jumalien luokse, ja nyt vainaja „osirifioidaan”, s. o. kutsutaan ja tehdään itse Osirikseksi. Taas hänen on käytävä läpi monenlaisia koettelemuksia tuonelassa eli *Amentissa*. Hän on ensin mykkä, ilman sydäntä ja aivan puolinainen olento, mutta saavuttaa vähitellen puhetaitoja takaisin. Nyt hänen täytyy taistelussa voittaa kaikenlaisia villipetoja ja käydä läpi kummallisia portteja ja pylväitä, joiden nimet hänen täytyy tietää päästäkseen eteenpäin. Lopuksi hän kulkee veneessä „rauhan veden yli” ja joutuu jumalien maahan, autuaitten asunnoille, *Aanrun* kentille, jossa hän kyntää, kylvää ja niittää.

Tämä jälkimäinen kuvaus muistuttaa sängen paljon nykyaikaisia teosofisia oppeja *kaamalookasta* ja *deevakhanista*, jolloin kaamalooka vastaa amentia ja deevakhan aanruta. Yhtä kaikki meitä hämmästyttää pari kohtaa egyptiläisessä esityksessä: ensiksi se, että paha ihminen kuolee lopulta ikuisesti eikä synny jälleen, ja toiseksi, että hyvä ihminen joutuu jumalien maahan eikä mainita mitään hänenkään palaamisestaan maan

päälle, vaan sanotaan, että hän viimein yhtyy jumaliin. Tämä on kummallista, sillä toiselta puolen tiedämme, että egyptiläiset uskoivat jälleensyntymiseen.

Asia jää kuin jääkin ratkaisematta, ellemme salatieteilijäin ja mystikoin tavalla otaksu, että Kuolleitten Kirja on salaperäinen, pyhä ja siis vertauskuvallinen kirja. Se kyllä johonkin määrin antaa kuvan vainajien kohtalosta kuoleman jälkeen, mutta esoteerisesti se kuvaa aivan toista. Se on n. s. vihkimyskaavake. Se on vihittyjen kirja, kotoisin Egyptin mysteριοista. Käsittääksemme Kuolleitten kirjaa, täytyy meidän edes hiukan tunkeutua mysteριοiden salaisuuteen.

Mitä ne olivat? Nykyään tunnustetaan, että ne olivat uskonnollisia, salaisia pappis-kouluja ja -koteja, joissa opetettiin muinaisajan viisautta. Kreikkalaiset kirjailijat, jotka puhuvat mysteριοista, sanovat niiden olleen merkillisiä siinä suhteessa, että siellä ihminen saavutti *tietoa*.

Vähän niistä tiedetään, sangen vähäsen, ja luonnollisista syistä, koska kaikki pidettiin salassa, mutta tavallisesti otaksutaan, että mysteριοissa opetettiin elämän- ja maailmankatsomus, jota voisi sanoa „uudenaikaiseksi” siinä merkityksessä, että se vapautti järjen kaikesta silloisesta taikauskosta ja uskonnollisesta ahdasmielisyydestä. Mysteριοiden maailmankatsomus oli filosofinen, esoteerinen, aristokraattinen vastapainoksi rahvaan rajoitetulle ja sokealle uskolle. Näin otaksutaan tavallisesti, mutta teosofisissa, salatieteellisissä ja vapaamuurariپیreissä ajatellaan toisin. Näiden mukaan mysteriot edustivat ulkomaailmassa sitä ikuista tietoa, mikä aina on ollut olemassa ja aina tulee olemaan, sitä tietoa, johon ihminen aina on voinut pyrkiä ja joka aina on ollut hänen saavutettavissaan. Mysteριοissa ei opetettu vain filosofiaa, niissä opetettiin sitä salaista menettelytapaa, jota Indiassa nimitettiin joogaksi.

Kuuluisa uusplatonilainen filosofi *Jamblichus* (kuoli noin v. 330 j. Kr.) on kirjoittanut kirjan „Egyptiläisten mysteριοista”, ja vaikka hänen teoksensa peittää yhtä paljon kuin se paljastaa, huomaa kuitenkin teosofinen tutkija heti sitä lukiessaan, minkälaista koulua Egyptin mysteriot olivat. Tahdomme Iamblichuksen kertomuksen nojalla luoda lyhyt silmäys siihen tapaan, millä mysteριοissa vastaanotettiin tietoon pyrkijöitä.

Ajatelkaamme esim. nuorta tiedonhaluista kreikkalaista, joka on kuullut puhuttavan Egyptin mahtavista mysteριοista ja niiden viisaudesta. Hän päättää lähteä sinne oppimaan, päästäkseen samaan tietoon, jota mysteριοihin vihityt kehuvat itsellään olevan. Hän matkustaa Egyptiin, sellaiseen kaupunkiin, esim. Memfikseen, jossa on pyramidi. Heti sinne tultuaan hän ihmettelee ja ihailee sitä elämää, jota siellä vietetään. Se on niin merkillisen rikasta ja moniväristä ja kaunista, ja vaikka hän on syntyisin Kreikan lämpimästä maasta, on egyptiläinen aurinko hänen mielestään vielä tulisempi ja tunteellisempi. Koko egyptiläinen elämä näyttää satumaisen ihanalta ja hurmaavalta. Kuin uneksien hän kulkee temppeliin ja pyytää päästä kokelaaksi. Kartanolla jo häntä vastaan tulee hierofantti, arvokkaan näköinen mies, joka katsoo häntä läpitunkevan tarkasti kummallisilla silmillään, niin että hän heti tuntee sisässään, että tämän miehen edessä ei voi mitään peitellä, ei mitään valhetella, ja hierofantti kysyy, mikä on hänen asiansa ja mistä hän on kotoisin, kysyy hänen perhe-olojaan ja mitä hän on oppinut, missä temppelissä hän on käynyt koulua, ja kun tutkimus on ohi, niin hierofantti kukaties viittaa kädellään — „tuossa on portti”, — ja silloin kokelas saa mennä. Pieni tutkimus on näyttänyt: sinä et ole kelvollinen. Jos tutkimus sitä vastoin todistaa kokelaan kelpoisuuden, vie hänet hierofantti kartanoiden ja käytävien kautta pyhätön eteen, jossa on ahdas ovi, pylväät pielinä, ja oven edessä Isis-jumalattaren kuvapatsas luonnollisessa koossa, hunnutettuna. Kuvapatsaaseen on kaiverrettu sanat: „ei ole kukaan kuolevainen nostanut minun huntuani”. Hierofantti sanoo nyt kokelaalle: „tiedätkö sinä, että tästä ovesta eivät mene läpi pelkurit, eivät hullut, vaan jos pelkurina, jos mielettömänä menet tästä läpi, niin kuolema seuraa. Oletko sinä valmis menemään eteenpäin? Vai tahdotko sinä palata takaisin? Tiedä: monet ovat kuolleet ennen aikaansa, jotka tästä ovat menneet läpi.” Otaksukaamme, että kokelas vakuuttaa tahtovansa ja uskaltavansa. Silloin hän saa poistua takaisin kaupunkiin. Mutta määrättynä iltana tulee kaksi pappia häntä noutamaan ja tuovat hänet sfinksissä olevasta ovesta pitkiä, mutkikkaita maanalaisia käytäviä pitkin pyramidiin, suureen hämärään saliin. Papeilla on soihdut kädessään, ja soihtujen valossa näkyy molemmin puolin salia kookkaita kuvapatsaita,

joilla kaikilla on eläinten päät. Salin toisessa päässä on seinässä pitkän pimeän käytävän suu, niin ahdas, että vain ryömimällä ihminen mahtuu sisään. Papit viittaavat siihen ja sanovat: „tässä on ovi mysterioihin”. Ja he lisäävät: „vielä voit kääntyä, voit palata takaisin ulos maailmaan, jos pelkää”. Kokelas sanoo: „Jään ja jatkan.” Papit jättävät hänet silloin yksin suureen saliin ja sulkevat oven kaikuvalla jyskeellä. Vain pienen lampun ovat he jättäneet hänen käteensä. Hän ajattelee: „takaisin en pääse, siis rohkeasti käytävään sisään”. Ryömiessään eteenpäin käytävässä hän huomaa, että tämä vähitellen laajenee ja tulee suuremmaksi, kunnes se päättyy avaraan tynnyriin, jonka seinämään hakatut kiviportaat johtavat alaspäin kaivon partaalle. Siinä loppuu tie, siinä on pohjaton kaivo, jossa hän lampunkaan valolla ei näe mitään. „Mihin olen joutunut?” hän ajattelee. „Jos he ovatkin pettureita?” Mutta kun hän valaisee ympärilleen lampulla ja tutkii tilaansa, huomaa hän seinässä jonkinlaisen kädensijan ja ylemmällä toiset portaat. Voimiaan ponnistaen hän pääsee portaille, kulkee ylöspäin ja saapuu uuteen huoneeseen. Siinä on taas pappi, joka ottaa hänet ystävällisesti vastaan ja selittää: „onnellisesti olet käynyt läpi ensimmäiset koetukset, ja nyt saat ensimmäiset opetukset”. Sitten hänet viedään suureen saliin täynnä ihania kuvapatsaita, jokainen merkitty eri kirjaimella ja numerolla, ja pappi selittää hänelle, mitä nämä kuvapatsaat merkitsevät. Ne edustavat pyhiä aakkosia, monenlaisia voimia maailmankaikkeudessa, joita ihmisen pitää saada haltuunsa. Kokelas ei ymmärrä mitään, mutta kun ovat kulkeneet läpi salin, sanoo pappi: „tuosta menel” ja viittaa pitkää, pimeää käytävää, jonka toisessa päässä jyskii loimuava tuli. Kokelas pelästyy näennäisesti varmaa kuolemaa. „Olen minäkin tulen läpi käynyt ja se on silloin ollut kuin ruusupenger”, ilmoittaa pappi ja lähtee pois. Kokelas rohkaisee mielensä ja astun pamppailevin sydämin käytävään, kunnes huomaa, että tuli olikin taitavalla koneistolla aikaansaatu harhanäky. Se todella ei polttanut, mutta ruumiillisista ja sielullisista ponnistuksistaan uupuneena kokelas nyt kauhistuu nähdessään seisovansa mustan lammikon partaalla. Tämä on kuitenkin viimeinen koettelemus. Päästyään onnellisesti ylös toiselle rannalle, joutuu hän ystävällisten palvelijain käsiin, jotka tervehtivät häntä ja kantavat hänet ylellisesti sisustettuun kammioon, asettavat mukavalle vuoteelle, rupeevat hieromaan häntä ja hyvänhajuisilla öljyillä voitelemaan hänen ruumistansa. Hän joutuu ihan raukeaan tilaan, ja he jättävät hänet yksin. Sitten rupeaa äkkiä kuulumaan soittoa, kaihoisaa, kaukaa tulevaa, — harpun ääniä, kellojen ääniä, huilun ääniä, mutta niin kaihoa täynnä, että hänen mieleensä nousee kaikenlaisia kuvia onnellisesta elämästä maailmassa. Yhtäkkiä hänen edessään seisoo nubialainen kaunotar, viehättävä nuori tyttö harsonkevyessä puvussa, pikari toisessa kädessään. Hän katselee väsynyttä viisaudenetsijää ja sanoo: „nyt sinä, joka olet niin paljon kokenut, virkistä itseäsi tällä juomalla”. Mies katselee kaunotarta ja huomaa, että hän yli kaiken on ihana. Hänessä on koko nubialaisen naisen aistillinen voima, ja jos kokelas nyt on heikko, niin hän lankee. Silloin tyttö istuu hänen viereensä ja katsoo häntä lumoavin katsein. Unohtaen kaiken nuori mies kietoo käsivartensa tytön ympäri ja juo. Mitä silloin tapahtuu? Juoma juovuttaa hänet heti syvään uneen ja kun hän herää, seisoo hänen edessään hierofantti ja sanoo: „onnellisesti sinä kävit läpi maan, tulen ja veden koetukset, mutta itseäsi et voittanut. Nyt olet pyramidin orja. Ulos täältä et pääse meidän salaisuusistamme kertomaan, mutta elinajaksi olet pyramidin orja.” Ja niin tapahtuu kuin on sanottu. Mutta jos hän hilliten itsensä työntää luotaan tytön ja pikarin, silloin heti ilmestyvät papit ja tervehtivät häntä: „terve sinä tuleva vihitty”, ja saattavat hänet saliin, jossa istuu korkein hierofantti ja muut papit hänen ympärillään valkoisissa puvuissaan. Hekin viittaavat: „terve sinä tuleva vihitty, nyt otetaan sinut vastaan kouluun”.

Ei hän silloin vielä ollut vihitty. Nämä kaikki kokeet olivat ainoastaan fyysillisiä, koeteltiin, oliko hän sopiva mitään oppimaan. Jos hän onnellisesti kävi läpi, sai hän jäädä oppilaaksi pyramidiin. Hän jäi moneksi vuodeksi tutkimaan. Eikä häntä autettu tutkimuksissaan. Hänelle vain suotiin tilaisuus olla sellaisessa paikassa, missä ilmapiiri oli täynnä puhtautta, missä hänellä oli erinomainen tilaisuus ajatella ja miettiä ja itseään voittaa. Hän sai itse kasvattaa itseään, miettiä pyhiä kirjoituksia, käydä saleissa tutkimassa symbooleja ja ajatella niiden salaista merkitystä.

Nykyaikana yritetään ihmisille opettaa valmista. Ennen vanhaan tiedettiin, että ihmisen täytyy itse ponnistaa, jos hän tahtoo todelliseen tietoon päästä. Monta kertaa yllättää epätoivo hänet ja hän epäilee onnistumistaan, mutta vuosien vieressä hän mietiskelyssään kokee yhtä ja toista, joka avaa hänen silmänsä. Lopulta hän vapautuu fyysisestä ruumiistaan, näkee ihmisiä ympärillään, joista säteilee jumalallinen voima, ja rupeaa aavistamaan, että on olemassa elämää fyysisen ruumiin ulkopuolella.

Vihittävä pyramidissa tunsu enemmän ja enemmän vapautuvansa itsestään, ja vihdoinkin tuli aika, että hänet vihittäisiin, ja silloin hänet vietiin kryptaan, luolaan, jonka lattialla oli avonainen marmoriarokku. Siihen hänet pantiin ja vihityt papit seisovat arkun ympärillä ja lauloivat hänet uneen. Ja hän nukkui syvään transsiin ja oli kolme päivää ja kolme yötä ulkopuolella fyysillisestä ruumista astraali- ja eetteriruumiissaan. Hän kävi kuten sanomme läpi ensimmäisen vihkimyksen, tuli itsetietoiseksi olennoksi näkymättömässä maailmassa ja sai tutkia astraalitason salaisuuksia. Nyt hänelle selvisi, mitä Kuolleitten Kirjassa opetettiin. Hän ymmärsi, että hän juuri oli tuolla tavalla kuollut ja noussut ylös kuolleista. Kaikki kohtaukset vainajan elämässä olivat asioita jotka symbolisoivat hänen — vihittävän — sisällisiä taisteluja ja voittoja. Mitä pahaa hänessä oli, se tuli nyt hänen ulkopuolelleen ja ilmeni raatelevan pedon muodossa ja hänen täytyi sanoa sille: „minä tiedän sinun nimesi, minä olen sinut voittanut”. Ja mitä itsekästä hyvettä hänessä oli, se tuli häntä vastaan kauniissa, viekoittelevassa muodossa, sillä pahaa ihmisessä pelottaa julmuus, mutta hyvää viekoittelee kauneus. Sentähden hänen täytyi näkymättömässä maailmassa voittaa sekä rumat, pahat intohimot eläinten muodossa, että myöskin sellaiset viettelykset, jotka ihmisen sisässä houkuttelevat häntä kauneuden voimalla, mutta kuitenkin ytimeltään ovat itsekkäitä. Kaikesta tuosta hänen täytyi luopua, hänen täytyi näyttää, että hän ihmisenä oli kaiken yläpuolella, että hän palveli yksin totuutta ja tahtoi itse olla jumala. Hänen täytyi osata sanoa ne sanat, jotka ovat Kuolleitten Kirjassa, osata sanoa ne itsestään: „minä olen puhdas, en ole syntä tehnyt, en ole pettänyt, en pahaa ajatellut j. n. e.” Kuinka tavallinen vainaja voisi näin puhua? Kovin itserakkaita ja ulkokullattuja olisivat vanhat egyptiläiset olleet, jos tavallinen vainaja olisi noin voinut sanoa. Missä on se tavallinen kuolevainen, joka voisi näin puhua, kun hän seisoo Tuonen edessä ja totuus tulee kysymykseen? Päinvastoin jokaisen vainajan täytyy näyttää, mitä hänessä on, sillä ei hän voi mitään itsessään peittää, mutta vihittävä kokelas, joka on itsensä voittanut, hän uskaltaa ja hänen täytyy sanoa ne sanat, mitkä ovat Kuolleitten Kirjassa, ja silloin hän läpikäy vihkimyksen. Hierofantit ja papit tulevat loistavina olentoina häntä vastaan näkymättömässä maailmassa. „Me olemme jumalia, me vihkimme sinut veljeskuntaan, olet joukkoomme tervetullut, olet tästä lähtien jäsen meidän keskuudessamme.” Hänelle näytetään niitä salaisuuksia, joista Kuolleitten Kirjassa kerrotaan. Hän saa m. m. nähdä, mikä on niiden kohtalo, jotka eivät ole onnistuneet, eivät ole jaksaneet itseään voittaa vaan langenneet aineen ja itsekkyyden harhoihin. Heidän kohtalonsa on ensin olla helvetissä monta aikaa ja pyrkiä maan päälle ruumiiseen, mutta lopulta heidän korkeampi minänsä heistä luopuu ja he käyvät kohti ikuista kuolemaa.

Vihityn herääminen fyysilliseen tajuntaan oli pyramidiin mysteριοissa juhlallinen hetki. Hänet oli kannettu sarkofaagista pyramidin itäiselle ulkoseinämälle. Siinä hän heräsi, kun auringon ensimmäiset säteet kohtasivat konetta, josta syntyi ihana sävel. Hän heräsi soittoon. Hän heräsi elämään. Hän oli kuoleman voittanut ja hän heräsi nyt iankaikkiseen elämään. Hän oli nostonut Isis-jumalattaren huntua, oli tehnyt semmoista, mitä ei kuolevainen voi tehdä. Sillä kun ihminen nostaa Luonnon jumalattaren huntua, silloin hänen täytyy olla kuolematon, silloin hänen on jo täytynyt voittaa kuolema itsessään.

VII.

NÄIN PUHUI ZARATHUSHTRA.

Bombayn kaupungissa Indian länsirannikolla asuu pieni seurakunta, — siihen kuuluu noin pari, kolme sataa tuhatta henkeä — joka monessa suhteessa eroaa kaikista muista Indian kansoista. Tämä on n. s. parsilainen seurakunta, ja parsilaiset, kuten tiedämme, ovat zoroasterilaisia, tunnustaen vanhaa Zarathushtran oppia. Oikeastaanhan Zarathushtran oppi syntyi Iraanissa, muinoisessa Persiassa, mutta 7:nneellä vuosisadalla j. Kr. muhamettilaiset tulivat siihen maahan, valloittivat sen ja karkoittivat vanhat zoroasterilaiset. Ne maan asukkaista, jotka eivät tahtoneet kääntyä uuteen muhamettilaiseen oppiin, vaan pitivät kiinni isiensä uskosta, pakenivat silloin Indiaan ja saivat asettua sinne asumaan, koska siellä oli ennen ollut persialaisia uutisasukkaita. Nyt tämä seurakunta Bombayssa on ainoa jäännös Zoroasterin ikivanhasta uskonnosta. Onhan omituista, että ihmisryhmä säilyttää oman uskontonsa, omat tapansa, oman elämäntähtäyksensä keskellä maata, missä on kaikenlaisia uskonnollisia elämäntähtäyksiä ja jumalanpalvelusmuotoja tarjolla. Kristitytkin koettavat kääntää Indian asukkaita, mutta heidän ei ole onnistunut käännättä yhtään parsilaista; parsilaiset pysyvät omassa uskonnossaan ja heidän pieni seurakuntansa on monessa suhteessa merkillinen.

Tilastollisten tietojen mukaan parsilaiset ovat parhaiten kasvatettuja ihmisiä. He osaavat kaikki lukea ja kirjoittaa ja ovat saaneet jonkinmoisen koulusivistyksen, ovat jo varhain lapsuudessaan tutustuneet hyvään oppiin, varhemmin kuin muut Indiassa. He ovat enimmäkseen hyvinvoipaa väkeä. He harjoittavat kauppaa, ja monet parsilaiset ovat erittäin rikkaita kauppiaita, mutta he ovat samalla hyväntekeväisiä, eivätkä he välitä siitä, mihin uskontoon apua tarvitseva kuuluu, he auttavat kaikkia, he ovat suorastaan tunnettuja avuliaisuudestaan. Jos on yleinen nälänhätä tai jos yksityiset ihmiset kärsivät, kokoavat parsilaiset aina rahoja kärsiväisten hyväksi. Tilastollisten tietojen mukaan heidän keskuudessaan ei tapahdu rikoksia, ja hyvin harva syntyy rikoksellisilla taipumuksilla varustettuna. Niinpä heidän seurakunnassaan ei ole yhtään huonomaineista naista. Se on kaikin puolin merkillinen ihmisryhmä.

Jos luemme koulussa zoroasterilaisista, saamme kuulla, että he ovat tulen palvojia. Tämä ulospäin katsoen näyttää todelta, sillä parsilaiset vielä tänä päivänä näennäisesti palvovat tulta. He näet temppeleissään säilyttävät pyhää tulta. Tulen hankkiminen on monimutkaista, se on tehty pyhäksi siten, että se on monta kertaa sytytetty toisesta puusta toiseen. Mutta palvovatko zarathushtralaiset tulta? Tähän kysymykseen vastasi Chikagon uskontokongressissa läsnäoleva parsilainen seuraavaan tapaan: „Emme palvo tulta, palvomme jumalaa, vaan meistä on tuli kuva jumalasta. Tuli puhdistaa eikä sitä voi millään tavalla liata, vaan se aina säilyttää oman puhtautensa. Sentähden meistä tuli on paras kuva jumalasta.³⁾ Ja me pidämme tulta arvossa. Emme suinkaan sitä palvo, mutta pidämme sitä pyhänä. Temppeleissämme meillä on alttarilla pyhä tuli ja me aina ajattelemme tulta jumalan symboliksi.”

Parsilaista lasta kasvatetaan äidin huostassa siihen asti kunnes hän täyttää seitsemän vuotta. Silloin hänet otetaan seurakuntaan ja pappi antaa hänelle ensimmäisen vihkimyksen. Hän saa pyhän paidan ja pyhän nuoran, ja tätä nuoraa parsilaiset aina kantavat. Parsilainen saa muuten pukeutua millä tavalla tahansa, minkä maun ja muodin mukaan tahansa, mutta alimpana vaatteenä hänellä täytyy olla tämä pyhä paita ja tämä pyhä nuora, ja monta kertaa päivässä hänen täytyy ottaa päältään pyhä nuora, aamulla noustessaan, sitten keskipäivällä ja sitten illalla ja ehkä useammankin. Hän ottaa nuoran päältään ja ajattelee silloin, että hänen pitää palvella jumalaa, pitää olla puhdas elämässään, olla hyväntekevä ihmisiä ja eläimiä kohtaan. Näin hänen aina täytyy ajatella ja rukoilla useampia kertoja päivässä, ja huomattava on, että parsilaisten

³⁾ Tämän muuten mad. Blavatskykin sanoo Salaisessa Opissaan.

keskuudessa ei ole jumalankieltäjiä, epäilijöitä, he uskovat puhtaasti jumalaan, noudattavat uskonnollisia tapojaan ja elävät onnellisena seurakuntana.

He rakastavat järjestystä. Kun parsilaisilta kysytään, miksi he uskovat jumalaan, selittävät he: „me katselemme luontoa ja näemme, että kaikessa on järjestys, kaikessa vallitsee sopusointu pienistä epäsoinnuista huolimatta. Koetamme kuunnella luonnon sielun ääntä ja näemme, että jumala on olemassa, sillä hän esiintyy meille suurena järkenä, joka on luonnossa.” He ovat mitä parhaita nykyisen brittiläisen vallan alamaisia, koko heidän elämänsä on heille uskontoa. Järjestyksen ohella he rakastavat puhtautta. Ja he ovat tervettä kansaa. Heihin eivät tartu ruttotaudit, jotka liikkuvat Indiassa. Kerran vuodessa kaikki parsilaiset laittavat kotinsa erityisen puhtaiksi ja siisteiksi. Tämä on n. s. „pyhän miesten päivä”. Parhaimmassa huoneessa sytytetään tuli, sen ympärille asetetaan hyvänhajuksia kukkia ja hedelmiä, ja papit ja perheen jäsenet kokoontuvat huoneeseen laulamaan ylistystä jumalalle ja samalla tuntemaan, että kaikki heidän vainajansa ovat juhlassa mukana. Heidän uskonsa on, että sinä päivänä kaikki parsilaiset vainajat ottavat osaa yhteiseen juhlalliseen hetkeen; sekä näkyväisen että näkymättömän maailman parsilaiset viettävät yhdessä vuotuisen jumalanpalveluksen. Ja he väittävät silloin tuntevansa näkymättömien vainajien läsnäolon.

Nykyaikainen parsilainen seurakunta herättää ihan sinänsä mielenkiintoamme ja me voimme ihmetellen kysyä, mikä heidät on säilyttänyt tällaisina, mikä on ylläpitänyt heidän uskontonsa ja elämänsä katsomuksensa läpi vuosisatojen vieraassa maassa, kun vielä muistamme, että heidän uskontonsa omassa maassa oli ties kuinka vanha. Tieteellisesti arvellaan, että zoroasterilaisuuden perustaja Zarathushtra olisi elänyt Persiassa noin 600 vuotta e. Kr. Toiset tutkijat taas yhtyvät vanhojen kreikkalaisten historioitsijoiden lausuntoihin, että hän olisi elänyt noin 3500 vuotta sitten, mutta itse asiassa zarathushtralaisten pyhistä kirjoista näkyy, että on monta sellaista profeettaa heillä ollut, kaikki samalla nimellä, ja salaisten tietojen mukaan tämä onkin asianlaita. Heillä on ollut 14 pyhää profeettaa, joilla kaikilla oli nimenä Zarathushtra, ensimmäinen niistä eli aivan aikojen aamulla. Iraanilaiset ovat viidennen juurirodun kolmatta alarotua ja heidän sivistyksensä synty on tapahtunut kymmeniä tuhansia vuosia sitten, niin että ensimmäinen suuri opettaja ja johtaja on elänyt ylen kaukaisia aikoja sitten. Mad. Blavasky sanoo, että jotkut toisista Zarathushtroista ovat olleet ensimmäisen jälleensyntymisiä. Sama profeetta on siis syntynyt useampia kertoja samassa kansassa, opettanut sitä ja puhdistanut uskoa yhä uudestaan. Zarathushtroja lasketaan olevan 14, ja viimeinen eli noin 600 v. e. Kr. Olkoon tämän laita kuinka tahansa, parsilaisilla on yhtä kaikki määrätty henkilö, jota he kunnioittavat uskontonsa perustajana. Tämän Zarathushtran eli Zoroasterin elämästä on tarkkoja kertomuksia, vaikka varmoja tietoja ei ole ajasta, jolloin hän on elänyt. Kertomuksissa puhutaan eräästä kuninkaasta, jonka aikana hän on elänyt, ja tämä on mahdollisesti ollut Persian kuningas Hystaspes, mutta varmoja tietoja ei ole.

Kertomus Zarathushtran elämästä muistuttaa monessa suhteessa Jeesuksen historiaa. Ensiksi sanotaan nimenomaan, että jumala päätti lähettää Zarathushtran, koska ihmiset taas olivat vajonneet syntiin ja tietämättömyyteen ja perkeleen valta oli suuri, — että jumala päätti lähettää hänet pelastamaan ihmisiä perkeleen vallasta. Hänen isänsä nimi oli Purushasp ja äitinsä Dogdo. Äidistä kerrotaan, että hän näki kummallisen unen, kun hän kantoi Zarathushtraa kohdussaan, pitkän unen, jonka johdosta hän kävi viisaan tähdistä ennustajan luona ja kertoi unensa. Viisas sanoi: „tulkaa kolmen päivän perästä takaisin!” ja kun hän tuli, sanoi viisas: „oi, merkillinen olento on sinusta syntyvä, hänen nimensä on oleva Zarathushtra ja jumala on hänet lähettänyt maailmaa pelastamaan, hän antaa ihmisille lain, joka pelastaa maailman.” Äiti ihmetteli: „mistä sinä tiedät, että minulla on sikiö kohdussani?” Vanha viisas sanoi: „niin on tähdissä kirjoitettu, ja vanhat kirjat, jotka selittävät, mitä tähdissä on, eivät erehdy.” Tällä tavalla kerrotaan Zarathushtran syntymän edellisestä ajasta, ja kun hän oli syntynyt maailmaan, kerrotaan kaikenlaisista vainoista, joiden alaiseksi hän tuli. Pahat maagikot, noidat, jotka tiesivät, että oli syntynyt merkillinen ihminen, joka tulisi vastustamaan pahaa ja kukistamaan heidän ylvaltansa, päättivät kaikella tavalla tuhota Zarathushtran, ja kertomuksissa kerrotaan, mitä vehkeitä he harjoittivat. Kerran he ryöstivät Zarathushtran ja heittivät hänet palavaan tuleen, ja menivät sitten ilkkuen kertomaan äidille: „nyt on poikasi palanut”. Dogdo pelästyi ja riensi etsimään ja kun hän tuli polttorovion luo, niin lapsi nukkui siinä rauhallisesti.

Toisella kerralla noidat taas ryöstivät Zarathushtran, veivät rotkoon, josta suuret, mahdottomat härät kulkivat läpi, ja laskivat, että härät varmasti polkevat pojan kuoliaaksi. Mutta kaikkein suurin härkä ryntäsi muun joukon edelle, tuli Zoroasterin luokse ja asettui häntä suojelemaan ja seisoi uhmaavana ja mahtavana hänen edessään, niin että kaikki muu karja siivosti kulki ohi, vaikka sen oli vaikea päästä, ja siten taas Zarathustra pelastui.

Ikmeellinen Zarathushtra oli jo pienenä. Syntyessään hän heti hymyili ja aivan pienenä hän puhui viisaita asioita, teki viisaita kysymyksiä ja osasi vastata pahoille maagikoille, kun he tulivat hänelle ilkkumaan ja hänen isäänsä pilkkaamaan. Lapsi kasvoi ihanaksi nuorukaiseksi, joka aina ajatteli jumalaa ja elämän salaisuutta. Varhain hän vetäytyi yksinäisyyteen korkealle vuorelle ja vietti siellä 30 vuotta, mietiskellen itseksensä, valmistautuen suureen työhönsä ja tehtäväänsä. Ja kun hän oli siellä miettinyt ja kaikenmoisia kiusauksia voittanut, — perkeleet ja pahat henget kävivät häntä kiusaamassa, kaikki hän voitti, — hän astui alas vuorelta, pyhä tuli toisessa kädessä, sypressinoksa toisessa, valkoisiin vaatteihin puettuna, ja meni suoraan kuninkaan hoviin. Siellä hän rupesi puhumaan ja saarnaamaan. (Itämailla kunnioitetaan ihmisiä henkisellä tavalla ja kuunnellaan heidän puheitaan, viisas pappi saa vielä tänä päivänä käydä vaikka ruhtinaan tai kuninkaan puheilla.) Kuningas otti Zarathushtran kunnioittavasti vastaan. Hänelle annettiin matto, millä istua, ja vanhat ministerit asettuivat istumaan hänen ympärilleen. Viisaasti ja syvällisesti hän puhui, niin että kaikki ihmettelivät ja kuningas ihastui, ja Zarathushtra pääsi heti kuninkaan suosioon. Silloin hoviherrat kävivät kateellisiksi ja koettivat häntä vainota. Mutta viisaudella, tyyneydellä, hyvyydellä ja rakkaudella Zarathushtra heitä kohteli ja voitti siten heidän pahat juonensa.

Muuan intialainen brahmiini kuuli huhuja Zarathushtrasta ja kirjoitti kuninkaalle: „olen kuullut, että siellä on viisas mies, joka osaa tehdä kaikenlaisia ikmeellisiä tekoja ja vastata kaikkiin kysymyksiin. Et suinkaan sinä rupea luopumaan vanhasta uskosta, joka sinulla tähän saakka on ollut, kuunnellaksesi uutta oppia. Älä sitä tee. Kuitenkin tahtoisin itse kuulla uutta opettajaa.” Tämä brahmiini oli itse sangen kuuluisa viisaudesta ja opistaan.

Kuningas kirjoitti hänelle vastaukseksi: „tule tänne hoviin keskustelemaan viisaan Zarathushtran kanssa.” Brahmiini ihastui ja valmisti itseään kahden vuoden aikana. Hän tutki vielä kaikki pyhät kirjat, ei paljon syönyt, ei paljon nukkunut, mietti vain valmiiksi mitä ikmeellisimpiä ja vaikeimpia kysymyksiä, joita hän asettaisi Zarathushtralle, ja lähti lopulta kuningas Hystaspeen hoviin, jossa hänet otettiin juhallisesti vastaan. Kun sitten oli tapahtuva väittely intialaisen brahmiinin ja Zarathushtran välillä, asetettiin kaksi kultaista tuolia kuninkaan eteen; toiselle istuutui Zarathushtra ja toiselle brahmiini. Brahmiini sanoi: „olen tullut tänne sitä varten, että saisin kuulla sinun viisauttasi, ja niinhän on meidän sopimuksemme, oi kuningas, että jos Zarathushtra osaa vastata minun kysymyksiini ja voittaa minut väittelyssä, niin tunnustan hänet suureksi viisaaksi ja tahdon ruveta noudattamaan hänen oppiansa, mutta jos taas minä kysymyksilläni saan hänet epäröimään ja voitan hänet väittelyssä, niin rankaiset sinä häntä ja luovut hänen opistaan.”

Kuningas sanoi: „minä teen, niinkuin oikeus on, minä en suosi ketään”. Ja Zarathushtra nousi ja sanoi: „kun olemme tässä koolla ja ennenkuin aloitamme väittelyn, saan ehkä lukea yhden luvun pyhästä kirjasta, *Zend Avestasta*.” Hän oli näet kirjoittanut tämän kirjan, joka vielä on zoroasterilaisten raamattuna. Siitä hän luki ääneen yhden luvun, ja sitä myöten kuin hän luki, ihmetteli intialainen brahmiini, sillä siinä luvussa oli vastaukset kaikkiin niihin kysymyksiin, jotka hän oli aikonut tehdä. Intialainen brahmiini oli vanha, paljon vanhempi kuin Zarathushtra, mutta hän oli jalo hindulainen. Kun Zarathushtra oli lopettanut, sanoi brahmiini: „kuningas, kaikkiin minun kysymyksiini on tullut vastaus, minä näen, että tämä on yliluonnollinen, jumalallinen ihminen, minä alistun ja tahdon tällä hetkellä ottaa vastaan Zarathushtran opin ja tulla hänen oppilaakseen”. Ja niin hän kääntyi ja tuli oppilaaksi ja mainitaan, että hänen mukanaan kääntyi 800,000 intialaista brahmiinia. Zoroasterin oppi määrättiin Persiassa valtionuskonnoksi ja omistettiin vähitellen koko valtakunnassa. Zoroaster pysyi aina kuninkaan suosiossa, kunnes hän 77 vuotiaana rauhallisesti kuoli.

Tällainen on kertomus Zarathushtran elämästä. Luokaamme nyt silmäys hänen oppiinsa. Mikä se on

tämä Zoroasterin uskonto, joka on säilyttänyt seurakunnan tähän päivään asti ja tehnyt uskollisen joukon onnellisemmaksi, kuin yhdenkään uskonnon seuraajat muualla ovat? Se on merkillinen uskonto, joka semmoista on saanut aikaan.

Heidän uskonnossaan on eräs oppi, oppi n. s. *fravarsheista*, joka on pannut europalaisten tiedemiesten pään pyörälle. Mitä *fravarshit* ovat? Tiedemiehet ovat tulleet siihen johtopäätökseen, että ne ovat jonkinlaisia suojeleusengeleitä. Kerrotaan, että jumala ne synnytti, että ne ovat liekkejä jumalallisesta tulesta. Jokaisella ihmisellä on tällainen *feruer* eli *fravarshi*. Me voimme ymmärtää tämän opin selvästi teosofian valossa. Feruerit ovat liekkejä jumalallisesta tulesta, jokaisella ihmisellä on sellainen, jokaisella jumalalla, sillä Zoroasterin opin mukaan on koko maailmankaikkeus täynnä olentoja ja yksin korkeimmalla jumalalla on tällainen feruer. Ne ovat itse asiassa sitä, mitä me nyt sanomme monaadeiksi eli jumalallisiksi itseyksiksi. Jokaisella ihmisellä, jokaisella jumalalla, jokaisella enkelillä, elävällä olennolla ja luontokappaleella on oma monaadinsa, oma jumalallinen elämänsä. Tämä on syvä oppi. Kaikki olennot ovat jumalallisesta tulesta singahtaneita kipinöitä. Jokainen ihminen on jumalallinen olento sisimmässään, jokainen on, jos niin tahdomme sanoa, jumalan poika, niinkuin sanotaan meidän raamatussamme: jumalan yksisyntinen poika, *monogenees*. Tämä merkitsee, että hän on syntynyt yksin jumalasta, ilman minkäänlaisia muita apuneuvoja. Jokainen ihminen on tällainen, jokainen enkeli, jokainen elävä olento, — kaikki ovat syntyneet yksin jumalan pyhästä tulesta, yksin jumalan tajunnasta. Tämä on elämän suuri salaisuus. Jollei tätä olisi, jollei ihmisessä ja kaikkialla olisi itse jumala, missä olisi kuolemattomuus, missä olisi iankaikkisuus, missä olisi hyvyys, missä olisi totuus, kuinka voisimme mitään saavuttaa, kuinka voisimme olla kuolemattomia? Jos on mitään iankaikkista, niin se on yksi ainoa iankaikkisuus, iankaikkinen elämä, jumala itse. Ellei sitä ole ihmisessä, ei meidän kuolemattomuudestamme ole puhuttakaan. Kuolemattomuutemme ja ikuisuutemme perustuu siihen, että kaikki olemme jumalan poikia. Tämä on Zarathushtran uskonnossa esitetty opissa feruereista.

Zoroasterin opissa on toinen merkille pantava kohta, joka koskee ihmistä. Inhimillinen minä, opetetaan, on kaksinaamainen, osaksi *vohumaana*, hyveellinen, osaksi *atamaana*, pahamielinen. Jokainen ihminen on sekä hyvämieli että pahamieli, jokaisen sisässä on kaksi puolta, hyvä ja paha, ja ihminen on altis sekä hyvän että pahan vaikutuksille, jotka tulevat, mitkä ulkoapäin, mitkä sisästäpäin. Hänen velvollisuutensa on kuunnella hyvän minän ääntä ja vastustaa ja taistella atamaanaa vastaan. Sillä tavalla hän pääsee eteenpäin tiedossa, sillä tavalla hänestä kehittyy hyvä ihminen. Jokainen zoroasterilainen taistelee alempaa minuutta vastaan, mutta tietää myös, että hänen sisässään on hyvä minuus. Ajatelkaamme, kuinka merkillinen tämä oppi on verrattuna kristilliseen oppiin. Huomaamme selvästi, kun tutkimme zoroasterilaisuutta, että kristinuskon on ottanut siitä paljon vaikutuksia vastaan, useat dogmit ovat rakennetut vanhojen persialaisten oppien perustalle. Niinpä kristinuskon puhuu ankarasti siitä, että ihmisen sisällä on atamaana, toisin sanoen, että ihminen on luonnostaan syntinen, mutta eikö ole unohdettu totuuden toinen puoli, tuo suuri totuus, että ihmisen sisässä on myös vohumaana, hyvämieli, hyvä minuus? Se oppi, joka sanoo: sinä olet auttamattomasti syntinen ja huono ja jollei joku jumalan ihme olisi sinua pelastanut, olisit sinä kadotettu, — se tekee ihmiselämän tarpeettomaksi. Ihminen ajattelee: oi, jos saisin kuolla, jos pääsisin pois tästä syntisestä elämästä jumalan luo! Eihän ihminen muulla tavalla voi ajatella, jos hän tässä opissa on vakava! Mutta kun lisätään totuuden toinen puoli, joka vanhassa Zarathushtran opissa on niin selvästi esitetty ja josta teosofia meitä muistuttaa, kun sanotaan, ettei ihminen ole ainoastaan paha, vaan myös hyvä, ettei hän ole tuomittu kuuntelemaan pahan ääntä, vaan että hänen tehtävänsä ja tarkoituksensa on taistella pahaamieltä vastaan ja seurata ja noudattaa *omaa* sisäistä hyvyttään, kun tämä opetetaan, silloin elämä muuttuu toisenlaiseksi, silloin ihminen voittaa takaisin uskonsa ja toivonsa. Näin opetetaan vielä tänä päivänä Zarathushtran opissa ja sentähden zoroasterilaiset ovat niin reipasta ja uljasta kansaa.

Heidän oppinsa kuolemanjälkeisestä elämästä muistuttaa sekä egyptiläisiä että kristityitä oppeja. He uskovat helvettiin, kiirastuleen ja taivaaseen. He uskovat, että ihminen kuoltuaan kolme päivää viipyy ruumiin luona, aivan niinkuin salatieteelliset tutkimukset osoittavat, että ainakin 36 tuntia kuoleman jälkeen ihminen on etteriruumiissaan fyysillisen ruumiin yhteydessä ja itse asiassa vielä fyysillisessä maailmassa. Jos

hän on hereillään, voi hän nähdä, mitä täällä tapahtuu. Sitten vasta kun hän on päässyt irti eetteriruumiistaan, siirtyy hän, niinkuin teosofisesti sanomme, astraalitasolle. Saman ilmaisivat vanhat zoroasterilaiset sanomalla, että ihminen oltuaan aikansa fyysillisen ruumiin yhteydessä, tuodaan *Khinavat'in* sillalle, jonka yli tie kulkee toiseen tai toiseen kuolemanjälkeiseen tilaan. Sillan luona on tuomari *Meber Dared*, joka punnitsee hänen elämänsä hyvät ja pahat teot. Ihmissielu astuu sillalle. Jos pahat teot painavat enemmän, ei silta kestä, vaan sillalta syöksyy sielu alas syvyyteen, helvetin syvyyteen. Jos vaakakupit pysyvät tasalla, jos hyvä on yhtä suuri kuin paha, silloin silta kannattaa ja sielu joutuu kiirastuleen, jonka loputtua hän saa astua taivaaseen. Jos taas hyvät teot, joihin niinkään luetaan hyvät sanat ja ajatukset, painavat enemmän, silloin sielu pääsee taivaaseen ja saa siellä iloita, kunnes tulee viimeinen tuomio jo ylösnouseminen. Mikäli vielä tunnetaan, ei puhuta pyhässä Avesta kirjassa nimenomaan jälleensyntymisestä. Tietysti sitä on opetettu salaisena oppina, mutta Avesta puhun vain viimeisestä tuomiosta ja kaikkein ylösnousemisesta. Kaikki sielut helvetistäkin nousevat. Meidän kristinopissa selitetään, että kaikki sielut kyllä nousevat, mutta erotetaan kahteen laumaan, niin että pahat syöstään helvettiin, toiset nousevat taivaaseen. Hyvät ystävät ja omaiset kiskotaan erilleen ja joutuvat kauas toisistaan, mutta ovathan välistä piispat ja papit huomauttaneet, että tämä on omiansa lisäämään pelastettujen autuutta. Vielä viime vuosisadalla saarnasi Amerikassa eräs pappi juuri sillä tavalla. Mikä on zoroasterilaisuuden kanta tässä kysymyksessä? Sieltähän on helvettioppi kotoisin? Kun viimeisenä tuomiopäivänä kaikki herätetään, kun sielut nousevat ylös helvetistä, silloin ne pannaan kaikki — yksin perkeleetkin — kulkemaan tulisen virran yli, niin että kaikki puhdistuvat ja kaikki pääsevät taivaaseen. Zoroasterilainen ei koskaan voi pelolla ajatella joutuvansa kadotukseen. Hänen uskontonsa mukaan ei yksikään sielu helvetissä jää ikuisen rangaistuksen alaiseksi.

Tämä johtaa meidät siihen zoroasterilaiseen oppiin, jota kristikunta myötänsä on käsittänyt väärin. Zarathushtran oppi on muka ehdotonta dualismia, kaksinaisuusoppia, koska siinä on kaksi prinsippiä, hyvän ja pahan, jumalan ja perkeleen, jotka alituisesti taistelevat keskenään. Tällä tavalla opetetaan suuresta uskonnosta ja huomautetaan sen järjettömyydestä jo koululaisille. Mutta syystä voimme kysyä, eikö kristinuskon ikuisen helvetin oppi ole paljon todellisempaa dualismia. Sillä siitä asti kuin kristikunnassa ruvettiin uskomaan ikuisen helvettiin ja perkeleeseen, joka ikuisesti pysyy olemassa, on kristikunta todellisuudessa uskonut kahteen ikuisen voimaan, jotka keskenään taistelevat ja joista ei kumpikaan pääse voitolle. Paha on kristinuskon kannalta ainakin yhtä mahtava kuin hyvä, jollei mahtavampi.⁴⁾ En puhu tietenkään Jeesuksen opista, vaan kirkollisesta elämäkatsomuksesta. Todellinen Jeesuksen oppi on toinen. En liioin mitenkään arvostele itse kristinuskkoa ja kristityitä yksityisesti, sillä on paljon kristityitä tänä päivänä ja on ollut ennen sellaisia, jotka eivät ole uskoneet ikuisen kärsimysten oppiin. Zoroasterin opissa, jossa todella puhutaan jumalasta ja perkeleestä, jossa käytetään nimityksiä jumala ja perkele, kuitenkin uskotaan aivan varmasti valon voittoon, uskotaan, että valo yksin voittaa, että jumala yksin on kerran kaikki kaikessa. Zoroasterin opissa selitetään näin: sekä perkele että jumala, sekä pahahenki, *Abriman*, että hyvähenki, *Aburamazda*, — molemmat ovat syntyneet yhdestä alkulähteestä *Zeruana Akerne*, jota myös sanotaan *Mazdaksi*. Sanotaan nimenomaan: yksi on iankaikkisuus, yksi elämä on kaiken takana, se on jumala, *Mazda*, joka merkitsee kaikkietävä, viisas Mestari. Elämän salaisuus on kaikkietä, kaikkijärki, se on kaikkien takana, mutta siitä on syntynyt aivan kuin kaksi olentoa, kaksi luontoa, nimittäin hyvä henki ja paha henki: *Aburamazda* eli niinkuin häntä myös nimitetään *Spenta Mainius* ja *Angro Mainius* eli *Abriman*, hyvä, kasvattava, lisäävä henki ja hävittävä henki. Nämä kaksi ovat syntyneet samasta ikuisesta alkulähteestä, hyvä ja paha ovat lähteneet jumalasta. Millä nimillä nykyään nimitämme näitä kahta? Nimillä henki ja aine. Henki ja aine tieteellisellä kielellä nimitettyinä ovat ikuisia jumalan ilmennysmuotoja, ja jos tahdomme tehdä eron niiden välillä, voimme sanoa, että henki on hyvä ja aine on paha. Aine nimittäin tekee, että paha on mahdollinen, sillä aineen olemus on muoto ja rajoitus. Ei voi olla muuta kuin iankaikkinen sopusointu ja rauha iankaikkisessa elämässä, mutta heti kun syntyy rajoitus, kun aine ilmenee muotoina, silloin on pahan mahdollisuus annettu. Tämä on filosofinen oppi, samalla tavalla opettaa vielä tänä päivänä teosofiamme. Paha ei ole olemassa, mutta hyvä on, koska jumalan salaisuus on ikuinen

⁴⁾ Aika lähenee, jolloin kristikunta luopuu keskiaikaisista käsityksistään. Ruotsissa esim. luterilainen kirkko on hylännyt ikuisen helvetin opin. (Lisämuistutus 1926).

sopuointu ja hyvyys. Paha syntyy vain hetkeksi. Silloin kun hyvyyden ikuisesta lähteestä maailma syntyy, silloin syntyy myös paha. Elämä on itsessään se taimitarha, jossa paha voi kasvaa. Tämä käy selväksi seuraavasta zoroasterilaisesta opista. Valon jumala ja pimeyden jumala, valheen henki, tuovat molemmat mukanaan, kun esiintyvät, suuret joukot henkiolentoja, mutta huomattava on, että valon hyvä jumala on ensimmäisenä luomistyössä. Kuluu pitkiä aikoja, neljäs osa koko luomiskaudesta, ennenkuin paha henki herää unestaan. Tämä viittaa selvästi siihen, kuinka jumalallinen elämä laskeutuessaan alas aineeseen loihtii esiin aineen itsestään, kuinka korkeammilla tasoilla pahaa ei voi olla. Me sanomme teosofisesti: aine siellä on niin „henkevä”, että se ehdottomasti tottelee hengen kuisketta, ja siellä on vain jumalan sana olemassa. Mutta kun henki laskeutuu alemmaksi, kun fyysillinen maailma on luotu ja ihminen, silloin paha tulee esille. Ahriman herää ja hänen valtansa alkaa. Mutta ikäänkuin todistaakseen, että paha henki ei ole mikään perkele-olento, vaan pikemmin pahan symboli yleensä, sanovat Zoroasterin pyhät kirjat, kun kysytään, millä tavalla paha ilmenee, mitä keinoja paha henki käyttää, nimenomaan tällä tavalla: „Mitkä ovat ne keinot, joita Ahriman käyttää? Ne ovat: suuri käärme; talvikuukaudet, joidenka aikana vesi ja maa jäätyy eikä mikään voi kasvaa; myrkky; pahat ajatukset; petoeläimet, jotka hävittävät kotieläimiä ja karjaa, jotka ihmistä palvelevat; epäily eli epäusko jumalan olemassaolosta ja jumalan hyvyydestä; huolimattomuus ja köyhyys; kuvain ja epäjumalain palvonta; hävitys ja rutto; noituus; kuumeet; valhe; pimeys; vahingolliset hajut ja ilkeys.” Tällä on tahdottu nähtävästi sanoa, että kaikki se, mitä me todellisessa elämässä sanomme pahaksi, kaikki se on ahrimania, pahaa henkeä, perkelettä. Ei mitään muuta pahaa ole olemassa, ei muita pahoja keinoja ole olemassa, ja kaikki mitä on, on aiheutunut aineesta, muodosta, siitä, että maailma on sellainen kuin se on. Mutta että tällä tavalla Zoroasterin opissa nimitetään, mitä paha on, ja sanotaan, että ihmisen tehtävä on taistella pahaa vastaan, on olla hyvän, todellisen jumalan soturina maailmassa, että nimenomaan aina tätä teroitetaan, se ilmaisee meille suuren salaisuuden, se ilmoittaa meille, miksi parsilainen seurakunta vielä tänäpäivänä on niin voimakas, niin onnellinen. Nämä halveksitut „tulen palvojat” uskovat: paha ei ole todellisuutta, sellaista, josta meidän pitäisi pelätä, että se voi meidät vallata, paha on olemassa vain sitä varten, että se voitettaisiin. Ihminen ei ole luotu alistumaan pahan alle ja kärsimään, vaan ihminen on luotu olemaan onnellinen. Tämä on totisesti Zarathushtran opin henki ja selvä johtopäätös kaikesta siitä, mitä zoroasterilaisuudessa piilee. Ihminen on valon soturi, hän on luotu onneen, kaikki mikä tekee meidät onnettomiksi, on pahaa. Koko parsilainen elämänsä katsomus on jumalanpalvelemista, valon palvomista, ei millään tavalla pahan palvomista vaan hyvän. Koko heidän siveysoppinsa tähtää siihen, että meidän pitäisi ylistää hyvyttä ja uskoa jumalaan, uskoa, että hyvä ja valo on ainoa todellisuus. Ja elämässämme meidän pitää noudattaa tuota suurta sääntöä, joka aina toistetaan zoroasterilaisten pyhissä kirjoissa: *humata, bukhta, hvarshta*. Se merkitsee: hyvät ajatukset, hyvät sanat, hyvät teot, — ei mitään muuta, siinä on koko zoroasterilainen siveysoppi. Ihminen on luotu sitä varten, että hän ylistäisi valoa ja hyvyttä, ylistäisi ja kiittäisi, ja kulkiessaan elämänsä läpi hän ajatelkoon hyvää, puhukoon hyvää, tehköön hyvää. Ei mitään pelkoa, ei ainoatakaan ajatusta omasta pahuudestaan, iankaikkisesta kadotuksesta tai minkäänlaisesta muusta sellaisesta taikauskosta, — ei mitään; ihminen on vapaa olento, hän on kutsuttu tekemään valintansa pahan ja hyvän, valon ja pimeyden välillä. Hän valitkoon jumalan, hän uskokoon, että „onni on hänen, onni on hänen, nimittäin puhtaudessa puhtaimmalle”, ja puhtaus, hyvyys, valo on zoroasterilaisten opin suuri taikasana. Ihmisen tehtävä on tehdä ja muodostaa tämä maailma paradiisiksi, sillä näin sanoo Zarathustra: „syntiä teet, jos et viljele maata, jollet sinä, nähdessäsi viljelemättömän maan, rupea sitä viljelemään; syntiä teet, jollet ole hyvä eläimille; syntiä teet, jos millään tavalla likaat tätä puhdasta maata ja puhdasta vettä, jos kuljet tiellä ja näet, että joissa, järvissä, lähteissä on jotakin likaista, etkä silloin ota sitä pois, jotta vesi pysyisi puhtaana, sillä siten säilyy ihmisillä terveys. Ei vettä saa tehdä likaiseksi, ei veteen saa mitään likaa kaataa, vaan kaikki, mikä on likaa, on poltettava.”

Tuli on suuri puhdistaja, ja kun zoroasterilainen kuoli, ei hänen ruumistaan kaivettu maahan eikä pantu veteen, vaan vietiin korkealle vuorelle, jotta se ilman vaikutuksesta häviäisi tai petoeläimet saisivat sen lopettaa. Sillä tavalla ovat parsilaiset aina haudanneet kuolleitaan. Tänä päivänä on parsilaisessa seurakunnassa kaupungin ulkopuolella n. s. Hiljaisuuden Torni. Suurella juhlallisuudella tuodaan vainajan ruumis sinne ja annetaan siellä olla, kunnes se on mädännyt tai syöty.

Parsilaiset kunnioittavat maata, vettä, ilmaa, ei mitään pahoja hajuja kärsitä, ei mitään likaisuutta.

Samaa ruokaa ei käytetä toisena päivänä uudestaan, se on vanha zoroasterilainen sääntö, vaan annetaan pois samana päivänä köyhille.

Tällä tavalla he koettavat elämässään noudattaa puhtautta ja hyvyttä, ja se johtuu kaikki heidän uskonnostaan ja elämänkatsomuksestaan, jonka syvin salaisuus on siinä, että jumala on hyvyys, valo ja onni ja että ihminen on kutsuttu voittamaan pahan vallan ja saamaan onnen maan päällä kukoistamaan.

VIII.

KREIKAN ORAAKKELIT JA MYSTERIOT.

Aurinkoinen Hellas, taiteen ja runouden kotimaa, on siksi tuttu jokaiselle nykyajan ihmiselle, ettei meidän ollenkaan ole tarvis puhua sen oloista, sen sivistyksestä ja sen uskonnosta yleensä. Kuka ei ole lukenut Kreikan iloisesta ja vapaasta elämästä, sen olympialaisista juhlista esim., joihin kansaa kokoontui kaikilta maailman äärieltä katselemaan ja ihailemaan kilpailua ei ainoastaan voimistelussa ja leikissä, vaan myös runoudessa, puhetaidossa, filosofiassa, laulussa ja soitossa? Kuka ei jäljennöksinä tunne sopusuhtaisessa kauneudessaan vieläkin voittamattomia kreikkalaisia kuvanveistoksia, esim. Belvederen Apollonia, jonka tekijä on tuntematon, ja Praxiteleen Afroditea? Kuka ei tunnusta, että kreikkalainen rakennustaide esim. marmoritemppeleissä on kuin jäätynyttä soittoa käyttääksemme Goethen sanoja? Kuka ei ole Platonin vuoropuhelua lukiessaan oppinut ajattelemaan loogillisen maltillisesti ja samalla jalosti?

Nämä asiat ovat kaikille tunnettuja. Me ihailemme yksimielisesti vanhan Hellaan kulttuuriennätyksiä. Mutta yhtä suurta tunnustusta emme anna heidän uskonnolleen. Kristittyjen mielestä Kreikan kansa oli pintapuolinen ja kevytmielinen. Se koetti iloita ja nauttia nykyisestä elämästä, mutta ei paljon ajatellut tulevaisia asioita eikä kuolemaa. Haadeksessa eli tuonelassa vietettiin heidän mielestään ikävää ja yksitoikkoista elämää, niinkuin Homeros antaa Akilleyn sanoa: „mieluummin olen köyhänä paimenena maan päällä kuin kuninkaana manalassa”. He uskoivat moniin jumaliin ja tekivät jumalistaan ihmisenkaltaisia sankareita ja neroja, jotka aivankuin muut kuolevaiset olivat täynnänsä inhimillisiä heikkouksia ja vikoja. Taivaallinen Olympos tarjosi usein samanlaisen näyn kuin ranskalainen hovi Louis XV:n aikana.

Tällä tavalla arvostellaan yleensä kreikkalaisten uskontoa. Mutta kuinka yksipuolinen tämä arvostelu on, sen piankin teosofinen tutkija huomaa. Paljon suuremmassa määrässä kuin konsanaan kristikunnassa ihailtiin Kreikassa uskonnonkin alalla järkeä ja kauneutta. Rahvas uskoi moniin jumaliin, mutta kaikki ajattelevat ihmiset tiesivät, että yksi oli jumaluus, vaikka se oli tuntematon ja vaikkei sitä voinut nimillä nimittää. Tämä filosofinen käsitys, joka ei meidänkään päivinäme vielä ole yleinen, tavataan kreikkalaisessa kirjallisuudessa. Muut jumalat olivat tämän yhden palvelijoita, olomuotoja, sanansaattajia. Muuten vanhassa Kreikassa ei ollenkaan ymmärretty jumaluusoppia ja uskontoa sillä tavalla kuin kristikunnassa on tehty. Kreikassa ei ylipäänsä käsitetty, että piti johonkin uskoa, jos tahtoi olla „oikea” ihminen. Jokainen ihminen sai siellä ajatella tahtonsa mukaan, hän sai kuulla ja oppia, mutta ei kukaan pakottanut häntä uskomaan. Filosofia kukoisti sentähden vapaasti. Filosofeja oli kaikenlaisia, ja he saivat vapaasti esittää oppejaan, ja jokainen kansalainen sai etsiä totuutta niinkuin hän tahtoi. Tästä verrattomasta suvaitsevaisuudesta huolimatta kunnioitettiin yleisesti uskonnollisia juhlallisuuksia ja uskonnollisia laitoksia, oraakkeleita ja mysterioita. Vaikkei ollut valtiokirkkoa nykyisessä merkityksessä, vastasivat viimeainitut laitokset jonkun verran valtiokirkkoa, koska olivat valtion suojelemia ja suosittamia. Jos esim. sodasta oli päätettävä, käytiin aina ensin oraakkelilta neuvoa kysymässä. Ja mikä oli merkillisempi: oraakkelin neuvoa toteltiin, ja historia todistaa meille, että sillä tavoin usein vältettiin paljon pahaa, paljon onnettomuutta. Mysterioissa vietettiin määrättyinä vuosina tai vuodenaikoina suurenmoisia, salaperäisiä juhlallisuuksia toisen tai toisen jumalan kunniaksi, ja muuten annettiin niissä opetusta sekä filosofiassa että käytännöllisissä asioissa. Deemeeterin, viljavuuden jumalattaren mysterioissa esim. opetettiin havainnollisesti, miten maata on viljeltävä. Näistä oraakkeleista ja mysterioista tahdomme nyt vähän puhua, koska niitä yleensä ei paljon tunneta, mutta sitä enemmän väärinkäsitetään.

Oraakkeleita oli Kreikassa useampia, niitä oli Dodonassa, Delfoissa y. m. paikoissa, ja kaikkein kuuluisin oli Delfoin oraakkeli. Temppelein suuressa avarassa salissa oli permantona vain kallio ja siinä

lohkeema, josta nousi huumaavia höyryjä. Papitar, joka vastasi kysymyksiin, tuli sisälle ja istuutui kolmijakkaralle siten, että höyry, joka nousi ylös, kietoi hänet yltympäri. Höyryt, jotka olivat luonnollisia, mutta omituisia laadultaan, vaivuttivat hänet horrostilaan, ja siinä tilassa hän vastasi kysymyksiin. Meillä on väärä käsitys oraakkelivastauksista, jos luulemme niiden aina olleen sitä laatua, että kuka tahansa sukkela ihminen olisi voinut niin vastata. Ei ollut ensinkään niin, sillä meillä on historiallisesti tunnettuja tapauksia, jolloin oraakkelin antamat vastaukset todella todistivat suurempaa tietoa ja profetallista kykyä kuin mitä tavallisella ihmisellä voi olla, olkoon hän kuinka älykäs. Seuraava tapaus on etenkin tunnettu.

Kroisos, rikkaudestaan kuuluisa Lydian kuningas, lähetti kerran lähettiläitä useampiin oraakkelipaikkoihin, m. m. Delfoihin, ja käski heille, että he sadantena päivänä sen jälkeen kuin olivat lähteneet matkaan, menisivät oraakkelin luo ja kysyisivät: „mitä kuninkaamme Kroisos tekee tällä hetkellä?” Ja kun lähettiläät matkaltaan palasivat Kroisoksen luo, niin hän hämmästyi erityisesti Delfoin oraakkelin vastausta, sillä se kuului näin: „katso, minä näen meren sannon ja mittaan siitä syvyyden, minä kuulen mykkiä ja tajuan myös sitä, joka vaikenee. Nyt tuntuu aistimiini haju, ikäänkuin keitetäisiin kilpikonnaa lihaa yhdessä lampaan lihan kanssa. Kuparia on sivuilla ja alla ja kuparia on kansi päällä”. Tämänlaatuinen vastaus tuli Delfoin oraakkelilta, ja Kroisos silloin hämmästyi aivan sanattomaksi, sillä hän luuli, että sitä asiaa ei kukaan olisi voinut keksiä. Hän oli nim. sadantena päivänä päättänyt tehdä semmoista, jota ei kukaan voisi arvata. Hän oli ottanut lampaanlihan palasia ja kilpikonnaa ja keittänyt nämä vaskisessa kattilassa, jonka päällä vielä oli vaskinen kansi. Hän oli siis tehnyt sanatarkasti niinkuin oraakkeli vastasi. Tämä oli todellista selvänäköisyyttä, Kroisos oli erittäin tyytyväinen vastaukseen ja lähetti suuria lahjoituksia Delfoin oraakkelille. Tämä temppeli oli erinomaisen rikas yleensä saamistaan runsaista lahjoista. Tällä kertaa Kroisos lahjoitti sille 25 miljoonaa, sanotaan.

Kerron vielä joitakuista tapauksia. Sama kuningas Kroisos kysyi monta kertaa Delfoista neuvoa ja sai aina kummallisia vastauksia. Kun hän vallastaan ylpeänä ajatteli laajentaa valtakuntaansa, lähetti hän kysymään: „pitääkö minun ryhtyä sotaan persialaisia vastaan?” Silloin hän sai vastaukseksi: „jos käyt yli Halys-joen, häviää suuri valtakunta”. On huomattava, että oraakkelivastaukset olivat usein mystillisiä ja hämähäisiä. Varsinkin silloin olivat vastaukset hämähäisiä, kun kysyttiin jotakin tulevaisuudesta, sillä oraakkeli sommitteli vastauksensa sellaiseksi, että kysyjä jäi miettimään sen merkitystä ja saattoi tulkita sitä kahdella tavalla. Tämä oli erinomaisen viisasta, kun muistamme, että semmoinen on luonnonkin menettely. Sekin peittää meiltä tulevaisuuden, mutta antaa meidän mielikuvituksessamme ja laskelmissamme sitä aavistaa, jos kohta selvänäköisyys yksin kykenee paljastamaan varmoja mahdollisuuksia. Kun nyt Kroisos kuuli oraakkelin neuvon, ajatteli hän: „silloin Persian valtakunta kukistuu”. Hänen oma sydämensä halusi sitä. Hän meni yli Halyksen. Mikä valtakunta sitten hävisi? Hänen oma suuri valtakuntansa. Kävi siis aivan niinkuin oraakkeli oli sanonut, vaikkei Kroisos ollut sitä ymmärtänyt.

Mainitsen muita klassillisia esimerkkejä. Muuan Epaminondas kysyi oraakkelilta neuvoa ja se vastasi: „varo Pelagosta” (Pelagos = „meri”). Epaminondas senvuoksi aina vältti laivoja ja merelle menemistä, koska nimi siihen viittasi, mutta hän kaatui Mantinean taistelussa Pelagos-nimisessä metsässä. Oraakkeli ennusti oikein, vaikkei vastauksen saaja voinutkaan sitä oikein tulkita.

Nero, tuo julma roomalainen keisari, kysyi tulevaisuutta. Oraakkeli vastasi: „varo 73 vuotta”. Nero oli silloin nuori ja elämänhaluinen. Hän innostui ja ajatteli: „73 vuotta kestää kauvan, vielä viipyy, ennenkuin olen 73 vuotta, tässä saan paljon nauttia elämästä”. Mutta ei hänen uransa ollut pitkä. Me tiedämme, että hän tappoi itsensä aivan nuorena ja hänen seuraajansa Galba oli 73 vuotta, silloin kun hän nousi valtaistuimelle. Nero oli tulkinnut oraakkelivastauksen oman itsekkäisyytensä, oman mielihalunsa mukaan, mutta oraakkeli oli sanonut oikein: silloin kun hänen vastustajansa Galba oli 73 vuotta, silloin oli Neron aika loppunut.

Sitten on meillä kuuluisa vastaus kuningas Pyrrhukselle: *Aiote, Aeacida, Romanos vincere posse*. Tämä lause on kaksimielinen ja voidaan kääntää kahdella aivan vastakkaisella tavalla, joko: „väitän sinun voivan voittaa roomalaiset”, tai „väitän roomalaisten voivan sinut voittaa”. Pyrrhus oli kuuluisa rikkaudestaan ja

urhoollisuudestaan ja hän luuli vastauksen tarkoittavan itseään. Ja todella kyllä Pyrrhus voitti, mutta ne voitot olivat niin kalliita, että ne olivat miltei tappion arvoisia, jonka tähden vielä nytkin puhutaan „Pyrrhus-voitoista”.

Eräs Daphitas tahtoi tehdä pilkkaa oraakkelista ja kysyi: „löydätkö hevoseni?” Hänellä ei ollut hevosta. Oraakkeli vastasi: „löydät, mutta samalla sinä putoat ja kuolet”. Daphitas nauroi, mutta ei välttänyt kohtaloaan. Hän joutui Aitaluksen vangiksi ja syöstiin alas vuorelta, jonka nimi oli „Hevonen”.

Kun on tällaisia esimerkkejä, täytyy meidän tehdä kysymys, jota eivät historioitsijamme ole uskaltaneet herättääkään: *mitä* oraakkelit olivat? Me tiedämme, että Delfoin oraakkelissa aina pidettiin kolme nuorta tyttöä; kaksi oli palvelusvalmiina ja kolmas oli harjoitettavana. Heidän täytyi pysyä neitsyeinä, syödä määrättyä ruokaa ja noudattaa säännöllisiä ja tarkoin järjestettyjä elämäntapoja. Heitä nähtävästi valmistettiin tehtäväänsä. Tämä ehkä tuntuu historioitsijoista humbugilta, silmäkääntämistempuilta, mutta teosofeina voimme ymmärtää, miksi heitä harjoiteltiin. Nämä pythiat, nämä profetalliset neitsyeet olivat mediumeja, jotka välittivät tietoja korkeammilta tasoilta. Ajatelkaamme, kuinka ihana ja henkevä oli sivistys, joka ylläpiti tällaisia laitoksia! Nuoria synnynnäisillä taipumuksilla varustettuja tyttöjä otettiin erityisen valvonnan alaisiksi ja kasvatettiin varsinkin alku-aikoina mediumeiksi mitä suurimmassa ja kauneimmassa merkityksessä. Olihan tänä päivänä mediumeja paljon, sellaisia ihmisiä, jotka ovat erityisen herkkätuntoisia ja alttiita näkymättömän maailman vaikutuksille. Mediumiksihan sanotaan ihmistä, joka puheen tai kirjoituksen avulla tai muulla tavalla välittää tietoa ja sanomia yliaistillisesta maailmasta. Tämähän on tavallista spiritististä tutkimustapaa. Naismediumi esim. vaipuu transiin, puhuu miehen äänellä ja vaihtaa yhtäkkiä lapsen ääneen, aivankuin erilaiset henkiolennot puhuisivat hänen kauttaan. Näin on nykyaikana ja tämän johdosta voimme käsittää, että vanhat oraakkeli-neitsyeetkin olivat mediumeja. Kuitenkin on ero silmiinpistävää. Meidän päivinäme kohdellaan epäilevästi mediumistisia henkilöitä, ainoastaan spiritistit ymmärtävät heitä paremmin, mutta ei mitenkään pidetä heistä huolta, vaan he saavat kasvaa kuinka tahansa eivätkä saa erityistä opetusta siihen suuntaan kuin he tarvitsisivat, vaan aivan sattumasta riippuu, kuinka paljon ja minkälaista mediumisuutta heissä ilmenee ja kuinka se sitten kehittyy. Kuinka toista oli Kreikassa muinoin! Temppeleipapit valitsivat tarkoitusta varten erityisen lahjakkaita ja puhtaita tyttöjä ja kasvattivat heitä suurella huolella, niin ettei heistä kehittynyt mediumeja tavallisessa merkityksessä, joiden välityksellä mitä voimia tahansa saattaa ilmaantua, vaan sellaisia, joiden suulla puhuivat korkeat olennot, mestarit ja jumalat.

Sellaiset olivat vanhat oraakkelit, ja ajatelkaa todella, sanon vielä kerran, kuinka onnellinen oli kansa, joka omisti tällaisen uskonnon ja siten saattoi olla ainakin välillisessä yhteydessä korkeamman maailman kanssa. Vaikka korkeita mestareita elää fyysillisessä maailmassa, ei heitä täällä tunneta eivätkä he säännöllisesti esiinny fyysillisessä ruumiissaan meitä ohjaamaan ja johtamaan. Mutta mielellään he käyttäisivät ihmisiä mediumeinaan. Jos on kyllin epäitsekäs ja kyllin puhdas ihminen, että hän voi välittää heidän ajatuksiaan ja ottaa vastaan heidän sanojaan, ja jos hän on tilaisuudessa saamaan asianomaista kasvatusta, silloin korkeampi olento kyllä käyttäisi häntä puhutorvena. Mad. Blavatskyn ruumista silloin tällöin joku mestari käytti. Annie Besantin kautta myös usein puhuu hänen oma mestarinsa tai joku toinen. Tällaisia mediumeja kun olivat vanhassa Kreikassa oraakkelit, on luonnollista, että menttiin temppeleihin kuulemaan viisasten olentojen neuvoja. Tietysti myöhempinä aikoina, kun Kreikan sivistys rappeutui, eivät mediumit enää olleet niin puhtaita ja niin hyvästi harjoitettuja, vaan silloin heidän kauttaan saattoi puhua alempia olentoja ja vastaukset olivat sitä mukaan.

Toinen merkillinen laitos Kreikassa olivat mysteriot. Mysteriot pidettiin salassa. Itse sana *mysterion* johtuu verbistä *myein*, „sulkea suunsa”, ja mysterioista oli ankarasti kielletty puhumasta. Mitä ne sitten olivat? Erehdymme, jos luulemme niiden olleen vähäpätöisiä tai taikauskoisia laitoksia. Semmoinen otaksuma on väärä, sillä jos kysymme kreikkalaisilta kirjailijoilta ja runoilijoilta, mitä mysteriot olivat, niin he yksimielisesti todistavat ja tunnustavat, että ne olivat suuriarvoisia ja tärkeitä laitoksia. He sanovat: tavalliset ihmiset elävät tietämättömyydessä ja pimeydessä, mutta se, joka on mysterioihin vihitty, on todella voittanut pimeyden ja ratkaissut kuoleman arvoituksen. Kuulkaamme muutamia heidän lausuntojaan.

Homeros sanoo: „autuas maan ihmisten kesken on se, joka tämän on nähnyt, mutta se joka vihkimätönnä poistuu eikä saavuta pyhitystä, häntä ei kohtaa samanvertainen kohtalo, vaan hän jääpi pimeyteen”.

Pindaros, yksi Kreikan suurimmista runoilijoista, sanoo: „autuas se, joka tämän nähtyään vaeltaa maan syvyyteen. Hän tuntee elämän päämäärän ja tietää sen jumalallisen perustuksen.”

Kuuluisa surinäytelmän kirjoittaja Sofokles sanoo: „oi kolminkertaisesti autuaat ne, jotka vihittyinä tämän nähtyään menevät manalaan. Heille vain on suotu elää siellä, missä muita odottaa kaikenlainen tuska.”

Toinen suuri runoilija Aristofanes lausuu: „uusi elämä (mikä mysterioissa saavutettiin) on ikuisessa valossa ja hurskaassa autuaallisessa seurustelussa” (jumalien kanssa).

Kirjailija Isokrates sanoo: „vihityt saavat elämän lopusta ja yleensä elämästä iloisempia toiveita”.

Attilainen puhuja Aiskines: „vihityt saavat manalassa ihania asuntoja, lauluja, juhlia ja kaikkea iloa”.

Tunnettu puhuja ja kirjailija Cicero, joka siinä suhteessa oli uudenaikainen, että hän koetti pysyä alemman ymmärryksen kannalla, kirjoittaa seuraavasti: „mysteriot olivat Athenan (ja ylipäänsä Kreikan) ihanin tuote ja sen paras lahja ihmiskunnalle; sillä se lohdutti ihmistä elämässä ja antoi hänelle uskallusta ja rohkeutta kuolemassa.”

Tällä tavalla vanhat kirjailijat todistavat itse mysterioista. Ja mikseivät Kreikan mysteriot olisi olleet yhtä merkillisiä laitoksia kuin egyptiläiset, sillä itämailta kreikkalaisetkin olivat peräisin? Jos nyt tavalliselta historioitsijalta kysytään, mitä hänen mielestään mysteriot olivat, sanoo hän: jonkunlaista opetusta niissä annettiin, mutta ennenkuin kokelas niihin vihittiin, täytyi hänen käydä läpi monenlaisia koetuksia, uida pitkiä matkoja suurissa vesissä, suorittaa onnellisesti tuli-, maa- y. m. koetuksia. Itse mysteriot olivat teatterinäytäntöjä, erinomaisen ihanasti järjestettyjä, niin että niitten katseleminen oli jaloa ja suurta. Se, joka oli mukana, kun ne vietettiin yön pimeydessä metsässä, sai niistä syvän vaikutuksen. Tytöt ja pojat, naiset ja miehet, puettuina erilaisiin pukuihin, mitkä valkoisiin linavaatteihin, mitkä leijonanahkoihin, osoittaen eri arvoja, kulkivat juhlallisissa kulkueissa, laulaen mystillisiä lauluja, joiden sanat olivat saatu Kreikan jumaluustaruista. Sitten esitettiin komeissa ja salaperäisissä näytelmissä, kuinka jumala on kuollut, kuinka manalaan mennään ja manalan jumalaa puhutellaan, ja kuinka vihdoinkin jumala nousee ylös. Silloin vihittyjen laulu kohosi korkeimmilleen, kaikki huusivat *eevoee*, ja uskonnollisen hartauden synnyttämä riemu oli suuri.

Täytyyhän meidän myöntää, että tämä mysterioiden ulkonainen kuorikin on ollut omiansa vaikuttamaan nostavasti ihmisten mieliin, jos vertaamme niitä esim. meikäläiseen „jumalanpalvelukseen”. Mitä vaikuttaa, että ihmiset käyvät kerran sunnuntaina kirkossa ja siellä vähän laulavat ja kuulevat vanhoja asioita? Millä tavalla he tulevat veljellisemmiksi, paremmiksi, rehellisemmiksi? He ovat miltei ärtyisemmällä tuulella, kun tulevat kuulemasta vanhoillisen kirkonmiehen saarnaa. Heidän elämänsä katsomuksensa on tullut harmaammaksi. He ovat olleet henkisessä huumauksessa, mutta kun tulevat pois, eivät ymmärrä, mitä elämä on. Ajatelkaamme sitä vastoin vanhaa Kreikkaa, jolloin ihmiset tiesivät: me voimme ottaa osaa mysterioihin. Myöhemmin aikoina saattoivat vihkimättömätkin päästä mukaan näkemään. Ja mysteriot vietettiin harvoin, kerran vuodessa tai vielä harvemmin. Jokaisen osanottajan täytyi ensin määrätyn ajan kuluessa paastota ja puhdistautua, sitten vasta alkoi tuo kummallinen juhla näkyineen, soittoineen, lauluineen. Tämän kaiken täytyi vaikuttaa suurenmoisemmin, syvemmin ja valtavammin ihmisiin kuin meikäläiset toimitukset. Eikä siinä herätetty vain epämääräisiä uskonnollisia tunteita; ajatuksillekin annettiin työnaihetta, kun sanoin ja kuvin esitettiin filosofisia totuuksia, elämän ja kuoleman salaisuuksia.

Tiedämme kuitenkin teosofeina, että mysteriot olivat paljon muutakin. Niitä oli useissa paikoissa Kreikassa, mutta suurimmat ja kuuluisimmat olivat Samothraken ja Eleusiin mysteriot. Eleusiläisissä mysteριοissa tehtiin ero ainakin kolmen vihkimysasteen välillä. Ensimmäinen oli *katharsis* eli puhdistus, toinen *myäsis* eli vaitiolo ja kolmas *epopteia* eli näkemys. Saadakseen ollenkaan ottaa osaa n. s. suurempiin eleusiläisiin mysteριοihin täytyi kokelaan ensin läpikäydä Athenan ulkopuolella vietettyjä „pienempiä mysteριοita”.

Noista aste-nimityksistä näemme teosofeina heti, mistä oli kysymys. Ensin vaadittiin pyrkijöiltä, että he olivat puhdistaneet itsensä — niin, ihminen, jolla oli esim. rikos omallatunnollaan, ei ollenkaan kelvannut vihittäväksi. Ainoastaan „puhtaat sydäimestä saivat nähdä jumalan”. Kun oli puhdistusaika suoritettu, vihittiin kokelas mysteριοihin ja sai nimen *mystes*. Hän teki vaitiololupauksen. Mitä hän sai tietää, joka oli salassa pidettävä? Kaikkien uskonnollisten tarujen ja vertauskuvain sisäisen, esoteerisen, salaisen merkityksen. Tämä vihkimys vastasi jokseenkin sitä järjen valistusta, minkä meidän aikamme teosofi on hankkinut itselleen tutustumalla teosofisiin oppeihin ja pohtimalla niitä. Mysteριοihin vihitty *mystes* ymmärsi ja käsitti, että jumala oli yksi, että Dionysos, Zeuksen poika (Kristus) asui joka ihmisessä, että jumalat olivat eläviä älyolentoja, joiden „tuttavuuteen” saattoi päästä kehittymällä heidän tasalleen j. n. e.

Nyt alkoi hänelle ankara itsekasvatus ja mietiskelyn harjoittelu, jos hän mieli päästä eteenpäin. Se *mystes*, joka tässä työssään onnistui — ja harjoittelu kesti aina useampia vuosia — hän vihittiin toisen kerran ja sai nyt nimen *epoptes* eli näkijä. Mitä hän sitten näki? Jo harjoittelunsa aikana olivat hänen sisäiset (astraaliset) aistinsa alkaneet puhjeta. Hänen yölliset unennäkönsä tulivat yhä vilkkaammiksi ja elävämmiksi, välistä ne olivat suorastaan profetallista laatua, ja joskus päivälläkin tapahtui, että hänen silmänsä menivät auki ja hän sai vilaukselta nähdä henkimaailmaan, vainajien valtakuntaan, vieläpä jumalienkin asuntoihin. Kun nyt *epopteia*-vihkimys hänelle annettiin, herätettiin hänessä täyteen toimintaan nämä sisäiset aistit ja opetettiin häntä „katselemaan”, s. o. ymmärtämään mitä hän näki. Jokaisella selvänäkijällä on näet kokemusta yliaistillisista maailmoista, mutta ainoastaan vihitty selvänäkijä tietää ja osaa luokitella, järjestää ja arvostella mitä hän näkee, ainoastaan vihitty osaa todella lukea elämän ja kuoleman kirjaa.

Kuinka onnellisessa asemassa oli Kreikan vanha kansa! Vaikka sillä oli ehkä suurempi taipumus jokapäiväiseen materialismiin kuin toisilla kansoilla koskaan on ollut, saattoi kuitenkin jokainen kreikkalainen sydämessään tietää: „mysteριοita on olemassa. Tuolla kaukana salon siimeksessä on pyhä paikka. Siellä asuu ihmisiä, joilla on tietoa. He tietävät elämän suurista asioista, he tietävät, mitä kuolema on. Jos minä väsyn tähän jokapäiväiseen elämään, jos kaipaen korkeampaa, jos joudun surusta epätoivoon, silloin voin lähteä tuonne metsämaahan saamaan viisautta, lohdutusta, oppimaan tietäjiltä neuvoa, pyrkimään itse jumalien luo.”

Sitä myöten kuin vapaudumme uskonnollisesta ahdasmielisyydestä, sitä myöten ymmärrämme vanhoja sivistyksiä. „Yksinkertaisesti uskovainen” kristitty on tietysti pyhän kirkkoisän Augustinuksen puolella, joka suurella uutteruudella yritti käännäyttää kristinuskoon filosofi Maximusta ja ylipappi Longinienusta. Mutta emmekö me, jotka myötätunnolla tutkimme muinaisia uskonnollisia käsityksiä, vastustamattomasti tarjoa kättä Longinienukselle, kun hän kirjoittaa Augustinukselle seuraavat sanat?

Lausuttuaan vakaumuksensa, että kaikki uskonnot lepäävät samalla pohjalla ja että kaikki voivat viedä jumalan luo, hän jatkaa: „Mutta sinä tahdot tietää, mikä minun mielestäni varmimmin johtaa tähän päämäärään. Kuullos siis, mitä minun esi-isäni ovat minulle opettaneet: hurskaus ja oikeamielisyys, puhtaus ja viattomuus, totuus sanoissa ja teoissa, uskollisuus ja lujuus aikojen epävarmuudesta huolimatta, jumalain suojeleva apu eli oikeammin ainoan ja yleisen jumalan voimat, joita te sanotte enkeleiksi, vanhojen uhrien pyhät juhlamenot, ja terveelliset harjoitukset, jotka puhdistavat ruumista ja sielua — kaikki tämä on meidän esi-isäimme oppien mukaan luotettavin tie, mikä johtaa ihmistä jumalan luo.”

IX.

APOLLONIOS TYANALAINEN, PAKANAMAAILMAN KRISTUS.

Sellaisia nimiä kuin Platon, Sookrates, Virgilius, kunnioittaa meidän sivistyksemme, pitää arvossa ja ymmärtää, että niiden kantajat ovat olleet suuria miehiä, suuria ajattelijoita, suuria myös ihmisiä. Sanotaanhan näistä kolmesta varsinkin, että he seisovat erityisen lähellä kristinuskoa, ovat ikäänkuin arvanneet kristinuskon hengen, päässeet edeltäkin vähän perille siitä uudesta elämänsä katsomuksesta, jonka Jeesus Kristus toi maailmaan. Tietysti he ovat „pakanoita”, lisätään, tietysti he eivät ole voineet nähdä kristinuskon kirkasta valoa, eivät ole päässeet kristillisen elämän salaisuuksien perille, mutta lähempänä meitä he ovat kuin muut pakanat.

Nuo kolme eivät tietenkään ole ainoat, joille arvoa annetaan. Omalla tavallaan kristikunta kunnioittaa useimpia suuria pakanamaailman miehiä ja naisia. Mutta joitakuista on, joita meidän kristikuntamme ei ollenkaan ymmärrä, joita se päinvastoin työntää luotaan ja melkein tahtoi pitää olemattomina. Yksi tällainen muinaismaailman jättiläinen, vanhan pakanamaailman merkillinen ihminen oli *Apollonios Tyanalainen*. Tästä miehestä ei puhuta tavallisissa oppikirjoissa. Apollonios Tyanalaista tuskin mainitaan ja harva kristitty tuntee hänen nimensä. Kuitenkin hän on yksi roomalaisen ja pakanamaailman merkillisimpiä miehiä, kerrassaan erikoinen ja ihmeellinen olento. Hänestä ei puhuta ja hänen olemassaolonsa on kuitenkin aivan varma. Hän on historiallinen henkilö. Hänen elämänsä vaiheistaan ja hänen ihmetöistään on paljon tarkempia tietoja kuin esim. Jeesuksen. Huudahtaahan Justinus Marttyyri Apollonioksen ihmeistä: „Mistä johtuu, että Apollonioksen ihmetyöt ovat niin lukuisat ja tosiseikkojen todistamat, kun taas meidän Herramme ihmeet ovat vain muiston säilyttämät!”

Tahdomme nyt heittää silmäyksen hänen elämäänsä. Apollonioksen elämänsä kertoja on eräs Philostratos, joka eli 2:lla ja 3:nnella vuosisadalla meidän ajanlaskuamme. Muuan keisarinna, Domna Julia, Caracallan äiti, joka hallitsi Caracallan nuoruuden aikana, oli innostunut filosofian tutkimiseen ja oli sivistynyt ja valistunut nainen. Hän ehdotti Philostratoksele, että tämä kirjoittaisi Apollonios Tyanalaisen elämäkerran. Apollonioksesta oli silloin paljon tietoja. Oli jällellä hänen oppilaansa Damiksen päiväkirja, joka Damis Apollonioksen loppuajalla oli hänen seurassaan. Tätä päiväkirjaa Philostratos käytti, mutta nojasi myös toisiin kirjailijoihin, Apollonioksen omiin kirjoihin ja kirjeisiin, ja kertomuksiin Tyanalaisesta filosofista, kun hän kirjoitti Apollonioksen elämäkerran. Meillä on tämä elämäkerta jällellä.

Apollonios eli meidän ajanlaskumme mukaan ensimmäisellä vuosisadalla j. Kr. Ei ole varmaa tietoa hänen syntymävuodestaan, mutta aivan meidän ajanlaskumme alussa se oli. Hän syntyi Vähässä Aasiassa Kappadokiassa Tyanan kaupungissa. Siinä hänen vanhempansa olivat varakkaita keskiluokan ihmisiä. Hänen syntymästään kerrotaan kaikenlaisia ihmeellisiä tapauksia, samanlaisia kuin muiden suurten ihmisten syntymästä. Vanhoina aikoina oli tapana kertoa, että itse syntymäkin oli ollut ylläluonnollinen; nämä ovat tietysti legendoja eli taruja, joita aina muodostuu suuren sankarin syntymän ympärille. Mutta se, mikä on varmaa, on, että hän oli ihmeellinen lapsi. Jo pienenä hän osoitti suurta järkevyyttä ja suurta intoa tekemään kysymyksiä ja tiedustelemaan asioita, osoitti myös suurta yksinkertaisuutta ja siveyttä kaikissa tavoissaan jo lapsena. Sentähden hänen vanhempansa päättivät, että poika oli saapa niin hyvän kasvatuksen kuin mahdollista, ja lähettivät hänet 14-vuotiaana Tarsukseen kouluun. Tarsuksessa hänen piti käydä koulua ja kävikin jonkun aikaa, mutta ei siellä viihtynyt. Minkätähden hän ei viihtynyt? Niinkuin hän itse selitti sen takia, että elämä siellä ei ollut vakavaa, siellä ei mitään saanut oppia.

Tässä en malta olla tekemättä pienen huomautuksen. Meidän ei pidä ajatella, että jos Apollonios olisi elänyt meidän aikanamme, hän olisi ollut ihastunut ja ihmeissään, jos olisi saanut käydä meikäläisessä koulussa, — että hän olisi ihaillut sitä oppia, jota meillä kouluissa annetaan, sitä erinomaisen korkeata ja

siveellistä elämää, jota vietetään meidän kouluissamme. Sitä ei tarvitse ollenkaan ajatella. Se koulu, jonka hän jätti, ei ollut huonompi kuin meikäläiset koulut. Tietysti meidän kouluissamme opetetaan useampia aineita ja laajemmin, mikä johtuu siitä, että meidän aikamme sivistys on tutkinut ulkonaista luontoa enemmän kuin ennen ja että tätä ulkonaista tietoa paljon sullotaan lasten päähän, mutta olen varma siitä, että jos Apollonios eläisi meidän aikanamme ja kävisi meidän kouluissamme, tulisi hän aivan samanlaiseen johtopäätökseen kuin silloinkin. Hän ei viihtyisi, hän ei saisi mitään todellista oppia, ei mitään todellista tietoa, koulu olisi hänen mielestään vailla tosi vakavuutta: kaikki otetaan leikin kannalta, hän sanoisi, hankitaan tietoja sitä varten, että voitaisiin „tulla toimeen” elämässä, mutta ei ollenkaan totuuden takia. Luulen, että jos Apollonios nyt kasvaisi meidän keskuudessamme, hän ajattelisi: „laiskaksi tässä vain oppii, monta tuntia saa istua koulussa aivan hiljaa ja liikkumatta eikä saa oppia mitään sillä aikaa, paljon enemmän ehtisi tehdä, jos saisi itse tutkia.” Meidän täytyy muistaa, että hän oli erityinen lapsi, joka tavoitteli syvempää ja enempiä elämässä kuin ulkonaista tyydytystä, se piirre näkyy koko hänen elämässään.

Hän ei viihtynyt Tarsuksessa, vaan lähti pois Egeaan ja rupesi siellä itse tutkimaan. Hän oli ehkä 15-vuotias, kun hän tämän askeleen otti. Egean kaupungissa oli kuuluisa Asklepioksen temppeli. Tämä oli kuuluisa siitä, että siellä tapahtui parannuksia. (Asklepios oli lääketaidon jumala). Sairaita tuli sinne ja saivat siellä maata, — tämä oli yleinen tapa vanhassa Kreikassa, — he vaipuivat temppelissä, niinkuin sanottiin „Asklepios jumalan toimesta”, transin tapaiseen uneen, jossa sairas näki, mikä häntä vaivasi ja millä tavalla hänet voitiin parantaa, ja kun näitä neuvoja noudatettiin, tuli ihminen todella terveeksi. Me tiedämme, ettei tämä ole mitään yliluonnollista, sillä jos sairas ihminen vaivutetaan syvään hypnoottiseen uneen, niin hän näkee oman ruumiinsa läpi, asettaa itselleen diagnoosin ja selittää, millä tapaa hänen sairautensa voi parantua. Vanhassa maailmassa oli aivan tavallista, että tempeleissä näin tapahtui.

Apollonios asettui asumaan Asklepioksen temppeliin, hän viihtyi tämän temppelin ilmapiirissä, siinä häntä miellytti käsikirjoitusten tutkiminen ja mietiskely. Pian hän huomasi ja muutkin huomasivat, että hän oli selvänäköinen. Hän osasi myös parantaa sairaita, kun heitä tuli sinne; hän näki, mikä heitä vaivasi ja osasi selittää, millä tavalla he tulisivat terveiksi. Itsekin hän tällöin saattoi vaipua transitiilaan, mutta tavallisesti hän oli hereillä. Ennen pitkää hän tietysti tuli kuuluisaksi. Kilikialaiset muodostivat hänestä sananparren: „No, mihinkä sinulla on niin kova kiire? Nuorukaistako menet katsomaan?” Nuorukainen oli Apollonios, hän oli heidän kaupunkinsa suurin ihme.

Egeassa hänellä oli monta opettajaa, jotka opettivat hänelle filosofiaa, joten hän tutustui sekä yhteen että toiseen oppisuuntaan. Eniten häntä kuitenkin viehätti Pythagoraan järjestelmä. Hän heti päätti mielessään, että Pythagoraan maailmankatsomus oli likinnä totuutta, sitä hän tahtoi elämässään noudattaa. Pythagoraan järjestelmä erosi näet muista filosofisista oppisuunnista siinä, ettei se perustunut arveluihin ja loogillisiin johtopäätöksiin, vaan aina sanoi: „niin on” ja määräsi, miten ihmisen piti elää. Hänen filosofiansa, mikäli sitä tunnetaan, oli parhaasta päästä siveysoppia, mitä ankarinta filosofista elämäntapaa. Tähän viehättyi Apollonios. Hänen opettajansa pythagoralaisessa filosofiassa hämmästyivät: „minä en voi sinulle mitään opettaa, sillä sinä voisit pikemmin minua opettaa! . . . On silminnähtävä, että Apollonioksella on joku sellainen, joka antaa hänelle siivet. Hänen sielunsa voi lentää siinä, missä minun takertuu maahan.” Apollonioksen opettaja oli nöyrä, ja Apollonios häntä rakasti, vaikka hän itse nyt rupesi tutkimaan omin päin. Hän päätti itsekseen: „minä tulen oikeaksi Pythagoraan seuraajaksi. Kuinka tulee minun siis aloittaa? Aloitan samalla tavalla kuin lääkärit, jotka ensin puhdistavat sairaita: minä ensin puhdistan itseni.” Ja hän heti muodosti ulkonaisen elämänsä ankarammaksi kuin se oli ollut. Pythagoraan neuvojen mukaan hän lopetti heti kaiken lihansyönnin ja viinin juomisen. Hän sanoi, ettei ihmisen pidä syödä mitään, mikä ei maasta kasva, ei liioin juoda viiniä, sillä vaikka viini tulee maasta eikä siinä ole mitään eläimellistä, on se kuitenkin omiansa hämmentämään ihmisen ajatuskyvyn. Ei hän myöskään tahtonut käyttää vaatteita, joissa oli eläimellisiä aineksia, esim. villavaatteita, vaan pukeutui aina linavaatteisiin. Hän ei ollenkaan käyttänyt jalkineita, vaan kulki aina paljain jaloin, hän ei pitänyt mitään päässään, vaan antoi hiusten vapaasti kasvaa. Ne saivat kasvaa pitkiksi ja valua alas olkapäille. Nämä päätökset, jotka hän teki nuorena poikana, ne hän piti järkähtämättä läpi koko pitkän elämänsä.

Apollonioksen täyttäessä 20 vuotta hänen isänsä kuoli, mutta koska hän ei vielä ollut täysi-ikäinen, ei hän jättänyt Asklepioksen temppeliä. Vasta täytettyään 21 vuotta, hän lähti syntymäkaupunkiinsa. Hänellä oli veli, ja nämä kaksi perivät vanhempiensa rikkauden. Saapuessaan kotiin hän huomasi, että veljensä, joka oli 23-vuotias nuorukainen, oli elänyt hurjaa elämää ja jo hävittänyt oman osansa omaisuudesta. Apollonios esiintyi heti veljensä mentorina, neuvoi häntä, nuhteli ja sanoi, ettei hän ollut elänyt kuin mies. Veli lupasikin muuttaa elämänsä, ja Apollonios antoi omasta perinnöstään puolet veljelleen, ja toisen puolen perinnöstä hän melkein kokonaan luovutti muille sukulaisilleen, koska muka ei itse tarvinnut paljon mitään. Hän pidätti itselleen vain sen verran, että juuri tuli toimeen, — pienen osan alkuperäisestä perinnöstä.

Kun hän tämän asian oli järjestänyt, niin hän Pythagoraan neuvojen ja elämäntapojen mukaisesti teki merkillisen päätöksen. Hän päätti, — vaikkei hänellä ollut ulkonaista opettajaa kelle luvata, — aivan kuin Pythagoraan koulussa oli tapana, että siitä päivästä lukien hän viiden vuoden ajalla, ei lausuisi yhtään sanaa. Hän teki n. s. äänettömyyden lupauksen, sillä hän ymmärsi itsestään, että jos tahtoi tulla ihmisten auttajaksi ja opettajaksi, täytyi osata olla vaiti, osata kuunnella „hiljaisuuden ääntä”. „Ennenkuin voin muita opettaa, täytyy minun oppia hillitsemään itseäni, hillitsemään kieltäni, ettei se muuta puhuisi kuin totuuden oikealla ajalla ja oikeassa paikassa.”

Voimme ymmärtää, kuinka vaikea tällainen vaitiolon lupaus oli, kuinka hankalaksi hänen asemansa muodostui. Jos hän olisi elänyt luostarissa tai temppelissä yksinään kamarissaan ja siellä vain tutkinut ja lueskellut, niin se olisi helpommin käynyt päinsä. Mutta Apollonios ei sitä tehnyt. Hän kyllä paljon tutki ja luki, mutta tiedämme hänen elämäkerrastaan, että hän näinä viitenä vuotena liikkui ympäri Pamfyliassa ja Kilikiassa. Hän tahtoi olla ihmisten kanssa, hän ei ollut erakkoluonne, joka olisi vetäytynyt syrjään ja mennyt korpeen, hän tahtoi olla ihmisten kesken heitä opettamassa, ja hänen puhumattomuutensa tuotti hänelle sanomattomia kiusauksia ja koetuksia. Kun tuo oudosti puettu olento, tuo merkillinen paljaspäinen olento, joka vähitellen tuli kuuluisaksi, kulki äänettömänä tiellä, niin vastaantulijat tekivät hänelle jos jonkinlaisia kysymyksiä, naurajat ja pilkkaajat seurasivat hänen perässään ja koettivat häntä ärsyttää. Mutta ei yhtään kertaa hän poikennut päätöksestään, hän täydellisesti hillitsi itsensä. Eivätkä nämä viisi vuotta kuluneet turhaan, sillä paitsi mitä hän itse sielussaan voitti ja oppi, oli hän usein toisillekin hyödyksi. Hän tuli niin voimakkaaksi liikkeiltään ja käytökseltään, että kerrankin Astenduksen kaupungissa hän oli tilaisuudessa tekemään merkillisen työn. Siellä oli jotakin tapahtunut, jonka tähden kansa oli ilmitulessa ja vähällä aloittaa kapinaa. Apollonios astui keskelle kansanjoukkoa, ja katseellaan ja liikkeillään sai heidät vaikenemaan, niin että ne kuuntelisivat, mitä hänellä oli sanottavaa. Tietysti hän ei avannut suutansa, mutta otti kirjoitustaulun ja kirjoitti siihen. Se luettiin ja vaikutti kansaan niin, että se luopui kapinasta.

Nyt alkaa hänen elämässään kausi, josta ei ole paljon tietoa. Philostratos ei ole nähtävästi löytänyt lähteitä tältä ajalta, ja taas se aika joka on kuvattu Damiksen päiväkirjassa, alkaa vasta myöhemmin. Se kuitenkin tiedetään, että Apollonios tänä ikäkautena matkusteli ympäri maailmaa. Hän oli silloin todellinen „matkailija”. Kun muistamme, kuinka vaivaloista oli matkustaa siihen aikaan, jolloin ei ollut sellaisia kulkuneuvoja kuin nykyään, vaan täytyi käydä jalkaisin tai istua kameelin selässä tai kulkea purjelaivassa, täytyy meidän ihmetellä Apolloniosta, joka yhtämittaa oli matkoilla. Hän kulki ympäri melkein koko silloisen tunnetun maailman. Me tapaamme hänet, kun Damiksen päiväkirja alkaa, matkalla Indiaan. Hän kulki silloin Vähän Aasian kautta ensin Ninukseen eli vanhaan Niniveen, sitten vanhaan Babyloniaan ja vihdoin Arabian kautta Indiaan. Näillä matkoilla itämailla hän aina kävi temppeleissä, etsi kaikki viisaat ja tutki, kyseli heiltä, sekä tuli vihityksi heidän salaisuuksiinsa. „Minkätähden sinä lähdet sellaiselle matkalle?” kysivät hänen opetuslapsensa. „Minä lähdän sentähden, että minun sisäinen ääneni sanoo, että minun pitää lähteä; jumalat käskvät, ja sentähden minun täytyy matkustaa. Ne, jotka eivät uskalla seurata minua, jääkööt tänne.” Monet eivät seuranneetkaan, mutta Damis häneen liittyi.

Damis ei nähtävästi ollut Apollonioksen vihittyjä opetuslapsia, vaan nuori mies, joka suuresti ihastui Apolloniokseen, ihaili häntä korkeampana jumalallisena olentona, tahtoi aina olla hänen seurassaan ja myös kulki hänen mukanaan; mutta nähtävästi Damis sai tietää verrattain vähän opettajansa sisäisistä

tarkoituseristä. Siitä, mitä Apollonios teki ja keskusteli viisasten kanssa, ei Damiksella ollut muuta tietoa kuin mitä Apollonios itse kertoi, sillä hän ei saanut olla mukana. Kun Apollonios matkusti Persiassa, kävi hän persialaisten maagien eli tietäjien puheilla, ja Damis kertoo päiväkirjassaan, että Apollonios oli maininnut merkillisistä temppelisaleista, joissa oli taivaansiniseksi maalattu kupukatto ja kaikki kiertotähdet, aurinko ja kuu erityisillä koristeilla esitettyinä, niin että taivas näytti aivan luonnolliselta; ja sitä tietäjät tutkivat. Vanhasta Kaldeasta oli siis jotakin jäljellä vielä meidän ajanlaskumme alussa.

Persiasta Apollonios matkusti Indiaan, sillä hän sanoi: Indiassa löytyy ikuinen ja suuri viisaus, ja Indiaan kantoi hänen halunsa ja mielensä. Kaikenlaisia vastuksia kärsien hän viimein saapui Indiaan ja sai tavata Indian viisaita. Siellä Indian viisasten luona, — heidän päämiestään mainittiin nimellä Jarkhas, — Apollonios sai paljon oppia, siellä hän sai tietää elämän suurimmat salaisuudet. Sydäimestään hän kiitti Indian viisaita ja sanoi: „te olette opettaneet, kuinka meidän pitää kulkea ei ainoastaan suuressa meressä vaan myös taivaissa, ja minä tulen olemaan teidän kanssanne ja keskustelemaan teidän kanssanne aina senkin perästä kuin fyysillisesti olen mennyt pois, sillä en ole aivan turhaan juonut Tartaroksen pikarista”. Tämä kuulostaa mystilliseltä, Damis toistaa hänen sanansa eikä niitä ymmärrä, mutta me käsitämme, että Apollonios siellä oppi itsetietoisesti toimimaan korkeissa näkymättömissä maailmoissa, joten hän niissä saattoi seurustella korkeiden vihittyjen kanssa. Tuo Tartaroksen pikarista juominen tarkoittaa vihkimystä, joka oli antanut Apolloniokselle kansalaisoikeuden vainajien valtakunnassa. Muuten kerrotaan hänen elämäkertomuksessaan, kuinka intialaiset ja buddhalaiset tiesivät kaikenlaisia asioita hänestä. Niinpä he sanoivat tuntevansa hänet jo ennakolta ja rupesivat kertomaan hänen edellisistä ruumistuksistaan samoin kuin hänen silloisesta elämästään. Apollonios niinkuin Pythagoras tiesi olevansa ihminen, joka oli elänyt monta kertaa maan päällä ja tulisi edelleenkin elämään. Jarkhaan kanssa hän puhui näistä asioista. Jarkhas selitti Apolloniokselle, kun oli puhe hänen nuoruudestaan ja Asklepioksen temppelistä, ettei mikään erityinen jumala neuvoillaan sairaita parantanut, vaan „niinkuin sinä tiedät, on ihmisessä itsessään sellainen olento, sielu, joka herätessään tietoiseksi tietää paljon enemmän kuin tavallinen, jokapäiväinen tajunta.”

Kun Apollonios jätti Indian viisaat, oli hän erityisen onnellinen ja tyytyväinen, hän matkusti sieltä pois ja tuli samoja teitä pitkin Vähään Aasiaan ja Kreikkaan. Eikä meidän tarvitse ajatella, että hän olisi nopeasti tehnyt nämä matkat, päinvastoin niihin kului vuosia. Vasta vuosien perästä hän palasi takaisin Vähään Aasiaan ja Kreikkaan ja myöhemmin tapaamme hänet Roomassa Neron aikana. Mutta siellä hän ei voinut kauan olla. Hän seurasi Pythagorasta siinäkin, että hyväksyi yksinvaltiuden, mutta hän sanoi: „hallitsijan pitää olla aivan kuin paimen suurelle ihmisjoukolla, hänen pitää katsoa kansan parasta. Tyranni ei saa istua valtaistuimella.” Eikä hän ollenkaan häikäillyt sanoa suoraan ajatuksensa, hän nimenomaan neuvoi keisareita ja kuninkaita ja moitti heitä, jos he menettelivät tyrannimaisesti. Hän kun eli kauan, näki monen keisarin nousevan valtaistuimelle ja taas siitä suistuvan. Hän puhui heille suoraa kieltä, sillä esim. Vespasianus lausuu eräässä kirjeessä pojalleen Titukselle: „sinähän tiedät, että kaikki mitä me olemme, olemme me Apollonioksen ansiosta, sentähden että olemme noudattaneet hänen neuvojansa”. He olivat kumpikin hyviä keisareita. Nero oli toisenlainen, häntä Apollonios moitti ja puhui ankaria sanoja hänelle. Sentähden Nero v. 66 antoi sellaisen määräyksen, ettei ketään filosofia saa olla Roomassa. Silloin Apollonioksen ja erään ylipapin — hän oli niinkään filosofi ja Apollonioksen hyvä tuttava — täytyi lähteä pois, ja he lähtivät Espanjaan. Espanjan Kadiksesta Apollonios matkusti Afrikkaan, sieltä Sisiliaan, sieltä taas Kreikkaan, sitten Egyptiin. Egyptissä hän vietti monta aikaa, kukaties parikymmentä vuotta, kävi myös Etiopiassa, Niilin lähdepaikoilla etelässä. Siellä oli kuuluisa seurakunta pyhiä erakkoja, mutta Apollonios puhui heillekin suoraa kieltä ja neuvoi paljon. He ensin ylpeästi sanoivat hänelle: „kenen sinä luulet voivan puhdistaa Egyptin vanhaa viisautta?” Apollonios vastasi: „Kuka tahansa viisas Indiassa voi sen tehdä”.

Apollonios ei suinkaan matkustellut hovin vuoksi, hän kyllä etsi itselleenkin kokemusta kaikista paikoista, mutta siitä saakka kuin hänen viisivuotinen äänettömyytensä oli loppunut, kävi hän opettamassa ja neuvomassa, puhdistamassa jumalanpalvelusta eri maissa ja kohottamassa pappien siveellistä elämää. Aina hän vaikutti nostavasti, ja kun ajattelemme, minkälainen oli aika Rooman valtakunnassa, niin täytyy meidän tunnustaa, että Apollonios menetteli erinomaisen viisaasti. Kristillinen vaikutus oli jo alkanut, pakanamaailma oli täydellisessä rappiutilassa, jumalanpalvelusmuotoja, uskontoja ja lahkoja oli monenlaisia.

Joka paikassa palvottiin erilaisia jumalia, eikä Rooman valtakunnassa palvottu ainoastaan roomalaisia ja kreikkalaisia jumalia, vaan itämaisiakin. Apollonios ei välittänyt mitään ulkonaisista muodoista, ei mitään siitä, mitä ihminen usko, hän kaikkialla vain — todellisena teosofina, niinkuin me sanoisimme, — vaikutti hyvää. Hän kävi joka temppelissä, kaikki uskonnot hän tunsi ja tiesi, mitä kullekin oli tarpeen, osasi sanoa: sitä ja sitä teidän uskontonne oikeastaan on, sitä ja sitä jumalanpalveluksenne pitäisi olla. Hän neuvoi kaikkia puhdistamaan elämänsä, hän nuhteli pappeja, jos huomasi, etteivät he eläneet niinkuin olisi pitänyt elää. Hän ei välittänyt ulkonaisista, oli vain sisäisesti sivistynyt, viisas, joka kulki ympäri hyvää tehden. Tällainen oli Apollonios, hänen laajat matkansa olivat täynnä siunausta kaikille, joiden kanssa hän joutui tekemisiin.

Hän matkusti Egyptistä taas Roomaan. Sillä välin oli Rooman valtaistuimelle taas noussut toinen keisari, ja nyt sattui omituinen tapaus Apollonioksen elämässä. Domitianus oli tyranni, sellainen, jota Apollonios ei hyväksynyt, ja Apollonios lausui sen julki. Domitianus häntä epäili, — ei oikeastaan häntä itseään, mutta Apollonios oli sanonut olevansa Nervan ystävä, ja Nervaa Domitianus epäili ja pelkäsi, että Apollonios jotakin tiesi Nervan vehkeistä. Mutta kun Apollonios oli kaukana Egyptissä, ei keisari hänelle mitään voinut. Silloin Apollonios päätti mennä suoraan leijonan kitaan. Domitianus otti hänet kiinni sillä verukkeella, että Apollonios oli epäilyksen alainen ja vehkeili keisaria vastaan. Tämä oli oikeastaan naurettavaa, sillä Apollonios ei koskaan elämässään ollut ottanut osaa minkäänlaisiin valtiollisiin vehkeisiin. Damis, Apollonioksen seurakumppani suuresti pelästyi: „kuinka sinä tänne tulit, katso nyt vietin sinut vankilaan! Ja tietysti keisari tuomitsee sinut kuolemaan.” Damis sai näet käydä vankilassa. Silloin Apollonios sanoi: „niinkö puhut? Turhaanko sinä sitten olet näin monta vuotta ollut minun seurassani? Noinko filosofin pitäisi pelätä kuolemaa? Eikö filosofi ole ihminen, joka on voittanut kuoleman, joka ei kuolemaa pelkää vaan on valmis millä hetkellä hyvänsä antamaan henkensä? Filosofi on ihminen, jolle ei kuolema mitään voi, joka itse kuolee milloin hän näkee hyväksi. Luuletko sinä, että Domitianus voisi minulle mitään tehdä, jollen minä itse tahtoisi? Katso näitä kahleita”, lisäsi Apollonios, sillä hänet oli pantu vahvoihin kahleisiin, „luuletko sinä, että nämä minua pidättävät?” Ja samassa hän nousi ja heitti kahleet päältään. „Eivät ne minulle mitään voi, jollen itse tahdo”, hän sanoi hymyillen ja istui takaisin penkille ja pujotti jalkansa ja kätensä taas kahleisiin. Silloin Damis ihmetellen kysyi: „luuletko sinä, ettei sinua tuomitakaan, ettet tulekaan tapetuksi?” „Tietysti ei, jollen minä itse tahdo, eikä se suinkaan vielä tapahdu. Ole aivan huoleti, mene Puteoliin, minä tulen sinne.”

Damis lähti pois, Apollonios jäi vankilaan ja tuotiin tuomarin eteen. Hän ei ollut valmistanut minkäänlaista puolustuspuhetta, mutta puolusti itseään kuitenkin mainiosti. Ei saatu mitään todistuksia häntä vastaan, päinvastoin hän osasi näyttää, ettei hän ollut ollut minkäänlaisissa valtiollisissa tekemisissä kenenkään kanssa, niin etteivät tuomarit voineet mitään. Keisarin täytyi myöntää: „onhan se niin”, ja sitten Apollonios vain sanoi: „hyvästi”, ja samalla hän katosi. Tämä oli ihmetapaus. Apollonios hävisi tuomioistuimen edessä näkyvistä ja samalla hetkellä hän ilmestyi Puteoliin Damiksen ja erään toisen ystävän luo, jotka olivat suuresti levottomia opettajansa kohtalosta. Hän ilmestyi heidän keskelle ja he pelästyivät: „onko se haamu?” Hän selitti: „se olen minä itse.”

Sitten he matkustivat Kreikkaan ja vähään Aasiaan. Sieltä on merkitty muistiin toinen tapaus, jonka ehkä jokainen tuntee. Kun Apollonios kerran luennoitsi oppilailleen Efesuksessa, vaipui hän keskellä luentoa ajatuksiin eikä löytänyt sanoja jatkaakseen, tuijotti vain maahan. Mutta yhtäkkiä hän juoksi askeleen eteenpäin ja huusi: „tapa tyranni!” ja sitten hän toipui ja sanoi kuulijoilleen: „tällä hetkellä murhattiin Domitianus tyranni Roomassa”. Kaikki tulivat sangen iloisiksi, vaikkeivät voineet sitä oikein uskoa. „Ei teidän tarvitse uskoa”, sanoi Apollonios, „odottakaa, kunnes tulee tieto.” Kun tieto saapui, huomattiin, että Domitianus oli murhattu juuri samalla hetkellä. Tämä tapahtui vuonna 96 j. Kr., ja pian sen perästä Damiksen päiväkirja loppuu. Apollonios vain sanoi kerran Damikselle: „minä jätän sinut, et voi nyt minua seurata”, ja sitten hän hävisi. Ei tiedetä, millä tavalla hän kuoli.

Minkälainen oli Apollonios? Hän oli ulkonäöltään erinomaisen kaunis, häntä ympäröi, niinkuin ranskaksi sanottaisiin erityinen *charme*. Vaikka hän tuli vanhaksi ukoksi ja kasvonsa tulivat täyteen ryppyjä,

sanottiin hänestä, että hän oli ihanampi kuin nuorukainen, sillä hänen sisästään loisti sielullinen kauneus, joka hurmasi kaikki. Hänellä oli paljon opetuslapsia ja seuraajia, sillä hän oli erityisen lempeä kaikissa sanoissaan, ei koskaan ketään tuominnut eikä vaatinut noudattamaan samaa ankaraa elämäntapaa kuin hän itse. Jopa hän usein kielsi: „älä sitä tee, älä koeta, sinä et voi”. Hän sanoi kerran erälle intialaiselle ruhtinaalle: „ei semmoinen elämäntapa sopisi sinulle, sinä unhottaisit velvollisuutesi kansaasi kohtaan. Ole mieluummin hyvä ruhtinas kuin huono askeetti.”

Hänen päiväjärjestyksensä oli kuvaava. Kun aurinko nousi, oli hänellä hiljainen meditatiivihetki. Sen jälkeen hän puhui pappien ja opetuslasten kanssa. Jos hän oli temppelissä, niin hän puhui ja opetti siellä olevia. Keskipäivällä hänellä taas oli meditatiivihetki, iltapäivällä hän kokosi kansan ympärilleen ja puhui heille, ja kun ilta saapui, oli hänellä taas mietiskelyhetki. Noina hetkinä hän aina mietiskeli, jos missä kulki ympäri, vaikkapa lyhyen ajan, jollei ehtinyt enempää. Illalla hän lopuksi kylpi kylmässä vedessä.

Kun häneltä kysyttiin: „rukoiletko sinä mitään jumalilta?” vastasi hän: „jumalat ovat sellaisia, että ne kaiken tietävät. Kuitenkin minä rukoilen, minä rukoilen aina näin: suokaa minulle, jumalat, että minulla olisi vähän ja etten tarvitsisi mitään.” Ja kun kerran roomalainen ylipappi kysyi häneltä: „mitä sinä rukoilet, kun astut temppeliin?” vastasi Apollonios: „Minä rukoilen ainoastaan: vallitkoon vanhurskaus, pysykööt lait rikkoutumatta, olkoot viisaat köyhiä ja olkoot muut rikkaita rehellisellä tavalla”. Apollonios ei koskaan ottanut vastaan rahoja eikä lahjoja, mutta hän opetti aina, ettei viisas voi tehdä mitään yksin, hän on aina seurassa. Kenen seurassa hän on? Hän on aina oman itsensä seurassa. Viisas on aina valmis kuolemaan, mutta jokainen ihminen, hän sanoi, on toista kuin mitä hän näyttää olevan, jokainen ihminen on sisäisesti kaunis ja sisäisesti enkeli. Sentähden Apollonios oli hyvä kaikkia kohtaan.

Meillä on niin paljon tietoja Apollonioksesta, hänen kirjoittamia kirjeitäänkin on jälellä ja otteita hänen kirjoistaan, vaikka ne itse ovat hävinneet, ettei luulisi kenenkään voivan epäillä hänen olemassaoloaan. Ja kuitenkin teologit, kristilliset jumaluusoppineet, tahtovat väittää, ettei Apolloniosta ole ollut. Uskontohistorian oppikirjassa, jota käytetään tänäpäivänä kouluissa, koetetaan antaa sellainen kuva Apollonioksesta, että hänen elämäkertansa keksittiin 3:nneellä vuosisadalla j. Kr., ja sanotaan, että siihen käytettiin evankeliumeja ja kaikenlaisia lähteitä, koska tahdottiin hänen kauttaan vastustaa kristinuskoa. Minä erityisesti ihmettelen tätä, jota en voi sanoa muuksi kuin jesuittamaisuudeksi, sillä Apollonioksesta ei ole tietoa ainoastaan kolmannelta vuosisadalta vaan edellisiltäkin vuosisadoilta ja sellaistenkin kirjailijoiden teoksissa, jotka elivät samaan aikaan kuin hän. Jopa kirkkoisä Justinus Marttyyri joltakin alussa mainitsin otteen, esim. sanoo: „kuinka on ymmärrettävä, että jos jumala on kaiken luonut ja voi tehdä kaikenmoisia töitä, kuinka on selitettävissä, että meillä on Apollonioksen tekemiä amuletteja, taikakaluja, ja me kuulemme ja näemme, että nämä taikakalut vaikuttavat sen, että sairast paranevat, tuuli ja myrsky asettuu ja madot tulevat estetyiksi ja villieläinten hyökkäykset?” Ajatelkaa, mikä kummallinen lause kristityltä! Se on paras todistus Apollonioksesta. Meidän täytyy tunnustaa, että Apollonios on historiallinen henkilö, ja meidän täytyy kysyä: kuka oli Apollonios? Kuka oli tuo ihminen, joka kaikenlaisia ihmeitä teki? Minä en ole tässä kertonut paljon hänen ihmetöistään, mutta hän teki yhtämittaa kaikenlaisia merkillisiä töitä. Kuka hän oli? Emme ymmärrä hänen sielunsa salaisuutta, elleimme usko jälleensyntymiseen ja ihmisielun kehitykseen. Apollonios oli yksi noita viisaita, jotka tuhansien vuosien ponnistusten perästä ovat tulleet siksi mitä ovat. Apollonios oli epäilemättä korkea adepti, niinkuin me sanomme teosofisesti, ehkäpä mestari. Hän kuului „salaiseen veljeskuntaan”, siihen vihittyjen piiriin, joka johtaa maapallomme kansojen ja yksilöiden kohtaloita ja kehitystä, ja hänen elämänsä ja työnsä on yksi parhaimpia todistuksia niin hyvin salatieteen ja ihmiskehityksen todellisuudesta kuin itse tuon salaisen veljeskunnan olemassaolosta.

Jospa useammin maailmassa esiintyisi ihmisiä: semmoisia kuin Apollonios Tyanalainen!

X.

PYTHAGORAS, HÄNEN KULTAISET SÄKEENSÄ JA IHANNEYHTEISKUNTANSA.

Kuinka moni, saadessaan kuulla niistä mestareista, joista teosofia puhuu, kuinka moni teosofikin ajattelee: kunpa noita mestareita ilmestyisi maailmaan! Miksikä mestarit, — jos niitä kerran on, jos kerran on niitä jumalallisia ihmisiä, jotka ovat tiedon ja viisauden huipun saavuttaneet, — miksikä he pysyttelevät piilossa, mikseivät he tule tänne ihmisten kesken meitä opettamaan ja johtamaan? Varmaan mekin silloin koettaisimme paljon suuremmalla vakavuudella kuin nyt pyrkiä eteenpäin epäitsekäisyydessä, hyvyydessä ja totuudessa!

Näin ajatellaan, ja tässä ajatuksessa on epäilemättä paljon totta. Mutta kaksi asiaa jää huomaamatta. Toinen on se, että silloin tällöin todella ilmestyy maailmaan mestari, silloin tällöin näyttäytyy ihmisten kesken suuri opettaja, joka heitä on valmis opettamaan ja johtamaan. Mutta kuinka hänet otetaan vastaan? Tavallisesti koetetaan tehdä hänen työnsä turhaksi vainoomalla ja vastustamalla häntä ja hänen kannattajiaan. Tämähän on historian tavallista kulkua. Ja toinen asia, joka myös pian unohdetaan on se, että vaikka mestari olisi maailmassa, vaikka mestari olisi meidän keskellämme, niin että tietäisimme: tuo on mestari, tuo on opettaja, emme sittenkään pääsisi hänen läheisyyteensä, hänen oppilaikseen, ellemme täyttäisi eräitä määrättyjä ehtoja. Samat ehdot ovat aina voimassa, olkoon mestari näkymättömässä tai olkoon hän näkyväisenä meidän keskellämme, ja ne ehdot ovat määrättyä siveellistä laatua. Niinkauankuin ihminen tuntee sisässään ja tietää itsestään, että hänessä on se tai se paha, se tai se vika, mihinkä hän silloin mestaria tarvitsisi? Jos hän itse tuntee omat vikansa, on hänen tehtävänsä työskennellä niiden vikojen poistamiseksi, eikä hän tarvitse mitään mestaria siihen. Tämä on elämän ikuinen laki, sillä elämä on itse meidän opettajamme. Emme tarvitse toista opettajaa, niinkauankuin itse näemme, mitä meidän on jätettävä ja voitettava. Vasta silloin kun olemme valmiit itsestämmekin luopumaan, vasta silloin on mestari valmiina meidän edessämme. Emmekö muista, kuinka kristikunnan suuri mestari sanoi sille, joka kysyi: „mitä minun pitää tehdä, että saisin iankaikkisen elämän, että saisin fyysillisesti kulkea sinun jälessäsi?” — emmekö muista, kuinka Jeesus sanoi: „mene ja anna kaikki rikkautesi köyhille”? Ja nuorukainen tuli surulliseksi sydämessään, sillä hän tunsikin, että se oli hänen tehtävänsä, ennenkuin hän saattoi Jeesusta seurata, ja hän tunsikin myös, ettei hän voinut sitä tehdä. Hän ei tarvinnut mestaria vielä.

Meillä on tänä päivänä toinen esimerkki mestarin läsnäolosta käsiteltävänä. Me näemme siitä, kuinka suurta, kuinka nostavaa ja ihmiskunnalle hyväntekevää on, kun sallimus suvaitsee tällaisen suuren mestarin lähestyä meitä ja asua keskellämme ruumiillisesti, mutta se näyttää myös selvästi, että ehdot hänen läheisyyteensä pääsemiseksi ovat silloin samat kuin ne ovat hänen poissa ollessaankin.

Se mestari ja suuri vihitty, josta nyt tahdomme puhua, on Pythagoras. Olemme kaikki kuulleet Pythagoraan nimen. Häntä historia ja aikamme tiede pitää suurena viisaana ja filosofina. Hän se keksi sanan *filosofia*, „viisauden rakkaus”, hän keksi myös sanan *kosmos*, kaunis maailma. Tämä sana merkitsee oikeastaan kauneutta, järjestystä, ja sentähden maailmaa järjestettynä, sopusointuisena kokonaisuutena. Sen vastakohta on *khaoos*, „sekasorto”, järjestyttömyys. Tiedämme, että Pythagoras oli suurimpia matemaatikkoja mitä ihmiskunnassa on ollut. Vielä tänä päivänä jokainen saa koulussa tutustua Pythagoraan teoreemiin. Mutta tätä merkillistä miestä, tätä jättäjäistä tieteen ja filosofian maailmassa ei vielä yleisesti tunneta kaikilta puolilta. Tunnetaan hänen vaikutuksensa läpi aikojen, mutta ei yleisesti tiedetä, mitä hän eläessään sai aikaan, mikä oli hänen välitön vaikutuksensa aikalaisiin. Siihen meidän nyt pitäisi heittää silmäys.

Pythagoras oli kreikkalainen syntyperältään. Hän syntyi Samos-saarella noin 600 vuotta e. Kr. —

vuodesta ei ole varmaa tietoa. Ei myöskään tiedetä sanoa, onko hänen oikea nimensä ollut Pythagoras, sillä usein tuollaiset suuret viisaat ottivat itselleen uuden nimen. Voimme selvästi nähdä, mitä Pythagoras merkitsee. Kreikankielellä se merkitsee „tiedon kokooja”, ja jos tahtoisimme vielä toisella tavalla ymmärtää hänen nimensä, voisimme sen johtaa kahdesta sanskritin sanasta *buddha* ja *guru*, „valistunut opettaja”. Paljon ei tiedetä hänen varhemmasta elämästään. Se vähä mikä historiallisesti tiedetään, nojautuu latinalaisiin ja kreikkalaisiin kirjailijoihin. Näiden mukaan Pythagoras näkyy matkustaneen paljon. Hän kävi Egyptissä ja tuli siellä vihityksi mysterioihin, hän kävi Kaldeassa, jopa Indiassakin ja sai näissä maissa yhä lisätä tietojansa, mutta hänen varsinainen elämäntyönsä, jonka historia tuntee, alkoi vasta hänen loppuikänsä, jolloin hän matkoiltaan palasi Eurooppaan ja asettui asumaan Krotonin kaupunkiin Italian n. s. Magna Graeciassa. Tänne Krotoniin Pythagoras perusti sen merkillisen koulunsa eli yhteiskuntansa, „sodaliteettinsa”, josta hän on kuuluisaksi tullut.

Tämä koulu oli yritys tarjota tavallisille maallikoille mahdollisuus kasvattaa itseään vihkimyksen porteille saakka, ja me tiedämme historiasta, että sen vaikutus ajallaan oli suurenmoinen sekä läheisimpään ympäristöön että kaukaisimpiin maihin. Sinne kokoontui oppilaita miltei kaikkialta maailmassa, ja Pythagoraan vaikutus heihin oli niin valtava, että historia yksimielisesti tunnustaa, että hänen huostassaan kasvoivat kreikkalaisen kulttuurin ihanimmat naiset ja jaloimmat miehet.

Kun Pythagoras tuli Krotoniin, ryhtyi hän ensin pitämään esitelmiä saadakseen siten opetuslapsia itselleen. Kerrotaan, että hän oli komea vanhus, vaikka jo oli yli 50 vuotta; hän oli nuorekas liikkeiltään ja kasvonpiirteiltään, hänen puheensa oli miellyttävä ja koko hänen olentonsa hurmaava. Hän luennoitsi gymnasiumissa ja innostutti nuoria niin, että he pitivät häntä sankarina ja jumalana ja välttämättä tahtoivat, että hän asettuisi ikipäiviksi heidän opettajakseen. Krotonin senaatti ja tuhatmiehinen neuvosto pyysi silloin, että Pythagoras esiintyisi heidänkin edessään, että he saisivat kuulla, mitä hän opetti ja kuinka hän puhui. Hän esiintyi, ja seurauksena oli, että hän veti heidänkin sydämet puolelleen niin suurella voimalla, että he rakensivat kaupungin ulkopuolelle komean marmorisen rakennuksen hänelle, jossa hän sai vapaasti opettaa. Tämän *bomakoeion*'in ympärille nousi vähitellen pystyyn asuinrakennus toisensa perästä, sitä myöten kuin kasvoi seurakunta, joka tahtoi asua ja elää Pythagoran valvonnan alaisena. Niin innostui kokonainen kaupunki suuren tietäjän opetukseen.

Pythagoraan koulukuntaan pääsi ainoastaan määrättyillä ehdoilla, mutta sinne kokoontui vähitellen niin paljon jäseniä, että eräs kirjailija mainitsee siellä olleen 2000 kansalaista, monet perheineen. Kaikki seurakuntalaiset olivat kokonaan antautuneet Pythagoraan johdon alaisiksi, mutta koulun ulkopuolella oli paljon maallikoita, jotka saivat käydä koulussa kuulumatta veljeskuntaan, ja palata takaisin maailmaan. Koulukunnassa kasvatettiin tytöt ja pojat erillään ja heille selitettiin tarkoin, kun he tulivat määrättyyn ikään, mikä on ihmisen tehtävä sukupuoliolentona, ja varsinkin tyttöjä opetettiin pitämään äidinihannetta alati silmäinsä edessä. Tämä kasvatusjärjestelmä tuotti erinomaisia tuloksia, vaikka se oli perin vastakkainen meidän käsityksellemme yhteiskasvatuksesta. Toisestakin seikasta on Pythagoran koulu huomattava. Se oli nim. ihanneyhteiskunta, joka tavallaan ratkaisi taloudellisen kysymyksen. Kun ihminen tuli koulukunnan jäseneksi, täytyi hänen heti jättää koko omaisuutensa koulun rahastonhoitajalle. Sen jälkeen hänellä ei ollut mitään yksityisomaisuutta, vaan kaikki oli yhteistä. Mutta jos hän tahtoi lähteä pois tai jos hänen täytyi erota, sai hän rahansa takaisin ja vei ne mukanaan lähtiessään. Pythagoralaiset toteuttivat siis samanlaista kommunistista ihannetta kuin ensimmäiset kristityt, vaikka 5-600 vuotta aikaisemmin.

Pythagoraan koululla oli samanlainen kohtalo kuin useimmilla korkealle tähtäävillä yrityksillä tämän maan päällä: se ei pysynyt kauan voimassa; vastustavat voimat olivat liian suuret. Muuan Chilon-niminen aatelismies, joka kerran oli pyrkinyt Pythagoraan kouluun, mutta näyttäytynyt mahdottomaksi, tuli siksi petturiksi, joka sai tuhon aikaan. Pythagoraan sodaliteetti oli ollut olemassa 40 vuotta, kun tämä mies rupesi yllyttämään tuhatmiehistä neuvostoa pythagoralaisia vastaan, esitti väärässä valossa heidän oppejaan ja tarkoituksiperiään ja saikin lopulta neuvoston yltyä vihaan, sillä ainahan paha menestyy maailmassa. Pantiin suorastaan toimeen kapina Pythagorasta ja hänen seuraajiaan vastaan. Raivoissaan kansa hävitti ja poltti rakennukset maan tasalle, murhasi monta jaloa pythagoralaista ja ajoi toisia maanpakoon. Ei tiedetä

varmaan, mikä tuli Pythagoraan kohtaloksi, joutuiko hän liekkien uhriksi hävityksessä vai pakeniko hän sieltä Metapontumiin. Hänen kuolemansa, kuten monen suuren vihityn kuolema, on verhottu salaisuuteen, jonka läpi emme voi tunkeutua.

Nyt tahdomme vähän tarkemmin katsoa, minkälainen oli Pythagoraan koulussa elämä ja opetus. Tehtiin tarkka ero kahdenlaisten oppilasten välillä, oli aivan kuin kaksi suurta luokkaa, joista toinen oli ensimmäinen, toinen myöhempi. Näitä kahta oppilaspiiriä erotettiin nimillä „ulkopuoliset” eli *eksoteerikoi* ja „sisäpuoliset” eli *esoteerikoi*. Ulkopuoliset eivät koskaan saaneet nähdä Pythagorasta, eivät koskaan saaneet kuulla hänen luentojaan. Joskus he saivat kuulla hänen äänensä, mutta verhon takaa. Ainoastaan ne, jotka kohosivat esoteerisiksi oppilaiksi, pääsivät siihen sisäiseen taloon, missä Pythagoras asui ja jossa hän piti esitelmää, mutta varsinaista yksityisopetusta saivat häneltä vasta sitten kun olivat suorittaneet määrättyjä „tutkintoja” esoteerisina oppilaina.

Ulko-oppilaaksi pyrkijän piti läpikäydä muutamia kokeita, kertovat vanhat kirjailijat, joiden kokeiden perikuvat Pythagoras oli nähnyt matkoiltaan Egyptin mysterioissa, Kreikassa ja Indiassa. Muuan ranskalainen runoilija ja teosofinen kirjailija Edouard Schuré on sattuvasti ja luullakseni sangen todenperäisesti kuvannut kokelaan vastaanottoa ja koettelemuksia. Kun nuori poika tai tyttö tai täysikäinen mies pyrki kouluun, kohtasi häntä jo portilla kuvapatsas, jonka jalustaan oli kaiverrettu sanat: *procul profani!* „pysykööt kaukana epäpyhät!” Jollei tulija pelännyt, vietiin hänet esitettäväksi Pythagoralle tai jollekin opettajalle ja otettiin ystävällisesti vastaan. Jos hakija oli nuori poika, saatettiin hänet sitten pihalle, missä oli toisia nuoria poikia. Uusi tulokas näki heti ihmeekseen, että elämä täällä pihalla oli aivan toista kuin elämä alhaalla kaupungissa. Kaupungissa oli melua, siellä huudettiin, painiskeltiin ja pidettiin suurta rähinää, aivan niinkuin meidän kouluissamme, mutta täällä nuoret kuljeskelivat kaksittain, keskustellen ja jutellen, tai leikkivät kentällä palloilla, ja kaikki kävi aivan hiljaisesti. Ei ollut mitään painiskelua, ei tappelua, ei riitaa, sillä Pythagoras opetti, että ihmisen piti hakea ystävyttä nuorena, mutta että tämä ei menestynyt sillä, että voimia miteltiin ja yritettiin saada toinen alleen. Koulussa piti olla siivosti ja hiljaa, — ja ohimennen sanoen koulussa aina opetukset toteutettiin, sillä se, joka ei tahtonut noudattaa koulun sääntöjä, erotettiin heti sopimattomana.

Tulija tätä kaikkea katseli ja ihmetteli, ja toiset tulivat luokse, tervehtivät ystävällisesti, eivät katselleet kateellisilla eikä ylpeillä silmäyksillä, vaan lyöttäytyivät heti juttelemaan ja kertoivat koulun elämästä ja sen tarkoituksesta ja kysyivät vieraan mietteitä. Tämä kun oli joutunut näin ystävälliseen seuraan, rupesi kertomaan omista asioistaan, mietteistään ja toiveistaan. Sillä välin opettajat ja joskus Pythagoras itsekin salassa tarkastivat hänen liikkeitään ja eleitään ja ottivat vaarin hänen sanoistaan. Pythagoras sanoi erityisesti aina tarkastelevansa naurua, sillä siitä hänen mielestään näkyi, minkälainen oli ihminen. Muuan kristillinen kirjailija sanoo, että Pythagoras oli keksinyt fysiognomiikan, tieteen, joka kasvonpiirteistä tutkii ihmisen luonnetta. Jos salaisessa tarkastuksessa huomattiin pyrkijä hyväksi, otettiin hänet vastaan yhteiskuntaan ja hän sai ruveta elämään siellä. Hänen vapautensa oli alussa sangen suuri, ei ollut määräyksiä hänellä noudatettavana. Mutta muutamien kuukausien kuluttua: pantiin hänet koetukselle. „Nyt sinun täytyy yksin viettää yö eräässä luolassa ja ulkopuolella koulua”, sanottiin hänelle, „ja siellä kummittelee”. Jollei poika pelosta peräytynyt, sai hän viettää yön luolassa ja näyttää, että hänessä oli rohkeutta. Tietenkin hänelle siellä näytettiin yhtä ja toista, joka oli omiansa häntä pelottamaan, mutta jos hän pysyi rohkeana, seurasi toisia koetuksia, joista viimeinen oli itserakkauden koetus. Poika pantiin pahaa aavistamatta yksinäiseen koppiin, jossa ei ollut huonekaluja, annettiin evääksi vettä, leivänpalanen, kirjoitustaulu ja liidunpala, ja piirrettiin tauluun esim. ympyrä kolmion ympäri ja sanottiin: mieti mitä tämä merkitsee. Läksyksi vankilaan annettiin aina semmoista, joka kävi yli nuoren miehen älyn. Sitten sulettiin ovi ja jätettiin nuorukainen yksin. Moni ei kestänyt tätä koetusta. Mietittyään päänsä ympäri, hän hermostui, epäili, julmistui. Kului tunteja, ennenkuin hänet laskettiin ulos ja vietiin saliin, missä muut olivat. Nyt seurasi loppukohtaus. Toverit ottivat hänet pilkkansa esineeksi. „Tuolla tulee matemaatikko, filosofi, — katsokaa, kuinka nerollisuus loistaa hänen kasvoiltaan, — nyt hän on tehnyt maailmankuuluja keksintöjä, nyt me olemme valmiit kuulemaan, mitä hän tulee esittämään.” Kuinka moni oppilaaksi pyrkijä heitti silloin kirjoitustaulunsa maahan ja kirosi tovereitaan, opettajiaan ja koko koulua! Mutta yhtäkkiä

Pythagoras esiintyi ja sanoi: „kuinka sinä voisit jatkaa tässä koulussa, josta niin huonoa ajattelet? Sinä et kelpaa tänne, sinä saat lähteä.” Tapahtui sentään toisinkin. Kokelas seiso tyynenä keskellä pilkkaa, puri hampaitaan ja sanoi: „pankaa uudestaan ja antakaa mieltä vielä, vaikka sata kertaa, niin pääsen ehkä perille”, eikä vastannut mitään toverein ivasanoihin. Kun huomattiin, että hänessä todella oli karaktääriä, sanottiin: „ei olekaan tarvis enää sitä yrittää, nyt sinä pääset oppilaaksi, eikä oppilas ymmärrä sellaista, mikä viisaille kuuluu”. Semmoinen oli pääsy kouluun, ja nyt uutta tulokasta sanottiin nimellä *akoustikos* eli „kuuntelija”, pythagoristi. Hänen tehtävänsä oli vain kuunnella, olla oppilaana ja kuuntelijana yksinomaan. Hän ei saanut mitään sanoa, ei kysyä, ei mitään arvostelua lausua, ei tehdä vastaväitteitä, ainoastaan kuunnella ja miettiä hiljaisuudessa. Tämä aika kesti ainakin kaksi vuotta, mutta usein kolme taikka viisi, riippuen kuulijan omasta edistymisestä.

Kuulijat eivät saaneet koskaan nähdä Pythagorasta, sillä koulussa oli järjestetty niin, että oppilaat olivat samalla opettajia. Ne oppilaat, jotka olivat enemmän edistyneitä, saivat opettaa toisia, ja päiväjärjestys oli seuraava: aamulla varhain ennenkuin päivä koitti, noustiin ylös ja kaikki menivät kävelemään metsään, puistoon, meren rannalle. Jokainen kulki yksin, ei saanut etsiä seuraa, piti yksin hiljaiseen kävellä luonnossa. Tämän aamumietiskelyn jälkeen syötiin aamuateria. Se oli erinomaisen yksinkertainen, hunajaa ja leipää, ja sen perästä alkoivat luennot. Päivällä oli juhlahetki, jonkinlainen jumalanpalvelus kreikkalaiseen kauniiseen tapaan, ja sitten seurasi kylpy ja uusi kävely. Nyt kuljettiin ryhmittäin ja saatiin olla yhdessä, voimisteltiin ja seurusteltiin tuohon vapaaseen tapaan, josta äsken mainitsin. Toinen ateria syötiin illalla ennen auringonlaskua. Vaikka Pythagoraan koulussa yleensä oltiin vegetariaaneja ja mestari itse söi ainoastaan kasviruokaa, tarjottiin muutamien tiedonantojen mukaan tässä toisessa ateriasa hieman lihaa, joskus kalaa ja viiniä; luultavasti ei kaikkia jäseniä heti voitu totuttaa uuteen ruokajärjestelmään. Loput iltaa vietettiin yleisessä seurustelussa, luettiin kirjoja ja soitettiin. Soittoa oli joka päivä; päivä aina loppui soittoon. Kun akoustikos, eksoteerinen oppilas, oli kunnollisesti suorittanut kokelasvuotensa, siirrettiin hänet Pythagoraan sisempään piiriin, jolloin hän tuli esoteeriseksi opetuslapsiksi ja sai nimen *matemaatikos*, „opiskelija”. Tässä esoteerisessa piirissä oli useampia luokkia eli asteita. Uutta esoteristia mainittiin nimellä *pythagoraeus*, pythagoralainen, eikä hän vielä saanut opetusta itse mestarilta, vaan kehittyneemmältä opetuslapselta. Vasta kun hän kohosi toiseen luokkaan ja hänestä tuli *pythagoricos*, pythagoorikko, pääsi hän mestarin välittömäksi oppilaaksi, joka sai käydä mestarin luona ja häntä itseään kuunnella. Koulun koko järjestelmä oli sellainen, että tarkasti tutkittiin, minkälainen oli kukin ihminen yksilöllisenä olentona. Se vastasi siinä suhteessa nykyaikaisia ihanteita, että kaikkia ei kasvatettu samalla tavalla vaan annettiin kullekin sellaisia tehtäviä, jotka vastasivat hänen luonnettaan ja hänen taipumuksiaan.

Mitä opetuksiin tulee, huomaamme Pythagoraan noudattaneen mysterioiden menetelmää yleensä. Kuta enemmän opetuslapsi kehittyi tiedossa, sitä enemmän oli hänen pidettävä salassa tietonsa, siitä yksinkertaisesta syystä, että hänen tietonsa ei ollut muistitietoa, vaan sisäistä kehitystä, joka toi mukanaan salaisia kykyjä ja taitoja. Lähdekirjat mainitsevat, että niitä aineita, joita oppilas matemaatikkona sai tutkia, olivat geometria, lääketiede, musiikki, erilaiset muistiharjoitukset ja n. s. korkeammat tieteet, joiden avulla hänessä heräsi sisäisiä henkisiä ja sielullista kykyjä. Muutamat opetuslapset jonkun verran julkaisivat saamiaan tietoja, niin että on esim. tunnettu, että Pythagoraan koulussa opetettiin maan kiertokulku auringon ympäri ja akselinsa ympäri. Kuusisataa vuotta e. Kr. Pythagoras opetti salassa tämän suuren totuuden, joka vasta Keplerin y. m. keksintöjen ja havaintojen kautta vähitellen on tullut julkiseksi. Tiedämme myös, että Pythagoras opetti jälleensyntymistä y. m. teosofisia oppeja. Matematiikka oli hänen lempiaineensa, ja tiedämme hänen panneen erityistä painoa lukujen oikeaan ymmärtämiseen. Hän koetti näyttää, että koko luomakunta puhui merkillistä kuvakieltä, jonka salaisuudet oli kätkeyty maailman sisäiseen rakenteeseen, niin että ihminen, joka ymmärsi lukujen merkityksen ja niiden keskinäiset suhteet, saattoi katsahtaa luonnon sisäisiin kammioihin. eillä on järellä esimerkki: Pythagoraan kolmio, joka muodostetaan kymmenestä pisteestä näin:

.
.
.
.
.

Tämä kolmio, sanoi Pythagoras, on pyhä, sitä mietiskelemällä ihminen voi ymmärtää maailman harmonian „sfäärien musiikin”. Piste on kaiken olevaisen alku. Kun se liikkuu, syntyy viiva, ja viivassa täytyy olla ainakin kaksi pistettä, mutta viiva voi taas liikkua ja silloin syntyy pinta, jolla on ainakin kolme pistettä. Ja kun pinta liikkuu, syntyy kappale, jolla ainakin on neljä pistettä. Koko meidän maailmamme on siis neljään pisteeseen kätkeytyä ja neljän pisteen liikkumisesta syntyy kosmos. Näitä asioita on kiintoisaa mietiskellä, vaikkemme tässä ehdikään niihin syventyä.

Kun esoteristi oli näissä tutkimuksissaan ja taidoissaan edistynyt kylliksi pitkälle ja kun hänen sisäiset aistinsa olivat heränneet käyttökuntoisiksi, antoi Pythagoras hänen läpikäydä asianomaisen vihkimyksen, joka nosti oppilaan itsetietoisuuden näkymättömään maailmaan. Häntä kunnioitettiin nyt nimellä *teleios*, „täydellinen”, eli *sebastikos*, „kunnioitettava”, ja oli tästä lähtien itse vastuunalainen elämästään ja kehityksestään.

Pythagoraan opetuksen siveellinen puoli ilmenee paraiten hänen n. s. *kultaisista säkeistään*, jotka ovat meille säilyneet ja joita hän luultavasti käytti lähtökohtina luennoissaan. Niitä on 71, ja eräs vanha kommentaattori on huomauttanut, kuinka ne jakautuvat sellaisiin ryhmiin, että ne itse asiassa sisältävät kaiken, mitä ihminen kehityksessään tarvitsee ensin pyrkiessään käytännöllisten hyveitten tietä pitkin hyväksi ihmiseksi ja sitten pyrkiessään kontemplatsioni- eli mietiskely-hyveiden avulla hyvästä ihmisestä jumalaksi. Suomennan tähän Pythagoraan kultaiset säkeet. Hierokleen tekemän jaottelun mukaan koskevat ensimmäiset kolme säettä korkeampia älyolentoja. Ne kuuluvat näin:

1. Palvo ensin kuolemattomia jumalia, koska laki ne on asettanut ja määrännyt.
2. Kunnioita valaa ja sen jälkeen sankareita, jotka ovat täynnä hyvyttä ja valoa.
3. Kunnioita samoin maahan kuuluvia daimooneja, palvomalla niitä niinkuin tulee.

Pythagoras puhui aina siitä suuresta jumaluudesta, joka oli kaiken takana, mutta ilmenemätöntä ei voinut palvoa. Ainoastaan ilmenneitä jumalia saattoi palvoa ja kunnioittaa. Pythagoralainen henki oli kunnioituksen henki, kaikkea piti kunnioittaa. Pythagoras itse herätti niin suurta kunnioitusta, että häntä pidettiin jumalana. Yleisenä puheenpartena oli *autos efaa*, „itse hän sen sanoi”, ja kun „hän itse” oli niin sanonut, ei ollut muilla mitään lisättävää. Merkillinen oli tuo yhteiskunta, jossa korkea vihitty oli johtajana. Se ei ottanut keltään pois hänen yksilöllisyyttään, vaan lisäsi sitä ja kasvatti oikeaan suuntaan.

Vala tarkoittaa, sanoo Hieroklees, sitä merkillistä asiaa, että koko tämä maailma pysyy koossa valan kautta. Jumala ja jumalat, jotka ovat maailmamme takana, ovat vannoneet valan, luvanneet ylläpitää maailmaa, kunnes työ on tehty. Tämä muistuttaa selvästi vanhojen hindulaisten sanaa, että jos jumala hetkeksikään lakkaisi mietiskelemästä, niin koko tämä maailma hajoaisi atomeiksi, menisi pirstaleiksi. Tämä on suurenmoinen ajatus. Me ihmiset olemme sangen ylpeitä, luulemme sokeudessaamme olevamme merkillisiä olentoja, kuljemme ympäri ja määräilemme, teemme hyvää ja teemme pahaa. Mutta jos ei olisi suuri henki, joka on luvannut pitää yllä tätä maailmaa, jos ei hän aina olisi lujana valassaan, ellei hän lakkaamatta kantaisi tätä maailmaa hartioillaan, niin me hajoaisimme tyhjään ja olisimme tomua ja tuhkaa. Tämä on vala, ja kaikki jumalat ja sankarit ja korkeat olennot, jotka ovat jumalan tahdosta tietoisia ja elävät jumalan tahdon mukaan, he ottavat osaa jumalan valaan, auttavat häntä ja työskentelevät hänen palvelijoinaan, jotavastoin ne, jotka noudattavat omia himojaan ja halujaan ja kulkevat omia itsekkäitä teitään, eivät ota osaa jumalan valaan, vaan pikemmin häntä ehkäisevät suuressa työssä. Onhan valaa aina ihmistenkin kesken pidetty pyhänä. Eihän sitä ihmistä voi kunnioittaa, jonka sanaan ei ole luottamista.

Mitä tulee „maahan kuuluviin daimooneihin”, sanoo Hieroklees niiden tarkoittavan viisaita ihmisiä, mestareita, jotka tässä piirissä elävät.

Neljäs sääntö Hierokleen mukaan koskee sukulaisuuksia:

4. Kunnioita samaten vanhempiasi ja niitä, jotka ovat lähimpiä sukulaisiasi.

Säkeet 5-7 koskevat ystävyyttä.

5. Muun ihmiskunnan joukossa tee hänet ystäväksesi, joka eroo muista hyveensä kautta.
6. Kallista aina korvasi hänen lempeille kehoituksilleen ja ota esimerkkiä hänen hyveellisistä ja hyödyllisistä toimistaan.
7. Vältä niin paljon kuin mahdollista vihan tunnetta ystäväsi kohtaan jonkun pienen vian takia.
8. Valta on välttämättömyyden läheinen naapuri.

Kun kerran on pakko jotakin tehdä, on myös kyky ja valta.

Säkeet 9-12 puhuvat alemmasta luonnosta.

9. Tiedä, että kaikki nämä asiat ovat niinkuin olen sinulle kertonut, ja totuta itseäsi voittamaan seuraavia himoja:
10. Ensin ylensyömistä, laiskuutta, aistillisuutta ja vihaa.
11. Älä tee mitään pahaa, ei toisten ollessa läsnä eikä yksin ollessasi.
12. Vaan kunnioita itseäsi ylinnä kaiken.

Viimemainittu on erinomainen neuvo meidän ajallemme.

Seuraavat kaksi säettä 13-14 puhuvat käytöksestä yleensä.

13. Noudata sitten oikeutta teoissasi ja sanoissasi.
14. Äläkä totu toimimaan missään asiassa säännöttömästi ja järjettömästi.

Säkeet 15-20 puhuvat kuolemasta ja onnettomuuksista.

15. Muista aina tämä ajatus, että kohtalo on määrännyt, että kaikkien ihmisten täytyy kuolla.

16. Ja että rikkauden hyvät ovat epävarmoja, ja että niinkuin niitä voi saavuttaa, niitä voi kadottaakin.

17. Mitä tulee kaikkiin onnettomuuksiin, jotka ihmistä kohtaavat jumalallisen kaitselmuksen kautta,

18. Niin kanna osasi kärsivällisesti, olkoon se mikä tahansa, äläkä koskaan nurise sitä vastaan,

19. Vaan koeta parastasi parantaaksesi sitä.

20. Ja muista, että kohtalo ei lähetä suurinta osaa näistä onnettomuuksista hyville ihmisille.

Säkeet 21-23 puhuvat opeista.

21. Ihmisten kesken vallitsee monta järkeilytapaa, hyviä ja huonoja.

22. Älä niitä liian helposti ihaile äläkä hylkää.

23. Mutta jos valheita esitetään, kuuntele niitä lempeästi ja varusta itsesi kärsivällisyydellä.

Pythagoras oli itse asiassa käynyt Indiassa ja oli Buddhan oppilas; siitä hänen suvaitsevaisuutensa.

Säkeet 24-31 puhuvat teoista ja puheesta.

24. Noudata hyvin joka tilaisuudessa, mitä nyt sanon sinulle:

25. Älä koskaan anna yhdenkään ihmisen vietellä sinua ei sanoillaan eikä teoillaan

26. Eikä houkutella sinua sanomaan tai tekemään semmoista, joka ei ole hyödyllistä itsellesi.

27. Neuvottele ja tuumi, ennenkuin toimit, ettet tekisi hulluja tekoja,

28. Sillä kurjan ihmisen tapa on toimia ja puhua harkitsematta.

29. Vaan tee semmoista, joka ei tuota surua sinulle perästäpäin eikä velvota sinua katumaan.

30. Älä koskaan tee mitään, jota et ymmärrä.

31. Vaan opi kaikki, mitä sinun tulee tietää, ja sillä tavalla elät hyvin onnellista elämää.

Säkeet 32-34 puhuvat ruumiista.

32. Älä suinkaan laiminlyö ruumiisi terveyttä;

33. Vaan anna sille juomaa ja ruokaa sen verran kuin se tarvitsee ja myöskin niin paljon liikettä kuin se tarvitsee.

34. „Tarpeen mitalla” tarkoitan: niin paljon, ettei synny häiriötä.

Säkeet 35-39 puhuvat elämän tavasta.

35. Totu elämään tavalla, joka on soma ja säädyllinen ilman ylellisyyttä.

36. Karta kaikkea, mikä aiheuttaa kateutta.

37. Äläkä ole kohtuuttomasti tuhlaavainen niinkuin semmoinen, joka ei tiedä, mikä on säädyllistä ja kunniallista.

38. Äläkä ole ahne äläkä pikkumainen; kohtuus on erinomainen näissä asioissa.

39. Tee ainoastaan sitä, mikä ei voi sinua vahingoittaa, ja harkitse ennenkuin toimit.

Pythagoras oli tosi kreikkalainen siinä, että hän rakasti kauneutta. Sentähden pythagoralaiset kävivät kauniisti puettuina, vaikka yksinkertaisesti. Koulussa heillä oli aina valkoinen viitta.

Säkeet 40-44 puhuvat itsensä tutkimisesta.

40. Älä koskaan anna unen sulkea silmiäsi maata pantuasi,

41. Ennenkuin olet järjelläsi tutkinut kaikkia päivän tekojasi.

42. Missä olen erehtynyt? Mitä olen tehnyt? Mitä olen jättänyt tekemättä semmoista, jota minun olisi pitänyt tehdä?

43. Jos tässä tutkinnossa huomaat tehneesi väärin, moiti itseäsi ankarasti siitä;

44. Ja jos olet mitään hyvää tehnyt, iloitse.

Säkeet 45-47 puhuvat valasta, joka koskee käytännöllisten hyveitten tulosta.

45. Harjoittele kunnollisesti kaikkia näitä asioita; mietiskele niitä hyvin; sinun pitää rakastaa niitä kaikesta sydämestäsi.

46. Ne ne vievät sinut jumalallisen hyveen tielle.

47. Sen vannoo hänen kauttansa, joka on meidän sieluihimme vuodattanut pyhän nelinäisyyden, luonnon lähteen, jonka syy on ikuinen.

Toisella kielellä siis Pythagoras vannoo, että joka koettaa elää hyveellisesti ja puhtaasti, hän vähitellen lähenee jumalallista tietä. Pythagoras vannoo tämän sen jumalallisen elämän kautta, joka on meidän jokaisen sisällä.

Nyt seuraa näiden säkeiden toinen osasto, joka puhuu kontemplatiivisista hyveistä eli mietiskelyn

kautta saavutettavista ominaisuuksista.

Säe 48 koskee jumalain apua.

48. Älä koskaan ryhdy mihinkään työhön käsiksi, ennenkuin olet ensin rukoillut jumalia päättämään mitä sinä aiot aloittaa.

Kristitty voi sanoa „jumalaa”, jollei hän tahdo sanoa „jumalia”. Pythagoras puhui kreikkalaisille.

Säkeet 49-51 puhuvat jumalain ja ihmisten luonnosta ja rakenteesta.

49. Kun olet tottunut tähän menettelyyn,

50. Niin saat tuntea kuolemattomien jumalien ja ihmisten rakenteen,

51. Ja kuinka kauas eri olennot ulottuvat sekä mikä niitä sisältää ja toisiinsa sitoo.

Siis kaikenlaisia salaisuuksia näkymättömässä maailmassa. Säkeet 52-53 puhuvat maailman luonnosta ja mahdollisesta.

52. Myös tulee sinun tietää, että lain mukaan tämän maailman luonto on kaikissa olioissa sama.

Kristitty sanoo: jumala on kaikkialla.

53. Niin että sinun ei tule toivoa sitä, mitä ei sinun sovi toivoa; eikä mikään tässä maailmassa jää sinulta salatuksi.

Säkeet 54-60 puhuvat tietämättömyydestä ja sielun vapaudesta.

54. Sinä saat myös tietää, että ihmiset vetävät päällensä omat onnettomuutensa vapaaehtoisesti ja omasta vapaasta valinnastaan.

55. Onnettomia kuin ovat! Eivät näe eivätkä ymmärrä, että heidän hyvänsä on lähellä heitä.

56. Harvat tietävät millä tavalla päästä onnettomuuksistaan.

57. Sellainen on kohtalo, joka sokaisee ihmiskuntaa ja riistää siltä järjen.

58. Suurten sylinterien tavalla he vierivät edestakaisin lukemattomien kärsimysten raskauttamina.

59. Sillä synnynnäinen kohtalokas taistelu vainoo heitä kaikkialla, viskaton heitä sinne tänne; eivätkä he sitä huomaa.

60. Sen sijasta, että he kutsuvat sitä esille ja panevat sitä liikkeelle, pitäisi heidän sitä välttää alistumalla siihen.

Pythagoras lausuu tässä saman ajatuksen kuin Jeesus sanoessaan: „Älkää vastustako pahaa”.

Säkeet 61-66 puhuvat tiedosta ja vapaudesta.

61. Oi Jupiter, meidän isämme! jos sinä tahtoisit vapauttaa ihmiset kaikesta pahasta, mikä heitä painaa,

62. Niin näytä heille, mitä daimonaa (jumalallista olentoa) he käyttävät.

Tämä on paljon sisältävä rukous, sillä Pythagoras tarkoittaa: jos ihmiset tietäisivät, mikä korkea daimooni, jumalallinen olento, on heidän sisässään, eivät he silloin tekisi pahaa.

63. Mutta ole rohkea; ihmisrotu on jumalallinen.

64. Pyhä luonto paljastaa meille salatuimmat salaisuudet.

65. Jos luonto sinulle salaisuutensa ilmaisee, suoritat sinä helposti kaikki, mitä olen sinulle käskenyt.

66. Ja kun teet sielusi terveeksi, vapautat sen kaikesta pahasta, kaikesta kärsimyksestä.

Säkeet 67-69 puhuvat puhdistuksista.

67. Mutta luovu ruoista, joita me olemme kieltäneet puhdistuksissa ja sielun vapautuksessa.

68. Tee tarkka ero niiden välillä ja tutki kaikkia asioita hyvin.

69. Anna aina sen ymmärryksen, joka tulee ylhäältä ja jonka kädessä ohjasten tulee olla, johdattaa ja ohjata sinua.

Säkeet 70-71 puhuvat lopuksi kontemplatiivisten hyveitten tuloksesta.

70. Ja kun olet riisunut päältäsi kuolevaisen ruumiisi, saavut siinä puhtaimpaan aitheriin.

71. Ja tulet jumalaksi, kuolemattomaksi, häviämättömäksi, ja kuolemalla ei enää ole valtaa sinun ylitsesi.

Ne jotka kristittyinä tahtovat sanoa: hän oli siveyden opettaja, mutta ihminen tarvitsee sellaista, joka ratkaisee kuoleman kysymyksen, sillä kun kuolema tulee, pettää oma siveys ja oma täydellisyys, — unohtavat, että suuret opettajat aina neuvovat ihmistä „olemaan täydellisiä, niinkuin heidän taivaallinen isänsä on täydellinen”, ja sitten lisäävät, aivan niinkuin Pythagoras lisäsi: jos totisesti teette mitä minä teille käsken ja neuvon, niin kuolemalla ei ole valtaa ylitsenne, vaan te saavutatte ikuisen elämän.

XI.

KABBALA, JUUTALAISTEN SALAINEN OPPI.

Kabbalan nimi on varmaan monelle tuttu, vaikkei hän tietäisikään, mitä kabbala oikeastaan on. Sanoja kabbala, kabbalisti, kabbalistinen tavataan kirjallisuudessa ja käytetään jokapäiväisessä elämässä. Kabbala tarkoittaa silloin yleensä jotakin hämärää ja vaikeatajuista ja kabbalisti on ihminen, joka luulee tunkeutuneensa kaikenmoisiin maailman salaisuuksiin, joka kaikenlaisia onnen laskuja osaa tehdä ja yleensä numeroista ymmärtää enemmän kuin muut ihmiset. Mutta eivät varmaan kaikki, jotka tämän nimen ovat kuulleet, tiedä, että kabbala itse asiassa on juutalaisten salaisen opin nimi. Ei edes nykyaikainen juutalainen osaisi sanoa kabbalasta muuta kuin että se on mystillinen, vaikeatajuinen oppi, jota ei nykyaikana enää harrasteta. Yhteen aikaan kyllä, 16:nnella vuosisadalla, oli kabbalistiikka läpitunkenut koko juutalaisuuden, silloin melkein jokainen juutalainen tiesi kabbalasta, puhui siitä ja tutki sitä, mutta nykyaikana juutalaiset ovat kumartaneet tieteelliselle sivistykselle ja jättäneet kabbalan kurioositeetiksi, josta voi puhua historiallisena tosiseikkana, mutta jota ei meidän päivinämme harjoiteta. Kukaties on Puolassa tai Unkarissa vielä juutalaisia, jotka kabbalaa harrastavat ja osaavat unia selittää, ennustaa ja lukea numeroista, minkälainen kohtalo on ihmisellä j. n. e., mutta niille ei tietysti myönnetä mitään tieteellistä arvoa. Kabbala on meidän päivinämme taikauskoa juutalaistenkin silmissä.

Kabbala johtuu hebrealaisesta sanasta *kibl*, joka merkitsee antaa eli jättää tietona, niin että *kabbala* sanatarkasti merkitsee perintötietoa, traditsionia, joka kulkee suusta korvaan salaisena tietona. Jos vuosisadasta vuosisataan historiallisesti tutkitaan, kuinka kauan tätä nimeä on käytetty, huomataan, ettei sitä ole käytetty kauemmin kuin 13 vuosisadasta alkain. Mutta ne ihmiset, jotka esiintyivät kabbalisteina keskiajalla, väittivät, että se salainen oppi, jota he sanoivat kabbalaksi, ei ollut silloin syntynyt, vaan oli hyvin vanha. Meidän päivinämme historioitsijat tutkimuksissaan vaativat ulkonaisia todistuksia, ja tämä on luonnollista, koska koko tietemme perustuu ulkonaisiin tosiseikkoihin. Kun niinmuodoin on koetettu historiallisesti tutkia kabbalaa, mistä se on alkunsa saanut ja mitä se on, on heti jätetty syrjään kabbalistien omat väitteet, että kabbala olisi niin vanha kuin ihmiskunta ja että juutalaiset ovat saaneet sen Moosekselta tai Aabrahamilta tai Aatamilta. Tätä pidetään taikauskona. Historioitsijat tutkivat lähteitään, kirjoja ja kirjoitettuja muistomerkkejä, eivätkä pääse yksimieliseen varmuuteen kabbalan iästä. Kabbalan nimeä käytettiin 13 vuosisadalla, ja tunnettuja kabbalistisia kirjoja ilmestyi Eurooppaan siihen aikaan (ja painettiin tietysti myöhemmin), mutta historioitsijat myöntävät, että vaikka tärkein kabbalistinen kirja *Sefer Jetzirah* ei ole ollut olemassa ennen 13:tta vuosisataa, jolloin se ilmestyi erään rabbiin, *Mooses de Leonin* kirjoittamana, kuitenkin tämä sama Mooses de Leon itse väitti ja muutkin kabbalistit hänen jälkeensä väittivät, ettei hän ollut sitä kirjoittanut, vaan että kirja oli paljon vanhempi. Mooses de Leon oli kirjoittanut muistiin, mitä hän oli saanut tietää toisilta, vaan kabbala oli oikeastaan erään *Simon ben Jokhain* kirjoittama, joka eli jo 150 v. j. Kr. Toisesta kabbalan pääteoksesta historioitsijat ovat enemmän yksimielisiä. Sen nimi on *Zohar* ja siitä puhutaan jo varhemmin. Se on luultavasti, sanovat historioitsijat, syntynyt 9:nnellä vuosisadalla; siltä ajalta on ainakin ensimmäiset tiedot Zoharista. Mutta kuka on *Sefer Jetzirahin* ja Zoharin kirjoittanut? Sitä eivät historioitsijat voi ratkaista. Ei ole luultavaa, että Mooses de Leon kirjoitti *Seferin*. Paljon luultavampaa on, arvelevat tutkijat, varsinkin juutalaiset, että Simeon ben Jokhai on kirjoittanut molemmat teokset.

Olkoon kuinka tahansa sen asian laita; yhdentekevä on, milloin kirjat kirjoitettiin ja kuka näennäisesti toimi tekijänä. Nämä kirjat ovat sitä laatua, että teosofinen tutkija myöntää: *Sefer* ja *Zohar* sisältävät asioita, joita ihmiskunta ainakin salaisissa piireissä pitkin matkaa on tiennyt, sisältävät asioita ja oppeja, joista puhutaan muinaisissa uskonnoissa, hinduismissa, buddhanuskossa, egyptiläisessä ja kaldealaisessa uskonnossa. Nämä kirjat sisältävät samanlaisia oppeja, joten on selvä, että vaikka ne olisivat muistiinpantuja milloin tahansa, ovat ne, niinkuin kabbalistit keskiajalla itse väittivät, kulkeneet salaisena tietona sukupolvesta sukupolveen vihittyjen ihmisten kesken. Keskiajalla muutamat opit tulivat

puolijulkisiksi noiden kahden pääteoksen ja lukuisain kommentaarioiden kautta.

Kabbalistit itse selittivät, kuten sanoin, että kabbala on salainen oppi, joka vihityissä piireissä kulki tietona siitä, mitä todellisuudessa uskonnossa opetettiin, mitä pyhissä kirjoissa sanottiin. Juutalaisilla oli *Pentateukhos* (Mooseksen kirjat), siihen sisältyi heidän *Thoransa*, lakinsa, se oli heidän pyhä uskonnollinen kirjansa. Mutta kabbalistit sanoivat: niitä ei pidä lukea kirjaimellisesti, vaan pitää ymmärtää ne, pitää olla avain, joka avaa pyhien kirjojen salaisuudet, silloin huomaa, ettei niissä ole turhia sanoja, ne ovat kirjoitetut niin, että niillä on syvä, mystillinen merkitys.

Tiedämme, että kristinuskon alkuaikoina oli monta kirkkoisää, jotka vakuuttivat aivan samaa. Origenes sanoi nimenomaan, että jos raamattua ymmärtää kirjaimellisesti, on ymmärtänyt ainoastaan yhden puolen raamatusta, nim. historiallisen puolen, joka ei edes kaikissa kohdissa ole totuudenmukainen. Hän näytti monesta kohdasta ihan suoraan, ettei sellaista ole voinut todellisuudessa tapahtua. Hän koetti todistaa, että raamatulla on kaksi muuta merkitystä, nim. sisäinen eli esoteerinen ja henkinen eli okkultinen merkitys. Näin kristitty kirkkoisä sanoi kristittyjen pyhistä kirjoista, ja niihinhan kuului myös juutalaisten raamattu. Ei ihmettä, että juutalaistenkin kesken kulki salaisena tietona, että pyhiä kirjoja on luettava „ymmärryksellä”. (Vrt. „Jeesus avasi opetuslasten silmät ymmärtämään kirjoituksia”). Ja kun pyhiä kirjoja ymmärryksellä luetaan, löytyy niistä järjen ja hengen kanssa yhtäpitäviä totuuksia. Kabbala, vaikka onkin tullut merkitsemään jokapäiväisessä kielessä järjetöntä, sofistista, salaperäistä, on todellisuudessa uskonnon järjellistä ymmärtämistä.

Mitä nyt kabbala opettaa? Mitä noissa kahdessa pääteoksessa Sefer Jetzirahissa ja Zoharissa opetetaan? Opetetaanko niissä uskontojen salaista viisautta, sitä, jota meidän päivinämmä sanomme teosofiaksi? Opetetaan. Emme pety teosofisessa odotuksessamme.

Kabbalassa on kyllä paljon aineksia, jotka kuuluvat n. s. seremonialliseen magiaan, ennustamisyrityksiä, loitsukeinoja j. n. e., mutta niistä asioista on turhaa puhua. Historioitsijat luulevat kyllä velvollisuudekseen nimittää niitä taikauskoina; mutta väärin ja ainakin epäviisasta on sivullisen arvostella asioita, joita ei ole itse harjoittanut tai kokenut. Mekin tahdomme tässä syrjäyttää koko maagillisen puolen kabbalasta. Tahdomme ainoastaan luoda silmäyksen kabbalan filosofiaan, sen esoteerisiin oppeihin jumalasta, maailmasta ja ihmisestä tullaksemme vakuutetuiksi siitä, että kabbalakin on aikojen salaisen viisauden ilmaus. Kabbalan kahdesta pääteoksesta toinen — Sefer Jetzirah — puhuu maailman luomisesta, toinen — Zohar — taas ihmisestä. Samalla tavalla mad. Blavatsky jakoi Salaisen Opin kahteen osaan, toiseen, joka puhuu maailman synnystä, toiseen, joka puhuu ihmisen luomisesta.

Mitä nyt Sefer Jetzirah opettaa jumalasta ja maailmasta ja luomisesta? Heti alussa se nostaa meidät puhtaaseen, korkeaan ja läpeensä rauhalliseen filosofiseen ilmapiiiriin, paljastaen meille ensimmäisenä sen suuren totuuden, että jumalasta ei voi kiistellä, sillä jumalasta ei voi mitään sanoa eikä mitään tietää. Kuinka voisi mitään tietää siitä, joka ei ole ainoastaan kaiken tiedon mutta myös jokaisen tietäjän takana? *En Sof* on se kabbalistinen suuri salaisuus, joka on kaiken takana. Jos minä sanon tietäväni jotain *En Sofista* itsestään, niin juuri se minä, joka sanoo tietävänsä, on *En Sofista* lähtenyt sekin; kuinka minä siis voisin tuntea sitä, jonka ulkopuolelle en pääse? Ei, jumala on aina kaiken takana, on ikuisesti paljastamaton salaisuus. Kun uskonnoissa, esim. juutalaisessa, puhutaan Jehovahista, Adonaista, Herrasta, joka on juutalaisen kansan valinnut ja joka on „ainoa jumala”, niinkuin sanotaan, täytyy ymmärtää, että tässä on puhe eksoteerisesta Jumalasta, — ei salaisesta jumaluudesta, vaan erityisestä jumalan ilmennyksestä. Samoin kuin „Salainen Oppi” Sefer Jetzirah asian valaistukseksi käyttää numerolukuja. *En Sof* on piiri eli nolla, joka ei ole olemassa vaikka se on, mutta maailman syntyessä ilmestyy piste, joka on yhtä nollan kanssa. Nollapiste on ilmenneen olemassaolon alkusyy. Sen liikunnan kautta syntyy koko maailma. Ensin muodostuu viiva eli ykkönen, sitten risti eli kakkonen, joka on toinen ilmennys, sitten kolmonen, nelonen ja vähitellen kaikki luvut. Tämä on kuvakieltä samansuuntaista kuin Pythagoraan käyttämä ja sillä tahdotaan näyttää, kuinka kaikki syntyy äärettömästä *En Sofista* ilman ulkonaista luoja. Kabbala kieltää „luomisen” ja väittää, että se, jota sanomme luomiseksi, on emanatsioonista, ulosvuotamista jumalallisesta salaisuudesta, neitsyeellistä

syntymistä sisäisen elämän ja liikunnon kautta (*zimzum*). Kieltäkö kabbala siis itsetietoisien, niin sanoaksemme persoonallisen jumalan? Ei. Jumala on En Sofin, äärettömyyden ensimmäinen ilmennys. Se ei ole elämänvoima minkäänlaisessa itsetajuttomassa merkityksessä, kaukana siitä, vaan puhdas järki, suurin itsetajunta maailmankaikkeudessa. Sefer Jetzirah puhuu siitä jumalallisena kolminaisuutena. Tämä jumalallinen kolminaisuus on itse asiassa kiintoisa. Tapaamme sen jokaisessa uskonnossa. Kuinka se on ymmärrettävää? Kabbalassa se esitetään tavalla, jota järkemme voi käsittää. Kolminaisuus on suhde subjektin ja objektin välillä, tajuavan ja tajutun välillä. En Sofista valunut kolminaisuus on tajunta, joka katselee itseään. Se on ensimmäinen suuri minä, joka herää ja sanoo: minä, ja sitten katselee itseään: minä olen tämä, ja samalla lisää: minä en ole se. Koko maailmankaikkeuden prosessi, koko luomisprosessi on vain sitä, että jumalallinen tajunta luo kuvan itsestään, koettaa itseään katsella ja itseään tajuta, ja jos ajattelempa, että jumala ikuisesti luo kuvan itsestään ja ikuisesti samalla on kaiken yläpuolella, on se aina epätäydellinen kuva hänestä, niin että hän ikuisesti lisää: tämä ei minua tyhjennä, tämä ei ole minä. Viimeinen lause on silloin maailman ilmennyt kolminaisuus. Siinä on subjekti, minä, predikaatti, en ole, ja objekti, tämä. Jumala on tajunta, joka itseään katselee, mutta samalla hävittää oman kuvansa. Tämän korkeammalle ei ole yksikään filosofia kohonnut, ei yksikään uskonto ole tämän syvemmälle tunkeutunut jumalalliseen salaisuuteen. Tämä on hindulainen oppi, se on myös kabbalan. Brahmaa luo kuvan itsestään, Vishnu sitä katselee, Shiva sen hävittää. Kabbalassa kolminaisuuden kolme jumalpersonaa nimitetään nimillä *Kether*, kruunu, *Khokhmah*, viisaus, ja *Binah*, järki.

Kolminaisuudesta virtaa sitten, sanotaan Sefer Jetzirahissa, seitsemän korkeata voimaa eli seitsemän korkeata olentoa (kristinuskon seitsemän pääenkeliä). Niiden nimet kabbalassa ovat *Gedullah*, suuruus, *Geburah*, voima, *Tifereth*, ihannuus, *Nezah*, vahvuus, *Hood*, loisto, *Jesood*, perusta ja *Malkuth*, valtakunta. Yhdessä kolminaisuuden kanssa nämä seitsemän muodostavat kymmenluvun, ja kaikkia kymmentä sanotaan kabbalassa tuolla kuuluisalla yhteisnimityksellä *Sefiroth*. Sana *Sefiroth* on sukua sanalle *safir*, piiri, mutta siitä myös on tullut yleiseurooppalainen sana, joka merkitsee numero (esim. ranskankielellä *chiffre*, ruotsiksi *siffra*).

Kymmenen sefirothia muodostaa kabbalan mukaan ensimmäisen, korkeimman maailman: *Azilah*. Tämä vierittää itsestään toisen, jota sanotaan „luomisen maailmaksi” eli *Beriah*. Tämä taas emanoi kolmannen eli „muodostamisen maailman”, *Jezirah*. Vihdoin syntyy meidän aineellinen maailmamme eli *Asijjah*. Alempi maailma on aina ylemmän *Kelippah* eli kannattaja, käyttöväline, ja me ymmärrämme, että kabbala tässä puhuu samoista asioista, joita me teosofiassa nimitämme tasoiksi. Vastaavaisuuksia ei myöskään ole vaikea löytää. Asiantuntijoiden huviksi tahdon mainita, kuinka ne mielestäni suhtautuvat tasoihin. *Azilah* vastaa nähtävästi kahta korkeinta teosofista tasoa: aadi ja anupaadaka. *Beriah* vastaa nirvaanaa, buddhitasoa ja korkeampaa älymaailmaa, koska siinä ovat perustyytit ja ideat. *Jezirah* on teosofisessa jaotuksessa alempi älymaailma, manas ja kaamamaailma; enkelit ja ihmissielut vaeltavat tässä maailmassa. *Asijjah* on fyysillinen maailma, ja kabbala opettaa samoin kuin nykyinen salatiiede, että fyysillisen maailman sisällä on siihen kuuluva hienompi eetterimaailma.

Kabbalan *zimzum* eli emanatsionioppi on tosiaan ainoa tieteellisesti ja filosofisesti pätevä maailmansyntyyoppi sille, joka ei tahdo upota materialismin suohon. Siihen kuuluva kehitysoppi ei myöskään ole kabbalalle vieras. Monta vuosisataa ennen Darwinia puhuu Sefer Jetzirah kehityksestä. Erehdytään suuresti, jos arvellaan, että Darwin on ensimmäisenä esittänyt kehitysopin. Vanhat uskonnot ovat puhuneet siitä esoteerisissa opeissaan. Buddha on siitä puhunut, ja kabbalassa on, kuten sanottu, selviä sanoja. „Elämän henki nukkuu kivessä, uinuu kasvissa, näkee unta eläimessä ja herää ihmisessä”, sanoo vanha kabbalistinen aksioomi ja kuvaa täten selvästi evolutionsin eli kehityksen periaatetta.

Kabbalan toinen pääteos on *Zohar*. *Zohar* merkitsee „loisto”. Se puhuu ihmisestä, hänen kehityksestään ja tulevaisuudestaan. Pari kohtaa siitä tahdon tässä kosketella.

Zohar opettaa ensinnäkin jälleensyntymistä. Sitä mainitaan *Zoharissa* nimellä *Gilgul*, sielun palaaminen maan päälle. Muuan kabbalisti, *Manasse ben Israel* (1604-1657) on *Zohariin* nojautuen selvin sanoin puhunut

jälleensyntymisestä ja selvittänyt kysymystä. Hän selittää, että gilgul on välttämätön edellytys, jos tahdomme ymmärtää elämää. Sillä elämässä, hän sanoo, on paljon, jonka syytä emme näe. Vaikka esim. kärsimys usein silminnähävästi seuraa edelläkäyvistä pahasta tai tietämättömyydestä, on kuitenkin äärettömän paljon kärsimystä, jonka syy on tuntematon. Mistä tämä kärsimys aiheutuu, mistä se on ikäänkuin rangaistusta? Jos kerran uskomme jumalaan, s. o. järkeen ja oikeuteen maailmassa, silloin meidän tulee osata selittää itsellemme, miksi on kärsimystä maailmassa ei ainoastaan silloin, kun huomaamme, että se todella on seurausta jostakin pahasta teosta, vaan muutenkin. Ja jälleensyntymisoppi tarjoaa tämän selityksen. Manasse ben Israel lausuu sitten muutamia omia ajatuksiaan — tähän tapaan: me huomaamme elämässä, että ylipäänsä hyville ihmisille käy huonosti ja pahoille käy hyvin. Hyvät eivät menesty ollenkaan niin hyvin kuin pahat ihmiset. Toiseksi huomaamme, että syntyy tänne ihmisiä, jotka aivan syntymästään ovat heikkoja, sairaita, jopa rampoja, epäsikiöitä. Kolmanneksi huomaamme, että tässä elämässä kuolee paljon ihmisiä lapsina, jopa aivan pieninä; ennenkuin ovat ehtineet tehdä mitään pahaa, kuolema tulee ja korjaa heidät. Miksikä eivät he ole saaneet elää, jos elämä itsessään on hyvää? Näihin kysymyksiin ei voi vastata muulla tavalla kuin jälleensyntymisaatteen kannalta. Kun uskoo jälleensyntymiseen, ymmärtää näitä asioita, sillä hyville käy huonosti, sentähden että he ovat niin ansainneet. He ovat ennen niin menettelleet, että heillä on tuo huono onni rangaistuksena, seurauksena menneisyydestä, ja kun he nyt itse koettavat pysyä hyvinä ja puhtaina, valmistavat he itselleen hyviä mahdollisuuksia ja oloja seuraavissa ruumistuksissa. Pahat taas, joille nyt käy hyvin, ovat ansainneet tuota hyvää, mutta ollessaan pahoja valmistavat he itselleen kärsimyksiä seuraavissa ruumistuksissa. Ja kun lapsi kuolee pienenä, johtuu tämä siitä, että hän ennen on tehnyt niin paljon pahaa, että hänen nyt täytyy liian aikaisin jättää ruumiinsa ja syntyä uudestaan, sillä syntyminen tänne on vaivaloista, se on hänelle rangaistus. Manasse ben Israel puhuu koruttomasti ja yksinkertaisesti, mutta hänen väitteensä pitävät paikkansa, teosofisten tutkimusten kannalta, joskin meidän päivinämme voimme tyhjentävämminkin ja toisella tavalla selittää asioita. Tästä esimerkistä näemme yhtäkaikki, että jälleensyntyminen on ollut tiettyä juutalaisten kesken salaisena oppina, vaikkeivat he ole puhuneet siitä julkisesti.

Toinen Zoharin oppi on vielä huomattavampi, oppi jokaisen ihmisen pelastuksesta ja täydelliseksi tulemisesta. Ei ole kadotusta. Ihminen syntyy uudestaan ja uudestaan, kunnes hän lopulta tulee täydelliseksi. Synti, sanotaan Zoharissa, ei ole mikään positiivinen käsite, ei ole hyvä sana, että ihminen synnin takia kärsii rangaistusta, sillä pahaa, syntiä ei oikeastaan ole olemassa. Kärsimys ei ole käsitettävä rangaistuksena. Ihmissielu syntyy maan päälle kokeakseen ja tullakseen täydelliseksi, eikä kärsimys ole rangaistusta, vaan seurausta hänen pahoista teoistaan. Jokainen ihminen saavuttaa kerran täydellisyyden. Ainoa todellinen synti kabbalan mukaan on siinä, että ihminen ei pyri kaikella voimallaan täydellisyyttä kohti. Ja jokainen ihminen tuntee olevansa syntinen tässä suhteessa. Jokaisen ihmisen täytyy tunnustaa itselleen, että hän henkisesti on ainakin jonkun verran laiska ja välinpitämätön. Zohar sanoo: kaikki ihmiset ovat kerran yhtäikaa luodut eli emanoineet jumalasta ja heidän alkuperäinen kotinsa sieluina on luomisen maailmassa, sieltä he syntyvät maan päälle tullakseen täydellisiksi. Heidän ensimmäinen ruumistuksensa oli kuitenkin aivan kuin lankeemus. Kaikki sielut olivat yhdessä ja tunsivat uteliaisuutta: meidän pitää mennä alas maailmaan kokemaan ja näkemään, minkälainen elämä on. Omasta tahdostaan ihmiset haluavat ruumistua maan päälle. Tämä on „alkuperäinen synti Aatamissa”, mutta se ei ole paha, se on kaiken kehityksen edellytys. Zohar ottaa myös puheeksi tuon aran kysymyksen välttämättömyydestä ja vapaasta tahdosta, jota ei kukaan uskalla ratkaista, mutta joka aina panee ihmiset ajattelemaan. Se ratkaisee tämän asian samalla tavalla kuin nykyinen teosofinen maailmankatsomus. Zohar kysyy: kun ihmiset tällä tavalla syntyvät uudestaan ja uudestaan, lopulta tullakseen täydellisiksi, eikö silloin vallitse välttämättömyys elämässä? Jos ihmisen täytyy tulla täydelliseksi, missä on hänen vapautensa? Ja Zohar vastaa: ihminen on vapaa joka hetki, hän ei ole välttämättömyyden orja, vaan vapaa sen kautta, että hän on jumalasta syntynyt. Jumalallinen olento, joka aina voi tulla paremmaksi, aina nousta, aina itseänsä muuttaa. On kyllä totta, että ihminen on tulos pitkästä kehityksestä, mutta hän ei ole yksistään sitä. Tässä on ero spiritualistein ja materialistein välillä. Materialistit arvelevat: ihminen on yksinomaan tulos siitä, mitä hänen esi-isänsä ovat saaneet aikaan; ja jos he samalla uskovat jälleensyntymiseen, sanovat he: ihminen on tulos siitä, mitä hän on kokenut entisissä ruumistuksissaan, ei hän voi edetä sen edemmäksi kuin hänen menneisyytensä sallii. Mutta Zohar sanoo: materialistein johtopäätös on väärä, sillä kun näin arvellaan, unohdetaan suuri tärkeä

totuus, että ihminen ei ole ainoastaan menneisyytensä tulosta, ei ainoastaan sitä, miksikä hän on muodostunut pitkän kehityksensä kautta, vaan hän on joka hetki myös jumalallinen olento, ja se on hänen vapautensa, sillä hän voi aina vedota omaan jumalallisuuteensa, aina mennä sisään omaan itseensä, aina kääntyä oman jumalansa puoleen. Hänen menneisyytensä sitoo häntä, kahlehtii häntä, mutta hän voi kahleista vapautua, hän ei itse ole se huonous, se vaikeus, johon hän on kiedottu. Hän itse on jumalallinen olento ja voi tehdä jumalallisia päätöksiä. Kun hän sanoo itselleen: minä tahdon nousta, minä tahdon jättää pahan, minä tahdon pyrkiä jumalan luo, silloin hän voikin, ja muuta mahtia, voimaa ja valtaa ei ole kuin jumala ihmisen sisällä. Ei auta muuhun uskominen, ei auta häntä, jos hän odottaa apua jumalilta tai korkeilta olennoilta; ainoa, joka voi häntä auttaa, on jumala hänen sisässään. Näin Zohar opettaa, ja tämä on kaiken salaisen tiedon ikuinen sisällys. Se on aikojen viisauden oppi. Ihminen vaeltaa pimeydessä ja kahleissa, niinkauan kuin hän ei huomaa, että hänen sisässään on maailmanvoima.

Yksi kabbalisti on erityisesti mieltäkiinnittävä meille, *Isak Lurja*, joka eli 16:nnella vuosisadalla (1534-1572). Hän sai aikaan, että kaikki filosofit ja monet kristityt alkoivat tutkia kabbalaa. Hän oli merkillinen mies, hän opetti aivan samalla tavalla kuin meidän päiviemme salatieteilijät ja teosofit, että ihminen voi mietiskelyllä vapauttaa itsensä omasta ruumiistaan ja siten päästä jumalansa tuntoon. Mietiskely ei tällöin merkitse mielikuvitusta eikä tarkoita filosofista spekulatsionia, ei loogillisten johtopäätösten tekemistä. Filosofinen spekulatsioni on hyvä sinään, mutta se ei vielä ole meditatsionia, joka vie ihmisen jumalan tuntoon. Tämä meditatsioni on suurta sielullista keskitystä ja ponnistusta. Ihminen tahtoo sielunsa koko voimalla tunkea läpi Jumalan ja maailman salaisuudet ja oppia tuntemaan itsensä. Tällä sisäisellä mietiskelyllä ei saavuteta mitään yhdessä päivässä, kuukaudessa tai vuodessa, vaan siinä saa ponnistaa monta kuukautta ja monta vuotta yhtäpäätä, ennenkuin ihminen murtaa aineen kahleet, voittaa oman fyysillisen ruumiinsa ja vapautuu siitä. Näin opetti Lurja ja sai paljon ihastuneita opetuslapsia, jotka koettivat noudattaa hänen neuvojaan ja joista monet pääsivät pitkälle . . .

Onko meillä oikeutta teosofeina sanoa, että kabbala, s. o. juutalaisten salainen tieto, olisi järjetöntä mystisismää? Ei, me olemme nähneet, että sekin todistaa kaikkein aikain ikuisesta viisaudesta, ja me ymmärrämme, että kabbala historioitsijoista huolimatta on täytynyt olla juutalaisilla salaisena oppina.

XII.

BUDDHA, BUDDHANUSKO JA BUDDHALAISET.

Muuan englantilainen upseeri on sanonut: sotamiehellä täytyy olla jumala, joka aina on hänen puolellaan, joka vihaa niitä, joita sotamies on käsketty vihaamaan ja joita vastaan hän taistelee, jumala, joka aina hyväksyy niitä ja on niiden puolella, joiden puolella sotamies on. Mutta sellainen uskonto, jonka jumala aina vain on oikeuden puolella, jonka jumala kieltää kaiken tappamisen mistä verukkeesta tahansa, sellainen uskonto ei kelpaa sotamiehelle.

Tämä englantilaisen upseerin arvostelu on yhtä sisältörikas kuin avomielinen. Hän oli lausunut sen ajatellessaan Buddhan opettamaa uskontoa, josta todella voidaan sanoa: buddhanoppi on sellainen ettei se kelpaa sotamiehelle. Buddhalaiset eivät koskaan ole vuodattaneet tippaakaan verta uskontonsa puolesta, se on ainoa uskonto maailmassa, jonka kädet ovat puhtaat verestä. Buddhanuskon jumala on ehdoton oikeus, ehdoton totuus, ehdoton tieto, ja sentähden buddhalainen ei koskaan voi olla fanaatikko (uskonkiihkoinen), ei koskaan dogmaatikko (opinkiihkoinen). Buddhalainen onkin tunnettu uskonnollisesta suvaitsevaisuudestaan. Hän jättää kaikki ihmiset rauhaan, jokainen saa uskoa omalla tavallaan. Nämä ovat kaksi merkillistä ja huomattavaa piirrettä buddhanuskossa, niitä opetetaan siinä selvemmin kuin missään muussa uskonnossa maan päällä, ja, mikä on kumma, niitä on todella noudatettu. Buddhalainen noudattaakin niitä selvästi syystä: hän ei olisi muuten buddhalainen.

Kun eurooppalaiset matkustajat käyvät itämailla buddhalaisissa maissa, esim. Japanissa ja Kiinassa, joissa buddhanusko on yhtenä uskontona, tai Ceylonissa ja Birmassa, jotka ovat kokonaan buddhalaisia, niin he yksimielisesti todistavat, että buddhalaiset siinä suhteessa eroavat toisista kansoista, että he kaikki ovat erinomaisen lempeitä ja hiljaisia ihmisiä. Tämä on yleinen piirre buddhalaisilla. Tietysti tavalliset eurooppalaiset lisäävät: buddhalaiset ovat liian vähän toimeliaita, liian paljon haaveksijoita voidakseen luoda mitään todellista kulttuuria, ja yleinen käsitys Euroopassa on, että buddhanusko on pessimismiiä, elämäninnon puutetta. Sentähden eurooppalaiset eivät ole voineet täysin käsittää buddhalaisia. Vasta sellainen ihminen, jolla ei ole ennakkoluuloja uskontojen suhteen, vaan joka osaa katsoa kaikkia uskontoja samanlaisella rakkaudella ja myötätunnolla, vasta sellainen voi todella tutkia buddhalaisia ja ymmärtää heitä.

Teosofisessa Seurassa on eteviäkin kristityitä jäseniä, jotka ovat tutkineet buddhalaisten elämää ja uskontoa. Teosofisen Seuran ensimmäinen presidentti, eversti Olcot, joka asui Indiassa, teki paljon työtä buddhalaisten kesken, kirjoitti muun muassa *Buddhalaisen Katkismuksen*, jota käytetään buddhalaisissa kouluissa. Tämä löytyy suomennettuna ja on parhaimpia, oikeimpia ja tieteellisesti pätevimpiä esityksiä, mitä on olemassa buddhanuskosta. Myös toinen T. S:n jäsen, Mr. C. W. Leadbeater on monta vuotta asunut Ceylonissa, ollut opettajana buddhalaisissa kouluissa ja kertonut vaikutelmiaan buddhalaisista. Hän sanoo, että on erityisen vaikeata selittää buddhalaista uskonnollisuutta, sitä ilmapiiriä, joka vallitsee buddhalaisten kesken, sillä meillä ei ole mitään sellaista täällä länsimailla. Täytyy itse matkustaa sinne ja asua heidän keskuudessaan, jotta voisi käsittää heitä. Heillä on uskonnollisuus syvällä sielussaan, se täyttää heidän koko elämänsä, mutta meidän on vaikea ymmärtää, että uskontoa olisi kansalla, joka ei usko personalliseen jumalaan, joka kaikkea ohjaa, — mitä uskontoa voi olla sellaisella kansalla? kysymme täällä Euroopassa. Sentähden täytyy elää heidän keskellään voidakseen tajuta, että heitä elähyttää mitä syvin uskonnollinen henki. Itämaat yleensä ovat huomattavat uskonnollisesta ilmapiiristään. Täällä länsimailla on afäärihenki vallalla, itämailla vallitsee mietiskelyn, viisauden henki.

Buddhalaisten uskontunnustus on, kuten tiedämme, äärettömän yksinkertainen. On olemassa pieni lause, jonka buddhalainen toistaa mielessään joka päivä. Tämä lause kuuluu:

Buddham saranam gattshaami
Dharmam saranam gattshaami
Sangham saranam gattshaami

Tätä uskontunnustusta sanotaan *tisaranda*ksi („kolme opasta”) ja merkitsee, kun se oikein käännetään: „minä otan Buddhan oppaakseni, minä otan Buddhan opin oppaakseni, minä otan buddhalaisen (munkki-) veljeskunnan oppaakseni”. Kun buddhalainen tulee siihen ikään, että hän voi tehdä oman uskontunnustuksensa seurakunnan edessä, hän ensimmäisen kerran lausuu tämän tisaranan julki. Sitten hän aina temppelissä toistaa julkisesti uskontunnustuksensa, johon myös kuuluu n. k. *pantsbasiila* eli *pansiili*, s. o. viisi käskyä. Nämä käskyt eivät ole laaditut Mooseksen käskyjen tapaan, vaan lupauksen muotoon. Ne kuuluvat suomennettuina: Ensimmäinen käsky: „minä lupaan noudattaa käskyä olla tappamatta yhtään elävää olentoa”. Toinen käsky: „minä lupaan noudattaa käskyä olla ottamatta mitään, joka ei minulle kuulu”. Kolmas käsky: „minä lupaan noudattaa käskyä olla harjoittamatta laitonta sukupuoliyhteyttä”. Neljäs käsky: „minä lupaan noudattaa käskyä kavahtaa valhetta ja kavaluutta”. Viides käsky: „minä lupaan noudattaa käskyä olla käyttämättä päihdyttäviä juomia”. Todellinen buddhalainen on se, joka näitä käskyjä noudattaa. Siinä on selvä tunnusmerkki, kuka ihminen on buddhalainen, kuka ei. Buddhalainen on se, joka ottaa Buddhan, opin ja veljistön oppaakseen ja elämässä toteuttaa viisi käskyä eli lupasta. Se on buddhalainen. Ei kysytä mitään hänen uskostaan muuten. Tavallisesti buddhalaisia erotetaan kahteen „kirkkokuntaan”, eteläiseen ja pohjoiseen. Eteläisen kirkon jäsenet Ceylonissa ja Birmassa ovat enemmän materialistisia, pohjoisen kirkon jäsenet Tšibetissä ja Kiinassa taas enemmän spiritualistisia. Tšibetiläisiä buddhistejä voisi verrata katolilaisiin, Ceylonilaisia taas protestantteihin; pohjoinen kirkko on näet kehittänyt yllällisen ja juhlamenoista rikkaan jumalanpalvelusmuodon ja sen oppi on mitä monimutkaisinta metafysiikkaa. Eteläinen kirkko on yksinkertainen sekä oppissaan että tavoissaan.

Buddhalaisissa maissa ei käytetä väkijuomia. Eurooppalaiset ovat tuoneet sinne päihdytysjuomia ja saaneet monet lankeemaan, mutta Ceylonissa on (etenkin Teosofisen Seuran toimesta) syntynyt suuri liike päihdytysjuomia vastaan, niin ettei nyt käytetä niitä läheskään niin paljon kuin 10 vuotta sitten. Buddhalaiset eivät tee paljon rikoksia, itse asiassa hyvin vähän verrattuna siihen, mitä eurooppalaiset tekevät. Tämä kaikki johtuu siitä, että heillä on uskontona ankara siveysoppi.

Heillä ei ole mitään papistoa. Ei kukaan buddhalainen ymmärtäisi sellaista papistoa kuin esim. katolisen kirkon, jossa pappi on välittäjänä jumalan ja ihmisten välillä. Buddhalaisilla on vain *sangha*’nsa, munkkiveljeskuntansa, joukko ihmisiä, jotka kaikessa yrittävät kulkea Buddhan jälessä, elävät aviottomuudessa ja pyrkivät eteenpäin „jalolla kahdeksankertaisella tiellä” eli pyhyiden tiellä, niinkuin me sanoisimme. Birmassa tämä munkkikunta on niin järjestetty, että kuka ihminen tahansa — ja sitä tekee miltei jokainen nuorukainen — liittyy siihen joksikin ajaksi, vuodeksi, pariksi eikä suinkaan ole pakotettu jäämään elinajaksi. Ja kaikki kunnioittavat sitä nuorta miestä, joka liittyy. Hän tahtoo koettaa, voiko hän elää ehdottoman itsensäkieltävää elämää. Jos hän huomaa, ettei voi, vaan että maailma vetää häntä pyörteeseensä, niin hän luopuu, tunnustaen: minä en voi nyt, minä menen ulos maailmaan taas. Mutta hän on kuitenkin koettanut ja kaikki kunnioittavat häntä tämän takia.

Täällä länsimaissa ei ole ollenkaan näin laita ja täällä nauretaan sille, joka tahtois koettaa „elää pyhää elämää”, täällä yleinen mielipide pitää sellaista suorastaan hulluna. Itämailla on toisin, siellä kunnioitetaan ihmistä, joka koettaa olla enemmän kuin itsekäs eläin. Kuinka ylevä käsitys buddhalaisilla on henkisestä elämästä, näkyy siitäkin, että munkkikunnalla ei ole mitään omaisuutta. Munkiksi tuleminen merkitsee, että luopuu maallisesta tavarasta. *Bhikkhū*lla (kerjäläismunkilla) ei ole mitään muuta kuin vaatteet ja astia, johon hän kerjää ruokaa. Sateisena vuodenaikana heitä asuu monta yhdessä luostarintapaisissa temppeleissä, mutta kauniina vuodenaikana he kulkevat ympäri ja saarnaavat. On heillä toisiakin pyhiä tehtäviä, jotka vastaavat meidän pappiemme toimia. Ne tehtävät ovat kuitenkin sitä laatua, että voimme ymmärtää niiden sisältöä ja tarkoitusta. Niihin kuuluu etupäässä ja melkein yksinomaan n. s. siunauksen laulaminen. Kun joku ihminen perheessä sairastuu ja kuolema lähestyy, silloin kutsutaan veljeskunnan jäseniä hänen

vuoteensa ääreen. Siellä he seisovat ja laulavat *mantr*oja, pyhiä säkeitä, ja heidän sydämessään elää halu auttaa sairasta. Jos sairaus on sitä laatua, että siitä voi parantua, niin he kaikista sydäimestä toivovat parantumista, mutta jollei, niin he toivovat hänelle mitä suurinta onnea kuoleman jälkeen. Eivät he usko jumalaan, jonka päätöksiä voisi muuttaa, vaan siihen, että ihmisellä on voima auttaa, ja sentähden he laulavat ja koettavat auttaa. Tämä on yksi heidän tehtävistään. Toinen on suurten yhteisten juhlien pitäminen. Useat munkit yhdessä asettuvat määräpaikkaan joksikin viikoksi ja istuvat yhtämittaa yhdessä laulamassa pyhiä *mantr*oja. Tämä kuuluu olevan erittäin vaikuttavaa, vaikka se ensin oudoksuttaa muukalaista, joka sattuu juhlaan eikä mitään ymmärrä. Hän näkee paikan, jossa on pilareita ja katto, mutta ei mitään seinää. Katoksen alla, aitauksen sisällä istuu joukko munkkeja keltaisissa vaipoissa, keskellään pieni kohoike eli alttari, jossa on Buddhan kuva tai kukkia. Munkit istuvat ja laulavat, tai jos on kansaa paljon ympärillä, joku heistä puhuu, lukee ääneen kappaleen buddhalaisista pyhistä kirjoista ja selittää tekstiä. Tämä on yksinkertaista, mutta kaunista.

Buddhalaisia temppeleitä, *dagoobeja* on kaikkialla. Ne ovat aivan yksinkertaisia pilareilla lepääviä katoksia, ja jokaisessa dagoobassa on Buddhan kuva. Tavallinen jumalanpalvelus — jos tahtoisimme sitä nimeä käyttää — on, että buddhalainen maallikko, toinen kerran päivässä, toinen harvemmin, laskee kukkia Buddhan kuvan eteen, aivan niinkuin me täällä laskemme kukkia Runebergin tai Lönnrotin patsaalle. Leadbeater kertoo, että hän vartavasten usein kysyi buddhalaisilta: „miksi tulette näin kukittamaan Buddhan patsasta? Palvotteko häntä?” Silloin singalilainen buddhalainen katsoi pitkään Mr. Leadbeateriä. „Kuinka hän, joka astui nirvaanaan 2500 vuotta sitten, voisi olla siitä mielissään, että minä tuon kukkia hänen patsaansa eteen?” — „No minkätähden sitten niin teette?” — „Enkö sitä tekisi? minä tunnen mitä suurinta kunnioitusta hänen muistoansa kohtaan, minä kunnioitan häntä sentähden, että hän on näyttänyt minulle pelastuksen tien.”

Buddhaa ei koskaan ole jumaloitu, ainakaan eteläisessä kirkossa. Hän ei ole jumala, vaan ihminen, mutta ihminen, joka on noussut niin lähelle jumalan täydellisyyttä kuin ihminen nousta voi. Hänen persoonassaan esiintyy meidän nykyisen ihmiskuntamme ehkä ihanin ja kehittynein kukka järjen kannalta katsoen. Minä en ainakaan tiedä mitään uskontoa, mitään järjestelmää, joka vetäisi vertoja buddhanopille tyyneydessä ja kirkkaudessa. Buddha on osannut näyttää, mitä me voimme uskoa ja mitä meidän täytyy uskoa, sellaisella kannalla kuin olemme järjen kehityksessä. Myöhemmin on esim. Kristus voinut tuoda lisää sellaista, joka viittaa ihmiskunnan tulevaisuuteen, mutta jos tahdomme olla nykyisen ihmisen, ajattelevan ja järkevän ihmisen kannalla, täytyy meidän lopulta tulla pitämään buddhalaisuutta kaikkein tyydyttävimpänä tässä suhteessa.

Buddhista, samoinkuin muistakin suurista uskonnonperustajista, on joskus lausuttu arvelu, ettei häntä olekaan ollut, mutta semmoinen luulo on tieteellisesti todistettu vääräksi, koska on löydetty suoranaisia muistomerkkejä vanhoilta ajoilta, esim. buddhalaisen kuninkaan Asookan pystyttämiä pilareita ja muistopatsaita; onpa löydetty sellainen patsas paikalta, jossa on arveltu Buddhan syntyneen. Patsaassa seisoo suoraan: „tässä on tuo Siunattu syntynyt”. Tämän kaikki tiedemiehet tunnustavat, niin ettei ole minkäänlaista epäilyä siitä, että Buddha on ollut olemassa.

Buddhalaiset kirjat kertovat kauniisti ja suurenmoisesti Buddhan syntymästä ja elämästä. Samalla tavalla kuin kerrotaan kaikista suurista ihmiskunnan mestareista, niin Buddhastakin kerrotaan, että hän syntyi neitseestä. Tähän ei historialliselta kannalta voi panna muuta merkitystä kuin että se on luonnollisella tavalla aiheutunut legenda, jolla on syvempi merkitys, mutta ei kirjaimellinen.

Historiallista on, että Buddha syntyi ruhtinaallisessa perheessä, vaikkei hänen isänsä olisikaan ollut niin mahtava kuningas, kuin ennen on luultu. Hän syntyi v. 623 e. Kr. Indian pohjoisosassa Kapilavastun kaupungissa. On olemassa kertomus siitä, kuinka isä antoi astrologin lukea tähdistä, mitä lapsesta voisi tulla, ja kuinka pyhä brahmiini tuli Buddhalapsen luo aivan kuin Simeon Jeesuslapsen luo ja sanoi: „nyt minä voin kuolla rauhassa, sillä minä olen nähnyt sen syntyvän, joka on ihmisille neuvova pelastuksen tien”. Varmaa on, että Buddha pienestä pitäen ilmaisi erinomaista henkistä ja sielullista lahjakkuutta. Hän sai

oppia niin paljon kuin silloin oli oppia tarjolla, ja oppi kaikki aivankuin se olisi ollut leikkiä. Hän kasvoi ihmeellisen kauniiksi nuorukaiseksi sielunsa ja henkensä puolesta, ja koska oli ennustettu, että hän tulisi suureksi, joko maallisesti tai henkisesti, niin isänsä, jolla oli maallinen kunnianhimo, tahtoi estää häntä tulemasta henkisesti suureksi, toisin sanoen vaeltavaksi saarnaajaksi. Hän tahtoi, että pojastaan tulisi kuuluisa ja mahtava kuningas. Sentähden Buddha ei saanut koskaan nähdä mitään kärsimystä, ei. mitään pahaa, joka olisi hänelle muistuttanut henkistä tehtävää, vaan hänen piti nähdä ainoastaan onnea ympärillään. Hänellä oli kolme eri palatsia eri vuoden aikoja varten. Häntä ympäröi ainoastaan nuoria ja kauniita ihmisiä, koko hänen varhainen elämänsä oli kuin kulkua kukkasilla. Jo nuoruudessaan hän sai ihanan prinsessan Jasoodharan vaimokseen, joka synnytti hänelle pojan, Raahulan. Tällä tavalla hän eli, tuo merkillinen olento, eikä koskaan saanut nähdä ihmiselämän varjopuolia, ennenkuin hänen aikansa oli tullut.

Sillä hänenkin aikansa tuli. Kerrotaan, että kolmella eri kerralla, kun hän ajoi ulos palatsinsa puutarhasta, kohtasi häntä sellainen maailmassa jokapäiväinen näky, joka hänelle oli outo ja uusi. Ensimmäisellä kerralla hän näki vanhan tutisevan ukon kulkevan sauvansa nojassa tiellä. Ihmetellen hän kysyi ajajaltaan Tshannalta: „Mikä tuo on, joka on aivan toisenlainen kuin kaikki muut?” Tshanna vastasi: „Se on vanhus.” — „No, tulenko minäkin sellaiseksi, tulevatko kaikki ihmiset sellaisiksi?” — „Tulet sinä sellaiseksi.” — „Käännä sitten vaunut kotiin.” Buddha mietti kauan aikaa. „Kuinka on mahdollista, että minä ja muut voimme elää tällä tavalla ilossa ja nautinnossa, vaikka tiedämme, että jokaisen meidän täytyy vielä tulla tuollaiseksi tutisevaksi ja vapisevaksi vanhukseksi?”

Toisella kerralla kun hän matkusti ulos, hän näki toisenlaisen näyn. Tuli vastaan sairas ihminen, joka vaikeroi ja voivotti, ja Buddha kysyi Tshannalta: „Mitä tuo on?” — „Se on sairas.” — „No, voivatko kaikki ihmiset tulla sairaksi, voinko minäkin?” — „Voit.” — „Käännä kotiin”, sanoi Buddha. Taas hän sai uuden ajatusaiheen. „Jos noin on laita, että jokainen ihminen voi tulla sairaaksi, niin petostahan on tämä elämä, jota me vietämme, me, jotka vain koetamme elää ilossa ja nautinnossa.” Ja kolmannella kerralla hän näki parin, jota neljä miestä kantoi ja sillä makasi jäykkä, kalpea ihminen. Ja Buddha kysyi Tshannalta: „Mitä tuo on?” — „Se on kuollut” — „Voivatko kaikki noin kuolla? Tulevatko kaikki noin liikkumattomiksi, keltaisiksi, elottoman näköisiksi?” — „Tulevat, sinä ja kaikki muut.” — „Käännä kotiin.” Nyt oli Buddha nähnyt ne kolme asiaa, jotka selvittivät hänelle, että ihmiselämä on muutakin kuin iloa ja nautintoa. Nyt hän oli nähnyt: jokaista uhkaa vanhuus, jolloin voimat vähenevät, sairaus, jolloin hän kärsii tuskaa — kuolema, jolloin kaikki ulkonaiset ilot loppuvat. Mitä on siis elämä?

Ja Buddha tunsu, kuinka koko hänen sydämensä vapisi. „Kuinka minä voisin elää tällä tavalla huolettomuudessa — erotettuna noista ihmisistä, jotka kärsivät ja vanhenevat ja kuolevat? Minä itse käyn kohti samaa kohtaloa. Ei, — minun täytyy miettiä elämää, miettiä, onko olemassaolo vain kärsimystä vai onko mitään pelastusta kärsimyksestä.” Hänessä vaikuttivat vanhojen ponnistusten muistot, hän oli syntynyt suureksi olennoiksi, ja vaikka totuutta koetettiin peitellä, ei tarvittu kuin joitakuuta näkyjä, niin heräsi vanha pyrkimys totuuteen ja ihmisiä palvelemaan. Buddha ei epäröinyt. Hän päätti heti: „minun täytyy ottaa selvää tästä ihmiselämästä, minun täytyy löytää pelastus, jos pelastus on olemassa, että voisin ihmiset vapahtaa heidän kurjuudestaan”. Ja hän ymmärsi, että pieninkin epäily — pieninkin viivytyks olisi voinut saada hänet epäröimään. Hän ei puhunut tästä vaimolleen, jota hän rakasti kaikkein syvimmin, ei isälleen eikä äidilleen. Yöllä hiljaa hän hiipi huoneeseen, missä hänen pieni poikansa nukkui ja hänen nuori vaimonsa, mutta hän ei edes suudellut heitä jäähyväisiksi. „Ei”, hän sanoi itsekseen, „jos minä suutelen heitä ja he heräävät, niin he estävät minua, mutta minä en tahdo heitä nähdä, ennenkuin olen päässyt valistukseen, ennenkuin voin heidät pelastaa.” Hän poistui ja nousi hevosen selkään. Kellekään mitään ilmoittamatta hän ratsasti kaupungista ulos, ei ottanut mitään mukaansa, heitti hienot vaatteensa kaupungin ulkopuolelle, jätti hevosen ja lähti kulkemaan metsään.

Kuusi vuotta hän taisteli itsensä kanssa. Hän kävi viisaitten luona, sellaisten askeettien, joita tiedämme Indiassa aina olleen ja jotka metsässä harjoittivat itsekidutusta, ja he opettivat häntä, ja Buddha teki, mitä he sanoivat olevan tarpeellista. Kaikella tavalla. Hän itseänsä kidutti. Pian hän oli oppinut kaikki, mitä he saattoivat hänelle opettaa. Hän oli syömättäkin 40 päivää aivan niinkuin Kristus erämaassa, niin että hän

lopulta vaipui maahan kuin kuolleena. Ellei silloin muuan nainen olisi tullut ja antanut hänelle riisiä, olisi hän heittänyt henkensä. Mutta toivuttuaan hän ymmärsi, ettei pelastusta sillä tavalla voinut saavuttaa. Silloin hän istui Boodhipuun, pyhän puun alle ja ajatteli itsekseen: „tähän minä istun ja tästä paikasta en lähde, ennenkuin on elämä paljastanut minulle salaisuutensa”. Ja siellä hän istui ja mietiskeli yöt päivät yhdessä ainoassa mietiskelyssä eli meditatsionissa. Maara, viettelijä (perkele), tuli hänen luokseen ja koetti kaikella tavalla häntä viekoitella, kaikenlaisilla ihanilla näyillä houkutella häntä ulos „elämään” ja näyttää hänelle, kuinka turha oli sellainen mietiskely. Pois, sanoi vain Buddha, ja lopulta hän saavutti valistuksen. Hän saavutti viisauden istuessaan Boodhi-puun alla, hän näki, mitä elämä oli. Hän näki, kuka hän itse oli, kuinka hän oli kehittynyt läpi jälleensyntymäin sarjan, ja kuinka kaikki ihmiset elivät ja kehittyivät samaa tarkoitusta varten.

Mutta hän näki samalla, kuinka vaikea oli saavuttaa valistus, koska ponnistukset olivat liian suuret tavalliselle ihmiselle. Ja hän sanoi itsekseen: „turhaa on, että minä menen ulos maailmaan mitään kertomaan, sillä ihmiset eivät ymmärrä, eivät he välitä näistä asioista. He tahtovat niitä kuin ruumiille kuuluu.”

Silloin kerrotaan, että itse korkea jumala astui hänen luokseen ja sanoi: „mene ulos maailmaan ja saarnaa, sillä vaikkeivat ihmiset yleensä ymmärrä, niin on kuitenkin sieluja, jotka vain odottavat pelastuksen sanomaa sinun huuliltasi”. Ja silloin Buddha voitti viimeisen epäilyksen ja sanoi: „minä tahdon lähteä ulos maailmaan”. Ja saavutettuaan valistuksen hän 35 vuoden ikäisenä lähti ulos maailmaan ja kulki köyhänä munkkina — hän, ruhtinaan poika — kylästä kylään ja kaupungista kaupunkiin ja vietti sillä tavalla 45 vuotta rakkaudesta ihmisiin. Opetuslapsia hän sai, jotka häntä seurasivat, sadottain ja tuhansittain, ja hän lähetti heidät, sittenkuin he olivat viisastuneet, ulos saarnaamaan, niin että hänen oppinsa ja sanomansa nopeasti levisi ympäri Indian. Ja kun hän lopulta 80-vuotiaana kuoli, olivat hänen viimeiset sanansa: „pysykää aina, munkit, kiinni totuudessa, pysykää aina kiinni hyvässä laissa, sillä silloin te saavutatte nirvaanan, niinkuin minä olen saavuttanut.”

Ken tahtoo tutustua buddhalaiseen jumaluusoppiin, häntä kehoitan lukemaan Olcottin pientä teosta „Buddhalainen Katkismus”. Se voi ensi näkemättä tuntua kuivalta ja vaikeatajuiselta, mutta se on kirja johon voi syventyä ja jonka voi lukea uudestaan ja uudestaan, ja kun kymmenen kertaa on lukenut, voi vielä lukea. Tässä tahdon vain lyhyesti esittää muutamia buddhanopin pääpiirteitä, kaikkein kiintoisimpia, jotka meille näyttäviä, missä suhteessa Europassa olemme erehtyneet.

Niinkuin sanoin alussa, on tavallinen käsitys buddhanopista, että se on pessimismia. Se on muka maailmasta pakenemista, se karkoittaa kaiken elämänhalun, ei ole mitään onnea, elämä on vain kärsimystä, josta täytyy päästä. Nirvaanaa luullaan kaiken olemassaolon lopuksi. Nirvaana merkitsee sananmukaisesti „sammuminen”, se on siis sammumista pois, pääsemistä kaikesta olemassaolosta. Tämä on kuitenkin erehdys. Sen jotkut europalaisetkin tutkijat jo myöntävät. Tunnettu buddhalogi Rhys Davis on tullut siihen johtopäätökseen, ettei nirvaana ole kuolemista, niinkuin on luultu. Ja Rhys Davids on samalla huomannut tutkimustensa nojalla, ettei buddhanuskoa voi sanoa pessimistiseksi. Itse asiassa se on päinvastoin optimismia. Buddha esitti itse oppinsa neljässä totuudessa. Heti kun hän ensimmäisen kerran saarnasi Benaresissa, opetti hän nämä neljä totuutta ja aloitti saarnansa seuraavaan tapaan, viitaten silloisiin oloihin Indiassa: „on olemassa kaksi tietä, jota ihmiset käyvät. Toiset elävät nautinnoissa, pitäen tätä ruumiillista elämää ilon ja nautinnon välikappaleena. He aina tahtovat tuntea itsensä ruumiillisesti onnellisiksi. Nämä ihmiset vaeltavat toista äärimmäistä tietä, joka on alhainen, ei inhimillinen, ei ihmisille sopiva. Mutta on olemassa toinen äärimmäisyyden tie, jota myös monet ihmiset vaeltavat, nim. sellaiset, jotka tahtovat saavuttaa toisenlaista onnea itselleen, joko kuoleman jälkeisessä elämässä taikka nyt, ja jotka sentähden kiduttavat itseään ja koettavat kaikella tavalla elää niin vaikeasti ja raskaasti ruumiissaan kuin mahdollista. He oleskelevat metsässä ja harjoittavat siellä kaikenlaisia askeettisia temppuja. Tämä tie on myös alhainen, se ei ole inhimillinen. „Tathaagata” — niin Buddha aina nimitti itseään — „opettaa keskitietä, opettaa ahtaasti ja vaikeasti löydettävää keskitietä, joka on tasapaino.” Ja Buddha esitti sitten neljä totuutta, „neljä perustotuutta, joita ei kukaan voi kieltää”. Sanasta sanaan ne kuuluvat *Vinaja'n*

tekstissä näin:

Mutta tämä on jalo totuus kärsimyksestä. Syntyminen on tuskallinen, heikkeneminen on tuskallinen, sairaus on tuskallinen, kuolema on tuskallinen. Yhtyä epämiellyttävään on tuskallista, tuskallista on ero miellyttävästä ja tuskallinen on jokainen halu joka ei saa tyydytystään. Lyhyesti, tuskallisia ovat viisi kiinni riippumisen tilaa.

Ja tämä on jalo totuus kärsimyksen synnystä. Tosiaan! ikävöivä jano se aiheuttaa tulemisen uudistuksen, jota seuraa aistilliset nautinnot ja joka etsii tyydytystä milloin sieltä, milloin täältä — s. o. ikävöiminen aistinten tyydytykseen tai tulevaan elämään tai menestykseen.

Ja tämä on jalo totuus kärsimyksen lakkaamisesta. Totisesti! se on tämän ikävöivän janon lakkaamisesta, niin ettei yksikään himo jää, sen heittämistä, siitä vapautumista, siitä pelastumista, ettei sitä enää mielessään säilytä.

Ja tämä on jalo totuus tiestä, joka johtaa kärsimyksen lakkaamiseen. Totisesti! se on tämä arjalainen kahdeksankertainen tie, nim. oikea usko, oikea ymmärrys, oikea ajatus, oikea puhe, oikea toiminta eli käytös, oikea elinkeino, oikea pyrkimys, oikea muisti, oikea mietiskely.

Tässä on esitetty buddhanoppi. Ja kun Buddha sanoo ensiksi: tämä on jalo totuus kärsimyksestä, niin hän juuri ilmoittaa, mitkä asiat ovat kärsimystä, ja kuka meistä voi kieltää, etteivät ne ole kärsimyksiä, niinkauan kuin ihminen riippuu kiinni niissä? Syntyminen, vanheneminen, kuolema, ero siitä, jota rakastaa, pakko olla sen kanssa, jota ei rakasta, jokainen halu, joka ei saa tyydytystä — tämä on kaikki tuskallista. Ei Buddha sano, että itse elämä, itse olemassaolo on tuskallista. Hän sanoo vain, mitkä asiat ovat tuskallisia. Ne kyllä käsittävät koko fyysisen, persoonallisen elämän, mutta ei ole niissä sanottu, että olemassaolo sinään olisi millään tavalla kärsimystä. Päinvastoin Buddha opettaa, että „tämä on jalo totuus kärsimysten lakkaamisesta”. Totisesti hän opettaa, että on olemassa sellainen sielutila, sellainen elämä, jolloin ihminen on vapautunut kaikesta kärsimyksestä ja saavuttanut totuuden tiedon. Eikä tämä ole sama kuin kuolema. Elihan Buddha itse, kun hän tätä saarnasi, ja kaikki jotka tulivat hänen opetuslapsikseen, saivat kokea samaa, pääsivät kärsimyksistä. Buddha ainoastaan opettaa ihmisille yksinkertaisen totuuden, että kärsimyksen synnyttäjänä on se elämä, jota sanomme persoonalliseksi, itsekkääksi elämäksi. Monet tietysti ajattelevat „personallinen elämä on ainoa todellinen elämä”, mutta kaikki uskonnot ovat aina koettaneet teroittaa: „eihän tämä ole todellista elämää, tämä on kärsimystä, jos vähänkin ajatteleme. Todellinen elämä on muuta, silloin olemme näistä kärsimyksistä vapautuneet, todellinen elämä on epäitsekäs elämä.” Kun Buddha sitten selittää, mikä on tie, jota pitkin pääsee kärsimyksestä, niin selvästi ymmärrämme, millä tavalla onni saavutetaan. Ensimmäinen ehto, sanoo Buddha, on oikea ymmärrys. Jos tahdot ruveta kulkemaan jaloa kahdeksankertaista tietä, täytyy sinulla olla oikea usko. Väärä usko estää kulkemasta. Mikä on oikea usko? Väärän vastakohta. Väärä usko *estää* kulkemasta totuuden tietä, oikea usko *pakottaa* sitä kulkemaan. Väärä usko, selittää Buddha, on, että ihminen uskoo sellaista josta hän ei voi olla sisänsä vakuutettu. Jos sanotaan: sinun pitää uskoa persoonalliseen jumalaan, niin ihminen voi ruveta sitä epäilemään. Jos sanotaan: sinun pitää uskoa siihen, että olet kuolematon, että tulet elämään kuoleman jälkeen, niin hän voi ruveta sitä epäilemään. Buddha nimenomaan, kun häneltä kysyttiin: onko ihmisellä sielu, joka pysyy? vastasi: „Jos minä sanoisin teille: ihmisellä on sielu, niin voisitte aina sanoa: Tathaagata sanoi: ihmisellä on sielu. Ja voisitte pakottaa ihmisiä uskomaan siihen (nim. persoonalliseen kuolemattomuuteen). Tai jos olisin sanonut: ihmisellä ei ole sielua, niin olisin tukenut niitä, jotka sanovat, ettei ole mitään kuoleman jälkeen. Sentähden Tathaagata ei sano niistä asioista mitään. Kulkekaa tiellä, niin itse opitte tietämään, kuinka ne asiat ovat. Ensimmäinen askel ei ole tieto yliaistillisista, vaan vapautus luulotteluista ja väärästä uskosta. Ensimmäinen askel on, että ihminen tuntee: minä en tiedä, kuinka tuon tai tuon asian laita on, mutta sen minä tiedän, että itsekäs elämä on kärsimystä. Sen minä tiedän ja sen jokainen ihminen voi tietää.” Tähän tapaan opetti Buddha, ja kun ihminen ensin uskoo oikein, niin hän

myös ajattelee oikein. Toinen kohta kahdeksankertaisella tiellä on sentähden oikea ajatus. On luonnollista, että ihmisen äly kehittyy, että hänen intuitsioninsa ja ajatuskykynsä kirkastuu yhä selvemmäksi, kun pontevammin hän pitää kiinni totuudesta. „Totuus yksin voi vapauttaa ja pelastaa”, sanoi Buddha aina. Ja kun ihminen kerran ajattelee oikein, silloin hän myös puhuu oikein. Ja kun hän puhuu ja ajattelee oikein, niin hän myös tekee oikein. Ja Buddha sanoo: kun sinä kerran oikein ajattelet ja puhut ja teet, niin samalla myös sinä elät itseäsi oikealla elinkeinolla. Viides askel on sentähden oikea elinkeino. Mikä on väärä elinkeino? Väärä tapa elättää itseään on tehdä sellaista, joka vahingoittaa toisia ihmisiä. Buddhalainen ei saa olla sotamies, ei päihdytysjuomien valmistaja, ei metsästäjä, ei teurastaja j. n. e., hänen elinkeinonsa pitää olla sellainen, joka ei ketään vahingoita. Hän pakottaa itsensä lopulta siihen, sillä hän ajattelee, puhuu ja tahtoo toimia oikein. Ja kuudes askel tiellä on oikea pyrkimys, pyrkimys kulkea eteenpäin tiellä, tulla yhä viisaammaksi ja paremmaksi ihmiseksi, sellaiseksi, joka yhä enemmän tietää ja sentähden voi yhä enemmän auttaa. Seitsemäs askel on oikea muisti. Mitä se on? Tavalliselle persoonalliselle ihmiselle on ominaista se, että hänellä ei ole muistia. Hän unohtaa. Mitä hän unohtaa? Hän unohtaa tekevänsä väärin. Hän tekee väärin eikä ota oppia. Oikea muisti on sitä, että ihminen muistaa: kun noin tein, niin se oli väärin, — eikä tee sitä uudestaan. Sitä varten meillä on muisti. Sillä kun ihminen näin alkaa muistaa, kääntyy hänen katseensa taaksepäin, hän näkee, kuinka hän on elänyt maan päällä ennen. Hän tahtoo nähdä, kuinka hän teki väärin, että voisi pahaa välttää. Kun hän harjoittaa muistiaan, voidakseen nähdä, kuinka hän teki väärin, niin hänen muistinsa kääntyy menneisiin ruumistuksiin ja hän näkee pahan juuret. Ja kahdeksas askel on oikea mietiskely eli oikea askeesi, se innostuksen ja haltioissaolon tila, joka ei ole aikaansaatu ulkonaisilla keinoilla, ei itsekidutuksella, jolloin ihminen myös voi vapautua ruumiista, ei myös itsehypnotisoimisella, jolloin ihminen voi langeta horrostilaan, vaikkei hän silloin herättyään muista kokemuksiaan, vaan se tila, joka tulee ihmiselle, kun hän kulkee kahdeksankertaista tietä ja tahtoo totuutta ylinnä kaikkea. Se tila tulee itsestään, ja silloin ihminen vapautuu ruumiistaan, näkee toisiin maailmoihin, seurustelee korkeampien ja kehittyneempien olentojen kanssa — ja muistaa eikä pety.

Ja päämäärä, johon ihminen on saapuva kuljettuaan jalonsa kahdeksankertaisen tien, se on nirvaana. Mitä on nirvaana? Tämä selitetään buddhalaisissa alkuteksteissä. Nirvaana, jonka ihminen voi saavuttaa, jonka Tathagata on saavuttanut, on vapautus kärsimyksestä, vapautus itsekkyydestä, vapautus himosta. Sentähden se on iankaikkinen elämä, keskitetty ilo ja autuus ja armahtavainen rakkaus. Näin sanotaan nimenomaan buddhalaisissa teksteissä.

Nirvaana on autuus. Te luette Dhammapadasta, kuinka ylistetään sitä, joka on saavuttanut nirvaanan. Hän on aina onnellinen ja autuas, hän on vapautunut omasta itsekkyydestään. Hän on jumalallinen ihminen, joka vain iloitsee ja rakastaa.

Onnellisesti me totta tosiaan elämme, kun emme vihaa niitä, jotka meitä vihaavat! Vihaajoittemme kesken elämme vihasta vapaina!

Onnellisesti totta tosiaan elämme ahneudesta vapaina ahneiden kesken! Ahneiden kesken eläkäämme ahneudesta vapaina!

Onnellisesti totta tosiaan elämme, vaikka emme sano mitään omaksemme! Me olemme kuin kirkkaat jumalat, jotka onnesta saavat ravintonsa.

Valittujen näkö on hyvä, heidän kanssaan eläminen on aina onnea . . . Sentähden seuraa sinä viisasta, älykäästä, oppinutta, kestäväistä, velvollisuuden täyttäjää, valittua. Seuraa sellaista hyvää ja viisasta miestä, niinkuin kuu seuraa tähtien ratoja.

Nirvaana on korkein onni.

XIII.

MUHAMMED JA ISLAM.

Meidän aineemme tänään on tavallista arempaa laatua. Pari kolmekymmentä vuotta sitten tästä aineesta tuskin olisi voinut pitää julkista luentoa herättämättä paheksumista, sillä eikö muhamettilaisuus kristityn mielestä ole melkein pahempi kuin pakanuus? Muhammedhan oli tuo suuri kavaltaja, joka tuli Kristuksen jälkeen ja tiesi Kristuksesta, mutta kuitenkin teki itsensä jumalan profeetaksi ja perusti uskonnon! Hän oli hirveän rohkea väärintekijä ja pettäjä, joka hylkäsi pelastuksen sanoman, vaikka hän oli siitä kuullut. Ja tietysti muhamettilaiset ovat samanlaisia kuin heidän profeettansa. Ainahan kristityt ovat pelänneet „turkkilaisia” kuvamattoman julmina olentoina, jotka eivät ketään säästä sodassa, vaan käyttävät kauheata kidutusta, kun ovat saaneet jonkun vangiksi. On siis aineemme sangen arkaluontoinen, jos tahdomme siitä puhua ennakkoluulottomasti ja puolueettomasti, jos tahdomme todellisina uskonnotutkijoina ottaa selvää Muhammedin uskonnosta.

Ja kun sen teemme, niin kyllä huomaamme, että sekin on uskonto toisten rinnalla, emmekä ihmettele, että muhamettilaisuudella on satoja miljoonia kannattajia, että se leviää meidän päivinämmme suuremmalla vauhdilla kuin kristinuskko, että muhamettilaiset uskonapostolit saavat paljon enemmän „pakanoita” käännetyiksi kuin konsanaan kristityt lähetysseuramat. Kun asetumme tuomitsevalle kannalle, unohdamme itse asiassa sen historiallisen tosiseikan, että juuri muhamettilaisilta me eurooppalaiset saimme ensimmäisen tieteellisen sivistyksemme. Eurooppa oli raakalaishuone asuinmaa, kristinuskkoa kyllä levitettiin, mutta ei mitään kulttuuria ollut, ennenkuin arabialaiset valloittivat ja sivistyttivät Espanjan. Ensimmäinen yliopisto Euroopassa oli arabialainen yliopisto Cordovassa. Kristikunta on vain jatkanut rakentamista sille vanhalle perustalle, jonka se on muhamettilaisilta perinyt.

Mutta jos vapaamielisinä ajattelijoina katselemme meidän n. s. kristillistä sivistystä, voimmeko silloin sanoa, että tämä „kristillinen” sivistys on tehnyt kansoja onnellisiksi? Voimmeko väittää, että se on tehnyt yksityiset ihmiset tosikristityiksi ja olosuhteet Kristuksen hengen mukaisiksi? Jokainen, joka on asiaa ajatellut, tunnustaa: kaukana siitä; meidän sivistyksemme on pikemmin vienyt ihmiset kauemmaksi pois luonnollisista oloista, kauemmaksi pois todellisesta sielun ja hengen sivistyksestä. Jos katselemme aikamme sivistystä, minkä piirteen huomaamme yleiseksi? Levottomuuden, tyytymättömyyden ja kiireen. Mutta onko ihmisillä kiire etsiäksään mitä elämä on, tutkiakseen, mitä on totuus, täyttääksään elämän tarkoituksen? Ei suinkaan, kaikki kyllä kiirehtivät, ovat levottomia ja etsivät, mutta — mitä? Nautintoja, kaikenlaisia aineellisia tyydytyksiä. Kulttuurimme on parhaasta päästä siinä, että on keksitty lukemattomia aineellisia mukavuuksia, ja nyt köyhinkin on levoton, ennenkuin hän saa nauttia noista sivistyksemme suurista keksinnöistä ja tulee osalliseksi siitä aineellisesta hyvästä, mikä on tarjona sivistyksessämme. Sellainen on meidän aikamme ja sentähden moni, moni nuori ihminen ja moni vanha väsy ja ajattelee: eikö missään palvella jumalaa, eikö missään ole sellaista paikkaa, missä ei olisi petosta ja valhetta, peitettyä julmuutta ja salattua sortoa, eikö missään maan päällä ole sellaisia ihmisiä, jotka parempaa tavoittelisivat? Moni niin ajattelee ja jos ei hän tiedä, että on toisia sivistyksiä ja toisia uskontoja maan päällä, niin hän luulee maailman lähenevän loppuaan ja viimeisten aikojen olevan käsillä, jolloin synty on vallannut koko maan. Tosin hän tietää, että minne sivistyksemme ei ole tunkeutunut, siellä on Suomessakin paikkoja, joissa ihmiset elävät parempaa elämää, yksinkertaisesti uskovat jumalaan, tyytyvät kaikkeen ja ovat iloisia. Heistä ehkä sanotaan: he ovat laiskoja, mutta hän tietää, että he elävät inhimillisemmin ja rauhallisemmin ja hillitsevät itseään paremmin kuin me, jotka elämme keskellä kaupunkilaishumua ja joille on avautunut kaikenlaisia nautintoja. Kuitenkaan tämä tieto ei häntä lohduta. Hän ei kaipaa poikkeuksia, vaan tahtoi nähdä säännön. Kuinka iloiseksi hän tulisikaan, jos hän kuulis, että olot itämailla ovat perin toisenlaisia kuin Euroopassa, että siellä on nähtävänä sitä, mitä täällä puuttuu!

Kun tutkimme tuota halveksimaamme muhamettilaista uskontoa, kun kuulemme muhamettilaisten elämästä niiden suusta, jotka heidän maissaan ovat matkustaneet ja asuneet, silloin todella saamme hämmästyä. Siellä on kokonainen sivistys, kokonainen suuri kansakunta, joka uskoo samalla tavalla ja jonka maailmankatsomus on sellainen kuin noiden syrjässä asuvien, kansa, jonka mieli on kohotettu yli aineellisuuden, joka pitää sitä ohimenevänä, vähäarvoisella ja tavoittelee sisäisiä, henkisiä asioita. Ja se on heidän halveksitun muhamettilaisen uskontonsa ansio.

Mitä on muhamettilaisuus? Tämä nimitys on oikeastaan väärä. Jokainen moslemi tuntee itsensä loukatuksi, jos häntä sanotaan muhamettilaiseksi, — ei hän ole minkään Muhammedin palvoja, tahtoisi hän sanoa. Kristuksen palvoja voi sanoa kristityiksi, mutta eivät muhamettilaiset palvo Muhammedia. Jokainen muhamettilainen tietää, että Muhammed oli ihminen ja kuoli niinkuin ihminen, vaikka hän oli jumalan profeetta, ja koko muhamettilainen uskonto sisältyy noihin sanoihin: *La-ilaaha-il-lal-laahu; Muhammed-ur-Rassul-Ullah*, suomeksi: „ei ole jumalaa muuta kuin ainoa ja Muhammed on hänen apostolinsa”. Muhamettilaiset itse nimittävät uskontoaan nimellä *Islam*. Islam on heidän uskontonsa, eikä meidän pitäisi käyttää sanaa muhamettilaisuus. Se joka vähän tietää asioista, hänen pitäisi käyttää sanaa Islam. Mitä merkitsee Islam? Se merkitsee „usko”. Ja se merkitsee vielä muuta kuin usko, se on myös „alvistuminen jumalan tahdon alle”, se on jumalan ja jumalan tahdon tunnustamista ja siihen tyytymistä, jumalan pyhän tahdon seuraamista. Sentähden islamilainen eli *moslemi* on ihminen, joka uskoo jumalaan. Jumala on vain yksi, ei ole olemassa muuta kuin yksi jumala ja Muhammed on hänen profeettansa, sillä Muhammed on ilmoittanut ihmisille, millä tavalla he voivat jumalaa palvoa. Sellaiset ihmiset, jotka eivät usko jumalaan, eivät ole moslemeja, islamilaisia, mutta jos ihminen uskoo jumalaan, silloin hän on islamilainen. Jos ken sanoo: minä olen moslemi, eikä todella usko jumalaan, on hän teeskentelijä ja petturi. Jos ken on oppinut ja tuntee kaikki islamin kirjat alusta loppuun ja sanoo uskovansa, ei hän ole islamilainen, ellei hän todella usko jumalaan. Kristikunnassa saattaa olla oppineita teologian professoreita, joita pidetään kristittyinä, vaikeivat hengessään tietäisi jumalasta mitään. Mutta islam on oleva todellista uskoa jumalaan, joka on yksi ja ainoa, ikuisesti hyvä ja viisas, joka on kaikki luonut, jonka lapsia kaikki ovat. Uskoa siihen jumalaan on islam. Mutta ei siinä kyllin. Uskonto on tunnustettava ja todistettava joka hetki elämässä, ei sillä tavalla, että käy kirkossa tai on hyvissä väleissä pappinsa kanssa. Ei pappeja eikä kirkkoja ole islamilaisilla meidän merkityksessämme, ei mitään välittäjiä jumalan ja ihmisen välillä. He sanovat: jokainen ihminen on oma pappinsa ja oma kirkkonsa. Ihmisen pitää vain tietää, mikä on jumalan tahto, jonka hänelle ovat ilmoittaneet kaikki suuret profeetat. Islamilaiset tunnustavan Jeesuksen, Abrahamin ja muut suuret profeetat. Mutta jumalan tahdon on selvimmin — heidän mielestään — ilmoittanut Jumalan viimeinen profeetta Muhammed, ja me tahdomme nyt tässä esittää muutamia pääpiirteitä heidän käsityksestään jumalan tahdosta.

Ensiksikin he sanovat: ei kukaan ihminen voi pakottaa toista uskomaan jumalaan, se on jumalan armo ja hyvyys, joka herättää ihmisen uskoon. Sentähden he ovat suvaitsevaisia, eivät mielellään puhu uskonnosta, eivät tahdo ketään käännättää sanan tavallisessa merkityksessä, Ainoastaan jos näkevät, että toinen tarvitsee ja on hyvällä tiellä, he auttavat; mutta Koraanin mukaan, heidän uskontonsa mukaan ei voi kääntää ketään jumalan uskoon minkäänlaisilla pakkokeinoilla tai juhlallisuuksilla, sillä jumala itse herättää uskonnon ihmisen sydämessä. Tiedämme, että muhamettilaisissa maissa on kristillisiä kirkkoja, niitä on Konstantinopolissa ja toisissa heidän pääkaupungeissaan. Eivät he kiellä toisia uskontoja. Kristittyjen etuoikeus itse asiassa on olla suvaitsemattomia ja kieltää toisia uskontoja.

Toinen käsitys on, että ihmisen tulee olla nöyrä ja alistua, sillä jumala on hyvä ja pitää kaikesta huolta. Ei ihmisen koskaan pidä nurkua eikä valittaa, sillä se, mikä hänelle tapahtuu, se on jumalan tahdosta, se on kohtaloa, *keismet*. Ihmisen pitää aina kaikkkeen tyytyä ja olla iloinen. Kun kärsimys häntä kohtaa, ei hän saa valittaa. Sellainen on muhamettilaisen käsitys. Islamilaiset eivät välitäkään rikkaudesta tai köyhyydestä, heillä ei ole ollenkaan sellaista yhteiskunnallista kysymystä kuin meillä kristikunnassa, sillä he eivät ollenkaan kadehdi sitä, joka on rikas. „Antaa hänen pitää rikkautensa; jos hän itsekkäästi siitä nauttii, poistuu hän kauas pois jumalan tieltä; jos hän hyvin käyttää rikkauksiaan, miksi me häntä kadehtisimme?” Tosi moslemin tunnusmerkkinä on auttavaisuus, armeliaisuus. Matkustavaiset, jotka siellä käyvät, tunnustavat,

että kaikkein vierasvaraisimpia ihmisiä ovat juuri muhamettilaiset. Ja jokaisen moslemin velvollisuus on antaa määrätty prosentti vuosituloistaan suureen yhteiseen kassaan, jolla autetaan köyhiä. Sitäpaitsi hänen velvollisuutensa on yksityisesti auttaa milloin tilaisuus vaatii.

Vielä on toisia huomattavia piirteitä. Jumalan tahdon täyttämiseen kuuluu kielen puhtaus. Islamilaiset ymmärtävät sen, mitä ei ymmärretä täällä kristikunnassa, ettei saa puhua pahaa eikä panetella. Ihmisen ei pidä käyttää kieltään panetteluun, ei pahojen huhujen levittämiseen, ei edes, — sanoo Koraani — vaikka ne olisivat tosia. Ihmisen tulee pitää kieltään puhtaana. Kristillisissä maissa on erityinen lakimiehen ammatti, joka on tekemisissä kaikenlaisten huhujen, sanojen ja kertomusten kanssa. Islamilaisissa maissa ei semmoinen ammatti menesty, ihmiset siellä eivät rettelöi eivätkä vedä toisiaan oikeuteen.

Vielä toisia piirteitä. Islamissa on käsky, joka kuvaa jumalan tahtoa ravinnon suhteen: ei sinun pidä syödä mitään epäpuhdasta. Tavallisesti otaksutaan tämän tarkoittavan, ettei islamilaisen pidä syödä sian lihaa y. m., mutta he itse vakuuttavat: se on aivan puolinainen selitys, aivan pintapuolinen lisäselitys, sillä oikeastaan tuo käsky tarkoittaa, niinkuin Koraanissa selitetään, että ihmisen ei pidä syödä mitään, jota hän ei ole täysin rehellisenä työllä ansainnut. Hänen ei pidä ottaa mitään, joka ei ole hänen omaansa, eikä minkäänlaisella keinottelulla hankkia itselleen elatusta. Näin islamilaiset käsittävät käskyn. Sentähden islamilainen kauppias istuu aivan tyynenä kaupassaan tavaroittensa keskellä, polttaen piippuaan, ja kun joku tulee ostamaan, niin hän myy, mutta ei hän surkuttele eikä hätäile, jos ei kukaan tule ostamaan. Jumalan tahtoon kuuluu vielä, sanotaan, että ihmisen tulee olla ahkera ja itse ansaita leipänsä, mutta islamilainen ei käsitä, että leivän ansaitseminen on tapahtuva virkatoimella tai liikkeellä. Oikea työ on se, että ihminen tekee käsillään työtä. Sentähden islamilainen opettaa lapsilleen jotakin ammattia, että he työllään tulisivat toimeen.

Toinen tärkeä käsky on, ettei ihmisen pidä juoda mitään päihdyttävää. Viini on kielletty, ja ylipäänsä islamilaisissa maissa ollaan raittiita. On kyllä pashoja ja ylhäisiä, jotka saattavat olla julmia ja nautinnonhaluisia, mutta väärin on ajatella, että kaikki islamilaiset olisivat sitä. Kun luemme jostakin kertomuksesta, romaanista, satukirjasta, kuinka hirveitä ollaan itämailla, on se aina liioiteltua, on tavallisesti kerrottu asia väärin. Kun esim. kerrotaan, kuinka armenialaisia on pidetty pahoin, on muistettava, että kertomukset ovat tulleet Serbian kautta, jossa niille on annettu toinen väritys, ja toiseksi, että nuo armenialaiset kristityt, joita on niin pahoin pidetty, ovat itse asiassa anarkisteja ja pommi-ihmisiä, joita kaikki valtiot ahdistavat ja koettavat sortaa. Sehän kuuluu valtiolliseen politiikkaan, että vainotaan niitä, jotka ovat vallankumouksellisia ja tahtovat kaataa nurin olevia oloja. Siinä on syy, minkätähden Turkin hallitus on ollut ankara armenialaisia kristityitä kohtaan. Meidän on otettava lukuun tällaiset asianhaarat, ennenkuin ylimalkaan tuomitsemme niitä, jotka eivät ole menettelleet sillä tavalla kuin luulemme.

Koraani sanoo: joka päivä sinun pitää muistaa Allahia (jumalaa). Tätä käskyä pidetään erittäin tärkeänä ja islamilaisten jumalanpalvelusmenot ovat järjestetyt varta vasten sitä silmälläpitäen. Muhammed määräsi, että moslemin pitää, voidakseen aina muistaa jumalaa, viisi kertaa päivässä määrättyinä hetkenä rukoilla, ja islamilaisissa maissa minareeteista, moskeijojen torneista, ilmoitetaan rukoushetket määrättyinä tunteina päivässä. Silloin eivät muhamettilaiset, missä lienevätkin, ujostele näyttää, että ovat islamilaisia uskovaisia, vaan vetävät esiin mattonsa, polvistuvat ja rukoilevat. Viisi kertaa päivässä moslemit kumartavat ja rukoilevat, ja vielä kuuluu säädökseen, että ennenkuin moslemi rukouksessa lähestyy jumalaa, tulee hänen pestä itsensä puhtaaksi. Kädet, kasvot ja jalat ovat pestävät, ennenkuin rukoillaan, ja kaikki, jotka ovat tilaisuudessa tämän tekemään, he pesevät itsensä. Jos ollaan matkoilla tai eletään kylmässä ilmanalassa, jossa peseminen olisi vaikeata, saa sen jättää, sillä Koraani sanoo myös selvästi, ettei jumalanpalvelus ole pesemisessä, vaan puhtaassa sydämessä ja rukouksessa; peseminen on vain ulkonainen meno, joka muistuttaa moslemille, että hänen tulee olla sisäisesti puhdas. Mutta muhamettilaiset naiset, jotka helpommin ovat tilaisuudessa noudattamaan uskonnollisia tapoja, huuhtovat itsensä viisi kertaa päivässä, ennenkuin he rukoilevat. Myöntää täytyy, että tämä määräys on terveydelliseltä kannalta mainio kuumissa maissa, joissa epäsiisteys helposti tulee toiseksi luonnoksi. Kun muut kansat näkevät islamilaisten käyvän puhtaina, pestyinä, siisteinä ja aina rukoilevan pelkäämättä, niin he tahtovat oppia tuntemaan sitä

profeettaa, jonka sana näin vaikuttaa ja jonka uskonto on niin käytännöllistä laatua.

Se, että kaikki tarkasti noudattavat näitä sääntöjä, tekee moslemit keskenään veljiksi. Kristikunnassa puhutaan veljeydestä, mutta ei ole opittu sitä toteuttamaan. Meillä ei ole mitään yhteyttä keskenämme, emme käy kirkossakaan yhdessä nyt enää, kun emme usko. Mutta siellä kaikki tuntevat itsensä veljiksi, ei ole olemassa sellaista yhteiskunnallista eroa kuin täällä. Siellä isäntä ja palvelijat ovat yhdessä, niinkuin meillä oli tapana maalla ennen.

Toinen pyhä toimitus, johon islam kehottaa uskovaisiaan ja josta Muhammed nimenomaan sanoi, että se olisi omiansa liittämään moslemit veljessiteillä toisiinsa, on pyhiinvaellus Mekkaan. Jokaisen muhamettilaisen ihanne onkin, että hän kerran elämässään saisi vaeltaa Mekkaan ja rukoilla sen vanhassa temppelissä *Kaaba*'ssa, jota ammoisista ajoista saakka on pidetty pyhänä. Tämä Kaaba ei ole mikään Muhammedin keksimä tai sinne panema kivi, vaan vanha paikka, jota pakanat pitivät pyhänä ja jonka Muhammed omaksui. Hän sanoi: „tuossa on Mekka, paikka, mistä islamin uskonto syntyi. Koko tämä jumalan ilmestys on saanut alkunsa Mekasta, ja siellä on Kaaba.” Ja kun muhamettilaiset siellä käyvät, ovat he täyttäneet pyhän velvollisuuden ja tyydyttäneet omantuntonsa. Samoin kristityt keskiajalla vaelsivat Palestinaan, ja vieläkin monen sydämessä elää toivo, että joskus saisi käydä pyhässä maassa ja nähdä ne paikat, missä vapahtaja eli ja vaikutti.

Sanotaan usein kristikunnassa, että islamin uskonto on senkin puolesta kauhea, että se kehottaa „pyhään sotaan” ja että sen tunnustajat koettavat verellä levittää uskontonsa. Mutta tämä on erehdystä, sillä milloin islamilaiset ovat sotineet, on se tapahtunut enemmän olojen pakosta kuin muusta syystä. Muhammed itse oli pakotettu käymään sota, ja se joka tuntee hänen historiansa, ymmärtää, että silloisissa oloissa sota oli välttämätön. Arabialaisten luonne yleensä tekee uskonnon heille pyhäksi, siihen ei saa koskea, se ei ole ulkonainen kappale, jonka voi naulaan ripustaa ja ottaa päälleen, milloin tahtoo, se on pyhä eikä siihen saa vieras koskea. Sentähden heillä on uskonnollisessa merkityksessä *dshihad*, pyhä sota. Mutta muhamettilaisten tehtävä ei ole levittää uskoaan miekalla, vaan ainoastaan puolustaa, jos vaara sitä uhkaa. Se pyhä sota, johon Muhammed heitä kääntää, onkin vallan toinen, sen kaikki oikeat moslemit käsittävät. Se on sota omaa itsekkäisyyttä, omaa pahuutta vastaan, se on *dshihadiakbar*, pyhä sota.

Muhamettilaiset uskovat kuoleman jälkeiseen elämään, paradiisiin ja helvettiin. Länsimailla kuvaillaan saduissa ja kertomuksissa muhamettilaista paradiisia vallan aistilliseksi taivaaksi, jossa ihanat *hourit* ovat vastassa sotilasta, kun hän taistelukentällä on heittänyt henkensä. Tämäkään ei ole totta, vaikka tietysti arabialaisten taivaskäsité edustaa kauneinta mitä he mielikuvituksessaan ovat voineet luoda. He uskovat, että paradiisi on onnena, että siellä on suihkukaivoja, ihania hedelmiä, että ihmiset ovat nuoria ja kauniita, mutta koko heidän käsityksensä on, niinkuin alussa huomautimme, kaukana aineellisuudesta ja aistillisuudesta. Heidän käsityksensä kuoleman jälkeisestä elämästä ovat ainakin yhtä puhtaat kuin toisten kansojen. Ja monet syvimmin ajattelevat heidän joukossaan sanovat, että suurin onni, mikä ihmiselle voi tapahtua, on se, että hän yhtyy jumalaan kuoltuaan.

Muhammedin uskonnossa ei puhuta jälleensyntymisestä eksoteerisena oppina, vaikka kyllä on lahkoja, jotka sitä opettavat.

Tulemme nyt siihen kohtaan, jonka nojalla etupäässä Muhammedia ja hänen uskontoaan moititaan kristikunnassa, nim. moniavioisuuteen. Kun ajattelemme „turkkilaista”, on meillä heti mielessämme kuva miehestä, jolla on monta vaimoa ja jonka kodissa on erityinen, suljettu osasto naisia varten, n. s. *haaremi*. Tässä naiset elävät laiskoina, nautinnonhaluisina, keskenään riitaisina ja miesten halveksimina vankeina, jotka eivät missään saa liikkua. Kyllä muhamettilaisen naisen tila on surkuteltava! Näin me yleisesti arvelemme.

Totta on, että naiset muhamettilaisissa maissa eivät ole samalla tavalla vapaita kuin kristillisissä maissa eivätkä sekaannu valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin asioihin, vaikka kyllä on totta, että arabialaisen kulttuurin

kukoistusaikana naiset olivat paljon vapaampia kuin nykyisissä oloissa, mutta kuitenkin on aivan väärin olettaa, että muhamettilaiset naiset olisivat sorretussa tai halveksitussa tilassa. Itämailla yleensä naista kunnioitetaan toisella tavalla kuin meillä. Häntä ei katsota miehen toveriksi eikä hänen tehtäväkseen lueta pyrkimistä ulkonaiseen tasa-arvoisuuteen miehen kanssa. Häntä kunnioitetaan perheen äitinä ja kodin hyvänä hengettärenä. Koraani nimenomaan opettaa ja teroittaa, ja jokainen muhamettilainen tunnustaa, että nainen on pidettävä pyhänä. Mutta kuinka tämä soveltuu yhteen moniavioisuuden kanssa? ehättänee joku kysymään.

Katsokaamme nyt sitten, mitä islamilainen moniavioisuus on. Muistakaamme, että Muhammed ilmestyi pakanain keskelle, jotka olivat sangen alhaisella siveellisellä kannalla, murhasivat naisia ja lapsia ja elivät moniavioisuudessa ilman minkäänlaisia rajoituksia. Muhammed ei ollut tuulentupia tavoitteleva haaveilija. Hän oli yhteiskunnan uudistaja yhtä paljon kuin uskonnon perustaja. Hän näki, kuinka olot olivat, ja antoi viisaan neuvon. Hän määräsi, että miehellä voi olla yksi tai kaksi tai kolme tai korkeintaan neljä vaimoa, mutta että kukaan nainen ei saa olla epäpuhdas, ja tästä Muhammedin määräyksestä on tullut islamilaisen moraalin kulmakivi. Sen jäljet näkyvät tänä päivänä. Kaikki matkustavaiset ja kaikki sikäläisten olojen tuntijat tunnustavat, että islamilaisissa maissa ei ole n. s. haureellisia naisia. Kun euoppalaiset hienosti puetut upseerit Konstantinopolissa koettavat viekoitella ihania islamilaisia rouvia, eivät he onnistu, sillä ei kukaan islamilainen rouva unohda velvollisuuttaan miestään kohtaan. Islamilaiset naiset ovat puhtaita, tuntevat oman arvonsa ja panevat arvon miestensä kunnioitukselle. Ei niissä maissa ole prostitutsionia. Sen Muhammed ehkäisi viisaudellaan. Hän tiesi, että sivistys ja siveellisyys kohoaisi tuon säädöksen kautta. Jos katsomme kristityitä oloja, niin harvahan se mies on, joka on tyytynyt yhteen naiseen, vaikka hän nimellisesti on yhden vaimon mies. Meidän täytyy tunnustaa, että omat olomme eivät läheskään ole jumalallisia. Nainen on meillä „vapaa”, mutta hän on myös vapaa lankeemaan mitä kurjimpaan alennustilaan. Islamilaisissa maissa ei ole sillä tavalla, siellä ei vietellä ketään kullalla, ei kenenkään ole pakko olla olevinaan muuta kuin hän on. Ja kuinka on itse asiassa tuon kuuluisan monivaimoisuuden laita? Onko miesten velvollisuus islamilaisissa maissa ottaa monta vaimoa? Ei suinkaan. Päinvastoin on harvinaista siellä, että miehellä on monta vaimoa. Pashoilla ja rikkailta on haareminsa, mutta tavallisella muhamettilaisella ei ole kuin yksi ainoa vaimo. Miksikä niin? Luonnollisista syistä, sillä ei kannata pitää useampia. Koraani ja koko heidän maailmankatsomuksensa sanoo: monta vaimoa saa pitää ainoastaan silloin, jos kaikkia voi yhtä paljon rakastaa ja yhtä paljon kunnioittaa ja kaikista yhtä hyvää huolta pitää. Ja näin ollen meidän täytyy tunnustaa, että islamilainen moniavioisuus on siveellinen laitos, sillä samalla kuin se tekee prostitutsionin tarpeettomaksi se nostaa miehen siveellisen arvon ja hänen velvollisuutensa. „Sinä olet ulkonaisesti vapaa”, se sanoo, „siveellisesti vain olet sidottu. Jos sinä osaat rakastaa monta yhtä paljon ja olla monelle yhtä hyvä, silloin voit ottaa monta vaimoa.”

Väärin on arvostella Muhammedia itseään „tuoksi hirveäksi mieheksi, jolla oli 13 vaimoa”, niinkuin vapaamielisissäkin teoksissa hänestä sanotaan. Tahallaanko silloin unohdetaan, että Muhammed oli elämässään mitä puhtain mies? Hän eli niin puhtaasti ja hienosti ja ylevästi, että kaikki häntä kunnioittivat, ja hänen yleisenä nimenään oli jo nuoruudessaan, ennenkuin kukaan tiesi mitään hänen profetallisuudesta, *el-Emiin*, joka merkitsee „uskollinen, luotettava”. Hän ei koskaan pettänyt. Kun hän sanoi jotakin, niin se oli sanottu. Hän oli epätietokas ja oikeudenmukainen. Ja tämä mies meni 25-vuotiaana, johon saakka hän ei ollut ketään naista tuntenut, naimisiin lesken kanssa, joka oli 38 vuoden ikäinen, toisin sanoen miltei vanha eukko, koska etelämaissa varsinkin naiset nopeammin vanhenevat. Tämän liiton purki vasta kuolema. Ja Muhammedin vaimo *Kadidsha* oli ihana nainen, ihanimpia naisolentoja, mitä historia tuntee, sillä hän uskoi Muhammediin ja Muhammedin jumalalliseen kutsumukseen, kun Muhammed 40-vuotiaana rupesi näkemään näkyjä ja itse vielä epäroi ja epäli. Muhammedin tapana oli näet aina ollut paastota määrättyinä kuukausina vuodessa ja silloin vetäytyä yksinäiseen luonnonelämään, jossa hän rukoi ja mietiskeli. Luolassaan ollen hänelle sitten kerran ilmestyi Jumalan enkeli — Gabriel, joksi enkeli nimitti itseään, — ja sanoi: „Jumala on kutsunut sinut suureen työhön, sinun pitää julistaa hänen tahtonsa maailmalle”. Muhammed luuli tulevansa hulluksi, eikä saattanut olla kertomatta vaimolleen, uskotulle, tästä ja toisista ilmestyksistään. Kauhuissaan hän kysyi Kadidshalta: „mitä tämä on, olenko tehnyt jotakin

pahaa, että perkele näin koettaa minua viekoitella?” Kadidsha silloin näki, että tässä olikin kysymys korkeammista asioista. „Kuinka sinä voisit joutua perkeleen pauloihin”, hän lohdutti, „sinä joka aina olet ollut kuin enkeli, elänyt puhtaasti kuin ihmisten ihanne, sinä, joka aina olet ollut rehellinen ja tosi? Kuinka paha henki voisi sinulle mitään tehdä? Se on Jumalan henki, joka sinulle puhuu.” Kadidsha ja pari sukulaista uskoivat Muhammediin, silloin kun hän itse tuskin vielä uskoi. Ja tämän naisen kanssa hän eli onnellisessa avioliitossa, kunnes kuolema vei hänen vaimonsa. Vanhoina päivinään, kun Muhammed oli yli 50 vuotta, hän otti vaimon toisensa perästä, ja nyt sanotaan: kas, kuinka hän muuttui, kuinka hän tuli alhaiseksi ja nautinnonhaluiseksi, kun Kadidsha häneltä kuoli. Tahallaanko silloin unohdetaan, että hän otti jokaisen vaimonsa epäitsekästä syystä. Ne olivat joko nuoria tyttöjä tai vanhoja leskiä, ja hän otti heidät suojellakseen, puolustaakseen ja turvatakseen heitä, kun heiltä joko isä, tai mies oli päällikkönä kuollut taistelussa Muhammedin asian puolesta.

Sellaisesta miehestä kuin Muhammedista on turha puhua pahaa! Hänen „vaimonsa” rakastavat häntä, ja kuinka he olisivat voineet olla häntä rakastamatta, kun hän niin suuresti heitä rakasti! Kuinka Muhammedia olisi rakastettu enemmän kuin ehkä ketään profeettaa, jos ei hän olisi ollut jalo sankari ja suuri ihminen? Hän oli niin yksinkertainen, niin nöyrä, että vaikka hän lopulta hallitsi suurta kansaa, lukemattomia ihmisjoukkoja, hän eli mitä yksinkertaisinta elämää, palveli itse itseään, korjasi itse vuoteensa, laittoi itse ruokansa. Aina hän oli nöyrä kaikkia kohtaan, lempeä köyhille, ystävällinen ja veljellinen, aina valmis auttamaan, aina kohtelias.

Kun hän tunsu kuoleman lähestyvän, tahtoi hän viimeisen kerran puhua ystävilleen, joiden mieli jo oli raskas surusta. Hänet tuotiin moskeijaan. Siellä oli paljon kansaa, ja vaikka Muhammed oli niin heikko, ettei hän jaksanut ääneen puhua, kaikui kuitenkin hänen äänensä heleänä ja kirkkaana moskeijassa, kun hän neuvoi uskotuitaan. „Noudattakaa Koraanin neuvoja ja uskokaa siihen, sillä jumala on sen kirjan antanut. Älkää koskaan valehdelko, älkää vihatko, älkää vääryyttä tehkö, vaan olkaa rehellisiä, laupiaita ja armeliaita, rauhaa rakastavia ja hyväntahtoisia. Muistakaa Koraanin sanoja: asuinsijan toisessa elämässä tahdomme antaa niille, jotka eivät koeta ylentää itseään maan päällä tai tehdä vääryyttä; sillä onnellinen lähtö odottaa hurskaita.” Kaikki kansa itki ja nyhkytti, kun Muhammed kannettiin pois. Parin päivän perästä hän kuoli, ja kun sanoma levisi, eivät ihmiset tahtoneet uskoa, ennenkuin vanha uskollinen Omar, joka sitten tuli Muhammedin seuraajaksi, nousi ja puhui: „ettekö muista, mitä Muhammed aina sanoi: minä olen tavallinen ihminen? Ja Koraanissa sanotaan: sinä Muhammed, minun palvelijani, olet kuoleva niinkuin kaikki muut.”

Tätä miestä ja hänen jumalallista kutsumustaan koetetaan vielä tänä päivänä kristikunnassa mustata. Ne jotka sen tekevät, voisivat täydellä syyllä sanoa itsestään: „emme ole kelvolliset päästämään hänen (Muhammedin) kengän rihmojaan”. Mutta he eivät tiedä, mitä tekevät, ja se on heidän ainoa puolustuksensa. Ne sitä vastoin, jotka uskontoja tutkivat, ymmärtävät, että Muhammed kuuluu samaan veljeskuntaan kuin muut suuret profeetat ja jumalanpojat ja että hänen islaminsa on kasvanut samasta elämänpuusta kuin kristinusko, buddhanoppi ja muut maailman uskonnot.

XIV.

GOLGATA-MYSTERIO.

Yltympäri kristikuntaa vietetään pääsiäisenä suurta juhlaa sen jumalan pojan, sen vapahtajan muistoksi, joka kuoli ristinpuulla ihmisten syntien tähden. Kaksituhatta vuotta on tätä asiaa kristittyjen kesken muisteltu ja uskottu ja kristityt ovat aina löytäneet lohdutusta ja sisäistä rauhan ja nostamuksen tunnetta siitä uskosta, että jumala on heidät puhdistanut kuolemallaan ristinpuulla heidän syntiensä puolesta ja sillä tavalla pelastanut heidän sielunsa pahan vallasta. Ja me voisimme sanoa, että samalla kuin kristikunta on uskonut ulkonaiseen vapahtajaan, joka on kuollut heidän tähtensä, samalla on kristikunta aivan johdonmukaisesti uskonut, että ihminen itsessään on auttamattomasti syntinen olento, joka ei voi nousta pahasta ilman ulkonaisen vapahtajan apua. Kristitty on oppinut näkemään, ettei hän „luonnollisessa tilassaan” ole mikään täydellinen, vaan päinvastoin sangen heikko, huono ja syntinen olento, ja tämä näkeminen on ollut omansa kasvattamaan hänessä nöyryyttä. Mutta jos tahdomme olla rehellisiä, täytyy meidän tunnustaa, että samalla tämä merkillinen oppi on kasvattanut monessa ahdasmielisyyttä ja ulkokultaisuutta, — vastenmielisiä ominaisuuksia, joita emme tahtoisi ihmisessä nähdä. Ihailemme ja rakastamme enemmän sellaista ihmistä, joka näkee ja näyttää, että hänessäkin on hyvää — ei ylpeile olemattomasta täydellisyydestä, mutta uskaltaa katsoa ylös taivaaseen, aurinkoa suoraan silmiin ja iloita siitä, että hänessäkin hyvän voima liikkuu, — kuin sitä, joka kulkee pää painossa, katselee maan matoa ja vertaa itseänsä siihen, vaikka hän ihmisenä on noussut kehityksessä niin paljon yli maan matosen. Ranskan vallankumouksen jälkeen, jolloin vapaampi tuulahdus rupesi liikkumaan ympäri kristillisen maailman, onkin ilmaantunut uskonnollisia virtauksia, jotka kieltäen ahdasmielisyyden ja ulkokultaisen nöyryyden, ovat tieteellisellä tavalla ruvenneet tutkimaan, onko kristinusko sitä, mitä olemme tähän saakka uskoneet sen olevan. Tämä tutkimus on nyt paljastanut niin hämmästyttäviä asioita, että monelta ihmiseltä on „lapsellinen” kristillinen usko kerrassaan hävinnyt. Tahdon mainita parista asiasta, joista toinen on vertailevan uskontotutkimuksen, toinen kriittisen raamatuntutkimuksen paljastama.

Kristittyinä olemme tottuneet ajattelemaan, että meidän kristinuskomme on vallan erikoisasemassa muihin uskontoihin nähden, että se on ainoa jumalan ilmoittama uskonto ja että sen sisältö tietysti on toinen kuin muiden uskontojen. Mutta kuinka suuresti erehdymme! Vertaileva tutkimus on meille näyttänyt, että kaikissa uskonnoissa opetetaan samaa. Yksin niin peräti kristillinen käsitys kuin ihmiskunnan pelastus vapahtajan kautta tavataan pakanauskonnoissa satoja ja tuhansia vuosia ennen Kristusta. Kuinka moni vapahtaja onkaan syntynyt neitsyestä, Kristusta lukuunottamatta: Buddha ja Krishna Indiassa, Horus-Osiris Egyptissä, Tammuz Babyloniassa, Zoroaster Persiassa, Quetzalcoatl Meksikossa j. n. e.! Kuinka moni jumala onkaan uhrannut itsensä ihmiskunnan ja maailman puolesta, kuollut ja jälleen noussut ylös: Horus-Osiris Egyptissä, Tammuz-Adonis Babyloniassa ja Syriassa, Mithra Persiassa, Attis Frygiassa, Bakkhos-Dionysos Kreikassa, Krishna Indiassa j. n. e.!

Toinen tosiseikka on taas seuraava: evankeliumein tarkka ja puolueeton tutkiminen on näyttänyt, että Jeesus ei olekaan mystillinen jumala, vaan ihminen, joka on opettanut, millä silmällä meidän tulee katsella elämää ja kuolemaa ja millä tavalla meidän tulee elää voittaaksemme sielullemme todellisen rauhan ja autuuden. Jeesus on ollut opettaja ja hän on opettanut sellaista, jota ei nykyään kristinuskona opeteta ja josta ei kristityillä yleensä ole edes tietoa. Jeesus on esim. Matteuksen evankeliumin mukaan tuonut uusia käskyjä vanhojen Mooseksen käskyjen sijaan, mutta me emme niitä noudata, emme niitä edes tunne.

Näiden y. m. hämmästyttävien tosiasiaan johdosta lapsellisesti uskovaisten luku on meidän päivinäme vähentynyt.

Kuitenkin meidän täytyy rehellisinä totuuden etsijöinä tunnustaa, että kaikenlaisista tällaisista n. s.

paljastuksista huolimatta, vakavien ja todellisten kristittyjen mielestä kristinusko on sittenkin muuta kuin Jeesuksen oppi. Kristinusko on heidän mielestään jotakin mystillistä ja sisäistä. He sanovat: „no niin, voi olla, ettemme ole kaikki tienneet vapahtajan opeista, ettemme ole kylliksi tarkkaan tutkineet evankeliumeja, vaikka olemmekin niitä lukeneet, mutta siitä riippumatta kristinusko on todellista sinään. Meillä on vapahtaja, ja hänestä meillä on kokemusta. Meillä on kokemusta Kristuksesta, joka kuoli ristinpuulla meidän syntiemme takia ja sentähden että meillä on hänestä kokemusta, sentähden meiltä ei voi riistää tätä kristinuskoa.” Jos kristitty teologi pääsee arvostelevaan toisia uskontoja, niin hän aina arvostelee tältä kannalta: „heillä ei ole meidän personallista vapahtajaamme”. Jos hän arvostelee teosofiaa, niin hänen arvostelunsa on sama: „teosofit eivät tiedä, mitä vapahtaja on, eivät mitään tiedä siitä mysteriosta, joka tapahtui Golgatalla, kun vapahtajan veri vuosi ihmisten puolesta”. Näin uskovaiset kristityt ja jumaluusoppineet arvostelevat kaikkia, jotka eivät ole heidän kannallaan. Onko nyt heidän arvostelunsa oikea, mikäli se koskee teosofejä? Jos teosofit ovat vilpittömiä totuudenetsijöitä, silloin he eivät saata syrjäyttää uskoa, joka monina vuosisatoina on tyydyttänyt miljoonien ihmisten henkisiä tarpeita, tarkastamatta ja tutkimatta sitä. Jos teosofia on maailman uskontojen sisäinen, yhteinen viisaus, silloin sen täytyy osata viitata syyhyn, joka on aiheuttanut kristillisen vapahtaja-uskon, ja selittää Golgata-tapahtuman salaisuus.

Kuinka lienee? Osaako teosofia tätä? Katsokaamme, mitä sillä on sanottavana Golgatomysteriosta. Teosofinen käsitys maailman uskontojen alkuperästä on, että ne eivät ole syntyneet tietämättömien ihmisten aivoissa, niinkuin jotkut tiedemiehet arvelivat, vaan että uskontojen perustajana on aina ollut viisaitten jumalihmisten veljeskunta. Mestarien valkoinen veljeskunta on silloin tällöin historian kuluessa antanut uskonnon ihmisille. Silloin kun uusi sivistys on alkanut tai silloin kun vanha sivistys vielä on autettava elpymään, silloin ovat salaisen veljeskunnan lähettiläät tulleet ulos maailmaan ja muistuttaneet maailmalle vanhoja tosiasioita elämän ja kuoleman mysteeriosta. Sentähden on uskontoja maailmassa, että ihmiset yleensä vaeltavat pimeydessä ja viisaat tahtovat heitä auttaa, ilmoittamalla ja kertomalla heille jotakin elämästä ja kuolemasta. Ja koska ihmiskunta on vähitellen kehittynyt vuosisata vuosisadalta, niin nämä ihmisille annetut uskonnot eivät ole ainoastaan toistaneet samoja asioita, vaan sitä myöten kuin sivistys on ollut toisenlainen, kansan luonne toisenlainen, sitä myöten on voitu paljastaa uusia elämän salaisuuksia ihmisille. Sentähden uskonnot ovat täydentäneet toisiaan, ja vaikka ytimeltään ovat yhtä, näyttävät ne eri puolilta samaa totuutta. Jokaisella uskonnolla on oma perussävelensä, ja mitä erityisesti kristinuskoon tulee, on sen teroittama totuus aikojen kuluessa pukeutunut tuohon tuttuun muotoon: uskoon vapahtajan verikuolemaan.

Mutta mikä on se luonnon ja elämän totuus, jota kristinusko otti näyttääkseen ihmiskunnalle?

Tutkimustemme nojalla ymmärrämme, että se mies, joka ilmestyi maailmassa kaksituhatta vuotta sitten, Jeesus, jota sanottiin Kristukseksi, oli ihmisenä kulkenut tien täydellisyyteen, oli voittanut itsekkyytensä ja tullut jumalan pojaksi; ja hän, joka oli ihminen, ei voinut kuolla millään mystillisellä tavalla koko ihmiskunnan syntien *puolesta*. Jos hän kuoli väkivaltaisella tavalla, se tapahtui ihmisten syntien *tähdellä*, sentähden, että ihmiset olivat niin itsekkäitä silloin, etteivät tahtoneet häntä kuulla. Hän puhui totuuden, ihmiset ottivat hänet kiinni ja tappoivat. Hän kuoli ihmisten pahuuden takia, koska he eivät voineet ottaa häntä vastaan, kun hän tuli salaisen veljeskunnan lähettiläänä. Tämän voimme ymmärtää, mutta me ymmärrämme myös, että tämä ei voi olla pohjana ja perustana kristilliselle vapahtaja-uskolle. Ei mikään historiallinen tapahtuma voi olla niin merkillinen, että se vielä tänä päivänä panee ihmisten mielet väreilemään. Kuinka tapahtuma, joka 2,000 vuotta sitten tapahtui pienessä maassa, Palestiinassa, kun muutamat hurjat ihmiset ottivat kiinni pyhän miehen ja tappoivat hänet, kuinka tällainen pieni historiallinen tapahtuma vielä tänä päivänä vaikuttaisi ihmisiin uudestisyntyttävästi? Kuinka siinä olisi selitettynä se salaisuus, että ristin symboli on niin merkillinen ihmisen älylle, kun hän sitä miettii? Ei ole Golgatan salaisuus siinä, vaan sen mysteeron täytyy olla syvemmällä. Ja syvemmällä se onkin, sillä kuten sanottu, kristinuskon kautta on salainen veljeskunta tahtonut paljastaa ihmiskunnalle uuden puolen elämän totuudesta, jota ennen on pidetty salassa, mutta josta nyt on puhuttu eksoteerisena totuutena, ja kristinusko on saanut rakentaa uskonsa ja siveellisen vetovoimansa sen totuuden nojaan. Tämä „Golgatan salaisuus”

on se, jota me teosofisissa kirjoissa sanomme logoksen mysterioksi eli sanan, järjen, luoja mysterioksi.

„Alussa oli sana”, sanotaan Johanneksen evankeliumissa, ja kreikankielisessä tekstissä lause kuuluu: *En arkeē een ho logos*. Sitten evankeliumi jatkaa: „ja se sana oli jumalan tykönä, ja jumala oli se sana. Tämä oli alussa jumalan tykönä, kaikki on sen kautta tehty ja ilman sitä ei ole mitään tehty, joka tehty on.” Mikä on nyt tämä *logos*, josta Johanneksen evankeliumi niin mahtavan kauniilla sanoilla puhuu, mikä se jumala, jonka tykönä *logos* (s. o. sana, järki) alussa oli? Olemme ennenkin näissä esitelmissä puhuneet teosofian valossa niistä asioista. Evankeliumissa mainittu jumala on kaiken elämän takana oleva absoluuttinen ja ehdoton salaisuus, hindulaisten Parabrahman, zoroasterilaisten Zeruana Akerne, kabbalan En Sof. Mutta jos tarkastamme meidän maailmaamme, jos syvennymme omaan aurinkokuntaamme, huomaamme, että sen takana on erityinen korkea olento, jota näkijät ja viisaat joskus saavat lähestyä, ja joka peittää meiltä ikuisen jumalan salaisuuden. Tämä meidän aurinkokuntamme herra ja luoja, sen salainen isä ja jumala on evankeliumin *logos*. Kun sanotaan, ettei „kukaan ole koskaan jumalaa nähnyt, ainoastaan poika, joka on isän helmassa, hän ilmoitti meille”, tarkoitetaan sillä, ettei kukaan ole ehdotonta jumaluutta nähnyt, vaan ainoastaan *logosta*. Mutta kun taas toisessa paikassa uudessa testamentissa sanotaan, että ainoastaan „puhdassydämiset näkevät jumalan”, tarkoitetaan jumalalla tässä *logosta*. Aurinkokunnan herrakin pysyy ihmiseltä salassa. Se ihminen, joka alkaa vähän nähdä, havaitsee logoksen jälkiä fyysisessä maailmassa, ja jos hän on selvänäköinen, hän näkee jumalallista elämää kuolleitten valtakunnassa ja taivaitten maailmassa; hän näkee ja kuulee niitä enkelein ja jumalien taivaallisia joukkoja, jotka aivankuin kuorossa laulavat ja soittavat logoksen kunniaksi, ylistäen hänen rakkauttaan ja viisauttaan ja sitä autuutta, joka tulee hänen tahtonsa täyttäjän osaksi. Mutta ei selvänäköjä näe itse *logosta*, sillä se ihminen, joka on saanut nähdä logoksen kasvoista kasvoihin, ilman että hän on kuoliaaksi palanut, se ihminen on käynyt monen tulen läpi. Monta vihkimystä hänen on täytynyt ottaa, ennenkuin hän on aurinkokunnan jumalan löytänyt. Korkealla, korkealla ja mittaamattoman syvällä on *logos*, harvojen „jumalan poikien” tuntemana ja nimittämänä. Hän on siellä salaisuudessa, mutta jumalallinen viisaus on meille paljastanut hänen olemassaolonsa ja jonkun verran hänen salaisuuttansa. Juuri kristinuskossa on koetettu ihmisille ilmoittaa tätä jumalallisen logoksen salaisuutta, jossa evankeliumin sanojen mukaan on elämä ja elämän valkeus, joka paistaa elämän pimeydessä, vaikkei kukaan sitä käsitä. Me emme käsitä elämän valoa, vaan vaellamme kuin pimeydessä, mutta kuitenkin on meille juuri kristinuskossa selitetty ja paljastettu vähäsen tämän jumalallisen olennon ja samalla iankaikkisen elämän salaisuutta ja nimitetty sitä vapahtajan uhrikuolemaksi eli Golgatan mysterioksi.

Golgatan salaisuus ei tarkoita historiallista tapahtumaa, vaan se tarkoittaa sitä yhtämittaista näkymätöntä uhria, joka ylläpitää koko meidän aurinkokuntamme elämän ja näyttää meille elämän sisimmän lain. Se tarkoittaa sitä, että *logos*, joka on luova järki verrattuna ehdottomaan jumaluuteen ja elämän herättäjä ja ylläpitäjä tässä aurinkokunnassa, on sitä tehdäkseen vapaaehtoisesti uhrannut itsensä. Jumala on uhrannut itsensä, hän on vapaaehtoisesti astunut alas kärsimykseen, astunut alas niinkuin me sanoisimme aineeseen, s. o. kutsunut esiin aineen „harhan”, jotta tekisi rajallisen elämän mahdolliseksi. Hän on ympäröinyt itseään aineella, hän on niinkuin suuri ihminen, joka avaruudessa, kuten Platon, toistaen vanhan intialaisen ajatuksen, sanoo, on ristiinnaulinnut itsensä. Hän on tehnyt valan, niinkuin Pythagoras sanoo, ja vannonut luovansa ja ylläpitävänsä maailman, kunnes elävät olennot siinä kehittyvät ja saavuttavat jumalallisen tietoisuuden; siihen saakka hän on luvannut tahdonvoimallaan, ajatuselämällään ja mielikuvituksellaan pitää maailman koossa, ja hän on se „karitsa, joka maailman alusta saakka on uhrattu” ja josta Ilmestyskirjassa puhutaan. Tämä on logoksen mystério, tämä on Golgatan salaisuus.

Ja mitä tämä merkitsee ihmisiin nähden? Mitä tämä mystério paljastaa meille inhimillisen elämän ja ikuisen elämän suhteen? Se näyttää meille, että elämä on kärsimystä, mutta että jumalallisen ja ikuisen elämän salaisuus on *vapaaehtoinen kärsimys*. Kärsimys on raskasta ja pahaa, niinkauan kuin ihminen ei kärsi vapaaehtoisesti, niinkauan kuin hän vastustaa pahaa. Kun hän sanoo: minä en tahtoisi kärsiä, niinkauan on kärsimys raskasta, mutta kun ihminen uskaltaa itsessään ratkaista jumalallisen elämän salaisuuden, sanomalla: minä tahdon vapaaehtoisesti kärsiä, silloin hän ymmärtää, mitä kärsimys on, ja ymmärtää, että vapaaehtoinen kärsimys on jumalan ja ikuisen elämän salaisuus. Ja tätä on kristinuskossa koetettu ihmisille opettaa. Ja voitetun kärsimyksen yhteydessä on toinen salaisuus.

Emme nimittäin saa unohtaa, että vaikka logos pysyy salassa tavalliselta ihmistajunnalta, hän ei ole maailman ulkopuolella oleva luoja ja hallitsija, vaan maailmassa asuva, „immanentinen” jumala. Meidän aurinkokunnassamme hän on kaikkialla. Hän on koko aurinkokunnan elämä, hän on kaiken täyttävä, *plerooma*, kuten gnostikot sanoivat. Kaikki tässä aurinkokunnassa ovat logoksen lapsia ja ihmiset ovat sisässään jumalia, jokainen ihminen on järkiolentona „jumalan poika”, tämän logoksen *hyios monogenees* eli „yksisyntyinen poika”.⁵⁾ Tästä sisäisestä jumalanpojasta puhutaan evankeliumissa, kun sanotaan näin: „Se oli totinen valkeus, joka valistaa kaikki ihmiset, jotka maailmaan tulevat. Se oli maailmassa ja maailma on hänen kauttansa tehty eikä maailma häntä tuntenut. Hän tuli maailmaan eivätkä hänen omansa häntä ottaneet vastaan.” Ihmiset kieltävät jumalsyntyisen järkensä ja jumalallisen henkensä. He eivät ota sisäistä vapahtajaa vastaan. „Mutta niille, jotka hänet ottivat vastaan, antoi hän voiman tulla jumalan lapsiksi, jotka ei miehestä eikä miehen tahdosta vaan Jumalasta syntyneet ovat.” Ja me ymmärrämme selvästi, miksi Johanneksen evankeliumi ja sen kanssa koko kristikunta sanoo näin: „sillä niin on jumala maailmaa rakastanut, että hän antoi ainosyntyisen poikansa, että jokainen, joka uskoo hänen päällensä, ei pidä hukkuman, vaan iankaikkisen elämän saaman, sillä ei jumala lähettänyt poikaansa maailmaan tuomitsemaan maailmaa, vaan että maailma hänen kauttansa vapahdettaisiin. Joka hänen päällensä uskoo, ei häntä tuomita, mutta joka ei usko, se on jo tuomittu, sillä ei hän uskonut jumalan ainosyntyisen pojan nimeen.” Me ymmärrämme tämän, sillä ihminen on todella sellainen olento, että hän ei pääse omin voimin eteenpäin täydellisyydessä, jos hän nim. rajoittaa omat voimansa ainoastaan personallisuuteensa, jos hän uskoo, että hänen oma voimansa on vain se, joka ilmenee tavallisessa personallisessa minässä. Kuinka tämä minä voisi mihinkään nousta? Jotta ihminen voisi nousta ja voittaa itsensä, täytyy olla hänessä muuta kuin personallinen, itsekäs minä.

Kuinka personallinen minä yksin voisi jaksaa? Tietysti ihminen personallisesti pyrkii, mutta ylimäärätyn kohdan hän ei koskaan pääse, ellei hän usko ja luota siihen vapahtajaan, joka on hänen sisässään. Mikä ihmeellinen salaisuus tämä on! Jumala — logos — on lähettänyt ainosyntyisen poikansa joka ihmiseen, joka ihmisen järki on osa jumalan järjestä, joka ihmisen henki yhtä jumalan hengen kanssa. Kuten evankeliumissa sanotaan: „ja sana (s. o. logos, järki) tuli lihaksi ja asui meissä”. (Suomalaisessa raamatussa on „meidän seassamme”, mutta käännös on väärä; kreikkalaisessa alkutekstissä seisoo *en emiin* ja latinalaisessa *in nobis* — „meissä”). Ja mikä ihmeellinen vertauskuva on inhimillinen ruumis! Jokainen ihminen, jos hän levittää kätensä, on ristinmuotoinen: siis joka ihmisessä on vapahtaja ristiinnaulittuna. Lihan ristiin on naulittu hengen vapahtaja. Jumala on antanut yksisyntyisen poikansa, osan itsestään, että me ihmiset voisimme nousta lihan orjuudesta, sillä jokainen ihminen käy täällä maan päällä synnin ja kärsimyksen koulua, niinkuin evankeliumissa sanotaan: jumalan viha lepää hänen päällensä, kunnes hän uskoo jumalan pojan päälle. Jumalan viha merkitsee karmaa, joka tekee jälleensyntymisen pakolliseksi ja sitoo ihmisen personalliseen elämään, kunnes hän uskoo, että hänessä on vapahtaja, että jumala on hänelle antanut yksisyntyisen poikansa, ja että hänen sisässään tämä jumala voi kasvaa. Ei siten, että hän sanoisi itselleen: „minä olen jumala” — sillä mikä jumala hän vielä olisi? — vaan siten, että hän sanoo: „minä uskon, että minunkin sisässäni on jumalallinen siemen, jumalan poika, ja minä tahdon, että se siemen kasvaisi”. Se oli hyvyys, rakkaus, totuus ihmisen sisässä ja ihmisen pitää siihen uskoa, uskoa itseensä korkeammassa merkityksessä voidakseen kehittyä, sillä hänen tosi itsensä on se jumalan poika, joka on hänessä ristiinnaulittu.

Ja kun ihminen uskoo tähän vapahtajaan, silloin hän voittaa kärsimyksen. Ja voitettu kärsimys paljastaa hänelle uuden salaisuuden, näyttää hänelle vielä syvemmän puolen ikuisesta elämästä. Tähän viitataan evankeliumin sanoissa: „ja me näimme hänen kunniansa niinkuin ainosyntyisen pojan kunnian isästä, täynnä rakkautta⁶⁾ ja totuutta”. Evankeliumin kirjoittaja tässä väittää, että hän on nähnyt lihaksi tulleen logoksen, ihmisessä ristiinnaulitun vapahtajan eli jumalan pojan, ja todisteeksi ymmärtäväisille

⁵⁾ *Monogenees* ei merkitse „ainokainen”, vaan ainosyntyinen, s. o. yksin isästä jumalasta syntynyt.

⁶⁾ Kreikkalainen sana *kharis* merkitsee oikeastaan rakkautta, ei armoa.

käyttää sanamuotoa: olen nähnyt hänen „kunniansa”. Minkä kunnian? Käytämmekö tänäpäivänä sellaista sanaa vai onko meillä toinen vastaava? On toinen. Alkutekstissä on *doksa* ja latinalaisessa testamentissa *gloria*. Jos muistatte, käytetään esim. ruotsinkielessä sanaa gloria merkitsemään sitä loistavaa sädekehää, joka näkyy pyhimysten ympärillä. (Vanhoissa tauluissa on aina Kristuksen y. m. pään ympäri maalattu kultainen sädekehä). Tämä ei ole taikauskoa eikä symbolia. Selvänäkijät näkevät jokaisen ihmisen ympärillä valokehän, joka vivahtaa monenmoisiin väreihin. Kuta alhaisempi ihmisen sieluntila on, sitä synkempiä värejä näkyy häntä ympäröivässä sädekehässä, mutta kuta kehittyneempi hän on, sitä loistavampi on hänen kehänsä. Suuret pyhät ihmiset hohtavat kullanvärisinä pään ympäriltä ja heidän valokehänsä on kaunis kuin taivaankaari.

Tätä valokehää me nyt sanomme *aura*'ksi. Ihmisen aurasta näkyy, minkälainen hänen sisäinen olemuksensa on. Evankelista sanoo siis: „näimme hänen auransa, täynnä rakkautta ja totuutta”. Tällä hän todistaa, että hän selvänäkijänä on nähnyt ihmisen, jossa sisäinen jumalanpoika todella oli ilmestynyt. „Se aura se oli kuin logoksen aura”, hän sanoo. Ja hän riemuitsee kertoessaan, että hän on ihmisen aurassa nähnyt logoksen loisteen.

Itse asiassa sekä kreikkalainen sana *doksa* että latinalainen *gloria* ja suomalainen *kunnia* viittaavat siihen, että ihmisessä ristiinnaulittu vapahtaja, kun ihmisen persoonallisuus häneen sukeutuu, täyttää inhimillisen auran jumalallisella loisteella, joka tosiaan on kunniakas.

Ja tämä on Golgata-mysterion toinen avain, joka ei ainoastaan paljasta meille sitä, että vapaaehtoinen kärsimys on jumalallista elämää, vaan paljastaa meille sen vielä syvemmän totuuden, että vapaaehtoinen kärsimys on itsessään kunniaa ja suurinta autuutta.

Evangeliumin esitys vapahtajan elämästä päättyy ristiinnaulitsemiseen, kuolemaan ja ylösnousemukseen. Siinä on selvästi suurinta kärsimystä kuvattu suurimmaksi onneksi ja kunniaksi. Ristiinnaulittu vapahtaja huudahtaa viimeisessä hetkessään: „*Eli, Eli, lama sabakhtani*”. Mitä tämä merkitsee? Se on käännetty evankeliumeissa, samalla kun toistetaan hebrealaiset sanat, näin: „minun jumalani, minun jumalani, miksikä minut ylenannoit?” Tämä käänнос on väärä, kuten H. P. Blavatsky osoittaa Salaisessa Opissaan. Sillä on tahdottu viitata psaltariin. Psaltarin 22 luvun 2 säkeessä sanotaan: „minun jumalani, minun jumalani, miksikä minun ylenannoit?” Evankeliumin kääntäjät ovat tahtoneet viitata tuohon psaltarin värsyyn, mutta tämä kuuluu hebreankielellä: „*Eli, Eli, lama asabthan*”, ja merkitsee, kuten sanottu: „jumalani, jumalani, miksikä minun ylenannoit?” Sitä vastoin evankeliumin lause on vapautuneen sielun, itsensä voittaneen hengen riemuhuuto, sillä se merkitsee sanasta sanaan: „minun jumalani, minun jumalani, kuinka sinä minua näin kirkastat, kuinka minun osakseni saa tulla tällainen kunnia!” Näin huudahtaa ihmissielu, kun se oli kärsimyksen arvoituksen lopullisesti ratkaissut, kun ihminen ottaa viimeisen ja korkeimman vihkimyksensä. Nämä sanat löytyvätkin vanhassa vihkimyskaavakkeessa. Muinaisessa Egyptissä sanottiin juuri näin: „minun jumalani, minun aurinkoni, miksi annat loistosi näin loistaa minun ylitseni?”

Siinä on Golgatan jumalallinen ja inhimillinen salaisuus, logoksen ja ihmisen mysterio. Kärsimys on elämän taakka ja olemassaolon ikuinen mahdollisuus, mutta kärsimykseen kätkeytyä on onnen ikuinen mahdollisuus. Vapaaehtoinen ja voitettu kärsimys muuttuu jumalalliseksi autuudeksi ja kunniaksi.

XV.

TEOSOFIA JA MAAILMAN USKONNOT.

Olemme nyt ennättäneet aivan kuin matkan päähän. Olemme pitkässä sarjassa tarkastaneet nykyisen rotumme eri uskontoja ja saatamme nyt katsella taaksepäin nähdäksemme, mitä olemme oppineet. Mitä olemme oppineet, kun näin teosofeina olemme luoneet silmäyksiä erilaisiin sivistyksiin?

Olemme tietysti huomanneet, että suurissa uskonnoissa on opetettu samoja oppeja ja annettu samanlaisia ratkaisuja elämänkysymyksiin, mutta jos tungemme syvemmälle, voimme myös huomata, kuinka eri sivistyksissä on pantu painoa eri puolille samasta elämäntarkastuksesta, kuinka tavallaan jokainen sivistys on tuonut uuden niin sanoaksemme käytännöllisen puolen näkyviin; voimme siis huomata jonkunlaista kehitystä uskontojen historiassa. Elämme nykyään arjalaisen rodun viidennessä sivistyksessä ja ennen tätä ovat olleet hindulainen, kaldealainen, persialainen ja kreikkalais-roomalainen. Näistä on ensimmäinen ainoa, joka on pysynyt meidän päiviimme saakka. Siinä hindulaisessa sivistyksessä ja uskonnossa annettiinkin pohja ja perusta kaikelle myöhemmälle kehitykselle, sillä siinä alarodussa ja sen uskonnossa voimme huomata ainakin siemenenä kaikki mitä myöhemmissä uskonnoissa on ilmennyt. Kaikki ne opit, joista myöhemmät sivistykset edustavat eri puolia, löytyvät ensimmäisen alarodun varhaisissa uskonnoissa.

Jos voimme sanoa, että Indiassa viisaus pysyy vapaana ja muodottomana, koska sillä on kaikkia muotoja käytettävänä, voimme taas sanoa, että sama viisaus jo toisessa kulttuurissa ja sen kansoissa pyrkii kiteytymään varmoihin muotoihin. Kaldealaiset — assyrialais-babylonilaiset perustavat uskontonsa ja elämäntapansa astrologiselle pohjalle. Egyptissä viisaus kätkeytyy pyramideihin ja kansan tajunnalle selviää, että vaikka se itse on tietämätön ja vailla viisautta, on tätä saavutettavissa mysteeriä. Juutalaiset taas, joka myös luetaan toiseen alarodun, hylkäävät epämääräisen monijumalaisuuden ja uskovat yhteen jumalaan, joka on heidät valinnut.

Jos taas luomme silmäyksen kolmanteen kulttuuriin, persialaiseen, huomaamme, ettei siinä enää etsitä viisautta ulkopuolelta jokapäiväistä elämää, pyramidein ja temppelein mysteeriä ainoastaan, vaan että siinä vaaditaan, että viisauden hengen pitää tunkea läpi koko elämän. Siellä käännetään silmä ulkomaailmaan, siellä opetetaan: „viljelkää maata ja tehkää se paradisiiksi. Teidän pitää tulla onnellisiksi ja puhtaiksi tässä näkyväisessä maailmassa.”

Kreikkalais-roomalainen sivistys on taas puolestaan tekemisissä ihmisen tunteiden kanssa. Uskonto siinä opettaa ihmistä palvomaan kauneutta, niin ettei hän vajoa tunteisiinsa ja himoihinsa sokeasti, umpimähkäisesti, vaan aina säilyttää sen kohtuuden ja tasapainon, joka johtuu kauneuden tavoittelusta. Uskonto täten puhdistaa ihmisen himo- ja tunne-elämää.

Viidennen, nykyisen, sivistyksen uskonto on kristinusko. Sen tehtävänä on nähtävästi ollut kehittää järkeä ja ymmärrystä ja teroittaa ihmisten mieliä, että he ovat yksilöitä. Uskonto opettaa, että ihminen yksilönä on syntinen ja paha, mutta samalla sieluna kallis. Tässä sivistyksessä onkin esiintynyt enemmän itsekkäisyyttä ja pahuutta, mutta samalla myös suurempaa itsensä uhraamista kuin entisissä. Ja vasta tässä sivistyksessä on syntynyt varsinainen tieteellinen tutkimus, yksityiskohtia myöten tarkka tiedon hankinta. Tämä on kehittänyt ihmisälyä, ja vaikka uskonnon viralliset edustajat ovat vastustaneet tätä tiedonjonon ja tiedon tavoittelua, täytyy meidän kuitenkin pitää sitä kristillisen sivistyksen henkeen kuuluvaksi.

Jos taas ajanmerkeistä vaarin ottaen luomme katseemme eteenpäin, voimme varmasti odottaa, että ensi tuleva kuudes sivistyskausi ja uskonto on toteuttava sitä, jota nyt sosialistiset ja teosofiset liikkeet

tavoittelevat, nim. keskinäistä auttavaisuutta ja ymmärtämystä. Uusi uskonto tulee kokoomaan kansat ja yksilöt yhteen ja perustumaan siihen selviöön, että totuus on yksi ja että kaikki vanhat uskonnot ovat totuutta eri tavalla julistaneet. Kansainväliset suhteet muuttuvat, sodat häviävät, yhteiskunnalliset olot paranevat ja ihmisiä kasvatetaan suvaitsevaisuuteen, veljellisyyteen ja totuuden etsintään.

Suuri panoraama avautuu silmäimme eteen, kun teosofian avulla tutkimme uskontoja. Saamme silmäillä menneisyyteen ja saamme kurkistaa tulevaisuuteen. Mutta nykyisyydessä kuluu oma elämämme.

Ja koska teosofia on meitä tutkimuksissamme opastanut, kysymme nyt siltä: mitä sinä sanot meille, jotka tänä päivänä elämme ja etsimme totuutta? Mikä on meille oikea uskonto? Kuinka meidän tulee elää?

Ja teosofia vastaa:

„Minä olen uskontojen ikuinen viisaus. Minä olen kotoisin samasta salaisesta veljeskunnasta kuin kaikki uskonnotkin. Minä selitän elämän samalla tavalla kuin ne ja neuvon samaan elämään. Te sanotte materialismissanne, että uskonto on haaveilua ja että uskonnolliset ihmiset tavoittelevat pilventakaisia, ajatellessaan jumalaa, kuolemaa, hyvää ja pahaa ja sen semmoista. Mutta kun te näette, että kaikki uskonnot yksimielisesti opettavat samaa, täytyisi tämän seikan johtaa teitä ajattelemaan, että uskonnon „haaveellisissa” opeissa sittenkin on perää. Ei yksikään uskonto koskaan ole neuvonut ihmisiä antamaan itsekkyydelle ja pahalle valtaa, vaan kaikki ovat yhdellä suulla opettaneet ihmisiä nousemaan synnistä ja pyrkimään täydellisyyteen. Minäkin teosofia neuvon samaa. Minä teille näytän, että hyvyteen ja jalouteen pyrkiminen, että totuuden etsiminen ei ole haaveilua, vaan kaikista käytännöllisin asia elämässä, sillä se on ihmiselämän ikuinen tarkoitus ja päämäärä. Ja te ihmiset tiedätte tämän omassatunnossanne. Teidän sisäinen minänne neuvoo teille samaa.”

Näin vastaa teosofia, ja sen elämänselitys on, että ihmisen ei tarvitse vaeltaa pimeydessä, vaan että on olemassa tie totuuteen. Tämä tie ei ole tuntematon ja ennen käymätön. Sen tien ovat kaikki viisaat kulkeneet. Tieto tästä tiestä on uskontojen ydin. Uskontojen ydin on selvä ja tarkka *tiede*, ei haparoiva usko. Tie totuuteen on ikivanhoista ajoista saakka kartoitettu ja jaettu askeleihin ja jaksoihin. Tie jumalan luo on salainen, koska jokaisen ihmisen täytyy kulkea sitä itsekseen ja sisässään, mutta se on samalla julkinen ja tunnettu, koska kaikkina aikoina on ihmisille siitä kerrottu.

Ehkä selvemmin kuin ennen esitetään — ainakin kristillisessä sivistyksessä, — teosofian kautta tämän tien eri askeleita. Meillä on teosofinen kirja, tuo pieni *Hiljaisuuden Ääni*, jossa nimenomaan puhutaan näistä asioista. Kirjasi kolmannessa osassa sanoo opetuslapsi: „niin, herra, minä näen tien. Sen juuri on suossa, sen huippu häipyä nirvaanan kirkkauteen: ja nyt näen yhä kapenevat portit dshnaan okaisella tiellä.”

„Oikein näet, lanuu. Nämä portit vievät pyrkijän yli vetten toiselle rannikolle. Jokaisella portilla on kultainen avaimensa, joka sen aukaisee, ja nämä avaimet ovat:

1. *Daana*, armeliaisuuden ja kuolemattoman rakkauden avain.
2. *Shiila*, sanojen ja tekojen sopusoinnun avain, joka tasoittaa syyn ja seurauksen eikä enää jätä sijaa karman toiminnalle.
3. *Kshaanti*, kaunis kärsivällisyys, jota ei mikään voi häiritä.
4. *Vairaagja*, välinpitämättömyys nautintoa ja tuskaa kohtaan, illusioni voitettuna, tietoisuudessa ainoastaan totuus.
5. *Virja*, uljas tarmo, joka taistellen raivaa tiensä ylhäiseen totuuteen, ulos maallisten valheitten mudasta.

6. *Dhjaana*, jonka kultainen portti, kun se kerran aukeaa, vie naldshoorin ikuisen satin valtakuntaan ja sen taukoomattomaan kontemplatsioniin.

7. *Pradshnaa*, avain, joka tekee ihmisestä jumalan, luoden hänestä boodhisattvan, dhjanien pojan.

Sellaiset ovat porttien kultaiset avaimet.”

Jos katselemme nykyisiä ihmisiä, voisimme jakaa heidät kolmeen luokkaan. Ensiksi on olemassa sellainen ryhmä ihmisiä, jotka eivät ajattele juuri mitään, jotka ainakaan eivät ajattele elämää, eivät ajattele elämän kysymystä, eivät vaivaa sillä päätänsä, elävät vain mukana, antavat päivän tulla, toisen mennä, joskus kärsimyksen ahdistamina ehkä huomauttavat: tämä on murheen laakso, kyynelten laakso, mutta muuten tyytyvät taas, kun ilo heitä kohtaa. He saattavat olla uskonnollisia, käydä kirkossa, noudattaa tunnollisesti ulkonaista järjestystä, mutta heidän sielunsa ei ole herännyt.

Toiseen ryhmään kuuluvat sellaiset ihmiset, joissa oma sielu on herännyt, mutta jotka tavoittelevat itsekkäitä pyyteitä, kunniaa, rikkautta, valtaa. Nämä ihmiset ovat sangen hereillään verrattuina edellisiin. He tietävät, mitä tahtovat. Kaikki he uhraavat omalle ihanteelleen. Kun kunniaa tavoittelevat antavat he kaiken mennä, kunhan kunniaa niittävät, — halveksivat rikkautta polkevat rakkauden jalkainsa alle. Sama on laita, jos he tavoittelevat valtaa tai rikkautta. Heidän tahtonsa on yhteen kohtaan suunnattu, he tekevät väsymättä työtä ja uhraavat mitä tahansa saavuttaakseen mitä haluavat.

Mutta on kolmas laji ihmisiä, jotka haluavat ja tavoittelevat jotakin ulkopuolella itseään. He kyllä ovat kiitollisia kaikesta onnesta, joka heille tulee, ja sitäkin tahtovat, mutta sisimmässä itsessään he tavoittelevat korkeampia elämänihteitä, totuutta, hyvyttä, kauneutta, jumalaa. Tiedemiehet, jotka totuutta etsivät ja antautuvat pitkälliseen, vaivaloiseen työhön tutkiessaan ulkonaisen maailman ilmiöitä ja miettiessään luonnonlakien problemeja; taiteilijat, jotka tavoittelevat kauneutta ja kehittävät kykyänsä sitä esittää; tosiuskovaiset, jotka tavoittelevat hyvyttä, synnittömyyttä, täydellisyyttä, — tällaiset ihmiset kuuluvat kolmanteen ryhmään, ja meidän sympatiamme on suurin heitä kohtaan. He ovat ikäänkuin inhimillisempiä kuin toiset, heissä on ihminen herännyt, jota vastoin ensimmäisen ryhmän välinpitämättömiä voisi verrata kasveihin, toisen ryhmän itsekkäitä taas eläimiin. Mutta kuitenkin tuntuu, että nämäkin filosofit ja tiedemiehet, taiteilijat ja uskonnolliset elävät pimeydessä ja etsivät umpimähkään, tietämättä, minne heidän askeleensa johtavat ja mikä on heidän etsimisensä päämäärä.

Kaikkia näitä ihmisiä ovat uskonnot tahtoneet auttaa, ja kaikkia tahtoo teosofia nykyään auttaa. Tietämättömyydessä ja välinpitämättömyydessä istuvia se auttaa siten, että se herättää heitä ajattelemaan: „älkää olko vegetoivia kasveja, ruvetkaa toki ajattelemaan!” Niille taas, jotka tavoittelevat itsekkäitä pyyteitä, joiden ihanne on oman personallisuuden nautinto ja ilo, niille sanoo teosofia: „herätkää toki olemasta eläimiä, te olette ihmisen ruumiiseen tulleet, alkää tavoittako vain itsellenne onnea, kääntäkää katseenne ylöspäin!” Mutta niille, jotka kuuluvat kolmanteen ryhmään ja pyrkivät kasvamaan henkisesti, sanoo teosofia: „oikein te tavoittelette! Hyvyttä tahdossa, totuutta ajatuksissa, kauneutta ja ihmisyyttä tunteissa, sitä tulee tavoitella. Te olette oikeassa, mutta tietä ette selvästi näe. Vanhojen viisaiden tavalla minä osaan neuvoa teille tien. Ei heti voi hypätä päämäärään, vaan tie on kulettava, — nopeasti tai verkalleen, siten että poiketaan syrjään tai siten että kuljetaan suoraan eteenpäin, ja viisaat, jotka sen tien ovat kulkeneet, osaavat neuvoa niitä, jotka harhailevat tien alapäässä, ja sanoa mitkä askeleet heidän on astuttava.”

Äsken toistamamme ote „Hiljaisuuden Äänestä” näyttää meille, että on olemassa seitsemän porttia, joiden läpi on kulettava, seitsemän askelta, seitsemän vihkimystä. Jokainen vihkimys luovuttaa yhden avaimen ja avaa yhden portin ja antaa salatieteellisesti sanoen käteemme yhden tason voimat ja kyvyt.

Ei ihmiskunta kokonaisuudessaan, ei edes ne edistyneemmät yksilöt, jotka kuuluvat kolmanteen

luokkaan, tunne fyysillistä maailmaa sen sisäiseltä puolelta. Ei ole ihmiskunta vielä saavuttanut täydellistä itsetietoisuutta edes tässä ensimmäisessä näkyväisessä maailmassa, saatikka sitten tuonelassa tahi taivaassa. Sillä mitä on itsetietoisuus näkyväisessä maailmassa, jossa elämme, synnymme ja kuolemmme? Mitä on tämän näkyvemmän maailman avain, se voima, joka meidän on hankittava, jonka täytyy olla meidän käsissämme, ennenkuin ymmärrämme tätä maailmaa, ennenkuin olemme ratkaisseet tämän arvoituksen? Mikä on se avain, se voima? Se on niinkuin sanotaan „Hiljaisuuden Äänessä” *daana*, armahtavaisuuden ja kuolemattoman rakkauden avain. Niinkauan kuin ihmiskunta ei vielä ole oppinut rakastamaan, niinkauan kuin se ei vielä ole saavuttanut itsetietoisuutta edes tässä näkyväisessä maailmassa. Niin kauan kuin ei yksityinen ihminen ole saanut käteensä armahtavaisuuden ja rakkauden avainta, joka avaa hänelle ensimmäisen portin, niin kauan ei hän vielä ole itsetietoinen kansalainen tässä näkyväisessä maailmassa. Hän on unissakävijä, joka vaelttaa pimeydessä ja jolla on harsoja silmiensä edessä. Ihmiset itse luulevat, että heillä on silmänsä auki, että he näkevät selvästi, mitä tämä elämä on. He luulevat kaiken ratkaisseensa ja osaavat sanoa toisia haaveilijoiksi, mutta ikuinen viisaus sanoo: jos ei sinulla ole armahtavaisuuden ja kuolemattoman rakkauden avainta kädessäsi, niin et ole vielä itsetietoinen, et ole hereilläsi, et kulje silmät auki tässä maailmassa. Niin sanoo ikuinen viisaus ja meidän täytyy pysähtyä kysymään: mitä on rakkaus? mitä on armahtavaisuus? Armahtavaisuus on sitä, että tulemme hyviksi kaikkia kohtaan ja että kaikki viha meistä poistuu. Jos voimme vihata yhtään ainoata olentoa, ei ole vielä armahtavaisuus sydämessämme, sillä viha on täydellisesti voitettava ja poistettava, ennenkuin armahtavaisuus voi valloittaa sydämemme. Mutta rakkaus on vielä muuta. Sitä myöten kuin tulemme hyviksi kaikkia kohtaan, sitä myöten kasvaa rakkautemme niitä kohtaan, joita rakastamme erityisesti. Kaukana siitä, että tulisimme heitä kohtaan kylmiksi, päinvastoin meidän rakkautemme kasvaa, puhdistuu ja tulee korkeammaksi, syvemmäksi, voimakkaammaksi, samalla kuin kaikki viha häviää meidän sydämeistämme ja meidän sydämemme täyttyy armahtavaisuudella kaikkia olentoja kohtaan. Tämä on rakkauden avain ja tämä on ensimmäinen askel. Kun se on voitettu, tulee todellisessa merkityksessä toinen.

Toinen avain avaa meille uuden maailman, sen, jossa tuonelakin on. Se avain on totuus, *shiila*, joka merkitsee täydellinen sopusointu ajatusten, sanojen ja tekojen välillä, täydellinen sopusointu, täydellinen rehellisyys. Tiedemiehet saattavat tavoitella totuutta, ihminen saattaa lukea kirjoja, tutkia luontoa ja elämää, tarvitsematta olla täysin rehellinen itse. Mutta kun tulee toinen avain hankittavaksi, kun toinen askel on otettava elämän tiellä, silloin ihmiselle selviää totuuden merkitys. Totuus on ennen kaikkea sitä, että ihmisen sisällä vallitsee ehdoton sopusointu ajatusten, tunteiden, tahdon ja tekojen välillä. Kaikki pitää olla yhtä harmoniaa.

Tämä on toinen askel, ja kolmas on kärsivällisyys, neljäs välinpitämättömyys j. n. e. Ei meidän tässä tarvitse puhua joka askeleesta. Niitä nimitetään ja kuvataan „Hiljaisuuden Äänessä”, ja koska jokainen askel ja avain paljastaa uuden salaisuuden, ei niitä täysin käsitä, ennenkuin itse tiellä kulkee. Kyllähän meillä on näitä hyveitä jossakin määrässä nyt jo, — pitäähän olla kärsivällisyyttä, pitäähän osata kestää iloa ja tuskaa nyt jo, sen jokainen ymmärtää ja sitä jokainen tavoittelee, mutta erikoisesti on ymmärrettävä ja huomattava, kun luemme „Hiljaisuuden Äänessä” tämän tien eri askeleista ja porteista, että kun askel todellisesti on otettava siinä merkityksessä, että uusi maailma on voitettava, silloin on elämän ja kuoleman kysymys, että hankimme itsellemme vastaavan ominaisuuden. Silloin myös käsitämme, mitä se ominaisuus on.

Kaukana, kaukana häämöittää päämäärä, — mestari-ihminen, jolla on kaikki nuo hyveet, joka on ne kaikki, joka todella on jumalallinen olento! Mutta kun me osaamme suunnata katsemme ylöspäin häntä kohtaan, kun osaamme vähänkin nähdä, minkälainen hän on, kuinka todella hän on täynnä rakkautta ja sääliä, totuutta ja viisautta, voimaa ja valtaa, silloin mekin iloitsemme siitä, että olemme ihmisiä ja voimme ruveta kulkemaan ihannetta kohti. Pois häviää meistä kaikki painostava synnin tunne! Pois se meistä häviää. Me tulemme iloisiksi ja kiitollisiksi kaikesta, — niin kiitollisiksi siitä, että jo olemme ihmisiä s. o. olentoja, jotka voimme erehtyä ja oppia. Se on suuri ja ihana, tämä „synnintunteen” sisäinen ja salainen puoli! Ei se ole oikeata synnin tuntoa, että olemme alakuloisia, käymme pää kumarassa ja moitimme elämää, jumalaa ja ihmisiä ja valitamme omaamme ja kaikkien huonoutta ja syntisyyttä, mutta samalla olemme täynnä ylpeyttä ja kunnianhimoa ja ulkokultaisuutta. Ei se ole synnintuntoa, vaan todellinen ja

oikea synnintunto on se, että iloitsemme siitä, että saatamme erehtyä ja langeta ja taas nousta. Evankeliumin alkutekstissä oleva sana merkitsee „ampumista maaliin osaamatta”. „Tehdä syntiä” on sama kuin kyetä täydellistä yrittämään ja yhä uudestaan yrittämään, vaikkei vielä osaakaan. Synti on täten lahja, joka meille on annettu. Ei kasvit, ei eläimet sitä tunne. Ainoastaan ihminen voi „tehdä syntiä”. Ainoastaan ihminen voi nähdä täydellisyyden ja nähdä, kuinka kaukana hän siitä on, ja iloita siitä, että hän ihmisenä voi ruveta kulkemaan sitä kaukaista täydellisyyttä kohti.

=====